

2. Secundò, quia in contractu dictum fuit, quòd prædium cõcedebatur in nouum acapitum, seu a noueant bail: quæ verba non possunt conuenire alteri contractui quàm emphyteutico, iuxta communem vsum loquendi, qui in omnibus attendendus est. Claper. *caus. 15. quæst. 1. num. 6. & 7. & quæst. 2. n. 70. & 71.*
3. Tertio, quia in dicto contractu cõcedens reseruauit sibi iura laudemiorum, quæ reseruatio non potest conuenire alteri contractui quàm emphyteutico, nec possunt applicari contractui censuali, vel liuellario. Mant. *de tacit. conuent. lib. 22. tit. 3. n. 15.* Rota, *decis. 420. n. 4. part. 3. recent.* Decius *consil. 138. n. 5.* Rota, *diuers. decis. 168. n. 2. & 4. part. 2.* † Reseruauit etiam sibi ius recipiendi omnia iura dominicalia, concedendi inuestituras, retinendi iure prælationis, & alia quæ non nisi contractui emphyteutico conuenire possunt: iuxta l. 2.
5. cum *ibi* notat. *Cod. de iur. emphyt. †* Sicuti & concessio dicti prædij facta ad meliorandum, arguit contractum emphyteuticum; cum talis contractus à melioratione nomen acceperit. *Gloss. in §. adeo. Instit. de locat. & probat. ut ex notatis in d. l. 2. & l. final. Cod. de iur. emphyt. & hoc argumento vtitur Alexand. consil. 117. num. 11. versic. hoc etiam. lib. 4.*
6. Verum quidem est quòd si versaremur in dubio contractus potius censualis, quàm emphyteuticus dicendus esset. *Rot. decis. 420. n. 3. part. 3. recent.* † dicens hoc casu dominium prædij non esse apud illum cui soluitur, sed apud soluentem; & consequenter non subiacere caducitati, ad fauorem recogniti. Menoch. *lib. 3. præsumpt. 106. numer. 3.* Mant. *decis. 134. n. 3. circa medium*, *Rot. in recent. decis. 188. numer. 4. & sequentib. part. 6. & decis. 110. num. 1. & sequentib. ead. m. parte.*
8. Immo & sæpè verba emphyteusim denotantia impropriatur, ad efficiendum contractum potiùs censualem, quàm emphyteuticum. Menoch. *d. præsumpt. 106. n. 11.* Corbul. *de iur. emphyt. tit. de causis priuat. ob non solut. canon. limit. 33. num. 1.*
9. Aduertendum etiam est, vtrum totum ius rei super qua imponitur annua solutio, remaneat penes debitorem annua præstatione oneratum; tunc enim multò magis contractus dicendus est censualis: vt
10. notat Corbul. *d. limit. 33. numer. 1.* † Et ideo si concedens reseruauerit sibi dominium directum v. g. tot solidorum censualium, verba illa non inferunt concessionem emphyteuticam, in qua reseruatio dominij directi debet fieri respectu rei concessæ, non respectu canonis, aut respectu pretij. Menoch. *d. lib. 3. præsumpt. 106. num. 17.*
11. Multùm etiam confert consideratio pretij: si enim pensio quæ singulis annis præstatur; æquiualeat censui qui percipi posset ex pecunia illi tradita qui rem suam censui supposuit, talis contractus non emphyteuticus, sed censualis & submissiuus censendus est: prout aliàs Consului, non obstante quòd partes illum nominassent emphyteuticum: quia debitor prædium proprium supposuerat annuo censui octodecim grossorum: & tamen triginta florenos dütaxat constituètes 360. grossos receperat, atque ita decidit Afflict. *dec. 80. numer. 8.* Cæsar. Mant. *de iur. contract. liuellarij part. 3. numer. 22.* & ab illius sententia non recedit Thefaur. iun. *lib. 4. quæst. 45. numer. 2.* † Scilicet quando res super quæ imponitur census non procedit originaliter à concedente, sed spectabat ad ipsiur debitorem, qui rem suam censui supposuit; ita vt hoc casu non sit locus commissio, seu caducitati, non obstante pacto in cõtrarium apposito in contractu. Mant. *loco citato. part. 4. n. 14.* † Et licet pactum illud quòd res obnoxia censui cadat in commissum, non repugnet naturæ contractus censualis; Valasc. *de*

iure emphyt. qu. 32. n. 31. Menoch. *lib. 3. præsumpt. 106. n. 17.* † Tamen pactum illud nihil operatur, quando res emphyteutica non processit originaliter à concedente; sed pertinebat ad illum qui censum imposuit: quia cum totum dominium sit apud soluentem, non potest res subiacere caducitati in fauorem creditoris. Rota, *d. decis. 420. n. 3.* Mant. *de tacit. conuent. lib. 22. tit. 3. num. 10.*

Neque rem propriam accipiens sibi præiudicat, etiam si sapius canonem soluerit; & rem suam siue scienter, siue ignoranter recognouerit. *Cost. de fact. scient. centur. 2. distinet. 89. n. 5.* Corbul. *de iur. emphyt. tit. de priuat. ob non solut. canon. ampli. 39. numer. 6. & 12.* Mant. *d. part. 4. n. 8. 11. & 18.* qui totam quæstionem latissimè explicat.

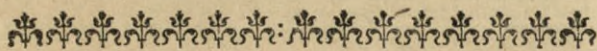
Sed tamen in casu proposito verissimum est contra-ctum stantibus tot clausulis de quibus supra, nõ alium quàm emphyteuticum nuncupari posse, præsertim cum res seu prædium, ex quo canon soluendus erat proueniret originaliter à concedente, & stantibus huiusmodi clausulis contractum esse emphyteuticum decidit Rota, *d. decis. 420. num. 4. part. 3. recent.*

Neque obstare dicebã naturæ contractus emphyteutici, quòd annuus canon integris propemodùm prædij fructibus æquiualeret: cum verior sit sententia contractum semper emphyteuticum remanere; quamuis pensio fructibus respondeat, si partes illum emphyteuticum nominauerint. Gratian. *discept. forens. c. 460. numer. 50. & sequentibus.* Thefaur. iun. *lib. 4. quæst. 45. numer. 25. versic. si tamen.*

Præsupposito autem quòd dictus contractus fuerit emphyteuticus, sequitur ex eo nullum deberi laudemium illi qui verus est Dominus directus, cum alienatio titulo emphyteusos facta ab eo qui dominium directum non habebat prædij concessi, nulla sit & inualida, nec possit emphyteuta alium emphyteutam facere nisi consentiente domino directo. Claper. *d. caus. 1. quæst. 1. n. 92.* Valasc. *de emphyt. quæst. 13. num. 11. & 12.* Molin. *de primog. lib. 1. c. 21. n. 33.* ex contractu autem nullo certum est laudemium domino directo non deberi. Amed. *quæst. laudem. 39. num. 1. & sequentib.*

Neque obstat quod allegatur ex Burgio in tract. de laudemis. *part. 2. inspect. 31. n. 3.* vbi dicit deberi laudemium si emphyteusis subconcedatur in emphyteusim: Quia hoc intelligendum est, si talis subconcessio facta fuerit de consensu domini directi, vt ipsemet fatetur n. 6. Cum ergo dominus directus consensum non præstiterit, contractus ille non valet, neque conuerti potest in contractum censualem, vel liuellarium: immò pacta reseruationis dominij directi, iuris laudemiorum, prælationis, & alia (de quibus supra) vitiantur & vitiant totum contractum, cum sint contraria non solum naturæ, sed etiam substantiæ contractus emphyteutici, quem partes expressis verbis se celebrare velle declarauerunt: † idque propter defectum consensus partium, qui facit vt contractus emphyteuticus non possit transformari in alium actum, seu contractum de quo partes minimè cogitarunt: immò pacta contraria substantiæ illius adhibuerunt, vt clarè determinant DD. in l. vbi ita donatur. ff. de donat. caus. mort. & ibi Bart. in summario ante numer. 1. Angel. in fin. Castren. numer. 2. Signorol. numer. 4. versic. solutio ibi, non transit in alium contractum. volum. 5. Repent. fol. 204. Natta, consil. 123. numer. 8. & 9. Decius, consil. 293. numer. 6. versic. præterea textus. Mant. *de tacit. conuent. lib. 1. titul. 12. numer. 22. versic. tunc autem: & lib. 11. titul. 10. numer. 16.* Rot. *decis. 366. numer. 32. part. 1. diuers. & apud Cens. decis. 493. numer. 6.* post Bald. qui benè loquitur consil. 475. num. 7. versic. tertio casu, num. 1.

21. *Cens. in tractat. de censib. quast. 60. numer. 8. † Qui omnes vnanimi consensu dicunt, quòd si partes expresserint certum contractum quem celebrare volebant, pacta appòsita contra substantiam actus expressi, vitiantur & vitiant, & contractus remanet inualidus, neque transformari potest in naturam diuersam, cum deficiat animus & consensus partium, qui restrictus & limitatus fuit ad certum & determinatum contractum: atque ita in simili determinauit Rota Romana, decis. 567. numer. 6. part. 3.*
22. *recent. † Vbi dicit quòd dum verba contractus restringuntur ad instrumentum venditionis, non potest transire in alium contractum contra expressam partium intentionem; atque ex iis iudicatum fuit per Rotam Auenionens. in fauorem Nobilis & Illustr. Domini de Chateaufneuf D'Alemant, & fratrum Saureaux loci Mazani re maturè discussa, & declaratum contractum emphyteuticum nullum esse, & per consequens laudimia Domino directo non deberi.*

CAPVT LXXX.

Pater primus acquirens an & quomodo liberis præiudicare possit in emphyteusi. Quando emphyteusis dicatur concessa titulo oneroso, & quomòdò probentur merita æquiualentia concessioni. Patrem non posse grauare vllò onere liberos in emphyteusi non hæreditaria, nisi vocato ad emphyteusim bona propria reliquerit, & vsque ad concurrentiam valoris ipsorum. Hæres utrùm sibi præiudicet quoad beneficium inuentarij si bonorum priorum obligationem adiecerit. Quid si se obligauerit tam nomine proprio, quàm hæreditario, aut aliàs animo nouandi legalem obligationem. Vtrùm constitutio dotis generalis comprehendat bona emphyteutica.

S V M M A R I V M.

- 1 *Primus acquirens feudum vel emphyteusim potest bona illa creditoribus obligare, aut aliàs de illis disponere.*
- 2 *Intellige si acquisitio facta fuerit titulo oneroso, & ex re & pecunia acquirentis; secus si lucratino.*
- 3 *Titulus onerosus in materia concessionis emphyteutica quis dicatur.*
- 4 *Quando concessio procedit à liberalitate concedentis, dicitur aduentitia: quando verò ex pecunia, vel meritis patris, est profectitia.*
- 5 *Pater primus acquirens non potest præiudicare filiis emancipatis in emphyteusi.*
- 6 *Verba concessionis attendenda sunt, dum queritur utrùm concessio emphyteusis facta fuerit ex causa onerosa.*
- 7 *Assertio meritorum generica non probat merita.*
- 8 *Specificam mentio meritorum non releuat à toto genere probationis.*
- 9 *Merita probari per Principis assertionem, quomòdò intelligendum sit.*
- 10 *Sola assertio meritorum non probat illa esse æquiualentia concessioni.*

- 11 *Emphyteusis Ecclesiastica regulariter non transit ad extraneos, maxime sine consensu Domini.*
- 12 *Pater emphyteusim Ecclesiasticam alienare non potest ad extraneos; quamuis sit primus acquirens.*
- 13 *Qui vult succedere in emphyteusi Ecclesiastica, debet esse filius & hæres.*
- 14 *Primus acquirens non potest fundare Capellam de fructibus prædij emphyteutici.*
- 15 *Si tamen bona propria æquiualentia reliquerit, fundatio subsistit vsque ad concurrentiam illorum bonorum.*
- 16 *Filius hæres cum beneficio inuentarij, potest agere pro sua indènitare aduersus bona paterna ratione oneris impositi super fructibus bonorū, ad qua vocatus est ex concessione emphyteutica.*
- 17 *Grauumen super bonis hæredis impositum subsistit pro rata bonorum priorum sibi à patre relictorum.*
- 18 *Hæres faciens mandatum sub qualitate hæredis cum inuentario, & obligatione bonorum priorum, sibi non præiudicat.*
- 19 *Obligatio bonorum priorum hæredis locum habet duntaxat in casum contrauentionis.*
- 20 *Ampliatur à quibusdam, etiam si hæres se obligasset in solidum; volentes requiri specificam renunciationem beneficij inuentarij.*
- 21 *Contrarium verius est, si obligatio inceperit à nomine proprio, & postea adiecta fuerit mentio qualitatis hæreditaria.*
- 22 *Idem si nomen hæredis præcedat; vel si constat illum utroque nomine, æquè principaliter obligare se voluisse.*
- 23 *Si hæres dixerit quòd se obligabat tam particulari nomine, quam uti hæres, & pro sua utilitate, tenetur de proprio.*
- 24 *Quando non constat hæredem habuisse animum nouandi legalem obligationem, non tenetur de proprio.*
- 25 *Pater in testamento non potest onerare bona emphyteutica, & tale onus habetur pro non scripto.*
- 26 *Acceptatio legati facta sub qualitate hæredis cum beneficio inuentarij, non onerat hæredem ultra valorem bonorum.*
- 27 *In generali dotis constitutione non continentur bona prohibita alienari sub pœna caducitatis.*
- 28 *In casibus in quibus nulla incurritur caducitas, bona emphyteutica possunt in dotem assignari.*
- 29 *Caducitas non incurritur, si filia marito in dotem constituerit bona emphyteutica, in quorum concessione ipsa fuit comprehensa; cum sit proprium patrimonium uxoris.*

Concesso in emphyteusim prædio patri vsque ad tertiam generationem pro se, & suis hæredibus, & successoribus, tam masculis quàm foeminis; ita quòd non possit alienari sine licentia concedentis sub pœna caducitatis; variæ ex tali concessione ortæ fuerunt difficultates. Prima, utrùm pater primus acquirens dictum prædium obligare potuerit in præiudicium succedentium in dicta emphyteusi. Secunda, utrùm filia dicti primi acquirentis, constituendo omnia bona sua in dotem, censeatur illa constituisse marito; ita vt de fructibus dicti prædij disponere possit, & pro dicto prædio tanquam dotali in iudicio comparere. Tertia, utrùm dicta filia sibi præiudicauerit acceptando hæreditatè paternam, & se in fauorè cuiusdam legata

legatarij obligando. Pro quarum difficultatum resolutione constituendæ sunt sequentes conclusiones.

1. Prima Conclusio. Regula generalis est, quod primus acquirens feudum vel emphyteusum, potest præiudicare vocatis ad ipsam, non solum expressè, sed etiam tacitè de noua illa emphyteusi disponendo; vel illà creditoribus obligando. Gratian. *disc. forens.* 663. per 101. & cap. 405. n. 1. Fachin. *lib. 7. quæst. cap. 8.* Rota apud Ludouif. *decis.* 529. n. 4. & 23.
2. Secunda Conclusio. Pater primus acquirens, liberis suis præiudicare tunc demum potest in noua emphyteusi, quando illius acquisitio facta fuit titulo oneroso, ex re & pecunia acquirentis; secus si titulo merè lucratiuo. Tusch. *litera A. conclus.* 439. n. 20. & 22. Marefcot. *lib. 1. variar. resol. cap. 74. num. 2.* Rota, *decis.* 50. n. 2. part. 6. recentior.
3. Titulus autem onerosus dicitur in proposito, qui excludit liberalitatem concedentis: nã si gratia Principis præponderet meritis, feudum vel emphyteusis dicitur prouenire ex gratiã, & liberalitate concedentis; Socin. *Sen. consil.* 4. n. 6. volum. 3. Marefcot. *d. cap. 74. num. 5.* Rota, *d. decis.* 50. n. 5.
4. Et ratio est, quia quando concessio procedit à liberalitate concedentis dicitur aduentitia: quando uerò ex re, vel pecunia patris, aut meritis æquiualentibus; filij rem illam habent ex liberalitate paterna: & ideo dicitur profectitia: & sic non mirum si pater possit hoc secundo casu liberis præiudicare. † Vnde videmus quòd pater primus acquirens non potest præiudicare filiis emancipatis. Seraph. *decis.* 341. numer. 22. præcipuè uerò si duo simul copulatiuè concurrant, nempe quòd quæsitã fuerit emphyteusis ex re patris, & filius sit emancipatus: tunc enim pater filio præiudicare non potest; quia donatio est perfecta. Natt. *consil.* 475. numer. 5.
6. Tertia Conclusio. Ad dignoscendũ utrũ concessio processerit à mera liberalitate concedentis, uerba quidem concessionis attendenda sunt, ex Rosental. *de feud. cap. 9. conclus.* 66. n. 49. † Sed tamen simplex assertio meritorum in genere facta, merita non probat sufficienter. Mart. *de claus. part. 2. c. 49. n. 1.* & 2. † Immo specifica mentio meritorum non sufficeret, cum illa non releuet à toto genere probationis. Mart. *ibidem, num. 3.* Rota, *d. decis.* 50. n. 7. 8. & 9. † Et ita intelligendum est quod dicitur merita probari per Principis assertionem: ex Surd. *consil.* 419. n. 65.
10. Quod maximè procedit, quando dubitatur utrũ merita sint æquiualentia rei concessæ, siue uersemur inter personas prohibitas, siue non prohibitas. Mascard. *de probat. conclus.* 184. n. 10. & 11.
11. Quarta Conclusio. Dum agitur de emphyteusi Ecclesiastica, & præsertim si concessioni adiecta fuerit prohibitio alienationis, non potest primus acquirens bona emphyteutica ad extraneos transferre, ad quos regulariter emphyteusis huiusmodi transire non potest. † Magon. *decis.* Lucens. 12. numer. 7. Mantic. *de tacit. conuent. lib. 22. tit. 17. n. 30.* Ricc. *in praxi, decis.* 132. n. 1. Maximè si non interuenerit consensus domini. Valasc. *de iur. emphyteut. quæst.* 49. n. 5. *versic. limitatis autem.* & num. 6. *in fine, versic. solus autem pater.*
12. † Vnde nec pater ullo modo talem emphyteusum extraneis dare potest; quamuis sit primus acquirens.
13. Tusch. *dict. conclusio.* 4; 9. numer. 111. † Et qui succedere uult in dicta emphyteusi, necesse est ut simul sit filius, & hæres. Mantic. *de tacit. conuent. lib. 21. tit. 17. numer. 32.*
14. Quinta Conclusio. Pater primus acquirens non potest fundare Capellam super fructibus prædij emphyteutici, quod tenetur ex inuestitura liberis suis

restituere, quod probatur ex supradictis, & ex iis quæ tradit Caldas. *de iur. emphyteut. lib. 3. cap. 17. num. 1. & seqq.*

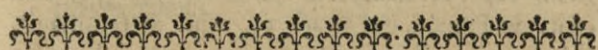
Sed tamen si bona propria liberis ad emphyteusum vocatis foundationi capellæ æquiualentia reliquerit, ualeat fundatio; & filius tenetur illam obseruare usque ad concurrentiam valoris bonorum suorum: ut probatur ex iis quæ supra diximus, *cap. 50. numer. 37.* dum tractauimus quæstionem illam utrũ is qui eligendi facultatem habet, electum grauare possit. † Vnde de aliàs Consului hæredi qui grauatus fuerat in fructibus bonorum emphyteuticorum, quia hæreditatem acceptauerat cum beneficio legis & inuentarij; ut pro indemnitate sua, ratione capellæ super fructibus prædij emphyteutici ad se spectantis, vigore primæ concessionis fundatæ ageret & regressum peteret contra bona ipsius, & peteret separari bona aduersus substitutos, super quibus releuari posset pro rata oneris dictæ capellæ: iuxta tradita per Peregr. *de fideicom. artic. 6. n. 29.* Alex. *consil.* 91. numer. 10. *versic. non obstant.* & *versic. unde sic hoc casu. volum. 1.* Afflict. *decis.* 111. n. 16. & 17. & ibi Pizanell. & Carauit. *in addit. in fine.*

Quod intellige ut grauamen teneat duntaxat pro modo relictæ. Caldas, *dict. lib. 3. cap. 16. num. 25.* & cap. 17. n. 6. quod probatur per text. in l. Imperator. §. cum quidam. & in l. cum pater. §. Titio. ff. de legat. 2. quos textus bene inducit Peregr. *consil.* 62. numer. 1. volum. 4. Cyriac. *controuers.* 340. numer. 46. cum ibi citatis.

Sexta Conclusio. Quamuis hæres fecisset mandatum ad soluendum creditum capellæ de fructibus prædij emphyteutici, sub qualitate hæredis cum beneficio inuentarij, cum promissione de non contraueniendo, & obligatione omnium suorum bonorum, sibi tamè non præiudicauit quominus uti possit beneficio inuentarij. Ratio est, quia obligatio illa bonorum priorum referenda est ad suum principium, & ad consensum nomine hæreditario præstitum, uidelicet quòd cõseatur obligasse bona propria, casu quo tanquã hæres contraueniret consentui; seu mandato nomine hæreditario facto. Gratian. *disc. forens. cap. 553. num. 31.* & 32. & cap. 34. n. 30. Vincent. de Franch. qui *decis.* 323. nihil determinauit, sed in *decis.* 648. refert decisum in fauorem hæredis. Rota, *decis.* 392. part. 1. recent. & *decis.* 700. part. 3. etiam recent. † Obligatio ergo bonorum priorum hæredis utilis erit ad effectum, ut hæres teneatur de bonis propriis, casu quo nomine hæreditario contractui cõtraueniret. Ricc. *collect.* 3412. † Vbi id procedere ait, etiam si hæres cum beneficio inuentarij, se obligasset proprio nomine, & in solidum, & sub quibusuis aliis clausulis: nisi expressa & specialis renunciatio dicti beneficij interueniat, vel obligatio satisfaciendi, etiam ultra vires hæreditarias: quod confirmat *collectan.* 3418. dicens ita fuisse decisum per quatuor Rotas 16. Martij 1623.

Ego tamen contrarium teneo, quando hæres se obligauit tam proprio nomine, quàm hereditario, vel se & bona propria ac hæreditaria in solidum obligauit, maximè si obligatio inciperet à nomine proprio, & subsecutum fuerit nomen appellatiuum. hæredis ex Bartolo & aliis Doctoribus in l. procurator qui pro euictione. ff. de procurat. per text. in l. si seruus communis. ff. de stipulat. seru. † Quanquam & si nomen hæredis præcederet, idem dicendum esset, si constaret utroque nomine hæredem se obligare uoluisse. Boër. *decis.* 273. numer. 6. *versic. sed ubi promissit.* Gutier. *de tutel. part. 2. cap. 13. numer. 29.* Aretin. *consil.* 29. numer. 3. Costa, *de claus. conuent. claus.* 58. numer. 2. † Et

- & ita intelligo Crauet. *consil.* 214. n. 7. vbi hæres bona propria in solidum obligauerat, & Rotam *decis.* 545. n. 9. *par. 5. recent.* vbi hæres obligauerat bona sua propria, ac etiam hæreditaria, in illis verbis: *Non solum tanquam hæres, sed etiam proprio & particulari nomine, & propter propriam utilitatem.* Et sic habuit animum nouandi legalè obligationem qua tenetur tanquam hæres: vt patet in *d. decis.* 545. *in principio*, &
24. *num. 1.* † Nam quando non constat hæredem habuisse animum recedendi ab obligatione legali, tunc non tenetur nomine proprio, etiam si bona sua obligauerit; vt dicitur *d. decis.* 545. n. 5. vbi allegat dictam *decis.* Vincentij de Franch. 648. nec non decisionem 392. *part. 3. recent.*
25. Nec nocet quòd pater in suo testamento apposuit pœnam priuationis suæ hæreditatis, nec non dicti prædij emphyteutici, & in casum non adimplementi vocauit sequentem in gradu: Quia Respondetur illum hoc facere non potuisse, & tale onus haberi pro non scripto. Caldas, *loc. citat. d. cap.* 17. n. 15. & 16. & *num. 14.*
26. Neque nocet acceptatio legati: Quia non fuit facta simpliciter, sed sub qualitate hæredis beneficiarij Caldas, *vbi supra, cap.* 16. n. 25. *Pereg. de fideicom. artic.* 6. n. 29. cum alijs supra citatis.
27. Septima Conclusio. Constitutio dotis facta per filiam vocatam ad emphyteusim, de omnibus & quibuscumque bonis, & iuribus præsentibus & futuris; comprehendit etiam emphyteusim: Quia licet in generali dispositione non comprehendantur bona quæ sunt expressè prohibita alienari sub pœna caducitatis; qualia erant illa de quibus agebatur, *Pacif. de saluian. interd. inspect.* 3. *cap.* 2. n. 45. † Tamen hoc intelligitur, vt locum non habeat in casibus in quibus per alienationem nulla caducitas incurritur. Cyriac.
28. *controvers.* 205. n. 219. † Bona autem emphyteutica possunt in dotem assignari absque caducitatis incurfu. Corbul. *de iur. emphyt. de alienat. irrequisito domino facta. limit.* 21. Barbol. *in l. usufructu* 58. n. 25. *versic. iuxta hac queritur. ff. solut. matrim.* quia dos est proprium patrimonium vxoris, quæ est de comprehensis in concessione, seu inuestitura.

CAPVT LXXXI.

Testamentum à Parocho, aut alio qui non sit Notarius in scripturam tempore pestis redactum, quomodò & coram quo publicari debeat. Testium numerus quis requiratur in hoc testamento pestis tempore confecto. Quid si testamentum à cæco fuerit factum, quæ solemnitates requirantur. In codicillis, an minus quàm quinque testes tempore pestis interuenire possint. Quid in testamentis Officialium à publico deputatorum pro conseruatione Ciuitatis. An necesse sit testamentum debere vnico contextu fieri tempore pestis.

S V M M A R I V M.

1. Testamentum scriptum à persona non habente fidem publicam (qualem habet Notarius) debet publicari.
2. Publicatio testamenti fieri debet præcedente cita-

- tionem eorum qui habent interesse; incertorum quidem per proclama, certorum verò in specie.
3. Citatio in publicatione testamenti, nec non in testium productione interuenire debet.
 4. Qui testamentum publicari postulat tenetur iurare de calumnia.
 5. Publicatio testamenti coram Iudice ordinario loci facienda est.
 6. In testamento pestis tempore confecto septem testes requiri nonnulli existimant; verius tamen est quinque sufficere.
 7. In terris Ecclesia in testamento etiam extra tempus pestis confecto duo testes cum Parocho sufficiunt, vel quatuor sine Parocho.
 8. Quinque testes ad minus in testamento tempore pestis confecto requiri, magis communis est Doctorum sententia.
 9. Tholosa tamen sufficit quòd testamentum fiat coram duobus testibus.
 10. Quinque testes in testamento requiruntur tempore pestis, licet testator esset peste afflicus, & pestis esset magna.
 11. In testamento cæci multò cautius tempore pestis procedendum est.
 12. Quæ sit forma & praxis testamenti cæci. Remissiuè.
 13. In codicillis tempore pestis suauentis confectis, non minor quàm quinque testium numerus exigitur.
 14. Officiales à publico deputati tempore pestifero possunt validè testari, adhibitis tantum duobus testibus.
 15. Testamentum debet fieri vnico contextu, sed tamen tempore pestis fieri potest per interualla.
 16. Intellige dummodo interuallum sit modicum, aliàs testes non coniungerentur; sed perinde esset ac si diuersa essent depositiones.
 17. Duæ imperfectæ probationes circa diuersas dispositiones seu diuersis temporibus factas non coniunguntur, ad faciendam vnã perfectam probationem.
 18. Si testamentum factum fuerit coram insufficienti testium numero, non potest per alios testes extra testamentum adhibitos coadiuari.
 19. Substantia & perfectio testamenti consistit in testium numero sufficienti.
 20. Si testes testamenti ob aliquam necessitatis causam disiunguntur; oportet actum perfici & renouari illis redeuntibus, aut alios in ipsorum locum adhiberi.

Circa testamenta tempore pestis facta, quædã non inutilia notanda sunt: & primò quidem, quòd si testamentum coram sufficienti testium numero fuerit celebratum, vel etiam à Parocho aut alio in scripturam redactum, non subsistit, nisi illius publicatio facta fuerit vocatis illis qui ab intestato erant successuri; alioquin publicatio vitio nullitatis corrumpitur: vt vno ore asserunt omnes DD. *in l. publicati. Cod. de testam. Dilect. de arte testand. tit. 2. causel. 7. num. 1. versic. & examen.* Calcan. *consil.* 9. *versic. super omnia. num. 9. in fine.*

Et debet Iudex publicè proclamari facere, si quis velit contradicere, & non sufficit generalis illa proclamatio, nisi specialiter citentur illi quorum interest, & si dicta citatio non interuenierit, testamentum non facit fidem. Roland. *consil.* 36. *num. 11. volum. 1.* Grass. *in §. testamentum. question. 61. numer. 2.* Menoch. *remed. 4. adipiscend. possess. num.*

3. *numer. 660.* † Vbi dicit talem citationem debere interuenire in actu productionis testium. Honded. *consil. 26. num. 16. & sequentib. volum. 2.* vbi quod etiam si examinati fuissent mille testes non citata parte, fidem non facerent, & publicatio testamenti nulla & inualida remaneret.
4. Præterea is qui petit publicationem, tenetur præstare iuramentum calumniæ, quod iuramentum omnino esse necessarium testatur Mantie. *de coniect. lib. 1. tit. 6. num. 7.*
5. Debentque publicatio fieri coram Iudice ordinario loci, DD. *in d. l. publicati.* Gloss. *in §. testamentum. quæst. 61. num. 2.* & si facta fuerit coram alio Iudice, nulla est, ex defectu iurisdictionis. Honded. *d. consil. 26. num. 16. volum. 2.*
6. Secundò, quia sæpius disputatum fuit quis testium numerus in testamento tempore pestis facto requiratur; Dixi semper ex communi DD. sententia quinque saltem testium numerum in tali testamento omnino interuenire debere iuxta magis communem DD. opinionem, quanquam & nonnulli septem interuenire debere existiment: per text. in *l. casus. Cod. de testam.* quam ad hoc citat & sequitur Fachin. *lib. 5. controuers. cap. 2.* & de hac communi sententia quod septem testes in hoc testamento requirantur, testatur Ceual. *communium opinionum. cap. 290. part. 1.*
7. Sed tamen magis communis opinio quinque saltem testibus contenta est, nisi tamen iudicandum esset in terris Ecclesiæ, in quibus nos versamur: quia propter dispositionem iuris Canonici sufficiunt duo testes cum Parocho: *cap. cum esset. de testam.* vel quatuor sine Parocho: vt *ibidem* notat Couar. & alij, Genuens. *in practicabilib. Eccles. qu. 660.*
8. Dictam autem sententiam quod quinque testes saltem requirantur, amplectuntur DD. communiter in *l. final. Cod. de testam.* Bald. Salicet. Iaf. Nicol. de Matarel. Angel. *in §. final. Instit. de testam. & in tract. de testam.* Barbat. Corn. Alex. Florian. Soccin. Albert. Brun. Decius, Socin. iun. Rubeus Alexandrin. Paris. & Boërius quos congerit & citat Roland. *consil. 18. num. 47. volum. 1.*
- Idem Chassan. Dilectus, Vasquez, Viuius, Gabriel. Ottoman. Afflict. & Clar. quos citat & sequitur Grass. *§. testamentum. qu. 54. numer. 5.* vbi citato in contrarium Gaill. & Mynsing. concludit cautum debere esse Iudicem, ne contrariam illorum sententiam sequatur: quia alioquin daretur occasio committendi falsitates. Quinque alios DD. refert & sequitur Mascard. *conclus. 1358. numer. 18.* Rip. plures citat. *in tractat. de peste, tit. de priuileg. vltim. volunt. causâ pestis, in 2. part. 2. part. principal. versic. contrariam opinionem:* Cardin. Tusch. *litera. T. conclus. 122. numer. 23. & 24.* Gomef. *l. 3. Tauri, numer. 48.* atque ita iudicatum testatur Papon. *lib. 20. tit. 1. numer. 1.* Maynard. *lib. 5. cap. 16.* † Licet Tholosæ contrarium obseruetur propter particularem loci consuetudinem, secundum quam in quolibet testamento sufficiunt duo testes, de qua consuetudine testatur Ferrerius, *ad decis. Guid. Papæ, 543.* Etiam decisum fuit in Cod. Fabr. *tit. de testament. definit. 5.* & per Rotam apud Pureum *decis. 372. lib. 1.* iuxta nouam impressionem, & nouissimè. *decis. 356. num. 7. & 8. part. 6. recent.* vbi dicitur hanc opinionem esse magis æquam, & sequendam: accedit præmissis Mart. *de succession. legali parte 4. quæst. 1. artic. 8. num. 21.* vbi quod secundum hanc opinionem semper fuit iudicatum in tribunalibus: vt in Rota Roman. in Camera Imperiali, in Senatu Pedemontano, & Gratianopolitano. † Quod etiam procedere voluit Mascard. *concl. 1358. n. 23. & 24.* quamuis pestis esset ma-

gna & valde sauiret, & testator in effectu esset peste correptus, quod verum est quidquid Ferrer. *loco citat.* & alij in contrarium dixerint. Nam quocumque etiam sauiissimæ pestis tempore testatores, vel ex fenestra, vel ex alio loco remoto voluntatem suam declarare possunt: neque defunt testes qui illam ex longinquo exaudire possunt. Quod si testari volens inopinato aliquo casu morte præuentus fuerit, ipsi imputandum est; sicut & illi, qui morte subita ex improviso defunctus est, si rebus suis congruo tempore non prouiderit: & quod periculosa sint testamenta tempore pestis facta, egomet testari possum, qui certis de causis coactus remanere in hac Ciuitate peste afflictâ, multa vidi quæ præstat tacere quàm loqui.

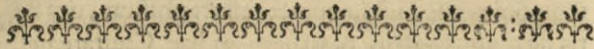
Quod multò magis in speciali casu verum esse 11. Consului: quia agebatur de testamento cæci in quo multò plures solemnitates requiruntur propter maius periculum falsitatis: *l. hac consultiissima. Cod. qui testament. facer. poss. §. cæcus. Instit. eodem. tit.* † Formam autem testamenti cæci ponit Aretin. *in d. §. cæcus. & ibi Addit.* vbi ad longum ponitur forma testamenti cæci facti anno 1498. in hac Ciuitate Auenionensi. Bellam. *consil. 2. colum. 24. versic. quaeritur de testamento cæci.* Turret. *de clausul. codicill. quæst. 20. numer. 12.* Fulgos. *consil. 90.* Boër. *decis. 240. numer. 20.* Giouagnon. *consil. 5. & 6. per tot.* Peregr. *consil. 48. numer. 4. volum. 4.* Vasquius *controuers. lib. 3. cap. 103. numer. 15.* Marta, *de success. legali part. 4. quæst. 1. artic. 9. numer. 6. & sequentibus & artic. 5. à numer. 50.* Barri. *lib. 1. tit. 1. fol. 48. & 49.* Seraph. *decis. 966.* apud quos tota materia testamenti per cæcos faciendi tractatur.

Cæterum in materia dispositionis tempore pestis 13. factæ hoc constituendum est vt verissimum; quod licet in testamentis minor exigatur testium numerus tempore pestis; non tamen minus quàm quinque in codicillis interuenire debent: vt censuit Mart. *de succession. legali; part. 4. quæst. 20. artic. 2. num. 4.* post Grass. *in §. codicillus. num. 6. in fin.* Thesaur. *decis. 180. in fin.*

In testamentis tamen Officialium à publico deputatorum pro sanitate publica tuenda, duos testes sufficere tenet Thesaur. iun. *ibi, in addit. post Magdalen. de numero testium. cap. 20. n. 2. & 3.* Rip. *de peste, tit. de priuileg. vlt. volunt. causa pestis, num. 14.*

Denique & hoc notandum est; quòd licet aliàs testamentum debeat fieri vnico contextu, tamen si fiat tempore pestis, fieri potest per interualla, & cum discontinuatione: *l. casus. 8. Cod. de testam.* † Intelligendo tamen de parua & modica discontinuatione: nam si testes de diuersis temporibus interuallis super vltima voluntate deponerent, considerandi essent vt testes deponentes super diuersis dispositionibus, nec eorum depositio esset coniungenda: vt Corn. & Cattrenf. *in d. l. casus,* optimè declarant, & dicunt iuxta text. *in l. cum antiquitas. Cod. eodem tit. Magnum tempotis interuallum nocere vnitati dispositionis.* † Et ideo duas imperfectas depositiones & probationes non esse coniungendas ad faciendam vnâ perfectam. Vasquius *de testator. potentia, lib. 1. §. 4. num. 38. & sequentibus.* † Vbi dicit, quòd si testamentum fiat coram sex testibus duntaxat, & hæres scriptus velit probare per alios duos, vel tres testes, quòd testator antea voluntatem suam declarauerat, duæ illæ imperfectæ probationes non coniunguntur. † Et ratio est, quia substantia & perfectio testamenti consistit in solemnitate numeri testium. Marta, *de succession. legali.*

20. *part. 4. quæst. 1. artic. 8. numer. 3. 4. & 5.* † Ita ut si testes propter aliquam necessitatis causam disjungantur, oporteat statim ipsis redeuntibus testamentum perfici, aut aliis in locum absentium subrogatis totum actum renouari cum sufficienti testium numero: ex traditis in *d. l. cum antiquitas. Grall. §. testamentum. quæst. 58. numer. 1.* in testamento ergo tempore pestis facti, nec nimius rigor quoad continuitatem attendendus est, nec nimia discontinuatio admitenda.

CAPVT LXXXII.

In testamento solemnem, qua forma testium subscriptio fieri debeat pro illius validitate, defectus sigillationis huius testamenti in Gallia non multum attenditur; sed de iure communi non parui est momenti. Octauus testis, qui testamentarius ab aliquibus nuncupatur, adhibendus est in testamento solemnem, quando testator propter infirmitatem aut alia de causa scribere non potest; qui quidem testamentarius non potest fungi officio Notarij, dum testamentum coram testibus remittitur, & quomodo eius subscriptio concipi debeat. Testamentum solemnem quod nullum est, quando non possit valere uti nuncupatiuum: Et quando valeat iure codicillorum. Vtrum codicilli in scriptis fieri possint, & quæ in illis solemnitates requirantur hoc casu.

S V M M A R I V M.

- 1 *In testamentis obseruanda est solemnitas loci vbi celebrantur, non autem vbi bona sita sunt.*
- 2 *In testamento solemnem multa requiruntur solemnitates, sed vna ex præcipuis consistit in subscriptione testium.*
- 3 *Subscriptio testium in testamento solemnem non sufficit quòd fiat per solam scripturam nominis testium; sed præterea debet testis dicere quis, & cuius testamentum subscripserit, & ibi datur forma huiusmodi subscriptionis.*
- 4 *Si testis in testamento solemnem non exprimat cuius testamentum subscripsit, nulliter subscribit.*
- 5 *Subscriptionem factam non obseruata forma iuris, testamentum corrumpit.*
- 6 *Subscriptio & sigillatio in testamento solemnem fieri debet per ipsos testes, & non per testatorem, aut aliam extraneam personam.*
- 7 *In Gallia defectus sigillationis non est magni momenti.*
- 8 *De iure communi vtrumque requiritur in testamento solemnem, nempe testium subscriptio, & sigillatio.*
- 9 *Defectus forma vitiat etiam in leuibus & modicis.*
- 10 *Si in testamento solemnem dictum sit testem sigillasse sigillo vnius, & sigillauerit sigillo alterius, sigillatio nulla est.*
- 11 *In testamento solemnem si testator illud non scripserit,*

requiritur octauus testis, quem testamentarium vel scriptorem nuncupant.

- 12 *Non sufficit quòd scriptor octauus testis subscribat in dorso testamenti tanquam Notarius recipiens instrumentum remissionis illius.*
- 13 *Notario non creditur nisi de ijs qua tempore instrumenti coram ipso & testibus instrumentarijs gesta sunt.*
- 14 *Idem non potest esse scriptor testamenti & Notarius instrumenti exhibitionis illius, coram testibus facta.*
- 15 *Notario creditur quoad probationem instrumentalem, non tamen ipsi soli quoad probationem testimonialem.*
- 16 *In testamentis solemnibus in quibus pro forma testium numerus requiritur, Notarius non potest computari in numero testium; & ideo non potest esse octauus testis.*
- 17 *Scriptor testamentarius non sufficit quòd simpliciter subscribat testamentum solemnem, sed præterea debet declarare quòd subscriptio facta fuit de mandato testatoris, & scripturam illam verè illius esse testamentum.*
- 18 *Testamentum nuncupatiuum implicitum hoc requirit, quòd ore proprio testator heredem nominet, relative ad scripturam.*
- 19 *Non sufficit in testamento nuncupatiuo implicito, quòd testator dicat scripturam quam exhibet esse suum testamentum, nisi adiciat se nominare heredem eum, qui in scriptura designatur.*
- 20 *In testamento vero solemnem, non est opus nominare heredem; sed sufficit quòd testator scripturam exhibeat dicens in ea suum testamentum contineri.*
- 21 *Testamentum solemnem inualidum propter defectum solemnitatum sustinetur tanquam codicillus vigore clausula codicillaris: & scriptus hæres in illo testamento, capit hereditatem de manu venientium ab intestato.*
- 22 *Codicillorum duo sunt genera vnum in scriptis, aliud verò nuncupatiuum.*
- 23 *In codicillis in scriptis sufficiunt quinque testes, qui ab ore proprio codicillantis audierint, illam esse suam ultimam voluntatem.*

Testamentum mihi propositum Dixi non posse valere tanquam solemnem, nec tanquam nuncupatiuum, sustineri tamen vigore clausula codicillaris, & aliarum in eo appositarum.

Tanquam solemnem sustineri non posse constabat ex eo, quòd factum fuerat non seruata forma à iure in similibus dispositionibus præscripta, cuius ommissio totum testamentum nullum reddit. *l. ff. vnus. 12. Cod. de testam.* quia cum testamentum factum esset in loco, vbi ius commune seruatur; interuenire debebant solemnitates à iure communi requisitæ; quamuis testator originem duxisset ex locis vbi particularis aderat consuetudo contraria circa testamentum. Cuiac. *consult. 36. versic. & præterea. Le Vest, arr. 82. Expilly arrest. 78.*

Inter solemnitates requisitas in huiusmodi testamento de quibus Castrenf. in *l. hac consultissima. 21. Cod. de testam.* vna ex præcipuis est subscriptio testium: † Neque sufficit quòd illa simpliciter fiat per adiectionem nominis & cognominis ipsorum, sed præterea debet apponi nomen testatoris, & scribi quis & cuius testamentum subscripserit. *l. singulos. 30. & penultima. ff. de testament. Gloss. in d. l. hac consultissima. in verb. non subscriptum, Cuiac. in l. ad*

1. *ad testium* 22. §. *si quis ex testibus*. ff. de testam. hoc modo, Ego Lucius Titius Gaij Seij testamentum consignauit. & melius Bart. in dict. l. penult. his vitur verbis: Ego talis dico & assero me esse adhibitum in testem, in presenti testamento facto per talem, & ideo
4. propria manu me subscripsi & sigillauit. † Quod cum factum non est, testamentum nullum & imperfectum remanet. Paris. consil. 46. numer. 5. volum. 3. Angel. in tract. de testam. glos. 5. numer. 4. Ægid. Bellamer. consil. 1. colum. 13. versic. undecimò dixi. his verbis: & est de necessitate quòd subscribens scribat cuius te-
5. stamentum signauit. † Vnde subscriptione facta præter formam iuris, illa haberi debet pro non facta, & testamentum corruiere necesse est. dict. l. hac consultissima. ibi, non subscriptum autem pro infecto haberi conuenit.
6. Secundò requiritur in testamento solemnì, quòd subscriptio & sigillatio fiat per ipsos testes, & non per testatorem, aut aliam personam extraneam: & probat text. in d. l. hac consultissima. ibi, testibus subscribentibus & consignantibus. quod in casu proposito obseruatum non fuerat.
7. Non ignoto quòd si negotium disputandum sit in Gallia, defectus ille sigillationis non magni momenti futurus est: vt notat Theuen. sur les ordonnances, lib. 5. tit. 5. des testamens. artic. 1. in verb. seront signés.
8. Sed apud nos defectus ille erit considerabilis: quia habemus expressam dispositionem text. in l. ad testium. §. si quis ex testibus. ff. de testam. cuius hæc sunt verba: si quis ex testibus nomen suum non adscripserit, veruntamen signauerit; & si adscripserit, se tamen non signauerit; idem dicemus. Et quamuis hæc forma sigillationis non videatur magni momenti, cum possit etiam quis alieno sigillo signare, vt tenet Rota Romana, decis. 30. numer. 3. part. 1. diuers. debet nihilominus obseruari: † quia defectus formæ vitiat etiam in leuibus & modicis. d. l. si vnus. 12. & ibi Sicard. num. 2. Cod. de testam.
9. Et hoc maximè locum habere debet si in testamento adscriptū sit testem sigillasse sigillo Titij & tamen sigillauerit sigillo Mæuij; hoc enim valde nocet validitati subscriptionis: vt dicit. Ioan. Faber. in §. possunt. Instit. de testam. n. 2. versic. quid si litera continet duo sigilla.
10. Tertiò corruiit testamentum, si loco testatoris qui subscribere non poterat, vel nesciebat, non fuerit adhibitus octauus testis quem vocant testamentarium, qui octauus testis vt scriptor debet subscribere testamentum præsentibus & assistentibus aliis septem testibus: quod probatur per text. in dict. l. hac consultissima. in illis verbis: eique ipse coram testibus sua manu in aliqua parte testamenti subscripserit. Quod etiam notauit Speculator, in tit. de instrument. edit. §. compendiosè, n. 40. in illis verbis; nec non coram eis ibidem presentem subscriptionem subiiciens. Et per Azonem in summ. Cod. de testam. num. 6. ibi, coram eis sua manu subscribat. Ruin. consil. 193. numer. 5. lib. 2. Menoch. consil. 639. numer. 12. Bellam. dict. consil. 1. colum. 12. versic. ad primam questionem. ibi, in presentia mea, & aliorum testium propria manu se subscripserit: & colum. 13. versic. Item si testator sic loquitur, octauus adhibitus scriptor pro eo se subscripsit: & clariùs colum. 11. versic. duodecimum capitulum. & colum. 4. versic. nonum capitulum.
11. Neque sufficit quòd ipse scriptor seu testamentarius scripserit in dorso testamenti instrumentum remissionis illius, tanquam Notarius in præsentia septem testium, clauso iam & sigillato testamento, nulla facta mentione suæ subscriptionis appositæ in

pede eiusdem testamenti nisi tanquam de re in absentia testium iam facta.

Quia Notario non creditur de his quæ ante testamentum facta sunt, sed tantum de his quæ ipse fecit in præsentia testium instrumentariorum. DD. communiter in amben. si quis in aliquo. & ibi maximè Bart. numer. 9. Cod. de edend. Cum ergo subscriptio iam facta esset & clausa, ac consignata per istum scriptorem; non probat illius assertio facta in dorso testamenti iam clausi, & quam subscriptionem fecerat in absentia testium testamentariorum.

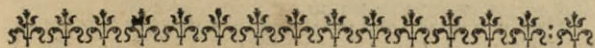
Neque fieri potest vt idem sit & scriptor testamenti, & Notarius exhibitionis seu remissionis eiusdem coram testibus factæ: non enim idem potest esse Notarius, & testis. l. Domitius. & ibi DD. ff. de testam. † Qui dicunt testimonium Notarij validum esse quando iudicialiter examinatur nullà habitâ ratione instrumenti per eum rogati; secus est quando agitur de rebus quæ debent redigi in scripturam, & tractatur de probatione instrumentali, & non de testimoniali; † sicut in testamentis solemnibus, quæ pro forma essentiali scripturam requirunt; tunc Notarius non potest computari in numero testium, nec tenere locum scriptoris seu testamentarij, qui est tanquam octauus testis: vt ostendit Paris. consil. 46. numer. 8. lib. 3. Menoch. consil. 313. n. 25. Bertrand. consil. 128. versic. tamen illud instrumentum. volum. 4. Couar. in cap. relatum. 11. num. 19. in tertia conclus. de testam. Magdalen. in tract. de numero testi. in testam. requisit. lib. 1. cap. 29. num. 8.

Præterea non sufficit quòd scriptor simpliciter subscribat testamentum; sed præterea necesse est vt ipse declaret subscriptionem fuisse factam de mandato testatoris, & scripturam illam verè esse eiusdem testamentum. Hæc est forma quam tradit Cuiac. in tit. Cod. de testam. colum. mibi 681. in fin. tom. 3. Lucius Titius pro Gaijo Seio testatore nomine suo testatorisque huic testamento subscripsit. Roland. consil. 36. colum. 2. versic. si verò de mandato. volum. 1. Menoch. consil. 313. numer. 24. & melius hoc modo: Ego Gaius Seius testis adhibitus & rogatus à Sempronio testatore qui scribere ob infirmitatem non potest, eius nomine & mandato subscripsi, affirmans hoc esse eius testamentum.

Secundò loco Dixi dictum testamentum non posse sustineri tanquam nuncupatiuum; quia licet verum sit & menti Rotæ Romanæ conueniat dari testamentum nuncupatiuum implicitum, quando non potest valere tanquam solemne, si testator coram testibus scripturam remittens declarauerit se illum hæredem instituere qui in dicta scriptura nominatus reperitur; iuxta tradita per Clar. in §. testamentum. quest. 4. n. 3. Burat. decis. 475. n. 22. l. si quis ita. 36. l. hoc articulo 29. l. asse toto. 77. ff. de heredib. instit. l. institutio talis. 10. ff. de condit. instit. l. quoties. 9. §. si quis nomen. ff. de hered. instit. † Tamen non sufficit quòd testator dicat coram testibus se ostendere scripturam in qua continetur eius vltima voluntas; sed præterea requiritur quòd dicat se nominare hæredem illum qui est nominatus seu descriptus in illo testamento quod exhibet: quod probatur per textus super quibus fundatur opinio illorum qui admittunt testamentum nuncupatiuum implicitum, prout apud nos admitti solet: nempe in dict. l. si quis ita. 36. l. hoc articulo 29. l. asse toto. 77. l. quoties. 9. §. si quis nomen. ff. de hered. instit. l. institutio talis 10. Cod. de condit. instit. † Qui omnes textus præsupponunt hanc differentiam inter testamenta nuncupatiua & & solemnia; quòd in nuncupatiuo testator debet nominare hæredem viua voce, & non per scripturam:

eandemque differentiam facit text. in dicta l. hac consultiſſima in princip. iuncto. §. per nuncupationem: quia loquendo de testamento mystico dicit sufficere quòd testator coram testibus dixerit suum esse testamentum, quod offertur; sed in nuncupatio necesse est quòd septem testes testatoris voluntatem testamentum facientis audiverint. Quòd clariùs etiam deciditur in l. heredes palam. 21. ff. de heredib. instit. Guillem. Benedict. in cap. Raynutius. in verb. in extrenis positus. de testam. & probatur in l. iubemus. 29. Cod. de testam. ibi; in elogio quod sine scriptura conficitur, necesse est testatorem voce exprimere nomen vel nomina heredum: & ita iudicatum fuit apud Fabrum in Codice tit. de testam. definit. 4. Prædicta probantur per Cyriac. controuers. 444. num. 98. & multis sequentibus. Quibus tamen aduersatur Alexand. consil. 176. num. 5. & 6. lib. 5. Socin. sen. consil. 173. lib. 2. quos sequitur Tusch. in verb. Testamentum. conclus. 111. num. 23. Ego autem sententiam Cyriaci veriorum esse existimo per iura, & rationes ab ipso allegatas.

21. Tertio loco Dixi dispositionem illam sustineri posse vigore clausulæ codicillaris in ea appositæ, & sic proximiores ab intestato censerentur grauati de restituendo heredibus scriptis: iuxta tradita per DD. communiter in Authen. ex causa. Cod. de liberis præteritis. Rot. decis. 206. num. 4. & 17. part. 7. recent. & quòd dicta dispositio valeat iure codicillorum comprobatur Turret. in tract. de claus. codicil. quest. 126. effect. 79.
22. Quia licet duo codicillorum genera DD. admittant quædam videlicet nuncupatiua, & alia in scriptis vel secreta, Comensis, Iaf. & Alexand. in l. final. Cod. de codicil. tamen codicilli secreti & in scriptis non subiacent tot solemnitatibus, sicut testamenta mystica: † sed sufficit quòd in istis adsint quinque testes subscripti, qui audierint ab ore proprio disponentis illam esse ultimam suam voluntatem. Grass. in §. codicillus. num. 10. Bellamer. dicto consil. 1. colum. 21. versic. circa istud tertium dubium: quia codicilli nullam ordinationis solemnitatem desiderant. §. final. Instit. de codicil. Formam autem huiusmodi codicillorum in scriptis, fusiùs explicat Bellamer. d. consil. 1. in loco mox designato.

C A P V T L X X X I I I .

Si venditio facta fuerit cum pacto de retrouendendo, venditor qui vult redimere rem venditam vigore illius pacti præfertur domino directo volenti uti iure retentionis feudalis.

S V M M A R I V M .

- 1 Si emptor declarauerit se paratum esse retrouendere in vim pacti de retrouendendo, quod alioqui poterat impugnare, tenetur procedere ad retrouentionem.
- 2 Dominus directus per suum consensum alienationi præstitum à iure prælationis excluditur.
- 3 Dominus directus petendo laudemium tacite renunciat iuri prælationis.
- 4 Generaliter quicumque potest habere regressum ad rem feudalem, sibi præiudicat per suum consensum.
- 5 Quod procedit, siue consensus fuerit expressus, siue tacitus.

- 6 Renunciatio emptoris excludit eum à iure presenti quoad retrouentionem, sed non à futuro postea nato.
- 7 Clausula renunciationis omni legum auxilio, non potest extendi ad ius postea superueniens.
- 8 Per pactum de retrouendendo dominus directus excluditur à iure prælationis, si venditor emptorem cogere velit ad retrouendum.
- 9 Dominus directus retinens iure prælationis tenetur subire eadem pacta & onera qua sunt in venditione comprehensa.
- 10 Ius Congruum locum habet in venditione sub pacto de retrouendendo facta, non tamen in præiudicium pacti redemptiui.
- 11 Contractus venditionis translatus censetur in retinentem iure Congruum.
- 12 Ius prælationis domini directi potentius est iure vicini retrahere volentis.
- 13 Pactum de retrouendendo appositum in venditione constituit partem pretij.
- 14 Dominus directus qui sciuit pactum de retrouendendo, & non reclamauit tale pactum, etiam in sui præiudicium approbare censetur.
- 15 Annus qui datur à consuetudine vicini retrahere volentibus, non currit nisi lapsò tempore retrouentionis conuento.
- 16 Pactum de retrouendendo excludit vicinum à iure Congruum rem venditam retinere volentem.
- 17 Ius prælationis cessat quando dominus directus non potest præstare illud, quod emptor venditori promisit.
- 18 Retroueditio dependens à partium conuentione dicitur fieri ex causa præexistente & necessaria, nempe in executionem contractus præcedentis.

FACTA venditione cuiusdam prædij cum pacto redemptiuo intra quadriennium in fauorem emptoris pro se, & successoribus suis quibuscumque stipulantis, venditor tertio ius pacti redemptiui cessit, qui dum aduersus emptorem pactum exercere & redimere voluit, respondit emptor se paratum esse prædium dimittere, & pacto redemptiuo acquieuit. Deinde penitentia ductus dominum directum adiuit, & ab eo ius prælationis dominicale quaesuit iuxta Comitatus Venayssini consuetudinem, qua (ut aliàs diximus) licitum est domino directo alteri ius prælationis concedere.

Quare cum concurreret consensus emptoris, item pactum de retrouendendo, & ius domini directi emptori cessum; duæ ortæ fuerunt difficultates. Prima, utrum emptor per consensum quem præstitit pacto de retrouendendo, ita sibi præiudicauerit, ut à domino directo ius prælationis postea acquirere non potuerit. Secunda, utrum casu quo sibi non præiudicauerit, pactum redemptiuum contractui venditionis appositum potentius sit iure prælationis seu retractus feudalis, domino directo seu eius cessionario competenti.

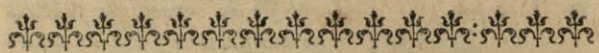
In prima quaestione Dixi emptorem tanquam emptorem ita quidem pacto redemptiuo consensum præstitisse, ut sub illa sola qualitate emptoris nullo modo contrauenire queat: quia per consensum redemptioni præstitum, tacite renunciauit iuri quod forsan potuisset habere ad impugnandum pactum, vel aliàs ad impediendam retrouentionem. † Ad instar domini directi, qui si tacite vel expressè venditioni consenserit, excluditur à iure prælationis; veluti si in venditione interuenerit, vel pro euictione cauerit. Ripol. variar. resol. cap. 7. num. 466. & 467. † Si laude

- laudemium petierit, vel exegerit. Tiraquel. *de retract. lignag.* §. 24. num. 11. & aliis modis de quibus Ripol. loco citato. Sed non ideo exclusus est emptor à iure prælationis, sibi postea per dominum directum cello: quia licet verum sit renunciantibus etiam tacite non dari regressum ad bona, vel iura renuntiata; *l. post diem. ff. de lege commiss. l. si ea qua. Cod. qui accusare*
4. non possunt. † & in terminis rei feudalis adest text. in cap. 1. §. præterea, quib. mod. feud. amit. & ibi DD. asserunt eum qui potest habere regressum ad rem feudalem, sibi præiudicare per suum consensum: † quod extenditur etiam ad consensum tacitum: Roland. *consil. 57. num. 12. & sequentib. vol. 3.*
 5. Tamen renunciatio illa tacita per consensum introducta non nocet emptori renuncianti, quoad ius futurum & postea quæsitum, de quo non cogitabat tempore præstiti consensus; atque ita quod vti emptor facere non potuit, illi permissum est tanquam cessionario domini directi, & ab eo ius & causam habenti. Renunciatio enim quælibet quantumvis iuramento firmata, intelligenda est, dummodò subsit eadem causa: *l. quero. §. inter locatorem. ff. locat. l. qui seruum. ff. de verb. obligat. Menoch. consil. 749. num. 14. & 806. num. 5. & sequentib. Surd. decis. 289. numer. 13. Galerat. de renunciat. lib. 2. cap. 5. num. 24.*
 6. Addit. ad Burat. *decis. 20. num. 11.* † Vbi clausula renunciationis omni legum auxilio, non extenditur ad iura postea superuenientia. Odd. *de fideicom. quæst. 4. art. 6. num. 51.*
 7. Sed dubium ad hoc reducendum erat, vtrum ius prælationis dominicale potentius esset iure competente venditori, ex pacto redemptiuo? † Dixi venditorem in vim pacti de retrouendendo excludere dominum directum eiusve cessionarium à iure prælationis: † Nam dominus non potest rem venditam iure retractus feudalis retinere nisi pro eodem pretio, & pactis in venditione contentis: Quia cum vtitur iure suo, & prædium venditum retinet, subrogatur in locum emptoris. Vincent. de Franch. *decis. 506. num. 18.* † vbi dicitur quod licet ius Congruum locum habeat contra ementem cum pacto de retrouendendo; tamen qui in vim illius iuris rem emptam sibi retinet, debet eam tenere sub eodem pacto de retrouendendo: quia vicinus non potest rem ex illo iure retinere seu vendicare, nisi cum iisdem qualitatibus cum quibus emptor emit. Gratian. *discept. forens. cap. 11. 460. num. 36.* † & contractus venditionis censetur translatus & transfusus in eum, qui vult retinere rem venditam. Idem *num. 65. & 66.* † Ius autem directi dominij potentius est iure vicini, ex consuetudine vel statuto retrahere volentis: ex Vincent. de Franch. *decis. 610.* Ratio differentie est, quia dominus directus respectu vicini fundatus est in iure communi. quod est potentius consuetudine vel statuto particulari, in quo censetur reseruatam ius domini quod erat ante consuetudinem fundatum in dispositione legis: vt dicit Tiraquel. *de retract. lignag.* §. 21. *glos. vnic. num. 2. & 3.* sed dum agitur de ipso emptore, ius ipsius fundatur in ipso contractu venditionis, in quo pactum retrouenditionis afficit dominum directum retinere volentem; cui ius non dat retentionem, nisi sub iisdem pactis & conditionibus inter emptorè & venditorem conuentis; cum non possit retinere nisi pro eodem pretio: *dicta l. final. Cod. de iur. emphyteut. ibi, quantum pretium reuera ab alio percipi potest.* †
 8. Pacta autem huiusmodi de retrouendendo, partem pretij constituunt. Salycet. in *d. l. final. n. 3.* & est text. in cap. potuit. *de locat. ibi, quantum sibi ab alijs offertur.* Et faciunt tradita per Censum, *de censib. quæst. 65. num. 3. & ibidem. decis. 71. num. 2. Rota, decis. 571.*

num. 1. & per totum, part. 1. recent. † Et in terminis domini directi rem sub pacto de retrouendendo venditam retinere volentis, quod non possit impedire venditorem rem redimere volentem, maxime si dominus sciuerit illud pactum, & non reclamauerit; tradit Petrus Iacob. in *praxi, in forma libelli super re emphyteut. fol. 13. verso, colum. 2. in principio.* hoc etiam decidit Grimauder, in *dicto tractatu, des retraiets, lib. 5. cap. 4. in princip. vbi allegat Castrenf. consil. 74. colum. vlt. volum. 2.* qui dicit vicinum non habere ius retractus, si emptor rem venditori restituat in vim pacti de retrouendendo; sed hoc nihil ad casum nostrum; sed magis expressè hoc tenuit Chenu. in *addit. ad Papon, lib. 11. tit. 7. arrest. 8.* qui sic loquitur, *Assi pou tel contract, le Seigneur direct ne peut user du droit de prelation & retention, qu'après le temps de réemer expiré.* † & facit à simili quod annus qui datur consanguineis ad retrahendum, non incipit currere nisi post tempus retrouenditioni præfixum. Louet & ibi Addent. *litera R. num. 46.* res enim non dicitur alienata quamdiu à venditore recuperari potest. † Vnde indubitatum asserunt DD. in agnato qui iure retractus consanguinitatis rem venditam retinere vellet, quod hoc non possit in præiudicium venditoris volentis vti pacto retrouenditionis in contractu apposito. Rip. in *l. 1. num. 2. versic. vltimo fallit. ff. de priuileg. credit. Ioan. Igneus, in repetit. l. contractentem. num. 82. versic. & ista dilatio. Cod. de contrah. empt. inter Repetent. volum. 7. fol. 473.* & nominatim quod dominus directus non possit impedire vim & effectum illius pacti, tradit Cald. *de iure emphyt. lib. 3. cap. 13. num. 23. versic. nec similiter conqueri potest.* † Immo generale est, vt quamdiu dominus directus tantundem præstare non potest, quantum emptor promisit, cesset ius prælationis. Cald. *ibidem, num. 33. in fine.*

Et retrouenditio quam nunc petit emptor, siue eius cessionarius, fieri dicitur ex causa præexistente & necessaria, in executionem contractus venditionis. Gratian. *discept. cap. 180. num. 16. & 17.*

Vnde conclusum fuit venditorem retrahere volentem domino directo eiusve cessionario præferendum esse.

C A P V T LXXXIV.

Vendito feudo, vel Castro, an censetur in venditione comprehensa iurisdictio. Feudum cum iurisdictione vtrum nobilitet possessorem. Dominus directus alicuius territorij quis esse potest nullam habens iurisditionem. Hominibus, subditis, & homagiis venditis quid in venditione contineatur.

S V M M A R I V M.

1. Quamuis Castrum fuerit concessum in feudum, non tamen ideo sequitur per necesse quod concessa fuerit iurisdictio.
2. Si Vassallus feudum habens, iurisditionem illi ex propria pecunia acquisierit, finito feudo reuertitur quidem ad Dominum, sed sine iurisditione, qua spectat ad Vassallum acquirentem.
3. In actibus translatis, accessorium non omnino coherens

- coharens suo principali, & quod ab eo diuidi & separari potest, non continetur.
- 4 Iurisdictionis est quid accessorium Castri, non tamen illi omnino coharens, & ab ipso inseparabile.
 - 5 Vnum dominum esse Castri, alium dominum iurisdictionis non est inconueniens.
 - 6 Feuda iurisdictionem & subditos habentia nobilitant possessores.
 - 7 Feuda quadam sunt ignobilia qua non eximunt possessorem à collectis.
 - 8 Feuda que subditos habent, ceteris præstantiora sunt & nobiliora.
 - 9 In Gallia omnia feuda sunt nobilia, & nobiliter tenentur.
 - 10 Feudum nobile solus Rex erigere potest.
 - 11 Feuda ab alio quàm à Rege obtenta non sunt nobilia neque nobilitant.
 - 12 Feudum duobus modis nobile dici potest; nempe aut quia nobilem facit, vel nobilem inuenit.
 - 13 In dubio tamen si nihil aliud obstat, concessio feudo præsumitur concessam quoque fuisse iurisdictionem.
 - 14 Tunc maximè cum Castro vendita seu concessa iurisdictionis censetur, quando concessio procedit à persona priuata; secus si à Principe.
 - 15 Si tamen coniectura vel probationes sint in contrarium, etiam in concessione facta à priuato non comprehenditur iurisdictionis.
 - 16 Dominium directum & priuatum alicuius territorij potest esse apud vnum, iurisdictionis vero ius publicum apud alium.
 - 17 Venditor exprimendo se vendere Castrum cum iurisdictione, si illa sibi non competat, tenetur de euetione vti vendens rem ad alium spectantem.
 - 18 Quando Castrum venditur tanquam quid vniuersale cum sua iurisdictione, & pertinentijs; venit iurisdictionis, & alia accessoria; secus si vendatur tanquam res particularis.
 - 19 In venditione omnia comprehenduntur qua emptor credidit comprehendere.
 - 20 Clausula cum suis iurisdictionibus, intelligitur si & quatenus de iure competant venditori.
 - 21 Hoc procedit dum agitur de concessione facta à Principe; sed in translatione facta à priuato continetur iurisdictionis.
 - 22 Homo meus dicitur ille, qui mihi præstat seruitium & fidelitatem.
 - 23 Subditi & homines licet sint ingenui, tamen sunt adstricti erga Dominos iurisdictionales ad aliquam speciem seruitutis, & ad homagium & seruitia.
 - 24 Homagium, & fidelitas que præstatur à subditis erga Dominos, est quadam adstrictio seruitutis liberi hominis, non solum bona sed etiam personas respiciens, in quo differt ab emphiteusi, que sola bona respicit.

Inter multiplices eoque antiquos iurisdictionis titulos, in & super quodam Castro & territorio, & ad docendum Castrum de quo agebatur esse iurisdictionale, productum fuit instrumentum per quod auctores, & dicti Castri possessores se Regi Christianissimo declararunt, illius occasione *Hommageables, Vassaux, & subiects du Roy*: & quod intendunt tenere sub feudo nobili ab Ipso omnes & quoscumque census, redditus & feuda nobilia quæ habent & possident in dicto loco, territorio & mandamento; & Ipsi reddere homagium, & iuramentum fidelitatis. Super

quo requisitus Respondi ex illo instrumento ¶ non 1. probari iurisdictionem Castro esse annexam; cum feudum sit quid diuersum & distinctum à iurisdictione, & concessio simpliciter Castro in feudum, ex tali concessione nihil inferri possit ad iurisdictionem. Mantic. *de tacit. conuent. lib. 23. tit. 6. num. 49.* ¶ vbi dicit quod si iurisdictionis feudo per Vassallum fuerit acquisita, illa feudo finito veluti ob finitam lineam pertinet ad Vassallum, seu eius hæredes, & non ad Dominum; cum sit diuersa & separabilis à feudo. Clar. §. *feudum. quest. 88. in fin.* Menoch. *lib. 3. præsumpt. 97. num. 1. & sequentib.* ¶ & in actibus significantibus translationem iuris de vno ad aliud, accessorium suo principali non omnino coharens, & quod diuidi ab eo potest, non continetur in translatione principalis. l. *quoties. ff. de contrab. empt. l. final. ff. de supellectil. legat. l. 2. ff. de fundo instruct.* ¶ Licet autem 4. iurisdictionis sit accessorium Castri, non tamen est accessorium omnino coharens: ergo non sequitur concessio Castri concessam esse iurisdictionem. Menoch. *dicto loco num. 7. & sequentib.* Ludouif. *decis. 556. num. 1.* Rosental. *de feud. cap. 5. conclus. 6. num. 5. & sequentib. in actis glossis.*

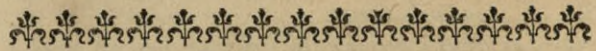
Et non est inconueniens vnum esse dominum Castri, & alium iurisdictionis. Hieron. de Mont. *de finibus regund. cap. 11. num. 14.* Loyseau *des Seigneuries subalternes, chap. 4. num. 26. & 29. & chap. 10. numer. 44. & sequentib.* Nec similiter qualitas feudi nobilis inferebat illud esse iurisdictionale: ¶ Quia licet dicatur feuda iurisdictionem & subditos habentia nobilitare possessores illorum; non tamen ex eo sequitur, omnes feudorum possessores habere iurisdictionem; cum aliqua possint esse feuda nobilia, & tamen iurisdictione carentia. Papon, *lib. 5. tit. 11. arrest. 29.* ¶ vbi dicit quod ignobiles tenentes feuda nobilia sine iurisdictione, consistentia solum in redditibus, prædijs & alijs rebus huiusmodi, non sunt exempti à taleis & collectis ac subsidijs. ¶ Sic dixit Octau. Bammacar. 8. *in cap. filij nati. si de feudo fuerit controuersia*, ex feudis contrahi nobilitatem præsertim si subditos habeant: ¶ Tamen in Gallia omnia feuda sunt nobilia, & nobiliter tenentur. Bacquet. *in tract. des francs fiefs. cap. 3. num. 2. & 3.* non tam respectu feudi quàm Regis illa concedentis Loyseau *in tit. des Seigneuries mediocres, cap. 8. num. 23.* Tiraquel. *de nobilit. cap. 7. num. 14.* Amed. à Pont. *in tract. qui feuda dare poss. num. 128.* Mozzius *de diuision. feud. num. 30.* ¶ Quia solus 10. Rex potest erigere feudum nobile: Franc. de Amic. *in repetit. tit. qui feud. dare poss. in §. explanatis. num. 3. fol. 319.* ¶ Et feuda ab alio quàm à Rege concessa non 11. sunt nobilia, neque nobilitant. Camil. de Curt. *in diuers. iur. feud. part. 1. num. 2. & 3.* vbi ita iudicatum refert. ¶ Præterea feudum duobus modis nobile dici 12. potest; aut quia nobilem inuenit seu recipit, aut quia nobilem facit: Bald. *in cap. inter dilectos. de fide instrument. Schneideuuein de feud. in prælud. part. 1. numer. 33.* ergo quamuis homagium præstitum fuerit pro feudis nobilibus, nihil ex eo inferitur ad iurisdictionem: quia aliunde nobilia dici possunt, quàm ratione iurisdictionis: nempe quia nobiles illa receperunt; & feuda nobiles non fecerunt, sed inueniunt.

Et ex his cum non fuisset edoctum feudum esse iurisdictionale, & possessor haberet titulos legitimos, ex quibus clarè constabat sibi super illo competere iurisdictionem; frustra ad iuris præsumptionem recurrebatur: ¶ quia licet de iure qui feudum obtinet, aut concedit, præsumatur obtinere vel concedere iurisdictionem; Menoch. *lib. 3. præsumpt. 97. num. 48.* Boër. *decis. 50. num. 11.* Mantic. *de tacit. conuent. lib.*

- lib. 4. tit. 14. num. 8. & sequentib. Nenoch. *consul.* 98.
14. num. 35. & 36. † Præsertim quando agitur de ventura, & alia dispositione inter priuatos; Menoch. *dicta* num. 48. post Bart. *in l. inter eos. ff. de acquir. rer. domin.* Rosental. *de feud. cap. 5. quæst. 7. in glos. A. in fine.* Mantic. *dicto* tit. 14. num. 11. *versic. & hæc quidem sententia.* Roland. *consil.* 42. num. 17. & 22. lib. 2. Mastrill. *de magistr. lib. 4. cap. 16. num. 32. & 33.*
15. Tamen hæc præsumptio contrariis probationibus eneruabatur; & certum est præsumptionem cedere veritati: & recognitio facta Regi de qua supra actum est potius sonabat in recognitionem ratione dominij directi, & censuum ac canonum emphyteuticorum: Nam vt bene aduertit Loyseau *des petits Seigneurs, cap. 10. num. 44.* fieri debet differentia inter dominium publicum quod consistit in iurisdictione, & iustitia reddenda, & dominium directum quod est priuatum: † sicut sub huius æquiuoci fauore, illi qui habent dominium directum domorum alicuius Castri, quod ipsi censum debet, se vocant Dominos illius Castri: cum tamen verum dominium publicum spectet ad eum cui competit iurisdictione. Vnde stante possessione antiquissima, & titulis sufficientibus in contrarium productis, non erat sufficiens dicta recognitio ad probandum dominium iurisdictionale; sed solum dominium directum.
17. His suppositis, emptor dicti Castri egit contra venditorem vt sibi de euictione teneretur; non solum quia vendendo Castrum censetur & vendidisse iurisdictionem, quæ tamen illi non competebar, sed tertio; vt supra ostensum fuit: verum etiam quia in venditione, expressa iurisdictionis mentio facta fuerat per verba valde generalia: vnde merum & mixtum imperium venditum censebatur, quod tamen ad alium spectabat. Couar. *præct. quæst. cap. 1. num. 10. in decima conclus. versic. qua ratione.* † Et quando Castrum venditur tanquam quid vniuersale cum sua iurisdictione, iuribus, pertinentiis, & hominibus seu subditis, omnia continentur; etiam ipsa iurisdictione: quidquid aliud sit quando Castrum venditur tanquam res particularis. Cancr. *lib. 3. variar. resol. cap. 13. de iurib. Castror. num. 30. & 31.* Mantic. *de tacit. conuent. lib. 4. tit. 14. num. 11.* & non solum vendita
18. fuerunt dominia directa, & canones emphyteutici; † sed etiam ipsum dominium iurisdictionale: vnde in venditione omnia comprehensa censentur, quæ emptor venire credidit, & quæ sub verborum significatione continentur. Mantic. *de tacit. conuent. lib. 4. tit. 9. num. 9.*
20. Neque obstat quod dicebatur, non fuisse venditum simpliciter Castrum, sed cum suis iurisdictionibus; quæ verba intelligenda sunt de iurisdictionibus quatenus concedenti, seu venditori competant: & ideo non esse locum euictioni: ex tradit. per Tusch. *in verb. feudum. conclus. 173. num. 30. & 174. num. 32.* Mantic. *de tacit. conuent. lib. 23. tit. 6. num. 11. & 20.*
21. Quia magna est differentia inter concessionem Principis, de qua loquuntur DD. ex aduerso citati, & venditionem factam per priuatum. In hac enim statibus illis verbis & cum sua iurisdictione, censetur vendita iurisdictione, quæ in dubio ipsi Castro seu feudo cohæret: & hanc differentiam inter concessionem Principis, & venditionem factam inter priuatos refert Mastril. *in tract. de Magistr. dicto* lib. 4. cap. 16. num. 32. & 33. & cum homines & subditi venditi fuerint; non est dubitandum quin iurisdictione comprehensa censeatur. † Nam homo meus dicitur ille, qui mihi præstat seruitium & fidelitatem. † Licet enim homines & subditi non sint proprie serui, sed ingenui; tamen remanent sub aliqua specie seruitutis, &

debet subuentionem domino, & sunt subieus iurisdictione. Iacobin. *de homagio, num. 20. & sequentib.* vbi dicit non esse hominem meum nisi ratione homagij: quia nomen subditi & hominis denotat subiectionem, fidelitatem & iurisdictionem. Gaill. *de arrest. Imperij, cap. 7. per totum* & colligitur ex cap. unic. *de forma fidelitatis.* † Quia homagium & fidelitas quæ præstatu. à subditis est adstrictio seruitutis liberi hominis, & in continet plusquam dominium emphyteuticum quod respicit bona; cum tamen homagium respiciat etiam personas.

Et per consequens cum vendita fuisset iurisdictione, quæ tamen ad alium pertinebat; non erat dubitandum quin emptori daretur actio pro euictione aduersus venditorem tam ex dispositione iuris, quam in vim clausularum in instrumeto venditionis contentarum.

C A P V T. LXXXV.

In quibus casibus legatum, vel substitutio pupillaris comprehendatur in fideicommissio vniuersali, & quæ sit differentia. Vtrum substitutus per compendiosam admittatur ex vulgari, vel fideicommissaria substitutione: & vtrum detur electio substituto: Et quid in casu dubio: Et quando substitutio ad certa bona restricta, possit valere tanquam pupillaris: Et quas quartas detrahere possit substitutus vulgaris, vel pupillaris: Et vtrum in casum detractionis Trebellianicæ, fructus per substitutum impotentur in quartam.

S V M M A R I V M.

- 1 Dictionis &, qua sit vis, circa inclusionem prælegati in fideicommissio, quando institutio facta fuit cum clausula in aliis autem bonis, substitutio verò illi iuncta est per copulam.
- 2 Prælegatum non continetur in fideicommissio vniuersali, quando institutio facta fuit cum clausula in aliis autem bonis.
- 3 In dubio prælegatum factum coniuncta persona, non continetur in fideicommissio, vt illa minus graueur.
- 4 Si testator declarauerit se velle vt prælegatarius de bonis prælegatis ad libitum disponeret; prælegatum erit extra fideicommissum.
- 5 Quamuis pupillaris substitutio extendatur ad omnia bona pupilli, tamen in casibus in quibus eximitur à fideicommissio, non continetur quoque in substitutione pupillari facta in hereditate.
- 6 Si testator voluit vt substitutus in prælegato illud integrè haberet, non comprehenditur in fideicommissio vniuersali.
- 7 Idem si dictum fuerit vt illud haberet sine diminutione, vel plenè, aut pleno iure.
- 8 Prælegatum heredi à se ipso factum non valet; quia idem non potest esse agens, & patiens.
- 9 Legatum præceptionis non restituitur cum hereditate.
- 10 Prælegatum iure institutionis factum eiusdem est nature,

- natura, cuius institutio vniuersalis, & venit cum hereditate restituendum.*
11. *Legatum vni ex cohæredibus factum, restitui debet vnâ cum fideicommissio vniuersali pro^{ta} portione hereditaria.*
 12. *Non debere fieri differentiam quoad restitutionem prælegati; siue vnus, siue plures sint instituti hæredes.*
 13. *Marta Peregrinus in hac materia, contrarietatis arguit.*
 14. *Defenditur Peregrinus ab impugnationibus Marta.*
 15. *Hæres non potest quidem à seipso legatum accipere, quamdiu est hæres; sed tamen adueniente casu restitutionis hereditatis, potest legatum sibi factum retinere.*
 16. *Legatum à seipso factum nullum esse; & ideo tractu temporis conualescere non posse: sed vide num. sequenti.*
 17. *Legatum hæredi à se ipso factum non est omnino nullum, sed eius effectus differtur in tempus quo non erit hæres, nempe restitutionis hereditatis faciendæ substituto.*
 18. *Legatum præceptionis dicitur, dum quis vnâ re præceptâ, residuum restituere debet.*
 19. *Quamuis per aditionem inducatur confusio, tamen illud non procedit in damnum aduentis: quia non impedit quin adueniente casu restitutionis, hæres sua iura & prælegata detrahat.*
 20. *Senatus Tholosanus iudicauit pro inclusione prælegati in fideicommissio, propter alias circumstantias omnino diuersas.*
 21. *Verba testamenti, & coniectura voluntatis maxime attendende sunt in illa questione inclusionis prælegatorum, vel eorum exclusionis à fideicommissio.*
 22. *Quando substitutio facta fuit per viam compendiosa, sicut prælegatum non continetur in vulgari in ea comprehensa, ita nec in fideicommissaria.*
 23. *In vulgari prælegatum non comprehenditur, si hæres institutus repudauerit; secus si mortuus fuerit ante testatorem, vel ante conditionis euentum: nam illo casu, continetur prælegatum in vulgari substitutione.*
 24. *In dubio concludendum est prælegatum non contineri in fideicommissio, ut hæres minus grauetur.*
 25. *Refertur arrestum Senatus Gratianopolitani, quo fuit declaratum prælegatum non comprehendi in fideicommissio vniuersali, fundatum in rationibus supra deductis.*
- L**egatum Dixi in fideicommissio vniuersali non contineri: quia factio legato cum onere substitutionis, testator eundem legatarium, post interpositam longam orationis seriem, in aliis bonis suis instituerat: & ipsi morienti sine liberis alios suos liberos substituerat: vnde cum institutio vniuersalis tanquam facta cum clausula *in aliis bonis*, excluderet legatum ipsi hæredi in pupillari ætate constituto factum; † ita & substitutio annexa institutioni, eisdemque coniuncta per copulâ [&] excluderet substitutionem factam in legato à restitutione vniuersalis fideicommissi: quamuis clausula *in aliis bonis*, apposta in institutione, non esset repetita in substitutione; idque propter naturam illius copulæ, & quæ omnia repetit. *l. final ibi, & coniuncta scriptura. ff. de rebus dubiis*, Neufan. *consil. 72. numer. 14.* Menoch. *con-*
- sil. 106. numer. 29.* Rota, *in recent. decis. 143. num. 5. part. 1.* Peregr. *de fideicom. artic. 7. numer. 48.* vbi dicit sequentem substitutionem fideicommissariam immediatè copulatam post institutionem, videri factam in eisdem bonis in quibus facta fuit institutio, Theaur. *iun. lib. 1. quæst. forens. 17. numer. 14.* vbi dicit clausulam *in aliis bonis* appositam in institutione propter naturam copulæ censerè repetitam in substitutione: & ideo nec prælegatū in substitutione contineri, nisi concurrentibus aliis cōiecturis; † cum natura illius clausulæ *in aliis bonis* ea sit, vt excludat prælegatum à fideicommissio vniuersali. Peregr. *dict. artic. 7. numer. 44.* Theaur. *dict. cap. 17. numer. 14.* Fufar. *de substit. quæst. 650. numer. 24.* Sicut è conuerso, quando institutio facta fuit sine illa clausula, inde oritur præsumptio quòd prælegatum contineatur in fideicommissio. Peregr. *consil. 52. num. 4. volum. 4.*
- Sicuti in dubio prælegatum factum coniunctæ personæ non censetur comprehensum in fideicommissio, vt illa minus grauetur. Peregr. *de fideicom. artic. 7. numer. 15.* quanquam hæc ratio non omninò concludat, quando substituti sunt personæ æquè dilectæ. Fufar. *d. quæst. 650. n. 14. & consil. 82. numer. 1. versic. & ad quæstionem.* Mantic. *de coniect. lib. 7. tit. 7. num. 11.*
- Similiter non comprehenduntur legata in fideicommissio, quando testator expressè voluit vt legatarius de illis bonis ad libitum disponere posset. Peregr. *dict. numer. 14.* Fufar. *dicta quæst. 650. num. 45.* & Menoch. *lib. 4. præsumpt. 154. numer. 19.* Intrigliol. *de substit. centur. 3. quæst. 74. numer. 145.* & 146. apud quos materia prælegati in fideicommissio includendi copiosius tractatur. † Sed in casu proposito substitutio adiecta legato dicitur substitutio particularis, sicut & ipsum prælegatum: & in casibus in quibus prælegatum non continetur in restitutione fideicommissi, non continebitur etiam in eo substitutio pupillaris. Peregr. *de fideicom. artic. 8. numer. 37.* Fufar. *quæst. 655. num. 12.*
- Et cessate videbatur omninò inclusio in fideicommissio, ex eo quòd testator voluit vt substitutus legatum integrè haberet. Peregr. *dict. artic. 7. num. 14.* Intrigliol. *centur. 3. quæst. 74. num. 148.* † Idem dicendum, si testator vsus fuerit clausula *sine diminutione.* Menoch. *lib. 4. præsumpt. 194. num. 21.* cui æquipollet clausula *Integrè.* Peregr. *artic. 3. num. 90.* Menoch. *consil. 918. num. 3.* æquiualeat etiam dictioni *plenè, seu pleno iure* cuius ea vis est vt prælegatum excludat à substitutione vniuersali. Menoch. *dict. præsumpt. 184. num. 20.* Mantic. *de coniect. lib. 7. tit. 7. num. 12. in fine.*
- Præterea ad legatum ipsemet hæres vniuersalis vocabatur, quod de iure subsistere non potest, cum ipsi hæredi à se ipso legari non possit. *l. legatum est delibatio. §. hæredi. ff. de legat. 1.* cum similibus. † Quo casu legatum capitur ab hærede iure præceptionis, & habet illud veluti præcipuum, nec cum fideicommissio restituere tenetur. Peregr. *dict. artic. 7. num. 11.* & 16. Boër. *decis. 280. num. 7.* Surd. *consil. 205. num. 9.* & sequentibus. Honded. *consil. 62. num. 23. volum. 2.* Fufar. *de substit. quæst. 650. num. 9.* & *consil. 44. in fin. versic. ad vltimum.* & *consil. 81. num. 12.*
- Sed contra hanc rationem dubium oritur ex eo, quòd legatum iure institutionis factum eiusdem est naturæ cum fideicommissio vniuersali, & cum tota hereditate restituendum est. Fufar. *dict. quæst. 650. num. 88.* Menoch. *consil. 884. num. 15. versic. quarto comprobatur.* & *lib. 4. præsumpt. 194. num. 50.*
- Immò DD. dicunt quòd quando factum est prælegatum vni ex cohæredibus, illud restituendum est cum

- gatum vni ex cohæredibus , illud restituendum est cum fideicommissio vniuersali pro portione hereditaria , pro qua portione non potest valere tanquam legatum ; sed capitur iure hereditario , & per consequens eodem modo restituitur quo ipsa hereditas fideicommissio grauata. Fufar. *d. quæst. 650. numer. 66.* Peregr. *d. artic. 7. numer. 53.* cum pluribus apud eos
12. citatis. † Nulla autem videtur differentie ratio inter vnicum hæredem , cui factum est prælegatum , vt totum restituat , & cum tota hereditate prælegatum ; & inter plures hæredes , vt pro portione hereditaria legatum in restitutionem fideicommissi veniat : † Vnde Marta , *in tract. de succession. legali part. 4. quæst. 21. artic. 11. num. 33.* arguit Peregr. & alios contrarietatis , & aduersus Peregr. sentire videtur Cyriac. *co. trouers. 204. num. 113.*
 13. Sed non obstantibus istis impugnationibus , non existimo recedendum à sententia Peregrini , qui quando loquitur de eodem casu , sibi nullo modo contrarius est , si attentè legatur : ipse enim existimat dum verba testamenti sunt indefinita (iuxta casum de quo loquitur ipse Peregr. *num. 34.*) quòd vbi legatarius est solus hæres , de necessitate si prælegatum non restituitur , totum retinetur. Cum verò cohæredes habet , eadem (inquit) videtur ratio : quia à fideicommissio prælegatum fuit exceptum. Hæres igitur dato sibi cohærede , † donec est hæres cum effectu portionem suam iure legati habere non potest : Veniente autem casu restitutionis , illam à residui restitutione separare potest. Idem Peregr. *num. 52. in fin. & num. 20.*
 16. Nec bona est ratio Cyriac. *d. controuers. 204. numer. 113.* quòd sicut ab initio à seipso quis legatum consequi non potest ; ita & legatum illud quod nullum est , tractu temporis non conualefcit. *l. quod ab initio. 29. & l. que ab initio. 209. ff. de reg. iur.*
 17. Quia non est verum quòd legatum sit ab initio nullum ; quinimo est validum , sed eius effectus differtur ad tempus restitutionis hereditatis : sicut si hæres grauatus , esset aliunde creditor hereditatis , aut haberet detractiones ex ipsomet testamento faciendas ; † veluti legatum præceptionis , quod clarè testator excepisset à restitutione fideicommissi : quia illud habetur veluti titulo particulari. §. *si quis vna. Institut. de fideicommiss. hereditat.* sanè illas detractiones à seipso facere non posset : cum actio & passio non possint stare in eodem subiecto ; sed adueniente casu restitutionis , detractioni sine dubio locus esset : quia non detraheret hæres contra se , sed contra substitutum. Itaque licèt prælegatum à seipso factum sibi ipsi , non valeat quoad hoc , vt quis sibi ipsi obligetur ; valet tamen quoad alios effectus , & operatur vt id quod ita legatur , maneat penes hæredem , & conseruetur in euentum in quem ipse non sit amplius hæres : vt post Soccin. iun. *consil. 8. à numer. 26. volum. 3. & in repetit. leg in quartam. ff. ad leg. falcid.* notat Ioseph. Ramonius , *consil. 67. numer. 13.* † Subdens quòd licèt per additionem hereditatis iura confundantur , illud in effectu non procedit in damnum aduentis ; sed tunc dicitur extinguì ius per quamdam imaginariam solutionem , quæ non impedit quominus hæres quod sibi soluisse videtur , retineat adueniente casu restitutionis : & in hanc Peregrini & aliorum sententiam eo tantò faciliùs , quòd videam eundem etiam fuisse sensum Rotæ Romanæ , *in recent. decis. 418. numer. 5.* † Quamuis ego aliàs in contraria fuisset sententia consulens super testamento Illustrissimi & Excellentissimi Do-

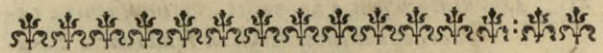
mini Francisci de la Baume Comitis Suzæ , iuxta quod consilium fuit indicatum Tholosæ : sed in illo casu alia multa concurrebant , quæ in proposito non verificabantur , & verba grauamini referrebantur tam ad hæredis institutionem , quàm ad prælegata. † Et in his quæstionibus maximè attendenda sunt verba testamenti , & coniecturæ voluntatis testatoris : vt dicunt omnes , & maximè Burat. *decis. 168. & ibi Additio.*

Præmissis accedebat alia ratio , propter quam prælegatum in fideicommissio contineri non poterat : quia substitutio vniuersalis facta fuerat per viam compendiosæ , in qua sciunt omnes contineri vulgarem , & fideicommissariam ; quamlibet in suo casu. Vnde sicut prælegatum non continetur in substitutione vulgari , si hæres repudiasset : *l. Sextilian. ff. de legat. 3.* Peregr. *de fideicommiss. d. artic. 7. numer. 5.* Fufar. *quæst. 69. numer. 1.* Menoch. *lib. 4. præsumpt. 195. numer. 1.* Pariter non continebitur in fideicommissaria : vt eadem sit vtriusque determinatio ; per *l. iam hoc iure. ff. de vulg.* Ita arguunt Peregr. *d. articul. 7. numer. 16. & 47. & consil. 44. numer. 10. lib. 3.* Fufar. *consil. 44. numer. 11.*

Dixi si hæres repudiasset ; quia si hæres cui prælegatum à se ipso factum est , decesserit ante restatorem , vel ante existentiam conditionis ; portio illa remanet in globo hereditatis : vt dicit Peregr. *dicto artic. 7. num. 5.*

Quod copiosius explicat distinguendo casus Cyriac. *controuers. 352. num. 12. & sequentib.* ad quem dum casus occurreret recurrendum erit. † Et in omnem euentum , casu quo negotium esset dubium , concludendum esset pro hærede , vt ex vniuersali fideicommissio legatum detrahere posset. Peregr. *d. artic. 7. n. 22. & consil. 44. num. 5. lib. 3.* Fufar. *dicta quæst. 650. numer. 26. & 131.*

Et secundum hæc scripta pro Nobili & Illustriss. Domino Francisco de Damians , Domino loci du Vernegues , fuit iudicatum in suprema Curia Parlamenti Gratianopolitani , ex delegatione Regis Christianissimi , pro quo ego scripseram 18. Iunii 1635. his verbis : *La Cour, &c. Ordonne que le legat de 6000. liures dont est question sera deduit au profit dudit François de Damians , des biens du fideicommiss dont s'agit, avec interest , dès le temps que la restitution des fruicts a esté adingée à Noble Louys de Damians , que fust du 9. Octobre 1614. despens de l'instance compensez.* Monsieur du Pilhou Rapporteur.

CAPVT LXXXVI.

Emphyteusis ex quibus dicatur , vel feudum : Et vtrum dicatur ex pacto & prouidentia ; an verò ad hæredes extraneos possit transfiri , si concessio facta fuerit *pro te , & tuis heredibus , & successoribus quibuscumque , tam masculis quàm feminis : aut pro te , filiis , & heredibus , ac successoribus quibuscumque vtriusque sexus.*

S V M M A R I V M.

1. Concessio potius est emphyteutica quàm feudalis , si Princeps concedens emphyteusim nominauerit.

2. Si in concessione Princeps nullum sibi seruitium personale reseruauerit, sed canonem in pecunia; potius est emphyteusis, quàm feudum.
3. Concessio facta cum clausula adinstar feudorum rusticorum, potius sonat in emphyteusim.
4. Bona ex concessione emphyteutica restitutioni obnoxia possunt alienari pro dote.
5. Feuda quando non sunt hereditaria, non possunt pro dote alienari.
6. Quamuis cum qualitate emphyteutica concurrat fideicommissum paternum, bona restitutioni obnoxia alienari possunt pro dote.
7. Ampliatur ut procedat, etiamsi in concessione dictum fuisset quòd fœmina non succederent stantibus masculis.
8. In dubio emphyteusis, vel feudum, potius hereditaria sunt iudicanda.
9. Clausula pro hæredibus quibuscumque, reddit emphyteusim, vel feudum merè hereditarium.
18. Etiamsi feudum sit mixtum; tamen ad illud nemo admittitur nisi sit hæres.
11. Ut quis admittatur ad emphyteusim hereditariam, vel mixtam, non sufficit esse hæredè habitum, sed requiritur quòd talis sit actu.
12. Qui vult admitti ad feudum hereditarium, teneur soluere debita ultimi possessoris cui successit uti hæres.
13. Sine agatur de feudo hereditario, siue mixto, hæres quamuis confecerit inuentarium tenetur approbare factum defuncti.
14. Feudum ex quibus dicitur hereditarium: & num. sequentib.
15. In emphyteusi Ecclesiastica stipulata pro successoribus quibuscumque, admittuntur hæredes etiam extranei.
16. Vxor admitti potest ad feudum, quod est hereditarium.
17. Si concessio facta fuerit cum clausulis perpetuitatem denotantibus, præsumitur facta iure hereditario.
18. Si concessio fuerit cum clausula ita quòd quandiu extabunt masculi, fœminæ non succedant, vel si dictum fuerit pro te, & successoribus quibuscumque tam masculis quàm fœminis; vtrum illud deroget naturæ feudi hereditarij.
19. Clausula & quibus dederis; ostendit feudum vel emphyteusim esse hereditariam.
20. Verba illa tam masculis quàm fœminis, etiam hæredibus extraneis adaptari possunt.
21. Disputatum fuit à nonnullis, vtrum fœmina capaces essent succedendi in feudo merè hereditario; quamuis illas succedere posse verius sit.
22. Concessio feudi facta pro masculis quibuscumque; non solum descendentes, sed quoslibet extraneos comprehendit.
23. Si feudum alicui concessum fuerit pro se, & descendentibus, tam masculis quàm fœminis, ita quòd stantibus masculis fœminæ non succedant; non ideo minus feudum est hereditarium.
24. Quando concessio feudi facta fuit alicui pro se, filiis, & hæredibus quibuscumque vtriusque sexus; feudum est hereditarium, & transitorium ad quoscumque hæredes etiam extraneos.
25. Feudum Domino de Agonto concessum pro se, ac suis hæredibus vtriusque sexus ex suo corpore natis, vel nascituris, & successo-

ribus quibuscumque; esse hereditarium consuluit Bertrandus.

26. Dicitur quibuscumque, in casibus supradictis censetur apposita ampliatiuè, ut aliquid operentur verba.

27. In istis tamen casibus consultius esse, ut obrianeatur si fieri posset ampliatio seu declaratio à Principe concedente.

Felicis recordationis Clemens Papa. VII. concesserat cuidam Nobili Castrum in emphyteusim perpetuam pro se, suisque hæredibus, & in perpetuum successoribus, pro annuo canone, seu censu & responsione sex scutorum auri Solis: qui Nobilis dictum Castrum alteri vendidit, dictaque venditio à felicis recordat. Paulo III. fuit ad maiorem cautelâ approbata in fauorem emptoris, pro se, suisque hæredibus, & successoribus masculis; & canon auctus fuit ad octo aureos.

Denique Pius IV. præmissa omnia confirmauit in fauorem emptorum, & hæredum, & successorum quorumcûq; ipsorum; & vltius concessit ut etiam filia & fœminæ in dicto Castro, & feudo, in defectum tamen masculorum succedant: & ipse emptor de eo in quos voluerit hæredes & successores huiusmodi pro suo libito & mera voluntate disponere valeat; nullusque ex hæredibus & successoribus prædictis in eo absque eius voluntate succedere possit; eidemque ius Regaliorum concessit, pro se, suisque hæredibus & successoribus quibuscumque, tam masculis quàm fœminis.

Dubitatum fuit vtrum feudum illud siue Castrum esset alienabile in extraneos, & posset à creditoribus de pignore capi.

Dixi concessionem illam esse transitoriam ad quoscumque etiam extraneos: quia dicta concessio potius emphyteusis quàm feudum censi debet; quia summus Pontifex illam emphyteusim nominauit: † & ideo concessio talis præsumitur, qualis à concedente fuit nominata. Mant. de tacit. comment. lib. 22. tit. 8. num. 1. Rosental. de feud. cap. 2. conclus. 63. num. 1. & sequentib. Gratian. discept. forens. cap. 460. num. 47. & 49.

Et id maximè quia summus Pontifex in tali concessione nullum sibi seruitium personale reseruauit, sed pensio in pecuniâ constituta fuit; quo casu contractus magis accedit ad emphyteuticum, quàm ad feudalem. Marescot. lib. 1. variar. resol. cap. 63. num. 5. & 6. Valasc. de iur. emphyt. quest. 39. num. 5. Et in effectu, in dicta concessione non vocatur feudum, sed instar feudi: † immò dum dicitur adinstar feudorum rusticorum, potius infertur emphyteusis, quàm feudum. Mart. de claus. part. 2. claus. 48. num. 3.

Quo sic præsupposito, sequitur Castrum illud cum sua iurisdictione & pertinentiis, saltem pro restitutione dotis, potuisse alienari in fauorem vxoris illius ultimi possessoris, qui erat descendens emptoris inuestiti: quia Authen. res que. Cod. comm. de legat. locum habet etiam in bonis emphyteuticis. Peregr. de fideicom. artic. 42. num. 63. Menoch. lib. 4. præsumpt. 189. num. 164. † Quamuis regulariter aliud dicendum sit de feudis, quando non sunt hereditaria, aut non sunt redacta adinstar patrimonialium: sic intelligo tradita per Monet. & alios ab ipso allegatos in tract. de commut. vlt. volunt. cap. 9. num. 218.

Quod procedit etiam si vltra qualitatem emphyteusos, concurrat etiam fideicommissum paternum. Menoch. dicta præsumpt. 189. num. 165. dicens quòd quando emphyteusis peruenit ad mulierem ex causa dotis, ipsa potest de ea ad libitum disponere.

7. Et quamuis in dictis concessionibus caueatur, quòd dicta emphyteusis non transeat ad fœminas nisi in defectum masculorum; hoc non obstat quin sit locus dispositioni dictæ *Aurhen. res que.* quia ad hoc sufficit quòd fœminæ non sint in totum exclusæ: vt ostendit Odd. *in tract. de fideicom. ex prohibitione alienat. resultantibus, quæst. 42. numer. 29. & 54.* Idque etiam si agatur de emphyteusi Ecclesiastica. Idem loc. citat. num. 61.
8. Sed vt omnis tollatur difficultas, hoc fundamentum statuendum est; quòd dicta emphyteusis seu feudum fiat merè hæreditarium; tũ quia potius in dubio præsumendum est hæreditarium, quàm ex pacto & prouidentia. Gratian. *discept. 451. n. 17.* † Tum etiam propter clausulam *pro hæredibus, & successoribus quibuscumque*, quæ infert qualitatem hæreditariam in feudo. Idem Gratian. *discept. 351. n. 1. & 2.*
9. Et casu quo non esset absolutè hæreditarium, sed mixtum; semper qui in eo succedere deberet, excludetur si non esset hæres. Gratian. *discept. 456. n. 26.* † Et non solum debet esse hæres habitu, seu quòd per eum non stet quin sit hæres; vt voluerunt aliqui DD. sed oportet etiam quòd sit hæres actu vltimi possessoris, quamuis agatur de feudo mixto. Capriol. *in tract. de success. ab interest. in proteor. n. 67.* Et hæc est communis opinio: vt etiã testatur Menoch. *consil. 464. n. 31.* & multos allegat Theaur. iun. *lib. 1. qu. forens. 12. n. 30.* licet ipsa aliter sentiat contra comunè opinionem.
10. Hinc sequitur, quòd quicumque volet admitti ad hoc feudum, tenebitur soluere debita vltimo loco defuncti, cui successit tanquã hæres. Mantica. *de tacit. conuent. lib. 23. tit. 9. n. 16.* Franck. *decis. 704. per tot.*
11. Et hoc quia hæres tenetur ratum habere factum defuncti, illudque impugnare non potest, siue agatur de feudo absolutè hæreditario, siue de feudo mixto; & siue hæres confecerit inventarium, siue non. Capriol. *vbi sup. num. 72. 73. & 74.* Gratian. *discept. cap. 511. num. 17. & 18.*
12. Cũ tamen feudum de quo agitur sit absolutè & propriè hæreditarium, propter clausulam facientem mentionem de successoribus quibuscumque; vt præter iam citatos tenuit Rota apud Seraph. *decis. 188. n. 2. & in recent. decis. 280. n. 2. part. 1.* Rosental. *de feud. cap. 2. conclus. 35. n. 4.* Gratian. *decis. 351.* † Idque etiam si agatur de emphyteusi Ecclesiastica, in qua veniunt etiam in dicto casu hæres extranei. Gratian. *ibidem. n. 14.* Clar. *in §. emphyteusis. quæst. 28. n. 9. & quæst. 83. n. 1.* Mart. *de claus. 45. n. 3. & 46. n. 2.*
13. *part. 2. † & vxor in tali feudo seu emphyteusi admitti potest.* Mart. *dict. claus. 45. n. 3.*
14. Arguitur quoque emphyteusis seu feudum hæreditariũ ex dictionibus, quæ perpetuitatem denotant: vt quia dictum fuit, *concedimus in emphyteusim perpetuam.* Rota *decis. 280. n. 2. part. 1. recent.* Seraph. *decis. 868. num. 3.*
15. Oritur tamen difficultas considerabilis ex illis verbis: *ita quòd stantibus masculis, fœmine non succedant.* Et ex restrictione successorum quorumcumque ad masculos & fœminas; per quas clausulas videtur concessio de solis descendentibus, & hæredibus sanguinis intelligenda. Sed respondetur verba illa in dicta concessione apposita non stare restrictiuè, sed ampliatiuè; vt patet ex illis verbis *infeudationis, & vltimus, &c.* Item ex illis, *extendimus & ampliamus;* & quod *in quos volueritis hæreses & successores huiusmodi pro vestro libito & voluntate disponere valeatis;* ex quibus feudũ reddi hæreditariũ testatur Rosent. neminem discrepare dicentem, *in tract. de feudis, c. 2. concl. 36. n. 1. † ad instar ver-*

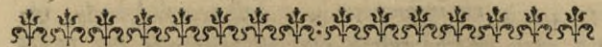
borũ & quibus dederis; quæ feudum constituunt hæreditarium: vt reprobato Menochio sibi contrario docet Marta, *de claus. part. 2. claus. 58. n. 5. & sequentibus.*

Conferunt etiam verba illa *pro vestro libito, & mera voluntate disponere valeatis:* ex traditis per omnes DD. supra citatos.

Verba autem illa *tam masculis quàm fœminis*, non solum ad hæreses sanguinis, sed etiam ad extraneos & successores quoscumque referenda sunt, † tanquam apposita ad tollendam illam controuersiam, quã aliqui DD. excitarunt, vtrũ fœminæ admitti debeant ad feudum merè hæreditarium, quos tamen reprobatur Rosent. *de feud. cap. 2. conclus. 37. n. 4. & in glos. D. Menoch. consil. 1155. n. 46.*

Vnde concessio feudi facta pro masculis quibuscumque, intelligitur etiã de extraneis. Mantica. *de tacit. conuent. lib. 22. tit. 19. n. 23.* propter vim illius dictionis *quibuscumque.* † Et eadẽ ratione, si feudum alicui concessum fuerit pro se & descendentibus masculis & fœminis, ita quòd stantibus masculis fœminæ non succedant; non ex eo dicendum est esse feudum ex prouidentia, sed efficitur hæreditarium: quidquid in contrariũ dixerit Decius, *consil. 395. n. 6.* quia veritas est quòd ex illis verbis non fit feudũ ex pacto & prouidentia, sed hæreditariũ manet: ex Deciano, *consil. 24. n. 68. & 69. volum. 1.* quem sequitur Mantica. *de tacit. conuent. lib. 23. tit. 3. n. 41.*

Et præcisè in casu isto quando concessio feudi facta fuit *pro se, filiis, & hæredibus quibuscumque viriusque sexus*, feudum esse merè hæreditariũ & transitorium ad quoscumque hæreses, etiam extraneos; tradit Monachus. *de rector. feudor. interpret. cap. 38. n. 26.* Steph. Bertrand. *consil. 182. volum. 5.* † vbi dicit feudũ Domino de Agonto concessum, ac suis hæredibus vtriusque sexus ex suo corpore natis, vel nascituris, & successoribus quibuscumque transire ad extraneos; † propter vim dictionis illius *quibuscumque*, quam dicit *ibidem, n. 3. in fine.* esse appositam ampliatiuè: & quòd si dispositio non referretur etiam ad hæres extraneos, clausulæ illæ remaneret sine effectu operandi. † Atque ita ego Consului; licet pro maiori corroboratione veritatis crediderim bonum esse si obtineretur à summo Pontifice declaratio super hoc; provt factum fuit: vt constat ex Pontificio diplomate quod postea mihi fuit exhibitum.

C A P V T. LXXXVII.

Ex quibus verbis testator censeatur legatario reliquisse vsumfructum mobilium, aut aliarum rerum legatarum: Et vtrũ hærede decedente ante legatarium, legatum temporale finito tempore limitato deueniat ad hæreses & successores ipsius hæredis instituti. Et an iure successionis vtĩ succedentes legatario; an verò iure proprio vtĩ repræsentantes hæredem institutum, & sic iure consolidationis.

S V M M A R I V M.

1. Si quis relinquat alteri fundum ad vtendum; proprietatem fundi, & non vsumfructum relinquere censeatur.

- 2 *Legatum fundi ad illo fruendum transmissibile est ad hæredes.*
- 3 *Quando ususfructus mentio dispositioni accessorie, & per modum causæ relictus est; proprietas legata videtur.*
- 4 *Fallit si dictum fuerit, quòd res legata erat ad fruendum ipsà tempore vitæ legatarij; tunc enim solus ususfructus in legato continetur.*
- 5 *Legatum factum ad fruendum tempore vitæ, non continet proprietatem ad tempus vitæ restrictam.*
- 6 *In dicto legato non succedunt legatarij hæredes, sed res deuoluitur ad substitutos, vel ad institutos.*
- 7 *Si in vno legato detur facultas disponendi ad libitum, in alio vero ad tempus vitæ, multò fortius legatum hoc ad solum ususfructum restringendum est.*
- 8 *Quid & quantum in legato comprehendatur; ex qualitate, & indigentia legatarij arguitur.*
- 9 *Ex facultate alienandi legatario concessa; non ususfructus, sed proprietas legata censetur.*
- 10 *Quamuis testator legatarium mobilium exemerit à præstatione cautionis; non tamen ideo proprietatem reliquisse videtur.*
- 11 *Onus iniunctum legatario restituendi mobilia post mortem suam in statu in quo reperientur, non arguit proprietatem illi fuisse relictam.*
- 12 *Bona in locum alienatorum subrogata veniunt in restitutione fideicommissi.*
- 13 *Datur medium inter restituere bona in statu in quo reperientur, & non restituere.*
- 14 *Loco mobilium consumptorum restituitur illorum æstimatio.*
- 15 *Argumentum à contrario sensu nunquam sumitur ad correctionem alterius partis testamenti.*
- 16 *Si clarè ususfructus fuerit relictus, non potest desumi coniectura contraria ex alijs partibus testamenti, cum nemo seipsum statim corrigere velle censendus sit.*
- 17 *Si hæres præmortuus fuerit legatario, non est locus transmissioni legati in fauorem hæredis prædefuncti, si testator post obitum legatarij iniunxerit onus restituendi hæredi, inspectà solum personà illius, & per verba personalia.*
- 18 *Hoc procedit quando persona hæredis non fuit apposita demonstratiuè, sed taxatiuè: in dubio autem demonstratiuè adiecta videtur.*
- 19 *Testator eandem censetur habere affectionem erga hæredem, & illius liberos.*
- 20 *Quando legatum temporale alicui relictum fuit, finito illo tempore deuoluitur ad hæredem, vel illius successores; non tanquam ius habentes à legatario, sed iure proprio, nempe iure consolidationis propter temporalitatem legati.*

EX clausula legati propositi, conclusum fuit vasa argentea in illo designata pertinere ad successores hæredis, stante morte legatarij; & substitutione, quâ dictus legatarius in testamento grauatus reperiebatur.

Supponendo imprimis ex verbis & mente testatrix constare non quidem proprietatem, sed solum ususfructum fuisse legatum, dum testatrix vasa & mobilia argentea vnà cum ornamento vnus lecti

hyemalis, & alterius æstiuæ, duasque pendentium peristromatum series illi legauit, *pour du tout en iouyr, & s'en seruir sa vie durant.* † Quia licet dum testator fundum vel aliud quiddam relinquit ad vtendum, proprietatem relinquere videatur; quia verba illa *ad vtendum*, non restringunt naturam legati præcedentis. l. *donationes* 31. §. *species.* & *ibi glos. in verb. puella.* & Bart. *sub num. 1.* Angel. & Cuman. *sub num. 4. ff. de donat. & in l. species. 16.* & *ibi Bart. ff. de aur. & argent. legat. l. libertis. 4. in princip. ff. de aliment. & cibarij. legat. & ibi Bart. num. 3. & 6. Rota decis. 537. sub num. 1. part. 2. recent.* † Et ideo hoc casu legatum est transmissibile ad hæredes legatarij: vt dicunt Glos. & Doctores supra allegati; & plures citat Cyriac. *controuers. 145. num. 57.* † Et generale est quòd quando testator accessorie mentionem facit de usufructu, proprietas relictæ censeatur; cum dispositio ipsa proprietatem contineat, usufructus verò vel fruitio adiecta fuerit tantum per modum causæ. Bald. *in l. Titio. 35. §. final. versic. quarit Glos. & versic. & nota.* Imol. *ibidem, in versic. sed certè.* & Castrenf. *num. 2. ff. de legat. 2.* Socin. *sen. consil. 102. num. 10. volum. 3.* Capol. *de seruit. urban. præd. cap. 4. num. 5.* Menoch. *lib. 4. præsumpt. 133. num. 11.* Mantica. *de coniect. lib. 9. tit. 2. num. 29. & tit. 5. num. 13.*

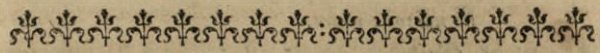
Tamen regula illa stantibus verbis testamenti locum habere non potest; cum non simpliciter prædicta suppellectilia relictæ fuerint ad fruendum, sed ad illis fruendum & vtendum tempore vitæ legatarij: qua restrictione stante; non proprietas, sed solus usufructus legatus censetur: quia verbum *gaudere* restrictum ad tempus vitæ legatarij, solum ususfructum importat: quicquid in contrarium voluerit Peregrius, qui existimauit hoc casu proprietatem legatam censi, restrictam tamen ad tempus vitæ: vt ipse notauit *consil. 59. num. 5. & 6. volum. 1.* † Nam contrarium verius est nempe per illa verba solum ususfructum in legato contineri: & hæc est communis sententià à qua non esse recedendum tenuit Rota Romana, in causa Dominorum de Tertullis, apud Burat. *decis. 257. num. 5. & part. 7. recent. decis. 195. numer. 3.* post Menoch. *lib. 4. præsumpt. 133. num. 12.* qui ab hac opinione recedendum non esse contendit; quamuis Castrenf. & alij contrarium teneant: & *consil. 352. num. 18. & 19.* † vbi clarè Menochius ostendit legatum esse solum ususfructum non transmissibilem ad hæredes: eiusdemque sententiæ fuit Picus, *in l. Titia cum testamento. §. Titia cum nuberes, num. 12. & 13. ff. de legat. 2.* & communem asserit Grass. *in §. legatum. quest. 38. num. 3. versic. aduerte tamen.* & quòd post mortem legatarij bona legata hoc casu deuolui debent ad hæredem institutum, vel substitutum, non autem ad hæredes legatarij, tradit Cauallcan. *de usufruct. num. 79.*

Quod maximè comprobatur ex verbis alterius legati distincti facti eidem legatario, in quo datur illi facultas de hoc posteriori legato disponendi ad libitum; quod non fuit factum in primo legato ad vitam restricto: ex qua diuersa loquendi forma colligitur voluntas testatoris: ad tradita per Ludouic. *decis. 372. num. 3.* & vna pars testamenti, aliam declarat. Menoch. *lib. 4. præsumpt. 134. num. 8. & 9.*

Præsertim quia qualitas legatarij satis intentionem testatrix declarabat cum ipse esset religiosus, & Eques Melitenfis, & per consequens incapax legati proprietatis: nec haberet facultatem testandi; & sic magis illi conueniebat legatum usufructus, quam proprietatis: vnde usufructus solus relictus censetur, tanquam magis proportionatus illius conditioni. Menoch. *dicta*

- presumpt.* 134. num. 3. & nominatim de religioso Gratian. *discept. forens. cap.* 138. num. 18.
9. Neque obstat si dicatur quòd testatrix dederat facultatem huic legatario alienandi dicta mobilia in priori legato designata; quo casu non ususfructus, sed proprietates relictæ censetur. Castil. *de usufruct. cap.* 30. num. 49. Gratian. *discept. cap.* 216. num. 7. 8. & 9. vbi reprobatur Gabriel. contrarium tenentem.
10. Quia Responderetur negando quòd testatrix alienandi licentiam concesserit: dum enim illam concedere voluit in aliis diuersis legatis, dedit legatario facultatem de illis disponendi ad libitum, absque eo quòd teneatur ad aliquam restitutionem, quouis & quocumque tempore: sed in legato, de quo agitur nihil tale dixit; immò potius omnino restitutionem fieri voluit ipsi hæredi, vel substitutis; quamuis legatarium exemerit à præstatione cautionis: quæ verba satis ostendunt non fuisse datam alienandi licentiam in hoc legato, sed solum ususfructum fuisse relictum: vt post Ruyn. *consil.* 165. num. 1. lib. 3. notauit Menoch. *dicta presumpt.* 134. num. 16.
11. Nec ex eo quòd testatrix dictis mobilibus existentibus in statu, & in potestate legatarij tempore obitus ipsius, mandauerit illa restitui in statu in quo reperientur; aliquid inferri potest ex quo alienandi facultas illi data fuerit. Nam inter restituere in statu in quo reperientur, & non restituere, datur medium; nempe restituere æstimationem illorum, vel restituere alia mobilia eiusdem valoris, seu etiam restituere alia vasa argentea, quæ forsan per legatarium fuissent confecta, & in aliorum locum subrogata: iuxta tradita per Peregr. *consil.* 35. numer. 8. lib. 3.
12. † vbi dicit bona subrogata in locum alienatorum,
13. venire in restitutionem fideicommissi. † Sicut datur medium inter sedere, & ambulare, nempe stare: Item datur medium inter noctem, & diem; nempe aurora, vel crepusculum; & ideo hoc casu non valet argumentum à contrario sensu; veluti si quis diceret, non est dies; ergo est nox: vel Titius non sedet; ergo ambulat. Similiter inter hæredis institutionem, & exhæredationem, datur medium; nempe præteritio: propterea non valet illa consequentia, Titius non est hæres institutus; ergo est exhæredatus; ergo eadem ratione non valet consequentia testatrix in casum non alienationis voluit mobilia restitui in statu in quo reperientur; ergo in casum alienationis voluit non restitui. † Quia vt dictum est datur medium, nempe restitutio æstimationis mobilium consumptorum: & hanc solutionem bene explicat Mantica. *de coniect. lib.* 4. tit. 3. num. 37. & 38. in additione.
14. Præterea argumentum à contrario sensu nunquam sumitur ad correctionem alterius partis testamenti; cum testator non videatur se voluisse incontinenti corrigere. Mantica. *de coniect. lib.* 3. tit. 17. num. 14. &
15. lib. 12. tit. 1. numer. 3. † Cum ergo testatrix expressè solum ususfructum reliquerit, vt iam dictum est; non potest ex sequenti clausula, inferri argumentum à contrario sensu ad derogationem claræ voluntatis in testamento expressæ: Burat. *decis.* 863. num. 14. 15. & 16.
16. Denique non obstat quòd hæres præmortuus fuerit legatario: & sic videatur non esse locum transmissioni; cum testatrix respectum habuerit ad personam hæredis, non ad ius hæreditarium; dum dixit restitutionem legati fieri à l'heritier apres nomme.
17. Quia non obstantibus illis verbis legatum temporale vsusfructus deuenire debet ad illos, ad quos deuoluitur hæreditas. Cephal. *consil.* 158. num. 29. Si qui-

dem persona hæredis hoc casu demonstratiuè tantum appolita censetur. Mantica. *decis.* 19. n. 4. † Cum par sit ratio, & par affectio erga hæredem nominatum, & eius liberos. Fufar. *de substitit. quest.* 343. numer. 16. † Idque iure consolidationis propter temporalitatem legati. Cephal. *dict. consil.* 158. num. 57. versic. nec obstat. Bellon. *de iur. accresc. cap.* 7. quest. 19. n. 138. Ludouic. *decis.* 398. n. 8. & 9. Martius Medices, *decis.* 4. n. 14. 18. & seqq. & fusè Bellon. *de iur. accresc. dict. cap.* 7. quest. 19. in primo, & 2. casu.

CAPVT LXXXVIII.

Paries quando & ex quibus præsumatur proprius, vel communis: Et quando est communis; vtrum pro diuiso, vel pro indiuiso. Vtrum in muro communi vicinus aperire possit fenestram respicientem in domum alienam: & è conuerso vtrum possit quis altiùs eleuare, vel ædificare obscurando fenestras vicini. Quando, & quibus concurrentibus quis possit ædificare super muro communi, illumque altiùs attollere inuito & renuente vicino.

S V M M A R I V M.

1. Paries præsumitur communis, si adsint signa communionis: proprius verò, si adsint signa proprietatis.
2. Qui plura habet signa domini, dicitur dominus muri: si verò plura sint signa communionis, paries dicitur communis.
3. Proprietatis muri signum est, habere fenestram ex parte sua penetrantem totam muri spissitudinem.
4. Latrina intra muri crassitiem sine muro contraposto, indicant proprietatem muri.
5. Tigna immissa per totam spissitudinem, & scala innixa muro, signa sunt proprietatis.
6. Fenestrella totum murum non penetrans, non arguit dominium parietis.
7. Murus continuatus sub eadem forma; si meus sit ex vna parte, præsumitur etiam meus per totam extensionem continuatam.
8. Qui est dominus partis muri, præsumitur dominus totius: & qui est in possessione partis, manutenendus est in toto muro.
9. Paries fornicatus muro vicini innixus, proprietatem arguit muri.
10. Immò potius præsumitur innixus iure seruitutis.
11. Aquarium quod clandestinè fieri potuit, non probat proprietatem parietis.
12. Paries inter duas domos, in dubio communis præsumitur.
13. In dubio communio parietis præsumitur pro diuiso: & quid sit esse communem pro diuiso, vel pro indiuiso.
14. Paries non dicitur communis pro diuiso, quando vnus ex vicinis perforat, & eo vititur ultra medietatem.
15. Quando murus est communis pro diuiso, quilibet ex vicinis potest illum aperire vsque ad medietatem a latere suo.
16. Si murus sit communis pro indiuiso, non potest fieri in eo fenestra inuito vicino.

- 17 Ille cuius murus proprius est, potest in eo fenestram aperire super aream vicini.
- 18 Fallit si fiat ad amulationem: & quando ita fieri dicatur.
- 19 Vicinus non potest petere obturari fenestras à vicino factas in suo muro proprio.
- 20 Si murus sit communis potest edificari obturando lumina vicini, nisi id fiat ad amulationem.
- 21 Edificans super muro communi, tenetur soluere medietatem expensarum factarum in constructione muri.
- 22 In re communi melior est conditio prohibentis, quando quis non utitur ad usum destinatum.
- 23 Si paries sit destinatus ad edificandum, potest altius tolli inuito socio.
- 24 Quomodo probetur murum esse destinatum ad edificandum.
- 25 In dubio non præsumitur edificium fieri ad amulationem.
- 26 In muro communi pro indiuiso, non potest edificari; si per tale edificium obscurantur fenestra domus vicini.
- 27 Ampliatur ut procedat, etiam si is qui vult edificare paratus esset soluere medietatem pretij muri.
- 28 Ex quibus colligatur parietem non esse destinatum ad altius eleuandum.
- 29 Tectum parieti superimpositum, ostendit illum non esse destinatum ad altius eleuandum; secus est si tectum sit parieti tantum coherens.
- 30 Quilibet potest in solo proprio edificare, etiam cum incommodo vicini, nisi constituta sit seruitus altius non eleuandi.
- 31 Ampliatur hoc procedere, quamuis per tale edificium claudatur fenestra vicini; nisi constituta fuerit seruitus altius non tollendi.
- 32 Relicto spatio duorum pedum iuxta vicini domum edificari potest.
- 33 Duo pedes an mensurandi sint à pariete, vel à loco ubi cadit stillicidium.
- 34 Quando paries est communis pro diuiso, vicinus potest illum proprium facere soluendo medietatem pretij constructionis.
- 35 Intellige, dummodo murus possit ferre onus superimpositum: nam si debilitaretur, edificans contra potest ad subleuandum pondus.
- 36 Quando murus est communis pro indiuiso, non potest altius tolli in præiudicium vicini, cuius lumina obscurantur.
- 37 Quando murus est limitatus per cornicem, vel coronam, vel per tectum superimpositum; non potest super eo edificari.
- 38 Lapides proiectiui destinati ad colligandum nouum murum, ostendunt illum posse incrassari, non autem attolli.

INter duos vicinos inuicem magna cum animi intentione litigantes, de quatuor dubitatum fuit. Primò vtrùm murus intermedius esset communis, an verò proprius actoris. Secundò, vtrùm esset communis pro diuiso, vel indiuiso. Tertiò, vtrùm actor in illo muro, posset facere fenestram respicientem super aream vicini. Quartò, vtrùm casu quo actor posset aperire fenestram in illo muro, reus posset contra talem murum edificare, & sic fenestram illam obturare.

1. Ad primum caput Responsum fuit regulam gene-

ralem esse; quò si extent signa communionis, paries præsumitur communis: si verò extent signa proprietatis, præsumitur proprius: ita concludunt vnanimiter DD. & inter cæteros Menoch. lib. 6. præsumpt. 73. num. 2. Mascard. de probat. conclus. 1144. alias 1149. num. 1.

Et qui plura habet signa dominij, ille dicitur dominus muri, si adsint signa hinc inde: sicut è contra, præsumitur communis; quando plura adsint signa communionis. Thefaur. decis. 219. num. 4.

Proprietatis signa pro actore multa proponebantur: & primò, quia ipse habebat fenestram in superiori parte domus penetrantem totum murum ex parte suæ domus, quod est signum proprietatis: teste Cepol. de seruit. urban. prædior. cap. 40. num. 3. versic. item per fenestras. & consil. 35. num. 6. cum pluribus allegatis per Menoch. libr. 6. dicta præsumpt. 73. num. 10. Thefaur. dicta decis. 219. numero primo. Tusch. liter. M. conclus. 432. num. 5. Gratian. discept. cap. 273. num. 1.

Secundò ex parte dicti actoris aderant latrinæ, tam in superiori, quàm inferiori parte parietis constructæ, etiam intra muri crassitiem absque aliquo muro contrapósito; vulgò *contremur*: quod indicat proprietatem muri: Quia si murus non fuisset proprius, non potuisset actor in eo facere sedem, seu fenestram latrinarum, multòque minus foueam ipsarum, per quam murus debilis redditur ob continuum humorem & fœtorem: vt declarat Bertrand. consil. 5. volum. 4. Menoch. loco citato, numer. 13. † Idemque probatur ex tignis immixtis per totam spissitudinem parietis, & scalis eidem muro innixis: ex traditis per Cepol. dicto cap. 40. & alios Doctores supra citatos.

Non tamen potest fieri fundamentum in quadam fenestella, seu paruo foramine in pariete relicto, totum murum non penetrante. Quia potuit fieri clandestinè, ignorante vicino. Menoch. consil. 1237. num. 41. & dicta præsumpt. 73. num. 12. in fine. Tusch. dicta conclus. 432. num. 6. liter. M.

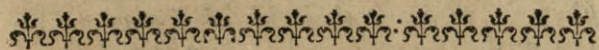
Aderat tamen aliud signum notorium proprietatis, ex eo quòd cum murus ille contineatur ex vtraque parte ultra aream rei, & eodem tempore, ac ex eadem materia constructus appareat; & in aliis partibus eiusdem muri adsint portæ & fenestræ actoris totum murum perforantes, aliæque indubitata proprietatis indicia; rectè ex eo inferitur ad dominium residui muri: ne vna & eadem res diuerso iure censeatur. Menoch. dicta præsumpt. 73. num. 19. Gratian. discept. 263. n. 2. † & qui est in possessione certæ partis muri, mediantibus portis, fenestris, & similibus: debet in possessione totius manuteneri, cum sit vnicus murus. Gratian. discept. 425. num. 38. Postius de manut. obseruat. 73. num. 70. & sine dubio actor intentans possessorium, fundatus erat in illo iudicio stantibus prædictis.

Ad secundum quæsitum Responsum fuit illud esse superfluum; cum ex supradictis sufficienter appareat de iure actoris non solum in possessorio, sed etiam in petitorio: nam reus duo tantum signa proprietatis proponebat, eaque valde debilia; videlicet parietem fornicatum, muro actoris innixum: quod fieri non potest regulariter nisi iure dominij, vel seruitutis. Thefaur. iur. lib. 2. quæst. forens. 89. † Immo potius iure seruitutis: ideo non probat communionem muri, cum contraria sint habere aliquid iure seruitutis, & iure dominij. Thefaur. decis. 219. num. 5. & decis. 23. num. 3.

Proponebatur etiam adesse in muro rei aquarium, quod construi potuit clandestinè; cum non potuerit videri

- videri ab actore dum construebatur, nec dum reus ipso utebatur: & sic eadem militat ratio quam supra de fenestella adduximus.
12. Verùm, posito quòd murus esset communis, qualis regulariter præsumitur quilibet paries inter duas domos ædificatus, nisi constet de contrario per legitimas probationes, vel præsumptiones. *l. arbor. ff. commun. diuidund. Honded. consil. 80. n. 19. volum. 2.*
13. † Tamen si in genere illum constet esse communem, in dubio præsumendum est communem potius esse pro diuiso, id est, ut quilibet vsque ad medietatem parietis à latere propriæ domus existentem dominium prætereendere possit, quam pro indiuiso, id est, ut quilibet ex duobus vicinis, in solidum super toto muro, & qualibet eius parte, totaque illius spissitudine proprietatem obtineat. *Gabriel. consil. 149. num. 3. volum. 1. post Corneum. consil. 90. volum. 2.*
14. Sed in facti serie proposita, potius dicendus est paries communis pro indiuiso, quam pro diuiso: nunquam enim dicitur paries comunis pro diuiso, quando vnus ex vicinis perforat & penetrat totum murum, & eo vitur ultra medietatem à latere suo existentem. *Gabriel. dicto consil. 149. numer. 1. Honded. dicto consil. 80. numer. 29. volum. 1.*
15. Ad tertium dubium Respondetur; quòd si murus esset communis pro diuiso, quilibet ex vicinis posset facere fenestram, quatenus protenditur medietas spissitudinis parietis à latere suæ domus. *Cepol. c. 62. numer. 4. versic. secus si esset pro diuiso. Thefaur. decis. 41. num. 21.*
16. Si verò murus esset communis pro indiuiso, non posset in eo fieri fenestra inuito vicino: ex *Surd. consil. 387. per totum. Thefaur. decis. 41. maximè num. 15. Menoch. dicto consil. 1237. num. 14. Bursat. consil. 111. numer. 3. Paris. consil. 63. numer. 3. volum. 1.* Quia in re communi melior est conditio prohibentis. *Cyriac. controuers. 460. num. 1. & sequentib. & 28. n. 16. Felic. de societ. cap. 27. num. 26. & cap. 28. num. 24.*
17. Sed si murus proprius sit actoris, licitum illi est fenestram aperire super aream vicini; ex communi DD. sententia in *l. altius. Cod. de seruit. & aqua. Cepol. de seruit. tit. de fenestra, tit. 62. num. 1. & decidit Rota reuocando decisionem Burat. 631. ut notat Rubeus in singularib. ex decisionibus Rota Romana, fol. 518. Additio ad Burat. dicta decis. 631. numer. 28. Additio ad Afflictum, decis. 225. num. 1. Carpan. ad statuta Mediol. cap. 333. num. 11.*
18. Quod verum est nisi vicinus volens fenestram aperire, id faciat ad æmulationem; videlicet quando ipse nullam aut modicam percipit vtilitatem: veluti dum aliundè lumen habere potest: si enim commodum ex tali fenestræ apertura percipiat; tunc cessat æmulatio. *Honded. dicto consil. 80. n. 34. & 35. volum. 1. Laurent. de Pinu, consil. 164. n. 3. Berrrand. consil. 333. per totum, volum. 3. part. 1. vbi dat formam articulandi super æmulationem.*
19. Ad vltimum quæsitum Respondetur, quòd si murus est proprius actoris, non potest reus petere ut illius fenestræ obturentur. *Surd. consil. 126. num. 1. & sequentibus*: † si verò murus sit communis, licebit fenestras vicini obturare ædificando, nisi id fiat ad æmulationem: *Honded. loc. citat. Caualcant. part. 2. decis. 9. de contract. num. 14. Riminald. Iun. consil. 443. per totum Tusch. litera, E. conclus. 37. per tot. Bursat. consil. 111. numer. 1. volum. 1. Paris. consil. 63. numer. 1. & sequentib. volum. 1.* † Tenebitur tamen ædificans super muro communi, soluere medietatem expensarum fabricæ dicti muri. *Cost. de ratione rata, quæst. 50. num. 1.*
20. Et licet in re communi melior sit conditio prohibentis; tamen hoc intelligitur quando quis non vult vri re communi ad vltimum destinatum: † ideo si paries sit destinatus ad ædificandum, licitum est illum altius tollere inuito socio. *Thefaur. dicta decis. 23. numer. 1. & decis. 41. numer. 1. qui etiam numer. 24. † ostendit quomodo probetur murum esse destinatum ad ædificandum, & quis hoc probare teneatur: intelligendo tamen semper, ut ædificium fiat sine æmulatione. Mascard. conclus. 920. † In dubio tamen non præsumitur æmulatio. Gail. obseruat. 69. num. 17. lib. 2. Gratian. discept. 745. num. 37. & 40. & decis. 752. num. 92.*
21. Sed quæritur vtrum in pariete communi pro indiuiso, socius possit ædificare inuito socio, cui parietis eleuatio potest esse damnosa; veluti si per talem eleuationem obturentur fenestræ domus vicini? Respondetur non posse: *Menoch. dicto consil. 1237. à num. 20. vsque ad 25. & num. 32. versic. praterea admissio. & num. 41. versic. & admissio. citra veri præiudicium. Vbi † dicit hoc intelligendum esse, etiamsi vicinus vellet soluere pretium partis muri: & num. 45. versic. nec potest. Cyriac. controuers. 460. num. 10. & controuers. 28. num. 16. 17. 18. & 31. Corneus, consil. 78. in fine, volum. 4.*
22. Quod maximè procedit si agatur de pariete, qui non est destinatus ad altius eleuandum; veluti si sit paries coronatus, aut alia similia ad sint signa; vel si tectum sit super illo pariete impositum. *Corn. d. consil. 28. n. 1. versic. in casu autem nostro. volum. 4. Thefaur. decis. 41. n. 24. versic. vel si tectum haber. Menoch. dicto consil. 1237. num. 27.*
23. Neque obstat decisio *Duran. 450. n. 5. & 6.* Quia loquitur de tecto coherentem muro communi, nos autem loquimur de tecto superimposito ipsi muro: nata tectum cohærens non impedit quin murus sit destinatus ad eleuandum, secus quando tectum est ipsi muro superimpositum.
24. Cæterum pro intellectu materiæ diuersi casus sunt considerandi. Primus est, quando quis vult ædificare in solo, & fundo proprio; & hoc casu licitum est cuilibet ad suam vtilitatem ædificare, dummodo hoc non faciat ad æmulationem vicini; quamuis ex eo in consequentiam vicinus aliquod damnum patiatur: per text. in *l. altius. Cod. de seruit. & aqua. Duran. dict. decis. 450. numer. 1. † Vbi dicit hoc habere locum quamuis per tale ædificium claudatur fenestra vicini; nisi constituta fuerit seruitus altius non tollendi: † Et generale est, ut quilibet possit relicto duorum pedum spatio, iuxta vicini domum ædificare: ex *leg. finali. ff. finium regund. † Qui duo pedes mensurandi sunt à loco vbi cadit stillicidium: iuxta tradita per Cepol. de seruitur. urban. prædior. cap. 28. in 8. quæst. quamuis dictos duos pedes à pariete mensurandos esse, & non à loco vbi cadit stillicidium dixerit Dominus Ludouicus Bellus, consil. 100. numer. 2.**
25. Secundus casus est, quando quis vult ædificare in muro qui communis est pro diuiso: & hoc casu vicinus totum parietem sibi communem facere potest, mediante solutione pretij illius partis superioris muri adhuc non communis; nempe supra tectum. *Thefaur. decis. 41. numer. 7. versic. sed huic & decis. 219. sub num. 5. versic. istis sic in facto. Cost. de rat. quæst. 50. num. 1. & sequentib. Quod † intelligendum est dummodo murus sit talis, qui possit onus ædificij superimpositi sustinere: nam si paries communis ob ædificium supra factum debilitaretur posset cogi ædificans ad subleuandum pondus: ut dicit *Rebuff. consil. 156. num. 3.**

36. Tertius casus est, quando agitur de muro communi pro indiuiso, & tunc eleuari non potest in præiudicium vicini, cuius lumina obscurantur: vt superius ex Cyriaco; & aliis ostensum fuit. Et hanc magis esse receptam Doctorem sententiam probat Menoch. *consil.* 1237. *numer.* 48. vbi ita iudicatum testatur: & *numer.* 49. vbi reprobatur Iasonem contrarium sententiam *consil.* 98. *lib.* 1. contra quem dicit consuluisset Riminaldum seniore.
37. Et quando murus est limitatus per tectum superimpositum (non dico cohærens) vel per cornicem, vel coronam; certum est superædificari non posse; vt ex Thesaurio, Corneo & Menochio supra ostensum fuit.
- Et ex his explicantur iura & Doctores volentes super muro communi posse ædificari inuito socio: quia intelliguntur in pariete communi pro diuiso, non autem in eo qui communis est pro indiuiso.
38. Non obstat prædictis, quod in muro de cuius eleuatione tractabatur adessent lapides proiectitij, qui videntur destinati ad colligandum nouum murum. Quia lapides illi arguunt posse murum incrassari, non autem attolli; cum respiciant partem lateralem, non superiorem. Honded. *consil.* 80. *n.* 33. *versic. præterea.* *volum.* 1. & de eadem laterali ædificatione, loquitur Corneus, *consil.* 90. *num.* 14. *versic. & ita tenendum.* *volum.* 2.

CAPVT LXXXIX.

In primogenituris vtrum frater secundogenitus, mortuo fratre primogenito, succedat exclusis filiis masculis fratris primogeniti. Quid si instituens primogenituram vocauit masculos primogenitos, & illorum descendentes. Vtrum, & ex quibus testator habuerit respectum potius ad prærogatiuam ætatis, quam primogenituræ. Quid dicendum, si testator vocauerit proximiores, vel superstitites.

S V M M A R I V M.

1. In magna controuersia successionis in primogenituris inter patruum & nepotem, præualuit hodie pro nepote contra patruum sententia.
2. Nepos admittitur excluso patruo in omnibus dispositionibus testamentariis: & ita iudicatur in Rota, & in pluribus aliis supremis Tribunalibus.
3. Primogenitus statim vbi natus est, acquisiuit ius primogenituræ, & in eius persona ius est formatum tam pro ipso, quam pro omnibus eius descendentes.
4. In primogenituris quatuor consideranda sunt; nempe linea, gradus sexus & ætas.
5. Gradus sunt in linea, & linea ex gradibus causantur: scala verò ex diuersis gradibus componitur.
6. Gradus non considerantur nisi inter eos, qui sunt eiusdem lineæ.
7. Quando aliquis superest ex linea primogenitorum, omnes alij ex linea secundogenitorum excluduntur.
8. Quæstio inter patruum & nepotem fuit aliàs decisa in fauorem nepotis in hac ciuitate Auenionensi per Regem Robertum, cum assistentia duorum Cardinalium.
9. Si testator primos filios masculos vocauerit, & eorum descendentes in infinitum; nepotes absque difficultate patruis præferendi sunt.
10. Vocato minore natu, si testator ulterius processerit, & vocauerit filios & descendentes illius, sublato minore natu, eius liberi ceteris sunt præferendi.
11. Quando tota linea est vocata, quando aliquis superest ex ipsa, non fit transitus ad aliam lineam.
12. Quando testator habuit respectum ad solam ætatis prærogatiuam, patruus præferendus est nepoti; cum sit ætate maior.
13. Representatio cessat, quando testator ad solam ætatis prærogatiuam respexit; quia ætas representari non potest.
14. In primogenitura non attenditur ætatis prærogatiua; secus est in maioratu.
15. Ordo designatus in primogenitura per illa verba proximiores antiquioribus præferendo, intelligendus est inter primogenitos eiusdem lineæ, quales non sunt patruus & nepos.
16. Tunc dicitur habitus fuisse respectus ad solam ætatis prærogatiuam, quando testator simpliciter vocauerit maiorem natu ex aliquo genere, & habitum consideratione certi gradus, & lineæ, veluti primogenitorum.
17. Quando maioratus insitutus est respectu certæ lineæ filij maioris; tunc solus primogenitus cuiuslibet gradus illius lineæ admittendus est ad primogenituram.
18. Dicitio superstitites non nocet filiis primogeniti: quia intelligenda est respectu descendentes ex primogenito, & inter ipsos, quando durat linea primogeniti.
19. Dicitio proximiores non nocet nepotibus in primogenitura: quia nepos proximior est eo modo quo pater ipse; cum in eius locum subintret non solum per representationem, sed etiam ex proprio capite.
20. In quæstione inter patruum & nepotem, in dubio iudicandum est pro possessore.
21. Amplia vt hoc multo magis procedat, si possessio fuerit acquisita factò, vel renunciatione patris.

Primogenitus admittus fuerat ex dispositione testatoris ad fideicommissum; cum duos masculos suscepisset, primogenitus huius primogeniti mortuus est relicto masculo filio suo, nec non patruo, qui erat filius primi primogeniti.

Dubitatum fuit vtrum mortuo filio primogeniti admittendus esset eius frater; an verò filius, idemque dicti fratris nepos.

Pro filio seu nepote aduersus patruum Respondi. Ratio est, quia licet admodum controuersa sit quæstio prærogatiuæ nepotis, erga patruum, in fideicommissariis successibus: & plurimi DD. pro patruo; alij verò pro nepote secundum casus contingentiam consuluerint, aut deciderint: † Præualuit tamen opinio pro nepote contra patruum; & in supremis tribunalibus magis communiter admissa fuit, & hodie recipitur in primogenituris Gallicis, Hispanicis, Italicis, & vbiq; gentium: & pro hac sententia tanquam

- quam magis communiter recepta. 45. DD. citat & sequitur Menoch. *consil.* 1082. *numer.* 20. Communem etiam testatur Mich. de Acquirre *de succession. Regni Portugal. part.* 2. *num.* 113. vbi recenset 36. DD. in fauorem nepotum, pro quibus communem esse Doctorum sententiam testatur. Idem tenet Cyriac. *lib.* 3. *cap.* 314. *num.* 15. Franc. Leo *decis. Valent.* 109. *per* 101. & ita seruatur in Rota Romana, *decis.* 495. *part.* 4. diuers. † Vbi dicitur hanc opinionem in dispositionibus testamentariis esse communiter receptam, & in omnibus Regnis & Prouinciis ita seruari: Et in Gallia ita respondit Charond. *lib.* 3. *cap.* 86. & plures alij quos citat Barry *de succession. lib.* 8. *tit. de substitut. fideicommiss. cap.* 7. *quib. fideicommiss. reliet. intellig. num.* 57.
3. Et ratio est, quia filius primogenitus, statim vbi natus fuit, acquisiuit ius primogenituræ radicatum quod transit ad liberos, qui cum patre sunt vna caro, vna vtriusque vox, & alter alterius pars: adeo vt potius ex iure proprio nepos patris locum subintret, quam ex iure repræsentationis: & mortuo patre, filius eius primogenitus tanquam existens de linea primogenitorum patruum excludat, qui respectu illius lineæ est collateralis: † Cùm in primogenituris lineam rectam sequi oporteat, quæ statim fuit admittenda ad ius formatum vbi pater primogenitus natus est. Quatuor enim in huiusmodi primogenituris gradatim consideranda sunt: primò linea, secundò gradus, tertio sexus, quartò ætas: vt dicit de Ponte; *in tractat. de potestate Proreg. tit.* 9. *de succession. mulier. num.* 30. & 42. & *in addit. fol.* 159. *Castill. lib.* 3. *controuers. c.* 19. *num.* 327. † gradus enim sunt in linea, & lineæ ex gradibus causantur, & linea est quædam veluti scala, in qua sunt diuersi gradus: & ideo qui sunt ex vna linea primogenitorum; donec extant, præferendi sunt omnibus, qui sunt ex linea secundogenitorum: † neque gradus considerantur nisi inter eos qui sunt eiusdem lineæ: vt etiam voluit Molina, *de primog. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 30. vbi benè ostendit, † quòd quandiu aliquis superest ex linea primogenitorum, omnes alij ex linea secundogenitorum excluduntur. *Cancer. lib.* 3. *variar. resolut. cap.* 21. *de transmiss. num.* 297. & 299. *Gratian. discept. forens. cap.* 456. *num.* 43. *Ioseph. Ramon. consil.* 100. *num.* 487. *Cyriac. lib.* 3. *controuers. §* 43. *num.* 14. & *controuers. 23. num.* 4. super qua possent
8. infiniti DD. allegari; sed isti sufficient, † hoc adiecto quòd in præsentì Ciuitate Auenionensi quæstio ista aliàs in fauorem nepotis fuit decisa contra patruum per Regem Robertum, assistentibus duobus Cardinalibus, vt testatur Viuius, *decis.* 502. *num.* 6. *lib.* 3. *part.* 2. Franc. Leo, *dicta decis.* 109. *num.* 13.
9. Porro in casu de quo agebatur cessabat dubitatio cùm testator non solum primos filios masculos vocauerit; sed etiam eorum descendentes ex primogenitis masculis fuerint expressè vocati: quo casu DD. vnanimi consensu dicunt nepotes esse omninò fundatos aduersùs patruum: vt post longam disputationem concludit Thesaur. iun. *lib.* 1. *quæst. forens.* 35. *num.* 23. *in fine*, & *num.* 15. *versic. nisi dicamus.* Quòd & voluit Rota Romana, *decis.* 912. *part.* 3. *lib.* 3. & *decis.* 209. *part.* 2. *diuers.* vbi concluditur † quòd vocato minore natu, si testator vltèriùs processerit, & vocauerit filios & descendentes illius; minore natu sublato, eius liberi cæteris præferuntur; † cùm tota linea fuerit vocata: & quamdiu aliquis superest ex ipsa, non fit transitus ad aliam lineam: *cap. 1. de natur. succession. feudi*, & ibi communiter DD. sicut enim si successisset filius, eius linea in totum & in infinitum esset inclusa; per *Castren. consil.* 164. *lib.* 2. ita etiam linea descendentiũ ab ipso in infinitum inclusa fuit:

vt dicitur in *decis.* Rotæ Romanæ, 395. *ante fin. part.* 4. *diuers.* Fufar. *de substitut. quæst.* 387. *num.* 52. & 53.

Neque prædictæ veritati nocebat, quòd testator in præcedenti testamenti parte, non ad solam primogeniti qualitatem respectum habuerit; sed etiam ad ætatem & gradus proximitatem; neque ad tempus natiuitatis liberorum, quo tempore nascitur & formatur primogenitura; sed ad tempus mortis vltimi possessoris: primogenitura enim est qualitas habens actum momentaneum, & statim acquiritur cùm quis natus est, sed proximitas habet tractum successiuum, & variabilem, & non acquiritur nisi tempore mortis vltimi possessoris: & ideo videretur concludendum in fauorem patruum, qui viuens tempore mortis fratris sui vltimi possessoris est proximior, & antiquior, & superstes. *Cancer. lib.* 3. *resol. cap.* 21. *n.* 305. † Quia in ætate non cadit repræsentatio. Fufar. plures allegans, *consil.* 39. *num.* 28. *Peregr. consil.* 17. *numer.* 14. *volum.* 6. *Marta consil.* 13. *num.* 16. *Thesaur. iun. lib.* 1. *cap.* 35. *num.* 45. *Peregr. decis.* 114.

Nam pro dicti dubij resolutione notandum est, magnam esse differentiam inter primogenituram, & maioratum: si enim simpliciter testator primogenitum vocauit, seruanda est prærogatiua primogenituræ, non ætatis: † & ordo designatus per illa verba *proximiores remotioribus præferendo*, intelligendus est inter primogenitos eiusdem lineæ, quales non sunt patruus & nepos, & sola qualitas ætatis non est attendenda, nisi quatenus ille qui successurus est, esset maior, vel minor natu, de linea primogeniti: & ideo maior natu secundæ lineæ excluditur à minori natu primæ lineæ: quia alioquin non seruaretur forma primogenituræ, nec linea primogeniti excluderet lineam secundogeniti: quod est contra voluntatem testatoris: & ita explicat Anton. de Amat. *variar. resolut. cap.* 1. *num.* 27. 28. & *sequentib.* *Cancer. lib.* 3. *cap.* 21. *n.* 300. & *sequentib.* & *num.* 304. † Vbi dicit tunc habitum fuisse respectum ad solam ætatis prærogatiuam, quando testator non respectu certi gradus, sed simpliciter vocauit maiorem natu ex aliquo genere.

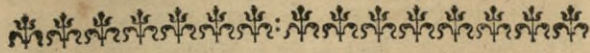
Sed si institutus fuerit tantum maioratus, quod fit cùm vocatus est maior natu simpliciter; tunc sola prærogatiua ætatis sufficit. Quod idem non est, quando vocatus est maior natu ex recta linea filij maioris; nam tunc non censetur vocatus maior natu ex quolibet gradu: quod fieret si simpliciter & non respectu rectæ lineæ testator prærogatiuam ætatis considerasset; sed admittendus est primogenitus cuiuscumque gradus eiusdem lineæ rectæ primogenitorum: & hanc differentiam agnouit *Peregr. consil.* 39. *n.* 18. *versic. secundo principaliter: volum.* 1.

Non obstat etiam vox illa *superstites*; Quia sic intelligenda est, vt singula singulis referantur, & quòd in bonis succedat primogenitus si superstit; aliàs, eo mortuo, ipsius primogeniti descendentes, donec linea illius sit finita: vt explicat Rota, *dicta decis.* 395. *num.* 3. *part.* 4. *diuers.*

Verbum quoque *proximiores*, nepotibus non nocet: quia nepos proximior est eo modo quo pater ipsius defunctus proximior erat; filius enim eundem patris locum subintrat, & vt non solum per repræsentationem, sed etiam ex proprio capite admittatur: vt benè inter cæteros explicat *Castill. lib.* 2. *controuers. cap.* 20. *num.* 13. & *sequentibus.*

Et quia hæc quæstio est de apicibus iuris, ad fortificandum ius nepotis, Dixi melius esse quòd ipsi procurarent, viuo Auo sibi fieri restitutionem fideicommissi, ad hoc vt possessionem bonorum obtinere possent. † Cùm in dubio in hac materia pro possessore iudican

iudicandum sit : vt dicit Thesaur. iun. dicta quest. 35. num. 43. † Multoque magis si talis possessio acquisita fuerit facto, vel renunciacione patrai : vt copiose idem Thesaur. ostendit lib. 1. quest. 34. per tot. Supradictis rationibus patruus renunciauit in fauorem nepotum, promissâ sibi annuâ pensione vita durante.

CAPVT XC.

Solutio momentanea, quando pecuniæ demonstrationis tantum causâ fuerunt exhibitæ, an & quomodo sit valida; & quæ probanda sint ab eo qui talem solutionem impugnat. Quitancia facta contemplatione literarum quas debitor ad alium scripsit, quando & ex quibus habeat vim solutionis. Quæ sit differentia inter exceptionem non numeratæ pecuniæ competentem debitori, & eam quæ competit creditori: Quando dicatur nouata actio per receptionem literæ Cambij! Liber Proxenetæ, an & quomodo fidem faciat.

S V M M A R I V M.

- 1 Quando pecunia fuit exhibitâ tantum demonstrationis causâ, non inducitur vera solutio.
- 2 Quæ probanda sint ab eo qui solutionem impugnat ex eo, quod pecunia demonstrata fuerit, & exhibitâ; non tamen soluta.
- 3 Conuentio præcedens de restituendo pecuniam exhibitam probatur coniecturis.
- 4 Conuentio præcedens præsumitur propter vicinitatem actuum.
- 5 Solutio momentanea non extinguunt obligationem.
- 6 Soluens contemplatione literarum quas debitor ad alium scripsit, retinet præcedentes actiones & hypothecas; donec ille tertius soluerit, & mandatum adimpleuerit.
- 7 Quæ sit differentia inter exceptionem non numeratæ pecuniæ, quæ competit debitori; & illam quæ datur creditori: & creditori datur duntaxat intra triginta dies, debitori verò intra biennium.
- 8 Quamuis actio prima remaneat creditori, cui solutionis loco litera data sunt; si tamen debitor per triginta dies tacuerit, onus probandi quod mandatarius non soluerit spectat ad creditorem literas recipientem.
- 9 Creditor acceptans literas loco solutionis habet præsumptionem contra se post lapsum triginta dierum.
- 10 Qui literas retinuit & non fecit debitas diligentias aduersus eum, aduersum quem litera erant directæ; est in culpa.
- 11 Qui literas transmisit ad debitorem cui directæ erant, & illas apud ipsum longo tempore dimisit; videtur fidem illius sequutus.
- 12 Consulitius est, vt post ostensionem literæ, creditor illam sibi restitui faciat.
- 13 Creditor cui dantur literæ Cambij, vel scedula bancaria, videtur potius illam acceptare pro sua seruitate, quam loco solutionis.
- 14 Si tamen mercator cui literæ diriguntur soluerit, vel depositum fuerit, debitor remanet liberatus.

- 15 Acceptatio & effectiuatio literarum Cambij remissarum creditori, extinguit obligationem & hypothecam.
- 16 Mercator magni nominis semper censetur habere pecunias paratas; & illorum acceptatio vel promissio loco pecuniæ numeratæ.
- 17 Mercator ad quem literæ diriguntur, si pecunias deposuerit, & creditorem cui cessæ erant literæ constituerit in libris suis creditorem pecuniæ depositatæ, dicitur inducitur solutio.
- 18 Libris camporum standum est, quando in illis creditum reperitur scriptum sub nomine alterius.
- 19 Obligatio creditoris extincta est, si remissis ipsi per debitorem literæ Cambij, mercator ad quem illa diriguntur ipsum scripserit debitorem.
- 20 Debitor liberatur si creditor nomine in solutum acceperit suo periculo, & fortuna.
- 21 Inter mercatores proceditur ex æquitate, & inducitur nouatio ex solo nudo pacto.
- 22 Liber Proxenetæ fidem non facit, ne plus credatur voci mortuæ, quam viuæ.
- 23 Contra libros Proxenetæ admittitur probatio in contrarium, ex communi sententia.

Non fuisset focer fundatus cõtra generum, si contendere voluisset confessionem dotis per generum factam ipsi genero nocere debere; etiam si gener per instrumētum publicum cum clausulis & renunciacionibus opportunis tamen confessionem fecisset; † dum gener probaret pecuniam tempore quitanciæ fuisse tantum exhibitam demonstrationis causâ; & concurrerent omnia requisita per DD. in terminis *l. qui sic soluit. §. ff. de solut.* † Primò, quod solutio non fuerit facta in pecunia numeratæ; quamuis eius exhibitio realiter facta fuerit. Secundò, quod ipse gener ex talibus pecuniis nullum percepit commodum, sed pecuniæ statim restitutæ fuerunt focero. Tertio, quod hoc fuit factum ex conuentione præcedenti; duo enim prima requisita probantur ex confessione & declaratione foceris in scriptis facta: † conuentio verò præcedens probatur ex variis epistolis & coniecturis quæ in facto proponebantur, pro qua probatione sufficiunt coniecturæ. Bart. in *l. singularia, num. 25. ff. si certum petat.* & ita in simili casu fuit decisum per Rotam Coram Durano, *decis. 11. n. 6. 7. 8. & 9. sequentib.* † & nominatim propter vicinitatem actuum: vt *ibid. n. 11.* † Vnde non erat extincta prior obligatio, cum solutio fuisset tantum momentanea, & facta pro monstrâ, seu demonstrationis causâ duntaxat. *Monter. decis. 1. per tot. Gratian. discept. forens. cap. 962. num. 38. & 39. Bellon. de his que fiunt incontinent. cap. 8. n. 5. part. 1.* vbi etiam dicit conuentionem præcedentem de restituendo pecunias exhibitas probari ex coniecturis: & ex iis quæ postea breui temporis interuallo interposito facta fuerunt, post Honded. *consil. 35. num. 13. 14. & 41. volum. 2. Rota coram Burat. decis. 928. num. 5. & 6.*

Itaque aliunde defumenda est istius controuersia decisio, nempe ex dispositione *l. si literarum. 23. Cod. de solut.* vbi dicitur quod si literarum contemplatione quas quis ad alium scripsit quitanciam fecerit, ipsi integra remanet actio, donec tertius ille ad quem literæ scriptæ sunt, mandatum adimpleuerit. Verum quidem est quod licet gener quitanciam fecerit totius summæ dotatis, illam tamen non recepit sed confessionem & quitanciam fecit, sub spe & contemplatione literarum Cambij, ad quosdam mercatores Lugdunenses per focerum transmissas.

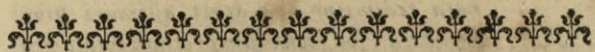
Super cuius puncti interpretatione supponendum est, 7.

- est, magnam esse differentiam inter exceptionem non numeratæ pecuniæ creditori competentem, & eam quæ competit debitori. Ille enim sponte & volens in creditum ire solet; hic verò etiam inuitus cogitur creditori suo morem gerere, & ad eius libitum apocham, aliãve scripturam illi tradere: vnde debitori datur spatium duorum annorum ad proponendam non numeratæ pecuniæ exceptionem; creditori verò triginta duntaxat dies assignantur, si impugnare velit confessionem solutionis à seipso factam, tanquam emanatam sub spe futuræ numerationis: dicens se quitanciam quidem fecisse, sed pecuniam non recepisse. *l. in contractibus. §. super cæteris. Cod. de non numerat. pecun.* Zanger, in tract. de exception. part. 3. cap. 14. num. 25. & sequentibus. Gaius de credito, cap. 2. tit. 7. numer. 2546. & dixi in tract. de præuent. iudicial. cap. 25. num. 19.
8. Quo sic præsupposito, sequitur in terminis propositæ quæstionis, quòd si creditori suo debitor solutionis loco literas dederit; quamuis non sequatà solutione, vel aliã re quæ vim solutionis obtineat; actio prima remanere videtur per text. in dicta *l. si literarum. 23. Cod. de solut.* si tamen ipse creditor per spatium triginta dierum tacuerit, non tenetur debitor probare quòd mandatarius ad quem literæ directæ fuerunt soluerit, sed onus probandi spectat ad creditorem cui litera tradita fuit: vnde ex solo huius temporis lapsu exclusus est gener ab actione sua; & perinde est ac si solutionem à mercatoribus Lugdunenſibus recepisset. Ratio est, quia si reclamasset, facillè fuisset focero vel solutionem procurare, vel
9. probare solutionem fuisse factam. † Vnde cum gener habeat præsumptionem contra se, onus probandi non fuisse sibi solutum spectat ad dictum generum: vt decidit Gloss. in dicta *l. si literarum. in verb. impedire potest. Cod. de solut.* Salicet. *ibidem. in vesic. Glossa opponit.* Rot. Genuens. *decis. 26. num. 27.* ergo imputandum est genero, quòd non solum intra triginta dies, sed nec intra viginti annos de partitis sibi remissis, & in dictis literis Cambij contentis vltimo modo conquestus fuerit.
10. Aut enim gener literas retinuit, aut ad mercatores Lugdunenſes transmisit: si retinuit, est in culpa: quia debitas diligentias facere tenebatur. *Cancer. lib. 2. variar. resol. cap. 6. de solut. n. 187. in nouis.*
11. Si transmisit (provt verius est,) ex hoc solo focer fuit liberatus; vt aduertit Salicet. *dicta l. si literarum. versic. sed sustinendo.* vbi dicit quòd dimittendo literas penes eum ad quem scriptæ sunt, creditor videtur illius fidem sequutus. † Et ideo dicit consultius esse, vt post ostensionem literæ faciat illam sibi restitui: atque ita dicitur apud Campſores obseruari Addo Nicol. à Ian. in tract. de script. priuat. tit. de liter. Camb. n. 74. Mascard. de probat. conclus. 990. n. 8.
13. Præterea licet regulariter debitor suo creditori tradendo literas vel scedulam bancariam non videatur consequutus liberationem, cum huiusmodi traditio videatur potiùs facta pro securitate, & in executionem debiti præcedentis. Seraph. *decis. 1419. num. 2.* & habetur in *decis. 244. n. 7. & 8. part. 4. diuers.*
14. Tamen quando creditor fidem mercatoris cui literæ diriguantur sequutus est, eum in debitorem acceptauit, & in effectu mercator vel soluit, vel actuale depositum pecuniatum fecit; tunc dicitur inducta nouatio, vel solutio, remanetque primus debitor liberatus: vt determinat Bald. in dicta *l. si literarum.*
15. *Cod. de solut.* † vbi tunc demum obligationem cessare & extingui asserit, si literæ fuerint acceptatæ, & habuerint effectum. Rot. apud Burat. *decis. 500.* & *ibi Addent.* & apud Ludouif. *decis. 347. n. 19. Ricc.*

colleçt. 3524. † Et ratio est, quia mercatores magni nominis, quales sunt illi ad quos literæ dirigebantur, semper censentur habere pecunias paratas: ideo illorum acceptatio vel promissio habetur loco pecuniæ numeratæ. Bellon. iun. *consil. 92. n. 17 & 22.* † 17. Atqui in facto verum erat dictos mercatores effectualiter pecunias deposuisse, & dictum generum in libris suis constituisse creditorem pecuniæ depositæ, ex quo dicitur facta solutio. Rot. Genuens. *decis. 4. num. 13.* & passim per totam illam decisionem, præsertim stante generali consuetudine mercatorum, de qua in *dict. decis. 4.* † & in hoc standum esse libris Campſorum, quando illis reperitur creditum sub nomine alterius, testatur Bald. in *l. final. in fin. Cod. ad leg. falcid.* Socin. Sen. in *l. qui vsumfructum num. 13. ff. de verb. obligat.* Bellon. *dicto consil. 92. num. 15.* Rota, *decis. 10. num. 11. post consil. criminal. Farin.* † 19. & sic extincta fuit omnis obligatio foceri erga generum. Rot. *dicta decis. 10. num. 11.* & Socin. Sen. in *dict. l. qui vsumfructum. num. 14. & 16. conclus. 3. & 5.*

Prædicta multò fortius locum habent ratione nominum, quæ gener in solutum & pro totali satisfactione recepit, suo periculo & fortuna: quo casu certum est creditorem fuisse consequutum liberationem. Socin. *dict. l. qui vsumfructum. num. 13.* Cancer. *lib. 2. variar. resol. cap. 6. num. 189. in nouis.* Bald. *dicta l. final. num. 5. Cod. ad leg. falcid.* Surd. *consil. 145. num. 14.* Duran. *decis. 266. num. 17.* Mastril. *decis. 129. num. 12.* & 19. Gratian. *discept. forens. cap. 527. num. 3.* Socin. Sen. *consil. 37. num. 2.* & per tot. *uolum. 4.* † præsertim cum agatur inter mercatores, inter quos proceditur ex æquitate, & inducitur nouatio ex solo nudo pacto. Duran. *dict. decis. 266. n. 25.* Bald. *dict. l. final. Cod. ad leg. falcid.* Dyn. *consil. 17. Gabriel. consil. 155. num. 18. lib. 1.*

Quæ opponerentur de libro Proxenetæ, non faciebant ad propositum: Quia liber ille nullam fidem facit, ne plus credatur voci mortuæ quàm viuæ. Mascard. *conclus. 1040. num. 7.* Rota Genuens. *decis. 110. num. 8. circa finem* Nicol. de Ian. in tract. de script. priuatæ, tit. de libro proxenetæ, à num. 6. vsque ad 10. † & contra tales libros ex veriori & communi opinionione admitti probationem, notauit idem Ianu. in *dicto tract. de lib. mercat. num. 109.* cum aliis per eum citatis.

CAPVT XCI.

Vendito dominio directo, vtrum emphyteuta possit se redimere, pro eodem pretio quo dominium directum fuit venditum, tam ex dispositione iuris communis, quàm ex Bullis Pontificiis in Comitatu Venayfino concessis. Quid dicendum sit de subditis qui volunt impedire alienationem feudi, & se sub immediata Principis iurisdictione oblato pretio supponere. Quid dicendum sit, si emphyteuta vigore dictarum Bullarum velit se redimere, quando totum feudum fuit alienatum, & ipse vult luere vnum prædium particulare, quod est de dependentiis feudi.

S V M M A R I V M.

1. *Vendito dominio directo, emphyteutam de iure communi se posse oblato pretio redimere quidam existimant.*
2. *Sed contrarium verius est in terminis iuris communis.*
3. *Ius prælationis domino directo competens fundamentum est in iure, ratione cuiusdam superioritatis; secus in eo quod emphyteuta prætendat, aduersus dominum.*
4. *Si subditi alienentur possunt se redimere, quia illorum interest non habere dominum inferiorem.*
5. *Sed hoc casu tenentur soluere pretium venditionis.*
6. *Fallit nisi semel subditi alienationi consenserint.*
7. *Si alienetur iurisdictione sine feudo, subditi non possunt se redimere.*
8. *Subditi non possunt se redimere, quando alienatio illorum facta fuit cum vniuersitate castrorum.*
9. *Quando agitur de Castro limitropho, subditi facilius reclamare possunt ad libertatem soluto pretio venditionis.*
10. *Ius agendi ad demanium seu redemptionem competit subditis, vti singulis.*
11. *Si semel vniuersitas reclamauerit ad demanium, non potest deinde inuito Principe pœnitere.*
12. *Subditos alienatos non posse se redimere multi DD. existimant.*
13. *Quid age dum sit in casu dicta reclamationis, & quomodo praticari debeat.*
14. *In Comitatu Venayssino, alienato directo dominio, emphyteuta potest se pro eodem pretio redimere.*
15. *Molendina feudalia & bannalia inuito domino à feudo separari nequeunt.*
16. *Res dicitur ind. v. dua, quando pars non tantam affert vtilitatem respectu partis, quantam afferreret in toto respectu totius.*
17. *Ius retractus ex sui natura indiuiduum est.*
18. *Interest domini res sub eius feudo existentes non dismembrari.*
19. *Dominus non est cogendus alios veluti socios in suo dominio pati.*
20. *Quando res particularis cum vniuersitate alienata redimitur non debet estimari prout separata; sed secundum pretium totale venditionis.*

Variæ sunt Doctorum opiniones circa quæstionem illam; vtrum quemadmodum dominus directus, potest retinere iure prælationis, rem emphyteutam venditam pro eodem pretio, ita & emphyteuta possit se redimere soluto eodem pretio, quando dominus directus vendit suum dominium directum alteri: † Nam pro emphyteuta tenuit Boër *decis. 107. numer. 1.* vbi post Speculatorem dicit, quod emphyteuta præfertur cæteris emptoribus, cum dominus vendit proprietatem quam tamen vendere potest cui vult, nisi adesset consuetudo in contrarium. *Cualcan. in tract. de usufruct. numer. 173. in fine versic. & confirmatur. Cancr. lib. 1. variar. resol. cap. 11. numer. 51.*

2. *Sed tamen attentâ iuris communis dispositione, veritas est in contrarium, nempe non posse emphyteutam præferri emptori dominij directi; sed omnino teneri illum recognoscere, & iura dominicalia illi præstare: vt notat Iaf. in l. 1. cum dubitatur. num. 17. & 18. Cod. de iur. emphyt. Surd. consil. 208. num. 6.*

Vincent. de Franc. *decis. 17. numer. 7. & 8.* vbi ita iudicatum testatur. *Mastrill. de Magistr. lib. 3. in allegat. insert. cap. 10. n. 50.* Franc. de Pont. *in tract. de potest. Prorog. tit. de diuers. prouision. cap. 10. num. 9.* Claper. *caus. 69. quæst. 2.*

Nec rationes pro contraria opinione allatæ sustineri possunt: Quod enim dicitur æqualitatem esse seruandam inter Dominum, & emphyteutam; non est verum: quia illi non sunt æquales in emphyteusi; cum Dominus directus habeat superioritatem quandam erga emphyteutam ratione dominij directi: & longè dispar est ratio inter vtrumque: nam Dominus directus est fundatus in iure, nepe in l. final. *Cod. de iur. emphyteut.* At verò emphyteuta nullam pro se habet legem, quæ ipsi ius prælationis tribuat; & sanè incongruum esset quod emphyteuta, qui aliqua ratione subditus est domino directo, ipsum cogere possit ad sibi denunciandum quando vult vendere suum dominium directum: & propterea verius est emphyteutam teneri recognoscere emptorem dominij directi, & iura dominicalia illi præstare: vt fusè probat *Surd. dicto consil. 208.*

Non eadem est ratio subditorum, quando Baro vendit dominium suum alteri: cum illorum interfit non mutare Dominum; præsertim si alienentur in inferiorem, seu hominem inferioris conditionis. *Surd. consil. 323. numer. 1. & 2.* *Marta, consil. 190. numer. 22.* vbi addit *numer. 27.* † quod illo casu possunt se redimere pro eodem pretio: & *consil. 182. numer. 2. & 7.* quia Domini inferiores, sæpè vexant subditos: † Quod tamen limitat nisi subditi alienationi consenserint, *n. 11.* † Item quod possint alienari subditi ratione iurisdictionis etiam sine feudo; quia iurisdictione est separabilis à feudo, & potest pertinere ad vnum, feudum verò ad alium.

Eodem modo possunt inuiti alienari quando alienatio fit cum vniuersitate castrorum. *Puteus decis. 37. & 38. lib. 1. Viuius, opin. 637. num. 2.*

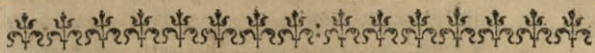
His cessantibus, possunt subditi reclamare fauore libertatis, præsertim si agatur de Castro limitropho; tunc enim facilius subditi admittuntur ad se redimendum. *Mench. consil. 426. num. 27.* *Cauagnol. ad consil. Menoch. 32. num. 24.* *Larath. consil. 86. num. 38. & sequentib.* vbi hoc fusè comprobat, vt reducantur Communitates ad pristinam libertatem: qui *num. 76.* † ostendit ius competere singulis vti singulis. *Ioan. Andr. Georg. allegat. 17. num. 1.* *Mathæus ad Guid. Pap. decis. 560.* *Nouar. quæst. forens. lib. 1. quæst. 106. & 120.* *Camil. de Med. consil. 164.* † qui volunt quod si semel vniuersitas petierit demanium (hoc est se admitti ad redemptionem vt fit sub immediato Principis dominio) non potest ideo sine assensu Principis pœnitere. *Idem Nouar. lib. 1. quæst. 19.* *Thefaut. decis. 257. num. 6.*

Quantum & hoc casu plurimi DD. magni nominis in contrariam iuerint sententiam; videlicet non posse admitti subditos ad se redimendum pro eodem pretio, quando dominus ipsorum, feudum vendidit, & inter cæteros, aduersus subditos se redimere volentes, tenuit *Mastrill. consil. vnic. inserto post librum 1. decisionum,* vbi fusè de materia, & in *tract. de Magistr. lib. 3. cap. 10. num. 35. & multis sequentib.* *Pascal. de patr. potest. cap. 10. numer. 128.* *Camil. de Curt. in diuers. iur. feud. fol. 10.* *Claper. caus. 69. q. 3. & fusè de materia Ioseph. Ramon. consil. 37. & apud eum Casanat. ibidem & consil. 38.*

Ego in hac quæstione dicere solitus sum, prout Dixi Communitatibus Serignani & Camareti, dum peterent se pro eodem pretio admitti ad redemptionem; huius negotij decisionem pendere à voluntate Principis:

Principis : & ideo illi hoc casu esse supplicandum ad sciendum illius intentionem, iuxta quam Communitates prosequi, vel non prosequi debent causam dictæ prælationis seu redemptionis. Ideo praxis est, vt Vassalli alienati Principi libellum supplicem porrigant petentes, vt ex eius persona possint se redimere soluto emptori pretio, cum pacto quòd Princeps teneat illos in suo dominio, & amplius non alienet : quam practicam docet *Marta dict. consil. 182. num. 36.*

14. Sed vt ad rem redeamus ; quoad bona sita in Comitatu Venayssino, adest statutum dicti Comitatus *artic. 251.* desumptum ex Bulla Sixti summi Pontificis quo cauetur emphyteutas in Comitatu Venayssino posse retinere feuda per eos possessa, in casum venditionis pro eodem pretio quod per alium offertur.
15. Hinc orta fuit alia controuersia inter Dominum & subditos ratione prælationis per subditos prætenstæ aduersus nouum Dominum, qui Castrum, feudum & territorium emerat, in quo reperiebatur quoddam molendinum pertinens quoad dominium vile ad Communitatem, quoad verò dominium directum ad Baronem (quod aliàs fuerat permutatum anno 1577. inter Dominum loci, & Communitatem cum quibusdam prædiis) quod quidem molendinum erat bannale & sic non poterat à feudo separari in præiudicium Domini superioris dicti feudi, & cuius subfeudatarius seu valuassallus erat eiusdem feudi, possessor : cum enim esset de dependentiis feudi, non poterat, nec debebat inuito Domino alienari, aut à feudo cum suo canone separari. † Quia quando res ipsa non affert tantam vtilitatem in parte respectu partis. quantum potest afferre in toto respectu totius; tunc habetur pro indiuidua: *si quis aliam. ff. de solut. l. fundus ille. & ibi Gloss. ff. de contrahend. empt. Bart. in l. stipulationes non diuiduntur in princip. num. 25. ff. de verb. obligat. & in l. quarta §. questio. ff. eod. tit. quem alij DD. communiter sequuntur.*
17. Prætendebat autem Communitas vigore dictæ Bullæ & statuti retinere dictum molendinum iure prælationis, quam tamen ab huiusmodi prætentione censui excludendam maximè ratione dictæ indiuiduitatis, quòd scilicet non posset retinere rem illam particularem cum vniuersitate venditam, quæ non afferebat tantam vtilitatem respectu partis, quantum totalis emptio respectu totius acquisitionis; cum retractus sit indiuiduus. *Giurba decis. 52. num. 5. & 21. versic. sed contrarium.*
18. Interest enim Domini res sub eius dominio directo intra limites feudi existentes non dismembrari, aut alienari, quando ex retentione seu redemptione oriretur difformitas, vel diminutio iuris vniuersalis. *Guido Pap. decis. 508. quem sic intelligit Costa, in tract. de rat. quest. 109. num. 9. Guirb. d. decis. 52. num. 30. Amed. quest. laudim. 23. num. 16. & 17.*
19. *Tiraquel. de retract. consang. §. 23. num. 17.* † Nec præter intentionem suam cogendus erat emptor in suo territorio pati alios dominos directos, veluti socios in suo directo dominio vniuersali: vt per *Tiraquel. dict. num. 17.*
20. Quòd si dominus voluisset dictam redemptionem admittere, non debuisset molendinum æstimari quantum valet ex se separatum, sed habito respectu ad totum pretium venditionis, & facta collatione ad omnes res venditas, ob quas dictum pretium admodum augeretur: vt tradit *Cost. de ration. rata quest. 100. num. 6. Guirb. dicta decis. 52. num. 28.*

CAPVT XCII.

Donationes per patrem filio, aut liberis ex certo matrimonio nascituris non insinuatæ, iure Gallico validæ sunt; & pactum illud in dicto contractu appositum valet in vim fideicommissi; quod inducitur ex verbis illis à *defaut*, tanquam temporis tractum continentibus. Vno ex substitutis propter religionis professionem in Gallia existente incapaci, alij verbis tantum coniuncti admittuntur. Bona ab auo donata nepotum patri, in ipsius patris legitimam, vtrum imputentur. Substitutus pupillaris succedens ex fideicommissio detrahit Trebellianicam, sed fructus in eam hoc casu imputat; quamuis esset de liberis primi gradus. Filio substitutus pupillariter, vtrum possit repudiare hæreditatem paternam, & acceptare solam successionem pupilli.

S V M M A R I V M.

1. *Donatio causâ matrimonij per filium contrahendi cum substitutionibus iure Gallico, etiam sine insinuatione subsistit in vim pacti.*
2. *Pactum successionis in donatione appositum valet pro vocatis in vim fideicommissi, in quo equaliter admittuntur masculi & femine.*
3. *Pacta matrimonialia in Gallia non indigent insinuatione.*
4. *Substitutus vocatus cum clausula à defaut, maximè cum aliis verbis etiam tractum temporis importantibus est fideicommissaria.*
5. *Coniuncti verbis in substitutione admittuntur ad partem alterius coniuncti incapacis.*
6. *Verbis coniuncti, qui & ex quibus dicantur.*
7. *Ad coniunctionem verbalem necesse est quòd vocati sint plures sub eadem oratione, eodemque verborum contextu.*
8. *Inter verbis tantum coniunctos, an sit locus iuri accrescendi, disputari potest in puncto iuris; sed affirmatiua sententia tanquam communiter approbata tenenda est tam in iudicando, quam consulendo.*
9. *Quando pater donauit filio, nepotes ex eo habent legitimam super huiusmodi bonis donatis; secus est si non filio, sed nepotibus ex eo donatio facta sit.*
10. *Trebellianica detrahi potest de bonis pupilli, ad substitutum pupillarem deuolutis, subiaccenribus oneri restitutionis.*
11. *Quamuis substitutus pupillo bona capiat ex substitutione pupillari, si tamen ipse sit postea grauatus de restituendo alteri, restituit per fideicommissum.*
12. *Substitutus pupillaris filius grauatus de restituendo quesita ex pupillari substitutione detrahit duas quartas.*
13. *Substitutus pupillaris grauatus de restituendo, fructus imputat in Trebellianicam.*
14. *Ampliatur vt procedat, etiam si substitutus esset de liberis primi gradus.*

15. Si substituti pupillares paternam hereditatem adeant sine beneficio inuentarij, tenebuntur etiam de proprio soluere omnia debita, & legata paterna; si verò cum beneficio inuentarij, non tenebuntur ultra vires paternæ hereditatis, quæ hoc casu consideratur tanquam diuersa ab hereditate filij pupilli.
16. Filius à patre institutus & fratri suo pupillariter substitutus, potest paternam hereditatem repudiare, & amplecti pupillarem, neque tenebitur hoc casu ad onera paternæ hereditatis.
17. Filius fratri pupillariter substitutus falcidiam de legatis per patrem factis deirahere potest; quamuis pupillus aliunde bona habeat.
18. Si substitutus pupillaris paternam repudiauere hereditatem substitutio illa iuuat & sortitur effectum quoad bona materna, & alia aduentitia pupilli.
19. Hereditas transmittitur quidem ex potentia sui-tatis, sed transmittitur vt adenda, non vt adita.
20. Is ad quem transmittitur hereditas, eodem modo illam repudiare potest quo poterat transmittens.
21. Considerantur tres casus diuersi in proposita questione, circa substitutos pupillares; Remissiuè.
22. Testamentum patris & substitutio pupillaris quæ est veluti testamentum filij considerantur tanquam duo diuersa & distincta testamenta, vel duarum hereditatum.
23. Quæ sit ratio cur acceptans paternam hereditatem, non possit repudiare pupillarem: è contra verò is qui pupillarem acceptat, paternam amplecti non cogatur.
24. Speciali pupilli fauore inductum est, vt patris hereditatem acceptans pupillarem repudiare non possit.

IN quadam causa mihi tanquam tertio arbitro per personas graues commissa, diuersæ resolutiones communi consensu cum aliis Iurisconsultis ex Gallix Tribunalibus nominatis captæ fuerunt.

1. Et in primis, quòd donationes factæ per patrem filio suo Iacobo in contractu matrimonij; nec non per Iacobum de medietate bonorum suorum præsentium & futurorum in fauorem liberorum eiusdem matrimonij valida erat iure Gallico, non obstante defectu insinuationis & subsistebat in vim pacti in contractu matrimonij appositi: iuxta ea quæ decidit Louët. *litera S. num. 9.* & *ibi Scholiastes, litera D. num. 64. & 66.* Et hoc maximè, quia dicta donatio iam fuerat valida declarata per arrestum supremæ Curix Parlamenti Aquensis 29. *Maij 1637.*
2. Quòd pactum operatur in vim fideicommissi in fauorem liberorum eiusdem matrimonij: *l. qui filium. 74. ff. ad Trebel.* Peregr. *de fideicom. artic. 5. num. 10. circa medium Alciat. consil. 169. num. 5. lib. 9.* Fufar. *de substit. quest. 277. num. 15.* quia vigore illius pacti sibi donator facultatem abstulit testandi de bonis datis: quo casu fideicommissum inductum censetur, in quo succedunt æqualiter duo liberi, quorum vnus est masculus, alius verò, fœmina; iuxta notata per Fufar. *loco citato.* Et sic fuit decisum per arrestum Curix Parlamenti dicta die 29. *Maij 1637.* Nam pactum huiusmodi instantibus vxoris consanguineis appositum non alia de causa factum fuit, quàm vt maritus in casum secundarum nuptiarum de bonis suis non disponderet in fauorem liberorum alterius matri-

monij: quæ prohibitio æquè respicit masculos, & fœminas: † valent igitur tales conuentiones non in vim donationis; sed tanquam pacta matrimonialia, quæ si indigerent insinuatione, læderetur publica vtilitas: vt dicitur apud Louët, *dicta litera D. n. 64.*

Præterea quòd attinet ad bona de quibus pater Iacobi in suo testamento disposuerat, in quo eundem filium suum hæredem instituerat ipsique eius liberos masculos substituerat, & in defectum masculorum filias quas ex legitimo matrimonio suscepturus erat; conclusum fuit bona eiusdem propter defectum mascululi mortui sine liberis ad eius sororem vnicam superstitem esse deuoluta, vigore substitutionis fideicommissariæ contentæ in illis verbis; & *a défaut des masles les femelles qu'il pourra auoir pro-reées de vray & legitime mariage:* cum perinde sit dicere in defectum, & post mortem: & verba illa respiciant tempus futurum & per consequens ex illis inducatur fideicommissum. Peregr. *de fideicom. artic. 18. num. 16.* Fufar. *de substit. quest. 379. num. 58. & quest. 392. num. 44.* Roland. *consil. 39. num. 55. & 56. volum. 4.* Surd. *consil. 110. num. 9.* Ioan. Anton. Bellon. *consil. 50. num. 12. & sequentib. Crincl. decis. Dolan. 18. num. 17. & 125. num. 12. & 135. num. 46.*

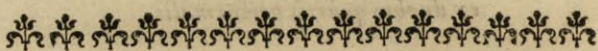
Tertiò diximus substitutionem fideicommissariam contentam in testamento Iacobi apertam esse in fauorem aliorum substitutorum, propter incapacitatem vnus ex substitutis, quæ religionem professæ fuerat tempore mortis dictæ hæredis grauata; attento quòd in Gallia religiosi professi in successiõibus pro mortuis habentur: & ideo aliæ vocatæ ad substitutionem eadẽque religiosæ verbis coniunctæ ingrediuntur in locum dictæ professæ incapæ per ius accrescendi, attento quòd cum ipsa erant verbis coniunctæ in dicta substitutione: ex notatis per Cancet. *lib. 3. variar. resol. cap. 22. de iur. accrescend. num. 22.* Peregr. *de fideicom. artic. 9. num. 8.* Fufar. *consil. 84. num. 3. & in tract. de substit. quest. 495. num. 14.* Rota diuers. *decis. 506. num. 1. part. 4.* Bellon. *in tract. de iur. accresc. cap. 5. quest. 16. num. 28. versic. iterum.* vbi dicit quòd licet in disputando, multa in contrarium allegari possent; prout etiam in hoc casu contra ius accrescendi validæ rationes adductæ fuerant; tamen Bartholi sententia ita in foro recepta est, vt ab ea nefas sit in consulendo vel iudicando recedere: † quæ vult, quòd quando testator non iungit quidem nomina, sed iungit clausulas vel per copulam vel per orationem solutam, & verbum femel exprimit; vt cum ita scribit *Meuio fundi partem dimidiam, & Seio alteram dimidiam lego,* vel *Seio alteram dimidiam lego:* vt in specie *l. Meuius 4. in princip. ff. de legat. 2.* hoc casu sic vocati dicuntur verbis coniuncti, vt dicit Bart. *in dicta l. Meuius. in princip. num. 1.* & *ibi Bald. Castrenf. & Imol. cum pluribus aliis quos citat Bellon. loc. citat. n. 26.* † Ratio est quia verbis coniuncti dicuntur, qui sunt positi in vna eadẽque oratione: sed quando testator sub vno verbo quòd totam regit orationem plures vocat, dicitur illos vocare sub vna tantum oratione, & per consequens illi dicuntur verbis coniuncti: ex Bart. *in l. re coniuncti. num. 12. in fin. & in dicta l. Meuius. in principio.*

Nemo autem negare potest quin inter verbis tantum coniunctos, sit locus iuri accrescendi; & *dist. l. re coniuncti 87. ff. de legat. 3. & l. triplici 142. ff. de verb. signif.* Bellon. *in dicto tract. de iur. accrescend. cap. 5. quest. 38. num. 13.* licet ipse in puncto iuris contrarium verius esse existimet; non tamen negat ab hac nostra sententia in iudicando & consulendo non esse recedendum.

9. Quartò in legitimæ calculum venire diximus omnia bona Iacobo tam à patre donata vel testamento relicta, vel aliunde quomodolibet prouenientia: iuxta Crauer. *conf.* 165. *num.* 5. Surd. *consil.* 332. *num.* 14. Berengar. Fernand. *in repetit. l. in quartam. in 2. præfat. numer.* 13. *versic. quod verò non esset*, & ibi Apostil. *in verb. aliud si dedi.* quod alias fufius ostendimus. *cap.* 35. *numer.* 20. Nam distinguendum est vtrum donatio facta fuerit filio, an verò liberis ipsius, vt primo casu ponatur in globo in computatione legitimæ filij; non autem in secundo.
10. Quintò, quòd attinet ad supputationem Trebellianicæ, fuit conclusum fructus ex bonis propriis filij masculi Iacobi prædefuncti perceptos in eam esse imputandos: iuxta tradita per Peregr. *de fideicommiss. articul.* 8. *numer.* 41. vbi dicit Trebellianicam detrahi posse de bonis pupilli, ad substitutum pupillarem deuolutis subiacentibus oneri restitutionis. † Quia licet substitutus pupillo bona capiat ex substitutione pupillari; tamen ille cui restitutio facienda est per substitutum pupillarem, capit ex substitutione fideicommissaria: vt notauit Ancharan. *consil.* 27. *Non seruato, in tertio dubio. numer.* 3. & in principio vbi dicit parum esse curandum, siue prima substitutio inter filios fuerit pupillaris, siue fideicommissaria: quia attentis verbis fideicommissum importantibus, quod capitur ex substitutione pupillari, restituitur tanquam ex fideicommissio. † Et ideo locus est detractio vtriusque quartæ: vt in eodem *consil.*
11. *versic. concludo.* † Fructus autem hoc casu imputantur in Trebellianicam: vt tradit Corneus, *consil.* 158.
12. *num.* 6. *volum.* 3. † Quod locum habet etiam si substitutus pupillaris grauatus, esset de liberis primi gradus: quia *l. inbemus. Cod. ad Trebellian.* non est ad istum casum extendenda. Castrenf. *consil.* 239. *col. ult. volum.* 2. quem sequitur Peregr. *loc. citat. numer.* 41. & ideo cum fructus fuissent percepti per substitutum pupillarem durante spatio viginti annorum, fuit dictum Trebellianicam absortam & consumptam fuisse.
13. Vltimò circa petitionem solutionis legari per dictum Iacobum vxori suæ facti in suo vltimo testamento; diximus illud capiendum esse de bonis hæreditariis dicti Iacobi obuents per ius accrescendi, de quo supra in fauorem substitutorum pupillarum: † cum ea tamen distinctione, quòd si substituti pupillares acceptent hæreditatem Iacobi patris sine beneficio inuentarij, tenebuntur in solidum & de proprio; si verò cum beneficio inuentarij, tenebuntur duntaxat ad onera hæreditaria & legata, vsque ad concurrentiam valoris bonorum hæreditariorum: per text. in *l. si filius qui patri. 12. ff. de vulgar. & pupillar. substit.*
14. † Vbi dicitur quòd filius à patre institutus & fratri pupillariter substitutus, potest paternam hæreditatem repudiare & amplecti pupillarem, & non tenebitur ad legata, nisi quæ relicta sunt in tabulis pupillaribus, deductâ falcidiâ si imminet. † In cuius quidem falcidiæ supputatione non veniunt hoc casu bona paternæ, sed bona pupilli: vnde constat quòd substituti pupillares possunt si velint repudiare hæreditatem Iacobi patris substituentis, aut illam acceptare cum beneficio legis & inuentarij; quo casu non tenebuntur vltra vires hæreditarias: nam si possunt substituti pupillares in totum hæreditatem paternam repudiare, sola pupilli successione contenti; multò magis possunt patris substituentis hæreditatem acceptare cum beneficio inuentarij, ne teneantur vltra vires hæreditarias: etenim ius dicentis propositum est liberos oneribus hæreditariis non sponte susceptis liberare, non inuitos ab hæreditate remouere: vt dicitur in dicta *l. si filius qui patri*: † Et ideo si substitutus pupillaris repu-

diauerit paternam hæreditatem, iuuat tamen substitutio pupillaris quoad alia bona pupilli maternæ, & aduenticia, quæ nihil commune habent cum paternæ hæreditate, cum & exhæredato substitutio pupillaris fieri possit. Peregr. *consil.* 45. *numer.* 14. *volum.* 1.

Et licet ex vi suitatis hæreditas transmittatur, tamen non transmittitur vt adita, sed vt ad eunda: † ac ideo per illum ad quem transmittitur recusari potest, sicut poterat transmittens recusare. *l. si quis filium. §. 1. ff. de acquir. hæred.* vbi sic notaue- runt Bart. & communiter cæteri. Peregr. *dicto consil.* 46. *num.* 28. *lib.* 1. Trentacinq. *in tract. de substitut. part.* 2. *cap.* 18. † vbi considerat tres casus. Primus, quando pupillus solus fuit institutus, & que substitutus extraneus. Secundus, quando cum pupillo institutus est idem, qui ipsi fuit substitutus. Tertius, quando pupillo exhæredato facta fuit substitutio; quos ipse optimè explicat, & ad eum cum casus aduenerit, recurrendum erit. † Idem quod supra, tradit Vanderan. *in tract. de privileg. credit. cap.* 17. *num.* 8. vbi rationem reddit, quia testamentum patris & filij videntur quasi duo testaments, alterum patris, alterum filij; tanquam si ipse filius sibi hæredem instituisset: vel certè vnum testamentum duarum causarum, id est, duarum hæreditatum: *Et num.* 10. † rationem reddit cur is qui pupillarem hæreditatem non reiecit paternæ renunciare possit: contra verò qui paternam hæreditatem semel acceptam habuit pupillarem aspernari non possit. *l. quidam. Cod. de iure deliberandi* † dicens hoc introductum esse speciali fauore pupilli; iuxta Vlpian. in *l. si pupillus. ff. de acquir. hæred.* Idem habetur apud Monticul. *inter tract. diuers. de inuent. q.* 239. *num.* 98. *vsque ad* 106. & apud Phanuc. *quæst.* 236. *num.* 40. 41. 42. & 43. Atque ita per nos iudicatum.

CAPVT. XCIII.

Distinctè explicatur quæstio validitatis testamenti; quando posthumus fuit sciens, aut ignoranter præteritus; siue clausula codicillaris concepta sit per verba præsentis, vel futuri temporis. Item ostenditur differentia inter præteritionem filij posthumi, & filij iam nati. Vtrum conualidato testamento per clausulam codicillarem, vna vel duæ quartæ detrahi possint; & si vna, vtrum detur electio grauato, quam ex duabus quartis eligere velit.

S V M M A R I V M.

- 1 Vtrum testamentum subsistere possit, quando filius est præteritus in primo gradu, & vocatus in secundo.
- 2 Testamentum non obstante filij præteritione, regulariter sustinetur vigore clausula codicillaris, cum distinctionibus de quibus, numeris sequentibus.
- 3 Posthumo sciens vel ignoranter præterito, testamentum illius natiuitate rumpitur, si clausula codicillaris sit concepta per verba præsentis temporis.
- 4 Si verò sit concepta per verba futuri temporis, & præteritio sciens facta, sustinetur testamentum;

& hæres ab intestato censetur grauatus de restituendo hæredi scripto.

- 5 In posthumo ignoranter præterito magna est difficultas; vtrum testamentum sustineatur per clausulam codicillarem.
- 6 Ostenditur verius esse, quod licet testator diu vixerit, & testamentum mutare potuerit, quod tamen non mutauit, censetur voluisse mori ab intestato; eo quod credens testamentum illud esse nullum, aliud non fecit; sed in hoc multum potest Iudicis arbitrium.
- 7 Dum agitur de præteritione filij iam nati, indistinctè testamentum sustinetur per clausulam codicillarem quibuscumque verbis conceptam.
- 8 Quæ sit ratio diuersitatis inter posthumi, & iam nati præteritionem.
- 9 Distinctio clausulæ codicillaris per verba futuri vel presentis temporis locum habet in posthumo, non autem in iam nato.
- 10 Clausula omni meliori modo supplet vim præteritionis.
- 11 Clausula omni meliori modo habet vim transsubstantiandi actum.
- 12 Clausula institutionis omnium prætendentium in quinque solidis, vtrum suppleat vitium præteritionis.
- 13 Filia præterita statim à die mortis patris habet legitimam cum fructibus, quando testamentum sustinetur vigore clausulæ codicillaris.
- 14 Quando agitur de præteritione filij iam nati, vna tantum quarta illi debetur: quia restitutio illi purè fieri debet.
- 15 Ampliatur vt procedat, siue institutus fuerit hæres extraneus, siue filius testatoris.
- 16 Filio præterito, quando testamentum sustinetur in vim clausulæ codicillaris, datur electio vtram ex duabus quartis petere malit.

1. **V**idebatur primo intuitu substitutionem factam per patrem in fauorem filiarum, quibus vxor hæres instituta grauata erat paternam hereditatem restituere, validam remanere ad effectum vt testamentum à secundo gradu inciperet, cum primus gradus esset nullus propter præteritionem vnus ex filiabus: per text. formalem in *l. ex facto. 43. §. Lucius. ff. de vulgari & pupil. substit.* vbi, cum Lucius Titius haberet liberos in potestate vxorem hæredem instituerat, eique filios suos substituerat: Quæsitum fuit vtrum institutio vxoris nullius esset momenti, eo quod in primo gradu liberi non essent instituti nec exhæredati. Respondit Iurisconsultus eum gradum à quo filij præteriti sunt; nullius esse momenti: & ideo cum iidem substituti proponantur, illos videri ex testamento hæredes instituisse: scilicet quia non totum testamentum infirmat filius, sed tantum eum gradum qui ab initio non valuit. Igitur annullato primo gradu, in quo vxor erat hæres instituta videbatur secundum remanere validum, & testamentum incipere à secundo gradu, in quo nulla ex filiabus erat præterita.

2. Super hoc consultus Respondi non obstante præteritione vnus ex filiabus, in primo gradu testamentum convalidari, vigore clausulæ codicillaris & clausulæ omni meliori modo in eo appositæ; sed tamen dictam filiam præteritam statim habituram suam legitimam cum fructibus illius à die mortis paternæ; onus tamen iniunctum censi filibus substitutis hereditatem restituendi earum matri hæredi institutæ.

Nam quod attinet ad celebrem illam quæstionem, vtrum clausula codicillaris sustineat testamentum

in quo filius fuit præteritus: vt omnis euitetur confusio, duo casus distinguendi sunt. Primus est, quando agitur de posthumo. Secundus est quando agitur de filio iam nato. In primo casu quando agitur de posthumo, distinguunt Doctores vtrum scienter, aut ignoranter facta fuerit præteritio; & si ignoranter, vtrum clausula codicillaris sit facta per verba præteriti, vel futuri temporis.

3. Quando pater præterit posthumum, & clausula codicillaris concepta est per verba presentis temporis, si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum; tale testamentum omnino rumpitur nato posthumo, siue scienter, siue ignoranter præteritio facta fuerit; neque sustinetur iure fideicommissi in vim clausulæ codicillaris. Menoch. *lib. 4. presump. 32. num. 3.*

4. Quando verò clausula codicillaris concepta est per verba futuri temporis, si non valet, vel valebit, & pater scienter præterierit posthumum; hoc casu posthumus ipse qui est successor ab intestato, censetur grauatus de restituendo hæredi scripto. Menoch. *dicta presump. 32. num. 7.*

5. Quando autem pater ignoranter præterit posthumum in testamento, in quo adiecit clausulam codicillarem; magna est inter DD. controuersia: vtrum testamentum sustineatur vigore clausulæ codicillaris, de qua Menoch. *loc. citat. num. 9.* qui testamentum non sustineri arbitratus est.

6. Breuiter verius est, posthumum ignoranter præteritum; rumpere testamentum paternum in totum nec illud sustineri per clausulam codicillarem etiam verbis futuri temporis conceptam; quamuis testator diu vixerit post conditum testamentum quod mutare potuit, & non mutauit; censetur enim voluisse mori ab intestato ex eo quod testamentum videns esse nullum, noluit aliud condere: vt tenuit Thesaur. iun. *lib. 2. quæst. forens. 70. numer. 3.* Menoch. *dicto lib. 4. presump. 32. num. 12. & consil. 499. num. 18.* Thesaur. *decis. 141. num. 11.* licet id remittat Iudicis arbitrio Rota Auen. *decis. 177.* sic Tholosæ iudicari testatur Additio ad Guid. Pap. *decis. ult.* qui de materia tractat *decis. 129. 323. & 513.* Clar. in *§. testamentum: quæst. 46.* Fachin. *lib. 4. cap. 11.* Dilect. *de arte testandi, lib. 5. cautel. 10. num. 4.*

7. Sed nos versamur in secundo casu, cum agatur de præteritione filie iam natæ, quam testator non ignorabat esse in humanis, & sic scienter præteritio facta fuit: quo casu DD. omnes conueniunt per clausulam codicillarem quibuscumque verbis siue præteriti, siue futuri temporis conceptam, indistinctè sustineri testamentum, atque ita hæredes ab intestato succedentes, censi rogatos de restituendo hereditatem vxori hæredi scriptæ. † Ratio enim propter quam in posthumo præterito fit illa distinctio inter clausulam codicillarem verbis presentis, vel futuri temporis conceptam, ea est; quia testamentum non rumpitur nisi posteaquam posthumus natus est, & ideo clausula codicillaris per verba presentis temporis concepta, non potest referri ad tempus futurum quo posthumus nasciturus est, & natiuitate sua testamentum irritum facturum; sed quando agitur de præteritione filij iam nati scienter facta, tunc cum nullus futurus expectetur euentus, certum est quod ex tunc testamentum non valet tanquam testamentum: & propterea quamuis clausula codicillaris per verba presentis temporis concepta fuerit, semper validum reddit testamentum, quod ex tunc erat inualidum, & de quo verificatur ex tunc illa conditio, si non valet iure testamenti: † & ita omnes DD. intelligunt, dum distinguunt solum verba futuri, & presentis temporis in clausula codicilla

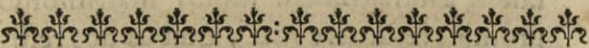
S V M M A R I V M.

- codicillari, quando agitur de posthumo, non autem quando agitur de iam nato: vt videre est apud Iulium Clar. in §. testamentum. quest. 46. num. 1. & 2. Graff. in §. codicillus. num. 21. Cost. in tract. de facti scientia, centur. 2. distinct. 2. n. 13. Turret. de claus. codicil. qu. 54. effectus 33 per totum, vbi testatur de communi, & magis communi Doctorum sententia Fusar. de substit. quest. 569. num. 1. apud quos plures alij allegantur.
10. Et hæc multò magis procedunt, quando vltra clausulam codicillarem, apposita quoque fuit clausula *omni meliori modo*, quæ supplet vitium præteritionis.
11. Peregr. consil. 60. n. 3. volum. 1. † Clausula enim illa habet vim transubstantiandi actum factum per modum inutilem ad alium modum vtilem, per quem fieri potuisset. Peregr. consil. 54. num. 8. volum. 4.
12. Accedit clausula institutionis facta in sùma quinque solidorum, in fauorem omnium ad successionem venire præterentium, quæ saltem operatur cum est coniuncta dictæ clausulæ *omni meliori modo*. Peregr. de fideicom. art. c. 36. num. 58. Guid. Pap. cum Addit. decis. 459. Crauet. consil. 162. Papon, lib. 20. tit. 1. des testamens, num. 11.
13. Dictam autem filiam præteritam, statim à die mortis paternæ, habituram esse suam legitimam cum fructibus; superius ostendimus: & probatur ex notatis per Gabriel. consil. 109. num. 5. volum. 1.
14. An autem habitura sit etiam Trebellianicam, quæstio est controuersa: verius tamen esse existimo, quòd solam habitura sit legitimam: quia restitutio fit purè, & sic duæ quartæ in eadem persona ratione eiusdem rei purè restituendæ concurrere non possunt: vt quando agitur de præteritione filij iam nati verius esse tradit Fusar. in tractat. de substitut. quest. 569. n. 49. & 50. Gratian. discept. cap. 902. numer. 28. Rot. decis. 568. numer. 4. part. 1. recent. † Quidquid dicat Thesaur. decis. 141. numer. 18. de æquitate detrahi posse duas quartas, quando institutus fuit hæres extraneus: quia contrarium verius est: ex notatis per Franc. Merlin. controu. forens. centur. 2. c. 78. n. 5. & per Turret. in tract. de claus. codicil. qu. 54. effectus 33. n. 24. ostendentem contra Thesaurum adesse communem opinionem.
16. Notandum tamen est, quòd in isto casu erit in electione filij præteriti detrahere legitimam, vel Trebellianicam provt sibi magis expediet, & eligere poterit pinguiorem. Cuman. in l. coheredi. §. cum filia. n. 4. ff. de vulg. Cyn. in l. quanquam. n. 3. versic. aut queritur. Cod. ad leg. falcid. Bald. in l. iubemus. n. 6. versic. in l. autem. Cod. ad Trebell. Gabriël. consil. 113. n. 5. in fin. volum. 1. Merlin. de legitima, lib. 1. tit. 3. quest. 1. num. 16. versic. quod autem eleganter declaratur.

- 1 Hortus non comprehenditur in donatione domus, quando verbis claris fuit à donatione exceptus.
- 2 Quando hortus ponitur tanquam vnum ex confinibus domus donata, non censetur in donatione contentus.
- 3 Si aliqua camera sint extra terminos domus donata, non continentur in donatione.
- 4 Si fabrica modus domus reseruata & horri sit conformis: domui potius reseruata hortus adiudicandus est.
- 5 Hortus in dubio non comprehenditur sub donatione domus.
- 6 Vt hortus ex coniecturis sub donatione domus contineatur, requiritur concursus plurium coniecturarum.
- 7 Tres proponuntur coniectura ex quibus hortus domui accedat.
- 8 Hortus accessorius domui reseruata illi adiudicari debet.
- 9 Hortus diuerso tempore & diuerso pretio comparatus, non continetur sub domo donata.
- 10 In casu dubio vt sciatur cui domui accedat hortus, standum est libris rationum patris donatoris.
- 11 Si donataris post donationem hortum ab ipso donatore titulo locationis acceperit, ex hoc desumitur coniectura non eam fuisse partium intentionem, vt hortus donatus esset.
- 12 Sola coniectura petita ex eo quòd donator hortum destinasset viuens ad vsum parua domus, non sufficit vt ex eo concludatur hortum sub donatione domus contineri; sed præterea alia coniectura requiruntur.
- 13 Pro coniectura non sufficit quòd ad hortum pateat aditus ex domo donata, sed probandum est ita ex ea ad hortum patere aditum, vt aliunde patere non possit.
- 14 Diuisio horti facta per sepem ligneam & amouibilem, nihil infert ad proprietatem prædij diuisi per illam sepem temporariam.
- 15 Accidens non mutat naturam rei, nec impedit quominus ipso sublato, res redeat ad pristinam naturam: ideo clausum ad tempus finito tempore perinde est ac si nunquam clausum fuisset.

Hortum sub domus donatione minimè comprehendendi cõstabat ex verbis donationis per patrem in fauorem filij factæ; cum ipse sibi reseruauerit nominatim magnam domum suæ habitationis, & hortum illi contiguum: † ita vt non esset recurrendum ad prætenfam obseruantiam interpretatiuam, seu asfertam destinationem donatoris, quæ non debet attendi quando verba dispositionis sunt clara; provt hîc. Cum de iure hortus, quamuis cum domo fuisset emptus, vel ad vsum domus destinatus, non veniat in donatione domus, quando fuit exceptus. Glos. & Bart. in l. olympico. ff. de seruitut. urban. præd. Mantic. de coniect. lib. 9. tit. 2. num. 36. versic. sed an hortus. Castrenf. dict. l. olympico. num. 2. in fine, Rot. decis. 136. num. 9. part. 1. recent.

Idque tantò magis procedit, quia in donatione parua domus facta filio secundogenito; dictus hortus ponitur tanquam vnum ex confinibus eiusdem parua domus: ideo ab illa censetur exclusus. Confines enim apponuntur ad certificandam rem ipsam donatam. l. forma. in princip. ff. de censib. l. cum seruo.

C A P V T LXXXIV.

Hortus domui donatæ contiguus vtrùm contineatur in donatione domus per patrem filio facta, quando talis hortus etiam erat contiguus magnæ domui per patrem sibi reseruata, & inter vtramque domum intermedius; magisque conueniens cum structura magnæ domus, quam sibi pater reseruauerat: Et ex quibus coniecturis constare possit de intentione donatoris, quoad hortum domui donatæ contiguum.

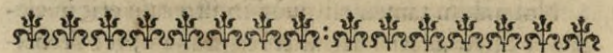
- §. 1. ff. de contrahend. empt. l. Titius heres. ff. de action. empt. Gratian. discept. forens. cap. 657. num. 29. Alex. consil. 54. ponderatus verbis. in princip. lib. 3. & consil. 204. numer. 4. versic. accedit. lib. 6. † Et idem dicendum est de cameris inferioribus, quæ notoriè sunt extra confines domus donatæ. Mantic. de tacit. conuent. lib. 4. titul. 15. num. 32. & 34. versic. idem conceditur. Menoch. lib. 4. præsumpt. 129. num. 17. & 21.
4. Et quamvis res esset dubia; tamen dicendum potius esset hortum sub tali donatione minimè contineri: quia cum vtraque domus habeat aditum ad hortum, & ad ambulacrum superius, contiguum aulæ magnæ domus per patrem sibi referuatæ; quod quidem ambulacrum seu galerie tantum se protendit, quantum ipsemet hortus inferior, & parietes dicti ambulacri eadem forma eademque materia compositi sunt quo ipsa magna domus, ac cum eadem proportione: & è contrario, parua domus donata longè inferior est magna domo nec non muro dicti horti, qui murus à magna domo vsque ad paruam per totum horti spatium eodem contextu diffunditur, eademque fastigio & pinnis ac frontispicio exornatur; omninò concludendum est patris donatoris intentionem fuisse, vt quemadmodum tota substructio muri, & ambulacri ad magnam domum pertinet; ita & hortus qui muro subiaceret, eidem magnæ domui accederet: cum in similibus controuersis recurri debeat ad coniecturas, & ad id quod est verisimile. † Et si res sit dubia, potius hortus magnæ domui quam paruæ adiudicandus est: vt testatur Dec. consil. 109. num. 1. & 2. Crauet. consil. 234. num. 2. versic. secundò. Mantic. de tacit. conuent. lib. 13. tit. 28. num. 37.
6. Præterea, quia vt hortus dicatur comprehensus in dispositione facta de domo, non sufficit vna coniectura, sed plures requiruntur: quoniam ex vno argumento non rectè elicitor præsumptio voluntaris: vt benè notauit Cuiac. ad l. prædiis. 91. ff. de legat. 3. sup. lib. 7. respons. Papiniani. † Nempe attendendum est vtrum hortus, domus causâ fuerit comparatus; vtrum per domum in hortum aditus sit; denique vtrum hortus sit additamentum, & accessio domus: vt habetur in d. l. prædiis. §. qui domum. ff. de legat. 3.
8. † Hortus autem de quo agitur, non fuit comparatus causâ paruæ domus, aditumque principalem habet per magnam domum, & ipse cum toto eius ambulacro magnæ domui accessorius est: potius igitur ad magnam domum pertinere censendus est: ex Menoch. lib. 4. præsumpt. 129. num. 11.
9. Et in facto constabat, quòd tempore emptionis paruæ domus hortus iam erat vnitus magnæ domui: hic enim comparatus fuerat anno 1476. parua verò domus anno 1528. & ideo cum diuerso tempore, & diuerso pretio hortus fuerit comparatus; sequitur illum in donatione paruæ domus non esse comprehensum: vt probat text. in dicta l. prædiis. §. balneas. ff. de legat. 3. quem ad hoc allegat Menoch. dicta præsumpt. 129. num. 12. & tradunt omnes DD. in dicta l. prædiis. §. qui domum. de legat. 3. & in l. olympico. ff. de seruit. urban. prædior.
10. Accedit quòd dictus testator in suo libro rationum, nominatim expresserat præfatum hortum ad paruam domum minimè pertinere: vnde libris donatoris in hac materia, si casus esset dubius, credendum esset: præsertim cum ageretur de viro perspectissimæ probitatis, & integritatis: dicta l. prædiis. §. Titio. & §. balneas. & ibi DD. Tusch. præct. conclus. tom. 2. littera. P. conclus. 227.
11. Rursus res clara redditur ex eo, quòd donator filio secundogenito donatario paruæ domus partem horti cum cameris inferioribus titulo locationis con-

cesserat: quòd factum non fuisset si illa in donatione essent comprehensa: & ideo si de destinatione tractandum esset, vltima consuetudo testatoris quæ in dicta locatione consistebat fuisset attendenda. Surd. consil. 195. numer. 16. Mantic. de coniect. lib. 3. tit. 9. num. 5.

Sed & hæc destinationis coniectura, licet in se vera sit, non sufficit; sed requiritur concursus aliarum coniecturarum, nec debet Iudex vniquam temerè ex vna coniectura voluntatis quidquam de ea decernere; non ex vno scalino nauem ædificare, vt loquitur Cuiac. in dicta l. prædiis. §. Titio, tom. 4. fol. mibi 996. † Vbi dicitur non sufficere quòd ad hortum sit aditus ex parua domo, sed oportere aditum esse ex sola parua domo; aut si sit aditus etiam aliunde, oportere quòd vnico pretio & eodem tempore, cum parua domo sit acquisitus: Cum ergo aditus pateret ad hortum illum, tam ex parua, quàm ex magna domo; coniecturæ locum non habent fauore paruæ domus: quia requirebatur quòd ita pateret, vt patere non posset aliunde: vt benè explicat Castrenf. in dicta l. olympico. num. 2. Mantic. de tacit. conuent. lib. 4. tit. 15. n. 26. versic. rursus obiicitur. Gabriël. consil. 94. num. 9. & 10. volum. 2.

Et quamvis secundogenitus donatarius dimidiam partem horti prædicti sibi à patre locatam diuiserit per sepem ligneam ex lignis siccis confectam; non tamen ex eo prætere potest illam medietatem ad se pertinere: cum clausura illa facta fuerit ad tempus duntaxat: nempe ne famuli vnus domus ad alteram accedere possent, durante tempore conductionis. Certum autem est aditum clausum ad tempus, finito tempore censi debere ac si clausus nunquam fuisset. Castrenf. consil. 211. in fine volum. 1. Gabriël. consil. 94. num. 13. volum. 2. † Quia accidens non immutat naturam rei, quæ finito tempore illius redit ad primum statum. l. arbor. §. de vestibulo. ff. communi diuid. iuncta l. sicut ades. ff. de legat. 3. & l. quod conclauis. ff. de damn. infect. Castrenf. loco citato. versic. certe idem puto.

Hæc causa post longam controuersiam inter fratres Nobiles, & prudentes, fuit transactione sopita.

CAPVT XC V.

Quando filia dos constituta est in pecunia, & præterea marito fuerunt tradita scrinia quæ fuerunt æstimata cum mobilibus, & mundo muliebri in illis contento; & maritus talem æstimationem soluto matrimonio promisit restituere illis, quibus dos restituenda erit; maritum teneri vxore mortuâ non solum dotem, sed etiam mundi muliebris, & scriniorum æstimationem restituere, non obstante pacto quòd mundus muliebris pertineret ad superstitem; quòd de ipso corpore mobilium intelligendum est, at æstimatio hæredibus seu successoribus vxoris restituenda est.

S V M M A R I V M.

1. Mundus muliebris est quid separatum à dote, nec partem dotis constituit. Intellige vt infra.

2. Si maritus dotem receperit partim in pecunia, partim in mobilibus æstimatis, soluto matrimonio tenetur ad restitutionem æstimationis mobilium unà cum residuo dotis in pecunia consistentis.
3. Mundus muliebris seu les coffres in Prouincia Prouincia constituit partem dotis, & eodem modo restituitur.
4. Pro mundo muliebri vestibus & apparatibus filie, bona fideicommissio supposita alienari possunt.
5. Apparatus isti dicuntur supplementum dotis, & de illis indicatur tanquam de ipsa dote.
6. Donatio inter patrem & filiam in potestate constitutam sustinetur, ex causa scriniorum, & apparatusum nuptialium.
7. Frater qui tenetur dotare sororem, cogi potest ad illi tradenda scrinia, & apparatus nuptiales.
8. Muliere decedente, scrinia & omnia in eis contenta restituenda sunt heredibus mulieris.
9. Quando valor scriniorum non est valde magnus, multò magis restituenda sunt heredibus vxoris.
10. Decisio Seraph. 132. procedit in casu dubio quando nullum aderat pactum de restituendo scriniorum æstimationem, nullaque illorum recognitio in pecunia.
11. Pactum quòd mundus muliebris ad superstitem pertineat, non est incompatible cum pacto quòd illius æstimatio soluto matrimonio heredibus vxoris restituatur.
12. Inæqualitas donationis inter virum & vxorem sustinetur, præsertim quando procedit ex conventionibus ante contractum matrimonium factis.
13. Recognitio facta per maritum cum promissione restituendi valorem conuentum mundi muliebris, superflua esset, si maritus illum non teneretur soluto matrimonio restituere heredibus, & successoribus vxoris.
14. Verba illa quæ pertinebunt ad superstitem bene adaptantur restitutioni scriniorum; sed hoc non obstat recognitioni & promissioni de restituendo illorum æstimationem in contractu matrimonij conuentam.
15. In dubio relatio fieri debet ad proximiora.
16. Quod maxime procedit ad euitandam contrarietatem in eadem dispositione.

IN contractu matrimonij pater filie summam quatuor millium aureorum in dotem assignauit, ipsa verò marito omnia bona sua præsentia & futura in dotem constituit, qui recipiendo recognouit ex tunc, & adueniente casu restituere promisit: fuitque conuentum quòd maritus vxori mundum muliebrem recognosceret iuxta consuetudinem Prouinciæ; provt recognouit pro summa septingentarum librarum, illi qui ex coniugibus superstes erit applicandam: & quoad alias vestes & iocalia nuptialia, maritus promisit illa facere propriis expensis, vsque ad summam quingentorum scutorum; cum pacto quòd illa ad superstitem pertinebunt. Super quo dubitatum fuit, vtrum mundus muliebris per patrem datus, & per maritum recognitus pro summa 700. librarum, soluto per mortem filie matrimonio, sit eidem patri restituendus.

1. Dubium faciebat primò, quia mundus ille muliebris non fuit comprehensus in summa 4000. scutorum per patrem filie in dicto contractu matrimonij

promissorum: Ideo cum non constituat partem dotis, sed sit ab ea separatus, non venit restituendus. Seraph. decis. 126. & 132.

Secundò, quia pacto expresso conuentum fuit, quòd pertinebit ad superstitem: cum itaque maritus vxori superstes fuerit, videbatur dicendum illum cedere lucto mariti, & non esse restituendum.

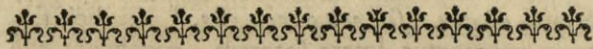
Sed tamen verius est summam 700. librarum, ad quam ascendit æstimatio dictorum mobilium, vltra dotem filie datorum; eidem patri restituendam esse ob filie prædecesum. † Pro cuius rei comprobatione supponendum est in primis, quòd si maritus dotem receperit partim in pecunia, partim in mobilibus: v. g. mille in pecunia, & centum in mobilibus, vel vestibus, ad ornatum vxoris, ad summam illam æstimatis; maritus tenetur vxori, seu eius hæredibus soluto matrimonio restituere pecuniam; & non res: per textum expressum in *l. æstimate. ff. de iur. dot.* per quem ita tenent communiter DD. Couar. pract. quæst. cap. 28. numer. 5. versic. quinto si mentem. Trentacinq. variar. resol. lib. 3. resol. 1. de iur. dot. num. 7.

Supponendum quoque est istum mundum muliebrem, quod Itali *aconcium* vocant, ex sui natura esse partem dotis, & de appendiciis ipsius dotis: præsertim in Prouincia Prouinciæ, vbi talis est consuetudo vt maritus illum vxori recognoscat. † Adeo vt pro his vestibus & ornamentis bona fideicommissio supposita alienari possint. Rot. decis. 556. numer. 1. part. 1. diuers. vbi ratio affertur numer. 2. † Quia si isti apparatus non fuissent dati, dos tanto minor fuisset data per patrem, & dicuntur supplementum dotis, ac de illis vti de dote ipsa iudicandum est. Fontanel. de pact. nuptial. claus. 7. glos. 3. part. 14. numer. 31. & 32. fol. mibi 580. Castren. in *l. cum pater. §. pater filie. ff. de legar. 2.* † vbi ex hoc infert quòd donatio causâ istorum scriniorum, quæ apud nos vocantur *les coffres nuptiaux*, est valida inter patrem & filiam in potestate constitutam, & scrinia post mortem vxoris sunt illius hæredibus restituenda. Ripoll. variar. resol. cap. 9. num. 185. † vbi dicit fratrem qui tenetur dotare sororem, cogendum esse eidem dare arcas, vestes nuptiales, & alia solita tradi puellis tempore matrimonij: & cap. 10. num. 493. † vbi dicit quòd muliere decedente, arcæ, & omnia intra eas immissa restituenda sunt hæredibus ipsius, aut illi cui dotis restitutio fuerit stipulata: quia istæ arcæ sunt sequela dotis. Quod & voluit Gratian. discept. forens. cap. 498 num. 57. & 58. † Præsertim verò quando agitur de summa modica habito respectu ad dotem, provt hîc: quia non erat decimasextima pars totius dotis. Thesaur. decis. 195. numer. 7. vbi voluit sufficere quòd non excedat tertiam partem dotis: vt de eo indicemus tanquam de dote.

Nequè obstat illa decisio Seraph. 132. Quia loquitur in casu dubio in quo nullum aderat pactum de restituendo æstimationem: hîc autem maritus expressè summam illam 700. librarum recognouerat, & simul cum dote restituere promiserat, casu restitutionis adueniente.

Nec oberat pactum, quòd mundus muliebris ad superstitem ex dictis coniugibus pertineret: Cum nihil implicet quòd scrinia tradita pertineant ad superstitem, eo modo quo illæ vestes & iocalia per maritum faciendâ; æstimatio verò illorum tanquam pars dotis soluto matrimonio sit restituenda; perinde ac si pater illa genero vendidisset, quòd filia sua ornatior incederet. Itaque verba illa *ad superstitem pertinebunt*, referenda sunt ad scrinia, vestes, & mundum muliebrem; recognitio verò & promissio re-

- stitutionis ad illius æstimationem, ad 700. libras taxatam. † Nec refert quòd ex eo resultet inæqualitas donationis factæ inter virum & vxorem in casum superuitæ: Quia inæqualitas illa sustinetur præsertim dum ante contractum matrimonium facta fuit promissio, seu donatio. Gratian. *discept. forens. c. 498. num. 31. & 32.*
13. Quòd si ea non fuisset partium intentio, vt æstimatio hæredibus vxoris redderetur: frustra fuisset facta recognitio valoris, & æstimationis scriniorum, cum promissione de restituendo, eodem planè modo quo recognitio dotis, & promissio restitutionis illius: prout facta fuit relatiuè ad recognitionem dotis: argumentum autem vitandæ superfluitatis optimum est, dum agitur de interpretatione voluntatis contrahentium. Mantica. *de tacu. conuent. lib. 2. tit. 12. num. 2. & 3.*
14. Præterea cùm in dicto contractu facta fuerit mentio de iocalibus, & scriniis per maritum recognitis pro 700. libris; adduntur statim verba illa, ad quam summam fuerunt æstimata per amicos communes, & pertinebunt ad superstitem ex dictis coniugibus: quæ verba manifestè demonstrant clausulam illam, & pertinebunt ad superstitem solum intelligendam esse de ipsis scriniis, & non de illorum æstimatione: quia non fuissent vsi contrahentes verbis illis & pertinebunt; sed dixissent que summa pertinebit, &c. Et in dubio relatio fieri debet ad proximiora. Gloss. in l. 1. ff. de legat. præstand. Bartol. Castrenf. & alij in l. hæredes palam. §. sed si notam. ff. de hæredib. instit. atqui verba illa proximiora videlicet que fuerunt æstimata per amicos communes non possunt intelligi nisi de ipsis scriniis, & non de pretio eorum. Denique vt euitetur contrarietas, necesse est dicere quòd clausula recognitionis, & restitutionis promissæ de sola æstimatione intelligenda sit; cùm statim conuentum fuerit quòd corpus ipsorum mobilium, scriniorum & iocalium pertinebit ab superstitem. Atque ita fuit obseruatum, & mobilia patri restituta.

CAPVT XCVI.

Pañtum de succedendo in contractu matrimonij, de iure inualidum est, quando respicit successionem hæreditariam: sed moribus Gallicis sustinetur: Et quomodò debeat concipi illud pañtum, vt etiam subsistat secundum ius commune. Si donans reseruauerit sibi facultatem disponendi, in fauorem tertij, vel donatarij, & postea dictam facultatem executioni demandet, vtrum illa executio reseruationis operetur vt ex nunc, tempore secundæ dispositionis; aut vt ex tunc, respectu temporis donationis.

S V M M A R I V M.

1. In Gallia promissiones de succedendo facta in contractu matrimonij, valida declarantur.
2. Promissiones verò de succedendo extra contractum matrimonij, vel post illud facta, nulla & inualida etiam in Gallia declarari solent.
3. Reseruatio disponendi nihil operatur, nisi quæ-

nus de iure licita est, & executioni demandata dispositio.

4. Quæstio est admodum controuersa vtrum pater qui transiit ad secunda vota, possit plus relinquere liberis secundi matrimonij, quam liberis primi.
5. Ordinatio Regia conformis l. hac edictali. Cod. de secund. nupt. comprehendit etiam relicta liberis secundi matrimonij, vt non minus habere debeant filij primi matrimonij, quam secundi.
6. Declaratio facta in consequentiam matrimonij censetur inesse ipsi matrimonio.
7. Sed tamen pactum de succedendo inualidum esse, quamuis fiat in consequentiam matrimonij; si non fiat in eodem contractu, nullum esse in Gallia fuit decisum per senatum Tholosanum.
8. Pactum de succedendo respiciens institutionem hereditariam, nullum omnino est.
9. Fallit nisi fieret pactum de certis rebus particularibus.
10. Promissio successionis vniuersalis quamuis facta fauore liberorum, & contemplatione matrimonij, nulla est de iure communi.
11. Qui persuasit genero matrimonium sub promissione ampli patrimonij & hereditatis, verum ratione doli possit conueniri. Remissiuè.
12. Promissio de succedendo continens solam obligationem personalem, cuius executio differtur post mortem promittentis, est valida; nec potest vocari pactum de succedendo.
13. Promissio bonorum, & non hereditatis, est valida.
14. Ampliatur vt procedat, etiam si verbum succedere reperiat admixtum cum hac obligatione: quia non inde infertur successio hereditaria.
15. Ex promissione facta fauore liberorum primi matrimonij in odium filiorum secundi, quòd liberi primi matrimonij succedent aequaliter in bonis, non oritur prohibitio facultatis testandi.
16. Explicatur consil. Decij 184. & declaratur quomodo procedat.
17. Reseruatio sola nihil operatur nisi tamen postea transeat in dispositionem.
18. Dispositio facta in executionem præcedentis reseruationis, retrotrahitur ad tempus primæ dispositionis, maxime si tempore intermedio non fuerit ius quæsitum tertio.
19. Reseruatio facta per filium, successionis sibi deferenda, nihil iuris tribuit. Aliud est, quando donans sibi reseruauit facultatem disponendi de bonis donatis; tunc enim censetur reseruata facultas disponendi expressè, vel etiam tacitè, si donans moriatur sine testamento.

Illium mediante certorum bonorum donatione pater à residuo suæ successionis excluderat; sed post quinquennium penitentiâ ductus, & ne inter liberos lites oriri contingeret post eius obitum, declarauit quòd eo non obstante volebat quòd ille succederet æqualiter, sicut vnus ex suis alijs liberis cui plus relictum erat in omnibus bonis suis, qualia reperiebantur tempore mortis, facta collatione bonorum sibi donatorum. Tandem condito testamento, solum ei legauit dicta bona donata reuocauitque in dicto testamento posteriorem illam declarationem in fauorem filij sui factam.

Dubitauit filius seu nepos ex eo natus, vtrum dispositio illa seu declaratio per auum facta potuerit in testamento reuocari.

1. Difficultas in eo consistebat; primò quia ex consuetudine generali Gallie vbi bona erant sita, promissiones de succedendo extra contractum matrimonij factæ non subsistunt; quamuis in matrimonio sustineantur. Pap. lib. 20. tit. 2. arrest. 11. & 12.
2. Cod. Fabr. lib. 5. tit. 9. definit. 6. & 7. † Et per consequens declaratio illa quinquennio post matrimonium facta subsistere non potest. Siquidem successiones hæreditariæ per contractum deferti non possunt: & in terminis promissionis factæ, de non relinquendo plus, masculo quàm filia, pro nullitate decisum fuit apud Deci. consil. 184. per tot. multis rationibus: & nominatim quia libera testandi facultas per tales promissiones restringitur; quod bonis moribus contrarium est.
3. Et quamuis pater in dicto contractu matrimonij reseruauerit sibi facultatem disponendi de aliis bonis suis in fauorem filij sui donatarij: tamen reseruatio illa nihil operatur, nisi circa id quod de iure patri permissum erat. Ludouil. decis. 85. num. 11. & sequentib.

Verùm re diligenter consideratâ Respondi, nepotem ex filio patri suo donatario succedentem esse fundatum in sua præsentione, ipsique deberi æqualem portionem, quantam habuit vnus ex fratribus ex posteriore coniugio natis iuxta declarationem factam per patrem. Supponendo † quæstionem valde controuersam esse inter DD. vtrum pater potuerit minus donare vel relinquere filio suo ex primo matrimonio progenito, quàm filio secundi matrimonij; cùm adint plures Doctorum & supremorum Tribunalium decisiones, quibus statutum fuit *l. hac edictali. Cod. de secund. nupt.* locum habere, quando pater aut mater plus relinquit liberis secundi matrimonij quàm primi: vt videre est apud Vincent. de Franch. d. cisf. 435. Thefaur. decis. 170. Masril. decis. 175. Castil. de usufruct. cap. 2. num. 30. D. Ludou. Bell. consil. 81. num. 16. versic. superest. & num. 18. apud quos plures alij allegantur.
- 5. Et in effectu quamuis ordinationes Francisci I. & Henrici II. per quas dicta *l. hac edictali.* fuit naturalisata & effecta Gallica, non loquantur nisi de matribus; tamen iudicatum fuit prohibitionem non solum matres, sed etiam patres afficere; & non solum comprehendere parentes ipsos ad secunda vota conuolantes, sibi inuicem aliquid relinquentes; sed ipsos filios: vt non minus habere debeat filius primi matrimonij, quàm secundi: vt testatur Autum. ad dictam. *l. hac edictali. in princip.* Theueneau, sur les ordonnances lib. 2. tit. 3. art. 1. glos. 1.

Itaque pater qui præuidebat litem super hoc capite probabiliter obuenturam, inter filium vnicum primi matrimonij & liberos secundi, stante potissimum dicta constitutione Regia, & arrestis, voluit mediante dicta declaratione huic futuræ liri obuiam ire, & æquiores magisque in Gallia receptam opinionem sequi, vt filio primi matrimonij non minus daret quàm vni ex liberis secundi, cui plus relictum esset.
- 6. Dictaque declaratio quodammodo facta videtur in consequentiam matrimonij & reseruationis in eo contentæ: quia licet non sit expressa causa matrimonij; tamen sufficit quòd fiat ex causa quæ inde dependet, vel quando causa matrimonij secundùm subiectam materiam & personarum conditionem tacite intelligi potest, vt tunc illa præsumatur. Bald. Nouel. de dote, part. 6. priuileg. 14. num. 3. † Sed tamen quia

ista ratio non omnino concludit, & aduersus ipsam expressa adest decisio Maynard. lib. 5. cap. 90. vbi omninò requirit pro validitate huiusmodi pactorum de succedendo, quòd fiant in ipsomet contractu matrimonij: ideo vt negotium hoc cum faciliori fundamento decidatur,

Notandum est; pacta huiusmodi de futura successione tribus modis concipi posse. † Primò quando verba promissionis respiciunt directè institutionem hæreditariam vniuersalem; veluti si quis dixerit, *promitto quòd Titius erit meus hæres*: & hoc casu talis promissio nulla est, tanquam contraria liberæ testandi facultati. Glos. in *l. final. in verb. pacifici. Cod. de pactis*, & est communis Doctorum traditio. Peregr. de fideicom. artic. 33. num. 50. Marta de success. legali. part. 3. quæst. 4. art. 2. numer. 15. † Nisi tamen pactum fieret de certis rebus particularibus: vt idem docet consil. 191. num. 7. † In vniuersali autem promissione res est indubitata, ex Grassio. §. *successio ab intestato. quæst. 9. per tot.* Fufar. de *substit. quæst. 308. per totam*, etiam si ageretur de fauore liberorum, *l. pactum quòd dotali. & ibi DD. Cod. de pact.* quamuis donatio facta fuisset contemplatione matrimonij. Peregr. consil. 65. & 69. volum. 1. Cyriac. *controuers. 88. num. 6.* Circa quod tamen (quia nostri non est instituti) videndus est idem Peregr. consil. 118. num. 8. volum. 5. & per tot. † vbi de eo qui persuasit genero matrimonium sub promissione hæreditatis, & ampli patrimonij. Menoch. consil. 1136. num. 8: de quo etiam Fontanel. de *pactis nuptialib. tom. 1. cians. 4. glos. 9. part. 4. num. 15.* Neufan. in *filua nupt. lib. 2. numer. 120.* Cancer. *part. 3. cap. 7. de pact. numer. 143.*

Secundus casus est, quando promissio respicit obligationem personalem illius qui promittit, relatam ad tempus quod euenire debet post obitum promittentis; & hoc casu non dicitur pactum de hæreditate viuents, sed promissio bonorum quæ valet in vim contractus, & est irreuocabilis. Barr. in *dicta l. finali, num. 11. Cod. de pact. & consil. 212. num. 1.* Mich. Grassus in *dict. §. successio ab intestato, quæst. 9. n. 18.* Marta de *success. legali, part. 3. quæst. 4. artic. 2. n. 15.* quia conditio est quidem obuentura post mortem, sed ex tunc viuente testatore nascitur obligatio, quæ postea adimplenda est per hæredes; & sic non est pactum futuræ successionis. Menoch. consil. 1116. num. 8. vbi vndecim Doctores pro hac sententia allegat. Crauet. consil. 139. num. 2.

Tertius est casus, isque à iure approbatus; quando promissio facit mentionem bonorum, & non hæreditatis, prout in hoc casu, in quo pater voluit quòd filius suus succedat æqualiter in omnibus bonis suis, qualia reperientur tempore mortis suæ; nec vllam hæreditatis mentionem facit. Gabriel. consil. 137. num. 21. 22. & 23. volum. 1. † Nam etiam si verbum de succeder reperitur admixtum in hac promissione, & obligatione; tamen quia testator bonorum, non autem hæreditatis mentionem facit, pactum illud est validum, non obstante mentione successionis; cùm de bonis tantum in eo facta fuerit mentio, & exequutio dilata post tempus mortis; quamuis hanc distinctionem inter bona & hæreditatem, impugnare videatur Cyriac. *dicta controuers. 88. num. 22.* tamen contraria opinio pro validitate pacti verior est, & receptior: vt dicit Menoch. loco citato Anchar. *dict. quæst. 32. num. 4. lib. 3.* Gabriel. *dicto consil. 137. num. 23. in quinta conclus.* Bellon. Jun. consil. 22. n. 12. 13. & 14. Purpurat. consil. 402. num. 83. cum pluribus allegatis per Cyriac. *dicta consouersa 88. num. 6.*

15. Et ex his resoluuntur dubia in contrarium allata: quia ex tali promissione non auferitur libera facultas testandi patri, sicut dum vigore *l. hac edictali*, illi prohibetur plus relinquere vni quàm alteri. Neque dicta promissio potest dici contra bonos mores, cum sit confirmis aequitati, arrestis, & ordinationibus Regiis, & plurimorū Doctorum opinioni; faueatque liberis primi matrimonij: iuxta tradita per Thesaur. *dicta decis. 170. num. 17.*

16. Quod atinet ad *consil. Decij 184.* Responso clara est apud Purpurat. *dicto consil. 402. numer. 2.* quòd doctrina illa non habet locum quando promissio incipit à promittente, exequutio verò incipit ab hærede: vt supra explicatum fuit.

17. Postremò quod opponitur reseruationem nihil operari verum est, quando contrahens remanet in simplicibus terminis reseruationis: aliud est quando reseruatō transit in dispositionem, prout hîc: quia pater in exequutionem dictæ reseruationis processit ad dispositionem in dicto instrumento declarationis. Menoch. *consil. 341. numer. 22. versic. tertius casus.* post Crauet. *consil. 211. numer. vlt.* & alios apud ipsum citatos. † Et certum est dispositionem factam in exequutionem præcedentis reseruationis, retrorahi ad illius tempus; & ab ipso initio pro facta haberi debere: præsertim cum tempore intermedio, inter

18. primam donationem, & declarationem, nullum ius fuisset quæsitum liberis primi matrimonij, quod solum prætendunt vigore testamenti postea confecti: quod optimè explicat Francisc. Merlin. *controuers. centur. 2. capit. 9. per tot.*

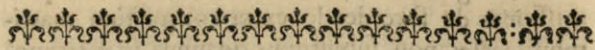
19. Decisio verò Ludouic. 85. *numer. 11.* & aliæ similes quibus dicitur reseruationem substitutionis debere duntaxat intelligi de successione ab intestato, intelligenda est vt locum habeat quando ipsemet filius sibi ius successionis reseruat; non autem quando pater sibi reseruat facultatem disponendi: nam tunc illa reseruatō intelligitur propriè de dispositione expressa; impropriè verò de tacita, quæ fit dum reseruans moritur sine testamento. Menoch. *lib. 4. præsumpt. 27. per tot. Rot. decis. 163. num. 14. part. 7. recent.*

Et ex his Respondi dictam declarationem à patre factam quinquennio post donationem matrimonialem in fauorem filij, primi matrimonij, validam esse: nec per liberos secundi matrimonij impugnari posse. Et secundum hæc scripta iudicatum fuit per supremam curiam Parlamenti Araucensis, Clarissimo & Excellentissimo Domino de Seruan Præsidi viro vt eruditione ita & integritate conspicuo, in causa D. Guillelmi de Ruat, Contra D. Bartholomæum de Ruat, his verbis.

La Cour en enterinant la requeste dudit Guillaume Ruat, Condamne ledit Barthelemy Ruat à luy vider la moitié des biens & heritage dudit defunct Guillaume Ruat suuant le partage qui en sera fait entre lesdites parties par Experts, desquels elles conuindront, ou qui à defaut de ce seront pris d'office par le Commissaire executeur de l'arrest: Et qu'à ces fins exhibera audit Guillaume le liure de raison & tous autres actes & documens de l'heritage dudit defunct Guillaume, toutes les fois que besoing sera, pour en tirer par ledit demandeur telles instructions qu'il aduysera, avec restitution des fruicts dès le decés dudit feu Guillaume, faittes au preallable les detractions & imputations qui doiuent estre faittes de droit. En rapportant & conferant par ledit Guillaume demandeur au corps des biens dudit feu Guillaume, tout ce qui auoit esté par luy donné à feu Louys Ruat son fils Pere dudit demandeur en son contract de Mariage, ou leur legitime va-

leur, avec semblable restitution des fruicts dès le decés dudit Guillaume, &c.

Publié à la Barre du Parlement d'Orange le 26. Iour de May 1648.

CAPVT XC VII.

Contractus annui redditus, vtrùm sit nullus ex eo, quòd fuit conceptus ex areragiis annorum præcedentium. Item vtrùm sit licitum creditori annui redditus accipere pignora pro sui securitate. Denique vtrùm census impositio sit valida, quando facta fuit super re aliena, vel non libera, quando dominus illius rei postea consensit; vel quando supersunt alia bona sufficientia pro securitate creditoris.

S V M M A R I V M.

1. Interesse alterius interesse non debetur.
2. Censum ex censibus decursis conceptum inuolidum esse multi DD. existimant.
3. Contrarium verius est, quando agitur de vero interesse debito.
4. Si debitor annui redditus non soluat pensiones currentes condemnandus etiam est ad interesse illarum, probatis requisitis.
5. In censu verum debitum præcedens, vim habet numerationis, vbi Bulla non est recepta.
6. Censu decursos cessante Bulla in sortem conuerti posse verius est, dummodo cesset deprauata intentio.
7. Interesse debetur ex alio interesse calculato.
8. Pignora capi possunt pro securitate census annui, quando adest spes luitionis; secus si illa spes non adsit.
9. Pignora multo magis capi possunt pro securitate annui redditus, in locis vbi Bulla Pij V. non est in usu.
10. Impositio census super re aliena validatur, si dominus illius rei consensum postea præbeat; vel alia sint bona æquivalentia hypothecata.
11. Idem obtinet, si non quidem res sit aliena, sed alicui restitutioni obnoxia.
12. Si tamen censum imponens dolosè se gesserit, potest agi ad fortis restitutionem, loco damnorum & interesse, & ad contractus annulationem.
13. Si quis scienter super re aliena tanquam propria censum imposuerit, consensus proprietarij superueniens, non reddit validum illum contractum.
14. Intellige vt locum habeant prædicta ex mente aliquorum, si census fuerit impositus super certo prædio; non autem generaliter, quando super omnibus bonis debitoris, vel super pluribus alijs prædijs idoneis.
15. Sed tamen hoc casu vnum saltem prædium cum suis consribus debet designari.
16. Designationem certi prædij cum suis consribus, etiam vbi Bulla Pij V. non est recepta, esse necessariam in censu; quidam tenent.
17. Designationem certi prædij cum suis consribus in locis vbi Bulla Pij V. non est in usu, necessariam non esse verius est.

Contractus annui redditus tribus ex capitibus impugnabatur. Primò, sub eo prætextu quòd pars dicti census concepta fuerit ex areragiis seu reliquis alterius anni redditus. Secundò, quòd emptor pro sua securitate habere voluerit pignora præ manibus, quòd dicebatur quodammodo sapere vsuram, vel alium contractum illicitum. Tertio, ex eo quòd super alienis bonis absque consensu domini impositus reperiebatur.

- Quoad primum caput: cum in his partibus Bulla Pij V. de censibus non obseruetur, vt aliàs diximus, & dictus annui redditus venditor verè & realiter deberet pensiones illas decursas; verius est contractum non potuisse ex illo capite impugnari. Licet enim generalis sit regula, quòd fructus fructuum, & interesse alterius interesse non debeatur, exceptis certis casibus, l. fin. ff. de peric. & commod. rei vendit. & l. final. Cod. de vsur. rei iudic. † Adeo vt non desint Doctores qui contractus ex censibus decursis conceptos, inualidos esse censuerint; vt Madius, in tract. de cens. requisit. versic. ad decimum septimum. Mament. de iur. contract. linell. quæst. 6. num. 24. & alij quos recenset Giurb. decis. Sicil. 24. num. 3.
- Tamen DD. illi loquuntur ferè omnes in terminis dictæ Bullæ Pij V. quæ realem & actuaalem exigit numerationem pecuniæ; sed cessante Bulla, contrarium verius est; quia istud interesse non amplius est interesse, sed fors principalis; quamuis aliud sit quando ageretur de alio interesse vsurario, aut quòd iure actionis minimè deberetur. Gratian. discept. forens. cap. 224. num. 48. & 52. Gaspar. Roderic. de annuis reddit. lib. 3. quæst. 7. num. 28. versic. secundo limita. † Ita vt si debitor annui redditus non soluat singulis annis, & condemnationem expectet, etiã ad interesse istius summæ procedentis ex reliquis, annui census condemnandus sit, probatis requisitis. Vrsil. ad Afflict. decis. 291. num. 6. & ibi Pisanell. nec non Thesaur. lun. lib. 1. quæst. 32. num. ult. in fin. † vbi dicit sufficere quòd loco numerationis per Bullam requisitæ, detur in solutum pro censu debitum præcedens: quòd & voluit Surd. consil. 162. num. 38. quamuis propter Bullæ præcisa verba, opinio Surdi sit dubia, & eam impugnet Gratian. discept. forens. cap. 853. num. 36. nisi tamen census esset constitutus ante Bullam, vel in loco vbi Bulla non est recepta. Gratian. Ibidem, num. 35. Rota apud Censium, decis. 92. num. 5. & 6. † Et ideo contractum esse validum cessante Bulla, quamuis redditus decursi in sortem conuersi fuerint, iudicatum refert Petr. de iur. fisc. lib. 6. tit. 7. num. 33. in fin. versic. vidi tamen posterioribus. Mut. decis. Sicil. 73. num. 8. vbi hanc dicit esse tutissimam & facilem opinionem. Giurb. decis. 24. num. 34. quia fructus induunt naturam sortis. Roderic. de annuis reddit. lib. 3. quæst. 7. n. 28. Giurba dicta decis. 24. num. 38. Quòd maximè procedit quando interesse decursum est notabilis quantitatis, Vrsil. ad dictam decis. 291. num. 6. Cauallcan. decis. 21. num. 30. part. 1. dummodo (inquit) absit deprauata intentio: & decis. 14. num. 24. Cost. de rata, quæst. 142. num. 13. † Qui generaliter dicunt interesse deberi ex alio interesse calculato: sed in propriis terminis idem quòd supra, tenet Mastrill. decis. 262. num. 19.
- Quòd attinet ad secundum caput; non propterea minus creditor potest recipere fructus decursos & in futurum decurrendos, quamuis pignora pro sua securitate acceperit: quia licet aliqui DD. contrarium existiment, tamen intelligendi sunt quando non adest spes redhibitionis, & hoc cognitum est tam debitori quàm creditori; secus est quando

adest spes probabilis reuolutionis: vt explicat Duard. in tract. de censib. §. 5. quæst. 44. in 1. & 2. conclus. quia dum nulla adest spes reuolutionis, perinde est ac si pignora fuissent alienata, & per consequens non possunt haberi simul pignora, & exigi redditus. Quòd enim sit vera alienatio, probatur ex traditis per Pacif. de saluan. interdicto, inspect. 3. cap. 2. num. 41. & in illis terminis loquitur Cens. in tract. de censib. quæst. 60. num. 44. & 45. dicens hoc casu perinde esse, ac si census esset extinctus, & redemptus: & quæst. 107. num. 29. † Ultra quòd loquitur in terminis Bullæ, quæ apud nos vsu recepta non est: & ita doctrinam Censij intelligit Duard. dicta quæst. 44. maximè num. 10. versic. & quamuis contrarium.

In tertio capite; verum est census impositionem factam super re aliena, vel non libera, sustineri; si dominus illius rei consentiat, vel alia bona sufficientia sint obligata: vt de primo, Cens. quæst. 14. Rota apud eundem, decis. 13. num. 1. Duard. de censib. §. 1. quæst. 25. num. 21. † De secundo, Foller. de censib. num. 18. Pacif. decis. 83. num. 15. Cens. decis. 57. num. 6. & 64. num. 1. Rota in recent. decis. 571. numer. 3. part. 1. quæ fuit confirmata decis. 620. num. 3. part. 2. recent. Mangil. de euet. quæst. 83. num. 30.

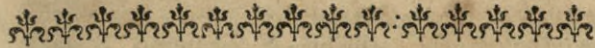
Hæc vera sunt quando agitur de simili impositione census super re aliena; sed quando quis censum imposuit dolosè super re aliena, tanquam propria; contractus nullus est: & emptor potest agere ad restitutionem sortis, loco damnorum & interesse: Ludouif. decis. 88. num. 3. & 10. & decis. 564. num. 5. Quòd procedit etiam in locis vbi Bulla Pij V. non est recepta. Duard. de censib. §. 1. quæst. 25. num. 18.

Sed quòd plus est hoc casu, quando quis per mendacium censum imposuit super re aliena tanquam propria, consensus veri domini superueniens non conualidat impositionem census nullitèr factam, inuito & reclamante census emptore. Giurb. decis. 24. num. 1. & 2. dolus enim qui dedit causam contractui, illum reddit nullum l. & eleganter, in princip. ff. de dolo, quia alioquin emptor non fuisset emptutus. l. qui heres, in princip. versic. est in potestate. ff. de except. rei iudic. Seraph. decis. 1275. num. 3. & in puncto casus propositi, Gratian. discept. forens. cap. 175. num. 22. & 23. & decis. 13. num. 18. 19. & 24. Cens. de censib. quæst. 106. num. 9. & quæst. 42. num. 21.

Sed tamen doctrinæ superius allatæ locum habent, quando census fuit impositus super certo prædio; non autem quando generaliter super bonis debitoris, vel super pluribus bonis stabilibus sufficientibus verè ad venditorem census pertinentibus; tunc enim sustineretur, & validus esset census: vt patet ex dicta decis. Rotæ, 571. num. 3. part. 1. recent. & decis. 620. num. 3. part. 2. Gratian. cap. 777. num. 7. † Intelligendo tamen, vt saltem vnum prædium verè pertinens ad venditorem fuerit designatum: vt dicit Boca. de censib. part. 1. num. 38. 39. & 41. Surd. consil. 318. num. 6. versic. ad id verò. † Quia etiam in locis vbi Bulla Pij V. non est recepta, designationem certi fundi cum confinibus esse necessariam; quamuis adsit generalis bonorum obligatio ex ipsis Martini & Calixti constitutionibus, tenuit Censius, quæst. 40. numer. 4. & 24.

Sed quidquid dicant præfati DD. census potest generaliter constitui super omnibus bonis debitoris, etiamsi non designentur cum suis confinibus. Duard. de censib. §. 1. quæst. 4. num. 22. & 23. & eodem §. 1. quæst.

quæst. 51. num. 4. Atque ita passim in his partibus obseruatur ab antiquissimo tempore: & ideo contractus non annullatur, quamuis vnum prædium indebitè fuerit designatum, nisi vt dictum est probetur verus dolus; dummodo alia prædia & bona generaliter obligata, sint idonea & sufficientia pro securitate creditoris.

CAPVT XCVIII.

Ostenditur ex communi Doctorum opinione liberos in conditione positos in contractibus, nõ esse dispositiuè vocatos, nisi concurrentibus legitimis: coniecturis neque quoad hoc fieri debere differentiam inter contractus & vltimas voluntates: & eodè modo in contractibus, sicut in testamentis filios censerì positos in conditione duntaxat ad excludendum substitutos; non autem vt ipsi includantur: Et conditionem si sine liberis appositam, esse fauore donatarij, & in odium substituti; non autem vt donatarius vocetur. Ostenditur non posse hoc casu duci argumentum à contrario sensu; & si duceretur, esse erroneum: Et quomodò dictum argumentum à contrario sensu procedere possit.

S V M M A R I V M.

1. Filij in conditione positi, non censentur dispositiuè vocati ex eo solo, quòd positi fuerint in conditione in contractu: sed præterea necesse est, vt concurrant coniecturæ sufficientes: ex veriori & receptiori sententia.
2. Conditiones appositæ in contractu donationis censentur potius appositæ ad excludendum substitutos, quam ad includendum positos in conditione.
3. Filij in conditione positi in contractibus non possunt alienata reuocare: sed pater donatarius potest de bonis donatis ad libitum disponere.
4. Filij in contractibus ponuntur principaliter in conditione fauore grauari; & in odium substitutorum.
5. Sicut in statutis, ita & in pactis filij in conditione positi non censentur vocati.
6. Statutum Urbis vult filios in conditione positos censerì vocatos, quòd effecit vt Rota nonnunquam pro illorum vocatione in contractibus iudicauerit.
7. Ex actibus conditionalibus regulariter non inducitur aliqua dispositio, vel conuentio.
8. Filij habent ius tantum in spe, quando sunt positi in conditione, etiam in contractibus: id est, quatenus patri succedant ex testamento, vel ab intestato.
9. Argumentum à contrario sensu debet strictè & secundum limites verborum accipi.
10. Ex argumento à contrario sensu non potest colligi dispositio; sed duntaxat exclusio.
11. Datur medium inter excludere, & vocare.
12. Non valet consequentia si ex eo quòd filij sine li-

beris decedentibus facta fuerit substitutio, inferatur ipsos filios esse vocatos.

13. Ostenditur quòd tria specialia contra iuris dispositionem in eodem casu concurrerent, si argumentum à contrario sensu non caperetur præcisè iuxta limites verborum.
14. Ex eo quòd fauore donatarij constitutum est, non debet capi consequentia in odium ipsius.
15. Positi in conditione in statutis, non censentur dispositiuè vocati; sed tantum ad excludendum eum, qui succedere deberet in defectum ipsorum.
16. Rota Romana iudicauit filios positos in conditione in contractibus non censerì dispositiuè vocatos; nisi concurrentibus coniecturis legitimis eodem modo quòd in testamentis.

Donatione facta sorori cum substitutione Monasterij, si ipsa sine liberis decederet, ipsa sorore pro se, & suis hæredibus, & successoribus quibuscumque stipulante: Dubitatum fuit vtrum liberi in conditione positi in illo contractu essent dispositiuè vocati. In qua quæstione Dixi, quamuis ageretur de contractu liberos non esse dispositiuè vocatos, nisi concurrant vocationis coniecturæ; ita vt non debeat fieri differentia inter testamenta, & vltimas voluntates; & ad hoc in medium adduxi Doctores sequentes.

1. Bart. in l. cum dotem. numer. 9. & 10. ff. solut. 1. matrim.
2. Bald. in l. hereditariis, num. 10. & sequen. Cod. de hereditar. actionib.
3. Alciat. in l. Lucius. ff. de heredib. instit.
4. Castrenf. in dicta l. si cum dotem. numer. 9. ff. solut. matrim. versic. secundo casu.
5. Angelus, in dicta l. si cum dotem. num. 2. versic. finaliter dixit.
6. Alexander, in eadem l. num. 16. versic. quam secundo modo limita.
7. Sanch. in l. heredes mei. §. cum ita. num. 722. ff. ad Trebel.
8. Purpurat. in l. 1. n. 684. ff. de offic. eius cui mandata est iurisdict.
9. Barbof. in dicta l. si cum dotem. numer. 34. & sequentibus.
10. Rustic. de filiis in condit. posit. part. 1. capit. 3. num. 7.
11. Mantie. de tacit. conuent. lib. 2. tit. 14. num. 19.
12. Francisc. Marc. part. 2. decis. 22. num. 2.
13. Craueta videndus, consil. 288. num. 3.
14. Ludou. Bellus. consil. 118. num. 11. vbi testatur de magis communi.
15. Socin. Iun. consil. 108. n. 34. volum. 2.
16. Papon. notar. 1. tit. de fideicom. substit. versic. Aucuns ont.
17. Ruin. consil. 99. n. 14. lib. 1.
18. Galgan. de condit. & demonstr. part. 2. capit. 1. quæst. 97. num. 15.
19. Peleus, quæst. illust. 54. vbi ita decisum testatur.
20. Ferrer. ad Guid. Pap. quæst. 39. vbi ita iudicatum testatur in Curia Tholosana.
21. Barri de success. lib. 8. cap. 2. num. 28. vbi ita iudicatum refert.
22. Peregr. de fideicom. artic. 28. num. 29. vbi postquam illam sententiam tenuisset in prima impressione, eandem confirmat in noua additione per ipsum facta.
23. Fontanel. de pact. nuptial. claus. 4. glos. 24. numer. 15.
24. Cancerus, lib. 1. variar. resol. c. 1. n. 102. in nonis.

quos omnes aliàs allegabam anno 1636. in causa Communitatis Villæ Iusulæ, contra Dominum de Nesmont tunc pendente coram Domino Auditore Legationis, quibus etiam postea respondendo dubiis addebam

25. Castillo, *lib. 4. controuersiar. cap. 55. num. 15. & sequentibus.*

26. Argent. *in consuet. Britann. articl. 220. des donationis.*

27. Castellion. *in repetit. l. si constante. num. 19. & 20.*

28. Mastrill. *decis. 175. num. 1.* vbi in hac quæstione æquiparat contractus, & testamenta: & se remittit ad tradita per eum *decis. 121.* concludens in suo casu filios positos in conditione in contractu censerì vocatos ex coniecturis.

29. Casanat. *consil. 48. num. 7.* vbi loquitur in fortiori-

2. bus terminis: & benè ostendit † quòd conditio appo- sita in donatio censerì debet apposita ad excluden- dum, non ad includendum: & *num. 9.* † vbi quòd pa- ter tali casu potest de bonis liberè disponere, & filij in conditione positi non possunt alienata reuocare: &

3. ad hoc allegat Castrenf. *in dictal. si cum dotem. & per totum illud consilium, & num. 70.* † vbi dicit quòd

4. hoc casu filij ponuntur in conditione principaliter fa- uore grauati, & secundariò fauore ipsorum filiorum: &

5. *num. 81.* † concludit doctrinam Castrenf. qui loquitur in statuto, locum etiam habere in pacto: quod etiam

voluit eodem *consil. num. 37.*

Et quamuis ex aduerso diceretur ex cathalogo nostro delendos esse Bald. & Castrenf. Tamen hoc non ita se habet si benè verba vtriusque perpendan- tur: & Addition. ad Bald. *in dictal. pro hæreditariis. in verb. liberis.* clarè concludit pro nostra sententia: quem ideo Peregr. *in dicta additione ad articul. 28. à num. 29.* pro hac sententia allegat.

6. Nec Rota *in recent. decis. 142. num. 3. part. 4.* ali- quid determinat; sed loquitur conditionaliter: vt pa- tet in illis verbis, *data veritate illius opinionis,* sicuti & in aliis decisionibus quæ in contrarium allegari possent, quæ vel nihil præcisè determinant, vel lo- quuntur in terminis statuti Romani volentis filios in conditione positos censerì dispositiue vocatos.

7. Et præmissa sententia optimis nititur rationibus; quia ex verbis conditionalibus nunquam inducitur dispositio, siue conuentio. *l. si quis sub conditio- ne. ff. si quis omiff. caus. testament.* Præterea liberi censentur tantum positi in conditione ad excluden- dum, non autem vt includantur in dispositione:

8. † sed tantum in spe eis prouidetur, si patri ex testamento, vel ab intestato succedant: iuxta tradita in *gloss. final. in l. Lucius. secunda. ff. de hæ- red. instit.*

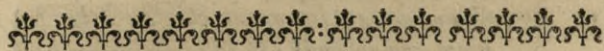
9. Neque hoc casu validum est argumentum à contrario sensu, imò planè ruinosum: quia illud debet strictè & secundum limites verborum acci- pi: † & ideo non potest duci ad inducendam di- spositionem, sed tantum ad excludendum quod disponitur in casu contrario. Ioan. Anth. Bellon. *consil. 1. numer. 44.* Peregr. *consil. 144. numer. 6. vo- lum. 5.* † Nam inter excludere, & vocare, datur medium: & ideo liberis extantibus donator non vocat, nec excludit, sed relinquit dispositioni iuris communis: vnde Purpuratus *in dicta l. 1. de officio eius. numer. 684.* dicit Iasonem malè vti hoc argu- mento. † Nam in bona Logica sic fieri debet argu- mentum: substituo si Titius decesserit sine liberis, ergo si cum liberis decesserit, non substituo: non enim valet consequentia si dicatur; donator substituit Richardæ hospitale, si Richarda sine liberis de- cesserit: ergo si cum liberis decesserit, substituit

iplos liberos: vt *ibi* benè explicat Purpurat. Atque ita ferè respondet Bellus, *consil. 118. numer. 12.* subdens *numer. 13.* † Quòd si hoc casu argumen- tum à contrario sensu procederet; tria specialia si- mul concurrerent. Primò, quòd verba conditio- nalia disponerent. Secundò, quòd disponerent à contrario sensu. Tertio, quòd istud argumentum duceretur ex verbis priuatiuis, & negatiuis: quod dici non debet.

Et sanè dum donator liberos grauati posuit in conditione, illud censetur factum in fauorem gra- uati, & ad exclusionem substituti: † & sic cum prin- cipalis intentio donatoris fuerit excludere substitu- tum in casum euenientis conditionis, non debet ex eo desumi consequentia, vt voluerit donator retor- quere donationem in odium donatarij; cum eius in- tentio fuerit excludere non grauare; & principalis in- tentio sit attendenda.

Vnde si in statuto dictum fuerit quòd filiis non 15. extantibus maritus in dote succedat; si filij extant habent tantum vim excludendi, ita vt illis reseruata tantum sit successio legitima, quatenus necessaria sit ad exclusionem mariti, respiciendo videlicet prin- cipalem intentionem statuentium, quæ versatur circa exclusionem, non respiciens ad inclusionem. Casanat. *dicto consil. 48. numer. 6.* † Et per supradic- ta, & alia quæ etiam deduxi in causa Illustr. Do- minæ Catharinæ de Fortias, contra Illustr. Domi- num de Pol, in Auenionens. Fideicommissi super Ca- stro sancti Tronqueti, iunctis aliorum doctissimis al- legationibus, Rota Romana sic decidit *die 30. Aprilis 1646. vers. Hinc corrui quinta.* vbi fuit determina- tum, quamuis ageretur de donatione facta in contra- ctu, filios in conditione positos non censerì dispo- sitiue vocatos, nisi concurrant concludentes coniectu- ræ, prout in vltimis voluntatibus requiruntur. Quæ decisio fuit confirmata per eandem Rotam Roma- nam *die 11. Martij 1648.* coram R. P. D. Verospio eiusdem Rotæ Auditore eruditissimo, *in versic. Cum in contractu pariter requirantur coniectura concluden- tes, &c.* quæ decisiones superiùs inferuntur post *c. 55.*

Et secundum hanc sententiam ego aliàs consulueram anno 1636. requirentibus Dominis Consulibus Vil- læ Insulæ Comitatus Venayssini: Et in illa etiam causa sic fuerat coram Domino Auditore Legationis tunc iudicatum.

CAPVT XCIX.

In fideicommissis ascendentium locum esse repræsentationi, maximè si adiecta sit clausula, *in stirpes, & non in capita.* Qui tamen vocatus non est, non potest repræsentare vocatum, maximè si dispo- sitio sit ad certas personas, & gradus restricta; aut de solis primi gradus liberis testatorem sensisse colligatur. Et ad effectum repræsentationis, vtrum atten- datur persona testatoris grauantis, vel hæredis grauati. Clausulam *in stirpes* non esse extendendam extra gradum, & personas, quarum respectu fuit appo- sita; sed ad illa restringendam, & referen- dam esse.

S V M M A R I V M.

- 1 Representacioni locus est in fideicommissis, & nepos concurrat cum patruo, quando agitur de fideicommissis ascendentium.
- 2 Tunc maximè representacioni locus est, quando adiecta fuit clausula in stirpes, & non in capita.
- 3 Representatio non habet locum nisi respectu portionis ad quam tam pater quam filius vocantur.
- 4 Filius per representacionem succedens, debet succedere ex proprio capite, & per consequens debet esse vocatus.
- 5 Representacioni non est locus, quando testator ad certas personas & gradus dispositionem suam restrinxit.
- 6 Substitutis liberis testatoris, vel eorum liberis, de quibus discretivè mentio facta est cum liberis ulterioris gradus, cessat representatio.
- 7 Qualibet coniectura sufficit ut dispositio ad solos primi gradus liberos restringatur.
- 8 Discretiva loquutio de liberis, & liberorum liberis, fortius operatur quando testator eà loquendi forma usus est in diuersis sui testamenti partibus.
- 9 Clausula superuientem, vel superuientes inter ipsos, est merè personalis, & excludit representacionem.
- 10 Substitutio de superuientibus, & eorum liberis excludit representacionem.
- 11 Vna pars testamenti aliam non declarat, quando constat de contraria voluntate.
- 12 Verba illa ex ipsorum propriis corporibus, sunt personalia, & contraria representacioni.
- 13 Verba leirs enfans significant immediatos & proximiores, & sic excludunt representacionem.
- 14 Dictio suos, personalitatem continet, & representacionem excludit.
- 15 Similiter verba dictorum liberorum, sunt personalia.
- 16 Clausula ex eorum corporibus, reuocatur in dubium; sed tamen iuncta cum aliis operatur ad exclusionem representacionis.
- 17 Coniectura non sunt separatim consideranda, sed simul coniungenda; & in coniecturis non est cum rigore procedendum.
- 18 Quando testator Iurisperitus non est, appellatione des enfans liberi soli primi gradus continentur: iuxta communem usum loquendi, qui attendendus est.
- 19 Immo in genere dum agitur de testatore imperito, soli primi gradus liberi appellatione liberorum continentur.
- 20 Multi existimant dum queritur vtrum agatur in fideicommissis de ascendentibus aut collateralibus, inspiciendum esse an ultimus defunctus & grauatus, fuerit collateralis, an ascendens.
- 21 Si grauatus non sit patruus, sed parrui filius, multi tenent non esse locum representacioni.
- 22 Quando mutatur linea vel sexus, inspicitur persona grauantis.
- 23 Vltimi grauati proximitatem regulariter attendendam esse.
- 24 Sed in hac questione cuius proximitas sit attendenda,

da, praualent coniectura voluntatis.

- 25 Etiam mutata linea proximitatem grauati inspiciendam plurimi crediderunt.
- 26 In hac questione proximitatis, inspiciendum est ad quem verba testatoris dirigantur.
- 27 Verba leirs enfans ostendunt testatorem respexisse personas grauatas.
- 28 Questio cuius proximitas sit attendenda cessat, quando nepotes non fuerunt villo modo vocati tunc enim cessat questio representacionis.
- 29 Quando vnus vni proximior, aut alia ratione vult alium excludere, cessat representacionis questio.
- 30 Clausula in stirpes, & non in capita, producit effectum quoad illum gradum & personas inter quas adiecta fuit.
- 31 Ex illa clausula nihil infertur ad alios sine ipsa in aliis testamenti partibus vocatos.
- 32 Per illam clausulam non fit alteratio gradus, sed dispositio easdem personas continet, quas contineret si illa clausula appositae non esset.

Repræsentacioni locum in fideicommissis, & eo iure nepotem concurrere cum patruo DD. vnanimi consensu fatentur, quando agitur de fideicommissis appposito in testamento ascendentis: vt testatur Couar. pract. quest. cap. 38. Menoch. consil. 124. num. 84. Honded. consil. 70. n. 20. & n. 73. lib. 1. & consil. 63. num. 9. lib. 2. Alciat. consil. 59. n. 12. lib. 9. Fusar. de substit. quest. 485. num. 22.

Quod præsertim ita dicendum est, quando testator vocauit substituimus cum clausula in stirpes, & non in capita: quo casu omnes concludunt locum esse repræsentacioni, non solum in fideicommissis ascendentium, sed etiam collateralium. Peregr. de fideicom. q. 21. n. 18. & consil. 58. n. 8. lib. 4. consil. 129. lib. 5. Menoch. consil. 357. numer. 7. Rota, decis. 426. numer. 5. versic. & maximè. part. 4. diuers. idem Menoch. lib. 4. præsumpt. 95. numer. 35. Graff. §. fideicommissum. quest. 11. num. 7.

Contrarium tamen negotio diligenter examinato verius esse Dixi, ex sequentibus rationibus.

Primo, quia repræsentatio præsupponit vocationem, neque locus illi est, nisi ad portionem in qua tam pater quam filius vocantur; ita vt necesse sit vtrumque ad fideicommissum ordine successiuo vocatum esse. Gabriel. consil. 2. num. 16. volum. 2. † Quia cum per repræsentacionem filius ex proprio iure admittatur, impossibile est id fieri, si ipse filius vocatus non sit. Rot. decis. 100. n. 8. part. 1. recent. & apud Seraph. decis. 1479. n. 3. vbi redditur ratio: quia si aliter diceremus, semper per indirectum defunctus repræsentatiuè in persona filij succederet: & quamuis ibi in margine citentur aliqui DD. in contrarium; illi tamen nihil decidunt contra principalem conclusionem, sed tantum tractant illam questionem, vtrum nepos sit vocatus ad portionem patruui: immò pro hac sententia citantur Soccin, & Mantica. Ille hoc idem testatur consil. 14. n. 7. volum. 3. hic in tract. de coniect. lib. 8. tit. 9. num. 2. vbi dicit quod si nepotes non intelligantur vocati, non est disputandum vtrum possint succedere in locum patris defuncti.

Quotiescumque enim constat de voluntate testatoris restricta ad certum gradum, & ad certas personas; veluti quando solos liberos primi gradus vocauit: non potest locus esse repræsentacioni. Addent. ad Alexand. consil. 204. n. 6. litera, A. volum. 2. Curt. Iun. consil. 22. n. 11. Couar. pract. qu. c. 38. n. 4. versic. quinto. Cancer. lib. 1. variar. resol. cap. 5. numer. 54. versic. illud etiam

- etiam. Peregr. *consil.* 52. *num.* 8. & *sequentib. lib.* 5. & *de fideicom. art.* 21. *n.* 24. Intrigliol. *de substit. centur.* 3. *qu.* 87. *n.* 28. vbi plures allegat. Ruyn. *consil.* 181. *num.* 5. *lib.* 2
6. Vnde cum testator substituerit filios suos; quos propriis nominibus designauerat, vel eorum liberos legitimos & naturales procreatos ex illorum corporibus, & de legitimo matrimonio; aperte declarauit se de solis primi gradus liberis intellexisse. Dum postea subdidit, quod casu quo vnus vel plures dictorum liberorum sic nominatim designatorum, vel liberorum ex ipsis procreandorum decederet sine liberis, substituit sic morienti vel morientibus superuiuentes inter ipsos, & liberos præmortuorum: ex quibus verbis apparet ipsum fecisse differentiam inter liberos, & liberos liberorum; non enim fuisset opus nouam repetere substitutionem in liberis liberorum, si in primo capite testator illos sub nomine liberorum Thomæ, & aliorum nominatorum nomine comprehendere voluisset: Itaque discretiua loquutio diuersitatem arguit ad superfluitatem euitandam. Ludouif. *decis.* 434. *numer.* 6. & *decis.* 372. *numer.* 7. & nominatim de vocatione filiorum iuxta casum nostrum, tradit Additio ad Ludouif. *decis.* 301. *numer.* 18. Rot. *decis.* 667. *numer.* 5. *part.* 2. Menoch. *consil.* 328. *num.* 6. Martius Medic. *examinat.* 1. *numer.* 29. Caualer. *decis.* 465. *numer.* 2. Giouagn. *consil.* 24. *numer.* 55. *lib.* 2. Surd. *consil.* 554. *num.* 6. *versic. id quod ostenditur.* & *numer.* 21. *versic. Quinto.* † vbi addit sufficere quamlibet coniecturam, vt verba testatoris ad liberos primi gradus restringantur.
8. Multò magis quia discretiua illa loquutio non solum fuerat apposita in illa parte substitutionis; sed etiam in aliis partibus eiusdem testamenti: dum dictum fuit quod si liberi nominati decederent sine liberis, substituit superuiuentem vel superuiuentes liberos; & sic liberos primi gradus ab vltioribus in dispositione separauit, vt vna pars testamenti aliam declarat: vt dicit Rot. *decis.* 507. *numer.* 8. *part.* 2. *recent.* Medic. *decis.* 1. *numer.* 29. Peregr. *consil.* 41. *num.* 19. *lib.* 5. *consil.* 74. *n.* 8. *lib.* 6. Fusar. *de substit. quæst.* 485. *num.* 60.
9. Idem constat ex eo, quod si liberi Thomæ & aliorum nominatorum decederent sine liberis, sic morienti vel morientibus substituit *superuiuentem vel superuiuentes inter ipsos*, quæ verba sunt merè personalia & excludunt nepotes seu liberorum liberos, quorum statim facta fuit mentio: vt de verbo illo *superstites* tradit Mantica. *dicto lib.* 8. *tit.* 9. *numer.* 5. Giouagnon. *consil.* 80. *n.* 4. *lib.* 1. Menoch. *lib.* 4. *presumpt.* 95. *n.* 22. & de dictione *superuiuentes* Medic. *examinat.* 1. *n.* 33.
10. Et licet dictum fuerit quod substituebantur superuiuens vel superuiuentes de illorum liberis, ex quibus verbis videtur quod habita fuerit intentio coniungendi & simul vocandi nepotes cum patris; ex
11. Fusar. *de substit. quæst.* 321. *numer.* 80. † Tamen hoc fuit limitatum ad casum particularem, quo liberi Thomæ morerentur sine liberis: vt patet ex illis verbis, *ledit Thomas venant à deceder sans enfans*; Sed in primo casu quo liberi Thomæ sunt dispositiue vocati, nulla fit mentio nepotum: & sic tantum abest vt ex eo inferatur ad vocationem, quin potius inferri debet ad exclusionem nepotum. Menoch. *dict.* *consil.* 328. *n.* 8. *versic. quarto comprobatur.* Fusar. *q.* 327. *n.* 19. & hoc casu vna pars testamenti, aliã non declarat, quando constat de contraria mente testatoris.
12. Concurrunt etiam alia plurima verba personalia, ad personam liberorum primi gradus coarctata, & restricta; veluti dum dictum fuit *vel eorum liberos legitimos & naturales ex ipsorum propriis corporibus procreatos*: quæ verba propriè ad liberos primi gradus referenda esse ostendit. Rot. *dict.* *decis.* 507. *num.* 10. *part.* 2. *recent.* † eadem ratione verba illa *leurs enfans* merè personalia esse ostendit Rota *ibidem*, *num.* 9. significant enim descendentes immediatos & proximiores. Menoch. *consil.* 774. *numer.* 7. Fusar. *quæst.* 327. *numer.* 15. † sicut dictio *suos* personalitatem continet & nepotes excludit. Rota *decis.* 667. *num.* 6. *part.* 2. *recent.* Menoch. *dict.* *consil.* 328. *numer.* 14. & 15. † Rursus prætulit masculos *dictorum liberorum* feminis; quæ clausula *dictorum liberorum* est etiam personalissima, & nepotes excludit. Menoch. *lib.* 4. *presumpt.* 95. *n.* 28.
- Et licet aliqui DD. loquantur sub dubio de illa clausula *ex eorum corporibus*; vt videre est apud Intrigliol. *centur.* 3. *quæst.* 87. *numer.* 24. & Fusar. *qu.* 485. *numer.* 67. & *quæst.* 321. *numer.* 18. & 21. Tamen negari non potest quin saltem omnes illæ dictiones personales simul iunctæ, debeant sufficere ad colligendam intentionem testatoris: † cum coniecturæ non sint separatim considerandæ; sed simul coniungendæ: quia vna aliam corroborat: & in discutendis coniecturis, non est ita rigidè procedendum: quia si requirerentur coniecturæ necessariò concludentes, non essent amplius coniecturæ, sed demonstrationes: vt dicit Rota *decis.* 21. *n.* 26. & *sequentib. part.* 5. *recent.*
- Consideratione etiam digna est persona testatoris qui iuris erat imperitus, & vim dictionis collectiue ignorabat, & probabiliter credere poterat, provt eum credidisse colligitur ex lectura testamenti, quod sub nomine *des enfans* intelligerentur tantum liberi primi gradus iuxta communem, qui apud nos est, loquendi modum: quem valde attendendum esse dicit Rota, *dicta decis.* 507. *num.* 3. *part.* 2. *recent.* † Et quando testator iuris est imperitus, non debere attendi illam interpretationem, quod sub nomine liberorum nepotes contineantur, dixit Menoch. *dicto consil.* 328. *numer.* 24. Fusar. *dicta quæst.* 327. *numer.* 31. & 32. Et ex his fuit conclusum non esse locum repræsentationi quoad substitutionem, de qua agitur; sed solum patrum admittendum esse exclusis nepotibus, fratris prædefuncti liberis: provt hodie patruus bona illa possidet absque vlla controuerſa nepotum.
- Quod autem superius dicebamus indistinctè locum esse repræsentationi quando agitur de fideicommissis instituto ab ascendente, non transit sine difficultate. Nam plurimi maximæ autoritatis Doctores censuerunt, in fideicommissaria substitutione non esse inspiciendam personam grauantis; sed illam grauati: atque ita cum persona vltimo loco grauata, sit tantum collateralis; iuxta horum sententiam non ageretur nunc de substitutione ascendentis: immò de successione collateralis grauati, cuius persona inspicienda esset: & hanc sententiam amplexus fuit Fusar. *dict.* *quæst.* 485. *numer.* 101. *versic. ego existimo veriore* † Immo Bellon. iun. *loco infra citando*, existimat ad hoc vt locus sit repræsentationi in fideicommissis, duo necessariò requiri. Primò, vt ille qui testamentum ordinauit, sit ascendens, vel saltem patruus, aut auunculus. Secundò, quod grauatus sit talis cui ab intestato nepos cum patruo fuisset successurus: nam si nepos, non fuisset grauato successurus: quia grauatus non esset patruus, sed filius patris: tunc verius esse dicit non esse tractandum de repræsentatione

sentatione , etiamsi fideicommissum relictum esset ab ascendente : vt tradit Peregr. *de fideicommiss. articul. 21. num. 22. versic. cum autem*, quem sequitur Bellon. *Iun. consil. 61. num. 5. 6. 7. 8.* vbi dicit hoc apud se dubio carere.

22. Non negamus attendendam esse proximitatem grauantis , quando mutatur linea , vel sexus. Fular. *quæst. 484. numer. 21. & 485. numer. 23. circa finem.*
 23. † Licet aliàs regulariter attendenda sit proximitas vltimi grauati : vt per Bellon. *dicto consil. 61. numer. 7.* & passim tenet Rota Roman. veluti *decis. 681. num. 2. part. 2. recent.*

24. Tamen certum est totam hanc quæstionem , cuius proximitas sit attendenda , (quæ ex se valde est intricata) dependere ex præsumpta testatoris voluntate : vt dicit Rot. *decis. 627. numer. 4. part. 2. recent.*

25. † Et in effectu multi censuerunt attendendam esse proximitatem grauati , etiamsi linea mutaretur : vt notauit Fular. *dicta quæst. 484. numer. 29. & sequentibus.*

Hic autem coniectura voluntatis euidentis est, quòd testator habuerit respectum ad personas grauatorum, cum ad illa verba suæ dispositionis direxerit, dum dixit *ou leurs enfans* ; Et iterum , *preferant les masles*

26. *desdits enfans* : † Quæ verba sic relata ad personas grauatorum , faciunt vt ipsorum proximitas non autem testatoris sit attendenda : vt pluribus citatis concludit Fular. *dicta quæst. 484. numer. 51.* Mantie. *de coniect. lib. 8. titul. 12. numer. 39. versic. & siquidem testator dixerit.* Grass. *in §. fideicommissum. quæst. 18. numer. 5.* Peregr. *de fideicommiss. artic. 20. num. 9. versic. primus est cum ex dispositis.* Et ibi in *versic. secundus casus.* dicit semper inspiciendum esse in quos testator verba sua direxerit. Intri- gliol. *centur. 3. quæst. 78. num. 15.*

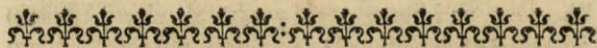
27. Quòd autem testator verba sua direxerit ad grauatos , constat ex prædictis ; & nominatim ex illis verbis , *les masles desdits enfans* : & illis verbis , *leurs enfans* : prout de similibus verbis *lors prossi- mi* tradit Rota apud Buratt. *decis. 770. in prin- cipio.*

28. Sed in nostro casu , quæstio illa de proximitate grauantis vel grauati superflua est ; cum antequam ad illam deueniatur necesse sit videre , vtrum ille qui vult admitti iure repræsentationis , fuerit vocatus : vt clarè dicit Peregr. *consil. 41. num. 24. volum. 5. & de fideicommiss. articul. 20. numer. 10. & 11.* Fular. *quæst. 484. numer. 72.* & hoc superius copiose probauimus. Si igitur nepotes hoc casu non fuerunt vocati ; non est ampliùs tractandum de proximitate grauati , vel grauantis ; neque disputandum est vtrum concurrant cum patris ; cum hi sint vocati , nepotes verò non sint vocati : non igitur possunt non vocati cum vocatis de successio- ne seu proximitate contendere. † Quando enim non est quæstio de consanguinitate , sed de exclu- sione propter aliam causam , ob quam quis se præ- tendit potiorē ; veluti quòd fuerit magis dile- ctus , aut prælati in vocatione : tunc cessat quæ- stio repræsentationis , vel proximitatis grauati ; vel grauantis. Et ratio est in promptu , quia nemo potest repræsentare nisi veniat iure propriæ voca- tionis. Fular. *quæst. 485. numer. 72. versic. hunc ar- ticulum.* & supra ostensum fuit.

30. Quod autem dicebatur de clausula *in stirpes & non in capita* , satis explicatur consideratis verbis testamenti : cum illa clausula bis fuerit apposita : Primò inter Thomam , & eius liberos : Secundò inter liberos liberorum Thomæ inuicem substitu- tos. Prima clausula non potest explicari nisi inter

iplos filios primi gradus , & liberos primi gra- dus ipsorum , neque protendi ad alios vteriores in quibus adest specialis prouisio : & clausula illa *in stirpes* fuit inter ipsos repetita , nec de ipsis vl- terioribus in primo capite vilo modo testator loque- batur ; immò ex eo colligitur intentio testatoris , qui si in primo capite voluisset includere nepotes , & re- ferre ad illos prædictam clausulam , illam non repe- tiisset in secundo casu.

Ergo clausula illa sic debet intelligi , vt casu quo Ioannes v. g. qui erat ex liberis primi gradus , ha- buisset vnum filium , Ludouicus verò duos , & Thomas tres , illi fuissent admissi in stirpes , id est , tantum habuisset vnus filius Ioannis , quantum duo Ludouici , & tantum habuissent tres filij Tho- mæ , quantum duo Ludouici : ita vt clausula *in stir- pes* fuisset verificata inter liberos primi gradus fi- liorum testatoris. † Nec ex eo quidquam inferri 31. potuisset ad vteriorum vocationem , de quibus in illo capite testator non loquebatur : & ita clau- sulam illam interpretata fuit Rota , *dicta decis. 507. numer. 13. part. 2. recent.* Peregr. *consil. 49. num. 16. 17. & 18. lib. 5. & consil. 65. numer. 31. lib. 1.* Fu- far. *dicta quæst. 485. numer. 75.* vbi explicat men- tem Peregr. dicens ; † Quòd per clausulam illam 32. *in stirpes, &c.* non inducitur vocatio plurium per- sonarum , quàm vocatæ essent sine ea : & sic quòd non sit alteratio gradus , sed dispositio continet eosdem gradus , prout contineret si illa clausula po- sita non esset : & ideo per illam clausulam disposi- tio testatoris restricta ad liberos primi gradus Tho- mæ in primo capite substitutionis , non est exten- denda ad nepotes , de quibus in secundo capite : præsertim quia illis per repetitionem illius clausulæ in dicto secundo capite expressæ , fuit specialiter pro- uisum.

CAPVT C.

Dos à patre profecta ad patrem redire de- bet : sed si filia præmoriatur , superstite marito , & liberis , dos à patre aufertur & liberis applicatur : sed quando mari- tus præmoriatur , & postea vxor ; dos ad patrem redit exclusis liberis : nec hoc casu consuetudini Martini locus est. Ea- demque ratione dos redit ad patrem , si maritus superstite vxore & liberis præ- moriatur ; illam tamen dotem ad se re- uersam pater minuere non potest. Sed si actio dotis sit propria ipsius filix ve- luti si sit emancipata , aut ipsa patre præ- sente , & consentiente dotem sibi resti- tui fuerit stipulata , ius reuersionis ces- sat. Idem si pater sit decoctus , quia pro mortuo reputatur : & his casibus filia præ- fertur paternis creditoribus.

S V M M A R I V M.

1. Si filia moriatur ante patrem , superstite ma- rito , & liberis , dos non redit ad pa- trem ; sed liberis acquiritur , ex consuetu- dine Martini.

- 2 Si maritus præmoriatur, & postea uxor, dos redit ad patrem exclusis liberis.
- 3 Marito præmortuo, superstitibus uxore, liberis & patre uxoris; dos ex ueriori sententia redit ad patrem.
- 4 Pater dotem ad se reuersam non potest minuere, uel alienare.
- 5 Hæc procedunt tam in dote promissa, quam soluta.
- 6 Dos ad patrem reuersa remanet adhuc dos, & habet dotis priuilegia.
- 7 Ampliatur siue dos consistat in specie, siue in quantitate: quia utroque casu dominium illius non transit ad patrem.
- 8 Vtrum filia habeat hypothecam pro dote ad patrem reuersa; difficilis est quæstio.
- 9 Qui non potest dotem, aut rem aliam alienare, non potest hypothecare.
- 10 Ex uerbis contractus colligitur utrum dotis actio sit propria filia.
- 11 Pater filia dotis causa donare non prohibetur, licet in eius sit potestare.
- 12 Quando filia dotem sola stipulatur, efficitur matrimonium filia, & nepotes illam in legitimam aui non tenentur imputare.
- 13 Dotis recognitio facta ad utilitatem uxoris, arguit dotem illius esse propriam, & actionem pro dote soli filia competere.
- 14 Pater diuertiendo se de dote, & filiam inuestiendo, & illam constituendo procuratricem irrenouabilem, censetur consensisse ut actio dotis illi soli acquireretur.
- 15 Reditus annui filia ad eius utilitatem constitui, sunt fundi dotales.
- 16 Pecunia dotalis que ex pacto inuestienda est ad uxoris utilitatem, est ueluti fundus dotalis.
- 17 Inuestitio pecuniarum facienda ad beneplacitum filia, illi soli actionem quesitam esse demonstrat.
- 18 Quando actio dotis soli filia fuit quesita, creditores paterni super illa nihil prætere possunt.
- 19 Quando pater decoxit ante solum matrimonium, habetur pro mortuo, quoad dotis restitutionem: & ideo non illi, sed filia dos restituenda est, quamuis filia non fuisset sola stipulata.
- 20 Quando filia est emancipata, dotis actio non queritur patri, sed filia; que de dote illa ad libitum disponere potest: nec in ea ius aliquod quesitum est paternis creditoribus.
- 21 In foro interiori ius querendum non potest in præiudicium creditorum repudiari; sed in foro exteriori ualet repudiatio.
- 22 Ampliatur ut procedat etiam postquam dies debiti cessit: quia ius non dicitur quesitum patri, nisi post acceptationem.
- 23 Quando ius querendum repudiatur, perinde est ac si nunquam dominium fuisset quesitum.
- 24 Pater emancipans filium non potest molestari à suis creditoribus sub eo pretextu, quod talis emancipatio facta fuerit in fraudem ipsorum.
- 25 Lucrum à lege delatum repudiari potest, quamuis inde damnum creditorum contingat.
- 26 Quando stipulatio dotis restituenda fuit per patrem ad sui utilitatem interposita, ius

est illi quesitum & radicatum; ita ut pater non possit illi renunciare in præiudicium suorum creditorum.

- 27 Cessante pacto dotis ad patrem deuoluenda, immò stipulatione per filiam nomine suo, & ad utilitatem suam interposita de consensu patris, nullum ius patri, nec paternis creditoribus acquiritur, sed restitutio dotis soli filia facienda est.

Explicatur decis. Capicy Laro 34. per totam ibidem.

IN contractu matrimonij pater filia suæ, & pro ea eius marito summam viginti millium scutorum dotis nomine promittit, soluendam modis & formis in dicto contractu designatis: & nominatim in quodam annuo censu 11177. scutorum, cum promissione reinuestiendi summas per maritum recipiendas: fuitque expressè conuentum quod bona in quibus fiet reinuestitio erunt dotalia, & maritus promittit recognoscere prout ex tunc recognouit ad utilitatem suæ uxoris, summas per eum exigendas, illasque promittit restituere dictæ suæ uxori, aut suis, & aliis quibus restitutio debet fieri in omnem casum & euentum restitutionis, & repetitionis dotis.

Creditorum patris mortuo marito relictis liberis & uxore superstitibus prætendebant dotem ad patrem reuersam, sibi hypothecatam esse, & uidiuam nihil de ea consequi posse nisi solutis debitis paternis.

Regula quippe generalis est quod dos à patre profecta, quæ ad patrem redire debet, iuxta l. dos a patre. Cod. solut. matrimon. ab eo aufertur & applicatur liberis, si filia præmoriatur patri superstiti marito, & communibus liberis ex consuetudine Martini, de qua Thefaur. decis. 190. per totam. † Sed 2. quando maritus præmoriatur, & postea uxor; dos à patre profecta ad eum redit, exclusis liberis nec dictæ consuetudini locus est. Thefaur. decis. 138. per totam.

Sed ille non est casus noster: cum filia adhuc uiuat cum liberis superstitibus; nihilominus tamen isto etiam casu, dotem ad patrem redire, neque uxori aut liberis esse restituendam receptius uidetur: quidquid Ias. & alij in contrarium dixerint: ut notauit Anchar. consil. 349. de iure communi, in princip. Alexand. in l. post dotem. 41. numer. 25. ff. solut. matrimon. Barbol. in eadem l. num. 49. Surd. consil. 206. num. 28. & 29.

Sed quamuis præmissa uera sint, non est tamen existimandum creditores paternos in summis notabilibus concurrentes, uidiuæ præferendos esse: quia licet dos ad patrem reuertatur; ipsam tamen minuere, aut quouis modo eius conditionem deteriorem facere non potest. l. cum à socero Cod. de iur. dotium. Authent. sed quamuis. Cod. de rei uxor. act. † Cuius dispositio locum habet tam in dote soluta, quam promissa. Pascal. de parr. potest. part. 1. in allegation. post cap. 4. numer. 89. 95. & 96. † talisque dos ad patrem reuersa remanet adhuc dos, & retinet priuilegia dotis: per text. in l. si socius pro filia. versicul. quod si salua societate. ff. pro socio. ut post plures tenuit Rota, decision. 156. numer. 2. & 7. part. 2. diuersorum. † Vbi dicitur hoc habere locum siue dos consistat in specie, siue in quantitate, utroque enim casu dominium dotis non transit in patrem, nec cum bonis eius confunditur, nec à patre potest alienari: ut etiam probatur per text.

- text. in §. quia verò. in *Authent. de aequalitate dotis*, quem ad hoc ponderat *dicta decis. num. 7.* & optimè ostendit *Gratian. discept. forens. cap. 82. num. 6. usque ad 15.* & tenuit *Gloss. 1. in l. rem quam. 22. Cod. de iur. dot. Ias. in rubric ff. solut. matrim. num. 12.* per *dictam Authent. sed quamuis. Cod. de rei vxor. action. & ibi Salicet. & alij DD. communiter.*
8. Quo sic præsupposito, cessat illa quæstio de qua *Theaur. iun. lib. 3. quæst. 72.* vbi disputat vtrum filia habeat hypothecam super bonis paternis pro dote, quæ ad patrem reuersa est, ob mortem mariti: & quæ tradit *Rota, decis. 299. numer. 6. part. 6. recent.* vbi dicitur filia hoc casu non dari viam executiuam contra patrem vigore sui instrumenti matrimonialis, sed solum Iudicis officium.
9. Quia sufficit quòd pater non potest dotem illam ad se reuersam diminuere, nec per consequens hypothecare: ex doctrina *Bartoli in l. in quorum. ff. de pignori. Negusant. de pignor. 2. part. membr. 2. numer. 31. Oddo de prohib. alienat. quæst. 20. numer. 220. Fufar. quæst. 703. num. 2.*
10. Et vt res clarior euadat, attendenda sunt verba contractus, ex quibus apparet manifestè patrem voluisse quòd actio dotis propria esset ipsius filia: iuxta *Castrenf. consil. 11. num. 1. versic. hoc autem. lib. 1. † donationem quippe ex causa dotis filia factam sustineri certum est; & probatur per text. in l. Pomponius Philadelphus. ff. famil. erciscund. Bald. Nouel. in tractat. de dote parr. 6. privileg. 80. & hoc fundamentum elidit omnes authoritates & decisiones quæ in contrarium afferri possent. † Quia hoc casu dos exit ex patrimonio patris, & efficitur proprium patrimonio filia: ita vt eam nepotes non teneantur imputare in legitimam aui, matre ante patrem suum prædefunctâ. *Duran. decis. 231. num. 21. Cancr. part. 1. cap. 1. n. 62. & soli filia hoc casu datur actio sine patris interuentu, pro obtinenda restitutione dotis. Sard. consil. 206. num. 21. & sequentibus.**
13. *Dicta autem dotis donationem factam censerit filia probatur ex eo; quia maritus dotem receptam & recipendam recognoscens, significauit se id facere ad vtilitatem vxoris, cui recognitioni ad vtilitatem filia: facta pater consensit per suam præsentiam: & ideo dotem filia: donasse censetur; cum verba illa ad vtilitatem vxoris apposita sint in clausulis dispositiuis, & substantialibus contractus: quidquid aliud esset si reperirentur in clausulis executiuis, prout in casu *decis. 708. num. 2. part. 1. in recent.* & quando sola filia stipulatur consentiente patre, totam dotis actionem ad filiam pertinere probat *Surd. dicto consil. 206. n. 24. & sequentibus.**
14. Addatur præmissis quòd pater annuos redditus filia: dotis nomine assignando, seipsum diuestiuit & filiam inuestiuit, constituendo eam veram dominam & procuratricem irreuocabilem in rem suam, ponendo eam & subrogando in locum suum, cum promissione euictionis; & sic à se abdicauit totam actionem dotis, eamque filia: donauit: iuxta *dictam l. Pomponius Philadelphus.* & per consequens totum ius à se
15. abdicauit. † Præcipue quoad census & redditus annuos, qui fuerunt effecti fundi dotales: vt dicit *Theaur. iun. lib. 3. quæst. forens. 72. numer. 19. versic. si verò fuerit.*
16. Et licet ista ratio videatur duntaxat concludere quoad census illos annuos, qui pro immobilibus habentur; tamen idem dicendum est & in pecunia dotali, stante pacto expresso quòd ipsa inuestiretur in emptionem stabiliam; hoc enim casu pecunia res immobilis censetur. *Louet, litera P. num. 47. in annotat. Gratian. discept. 943. num. 15. Burat. decis. 474. n. 3.*
- † Maximè quia inuestitio fieri debebat ad beneplacitum filia:, quod ostendit patrem voluisse filia: ius esse quæsitum. *Burat. decis. 471. num. 12.* vbi quia fuerat dictum ad beneplacitum, prout hic; verba illa explicanda sunt pleno iure, & totaliter. † Si igitur filia: ius fuit quæsitum, sequitur creditores paternos nihil super illa dote prætereendere posse: ex notatis potissimum per *Surd. dicto consil. 206.* contra quod licet scripserit *Marta, de succession. legali part. 1. quæst. 21. artic. 2.* quoad casum collationis seu imputationis per nepotes faciendæ; non tamen negat, quòd si stipulatio restitutionis dotium facta sit ad beneficium ipsius filia:, vel quòd ipsa de consensu patris fuerit stipulata, vel pater stipulatus fuerit pro dicta eius filia, & nepotibus ex ea; actio quæ sita fuerit filia:, & dos in totum ad ipsam pertineat, absque eo quòd pater super ea quidquam prætereendere possit: vt *ibidem* notat *num. 9.* plures alios allegans, qui breuitatis causâ omittuntur.
- Sed vt omnis tollatur difficultas, proponitur ratio potentissima fauore viduæ; nempe quòd pater ipsius decoxit, & ante solutum matrimonium per mortem mariti iam erat decoctus, propter magnum æs alienum quo erat obnoxius diuersis creditoribus: vnde in terminis repetitionis dotis, perinde est ac si naturaliter mortuus esset, nec dos ei restituenda est, tanquam illam consumpturo. *l. si cum dorem. §. eo autem tempore.* vbi *Gloss. ff. solut. matrimon. Castrenf. dicto consil. 11. num. 2. volum. 1. Rota, decis. 708. num. vltim. versic. nec valet obiectum. part. 1. recent.* quæ est repetita *decis. 226. part. 4. recent.* quam sequitur & exornat *Ricc. in collect. part. 8. collect. 327. Vrsel. in verb. administrator. conclus. 56. num. 69. ad Afflict.*
- Denique deductum fuit aliud fundamentum peti-
tum ex emancipatione filia: per patrem facta; quæ facit vt actio & obligatio dotis quæratu-
r soli filia:, & in ea consolidetur, nec patri ius quæratu-
r in totum, vel in parte: vt dicit *Gomes. ad l. 50. Tauri. num. 28.* quia consensus patris facit, vt filia de dote liberè dis-
ponere possit. *l. 2. §. si voluntatem. ff. solut. matrim. l. non solum. ff. eodem iur. Alex. consil. 135. num. 3. ante medium, lib. 2. Gratian. cap. 882. num. 25.*
- Dicta que emancipatio non potest dici facta in fraudem creditorum; cum de iure liceat saltem in foro exteriori (quidquid sit in foro conscientia) repudiare rem, vel lucrum alicui delatum. l. qua autem 6. versic. proinde. ff. qua in fraud. credit. † Quod procedit etiam postquam dies debiti cessit: quia ius non fuit quæsitum patri nisi imperfectè & reuocabiliter ante acceptationem, & sub tacita conditione nisi repudietur: † Vnde cum postea repudietur, fingitur non esse quæsitum dominium. l. 1. versic. vtrum autem. ff. si quid in fraudem patroni. Sanch. de matrim. lib. 6. disput. 4. numer. 8. & nos diximus supra cap. 57. num. 16. Molin. de rit. nupt. lib. 3. quæst. 49. num. 17. & 18. & maximè num. 28. & sequentibus. † vbi bene ostendit patrem emancipantem filium non posse molestari à creditoribus, sub eo prætextu quòd talis emancipatio patrem priuet vsufructu, & id optimis rationibus comprobatur, usque ad finem illius quæstionis. † Et quòd lucrum legale possit in præiudicium creditorum dimitti, docet *Peregr. in tractat. de iur. fisc. lib. 6. rit. 7. sub num. 40. Vincent. de Franch. decis. 101. quos citat & sequitur Capic. Latro dec. 34. num. 12. & 13. negare tamen nolim quin fundamentum istud ab emancipatione deductum, sit valde disputabile: ideo consultius iudicauim aliis supra deductis rationibus præcipue niti.**
- Ita vt tantum abest vt illa decisio quæ contra viduam opponebatur illi noceret, quin potius pro ipsa faceret,

27. faceret, tam in *num. 13.* quàm alibi: quia præsupponitur ius esse creditoribus paternis quæsitum, quando dos ad patrem deuenire debebat vigore pacti & stipulationis; nec ibi loquitur de patre decocto: † Et sic vult quòd cessante pacto dotis ad patrem deuoluendæ, nullum ius illius creditoribus competat: at in casu nostro, nullum adest pactum fauore patris; immò promissio & stipulatio dotis restituendæ facta fuit ad vtilitatem filia; & per consequens creditores paterni nihil super illa dote prætere posse. Et ita in Rota Auenionensi fuit iudicatum, prout in decisione sequenti.

Decisio Rotæ Auenionensis.

IN causa discussionis generalis bonorum Domini Caroli N. ciuis Auenionens. coram Nobis in Rota pendente, fuit inter cæteras hæc potissimum agitata quæstio, an fuerit locus reuersioni dotis profectitiæ ad patrem soluto matrimonio per obitum viri, superstitie focero habente filiam viduam in potestate. Factum tale est.

Anno 1630. & die 30. Nouembris, D. Carolus constituit in dotem Domicellæ Magdalena filia suæ, & pro ea eius marito summam viginti milium scutorum; quam quidem summam dictus Dominus Carolus promisit soluere, nimirum mille de præsentibus in pecunia numerata, vndecim millia in remissione cuiusdam census siue capitalis summis summae constituti super Diocesi Vticensi in Prouincia Occitana, residuum verò in pecunia numerata dilatis solutionibus in certos annos reinuestienda in fundis per patrem. Dictusque maritus promisit recognoscere prout ex tunc recognouit super omnibus suis bonis præsentibus & futuris, quidquid exiget & recipiet de illa dote, cum pacto restitutionis vniuersæ dotis receptæ, vxori aut suis, & aliis quibus debebit fieri restitutio in omni casu & euentu restitutionis, aut repetitionis dotis.

Euenit quòd anno 1640. obiit idem maritus ab intestato relictis liberis & superstitibus dicta coniuge & focero, nondum soluto residuo dotis per eundem qui de tempore talis obitus conturbauerat, & facto concursu per illius creditores ad eorum instantiam omnia eius bona erant pignolata.

Insurgunt creditores pro solutione summarum sibi debitarum, quorum aliqui sunt anteriores in hypotheca dicta vxore, alij posteriores, vtrique præterdunt se potiores dote eiusdem Magdalena: de anterioribus non fuit quæstio, vulgata regula qui potior est tempore, non obstante priuilegio dotis, cum mulier habens expressam hypothecam posteriorem non præferatur habentibus expressam priorem. DD. & Gloss. 2. in *l. assiduis Cod. qui potior in pignor. & ibi communiter DD. Trentacinq. variar. resol. lib. 3. de pignor. & hypoth. resolut. 9. num. 4. & sequentibus.* Difficultas fuit ratione posteriorum qui hypothecam tantum habent super bonis eiusdem patris post dictum contractum matrimonij; an sint ipsi potiores dicta Magdalena tam super bonis restantibus dicti Caroli patris, quàm super illo censu remisso super Diocesi Vticensi.

Quod dubium fuit sapiùs propositum, & quidem pro creditoribus allegabatur dotem à patre profectam, ad patrem esse reuersam soluto matrimonio per obitum viri superstitie focero. *l. dos à patre. Cod. solut. matrim.* licet filij ex filia super sint: cum hoc

casu singulariter limiteretur consuetudo Martini. Castrenf. *consil. 11. num. 1. lib. 1. Thesaur. decis. 138. num. 2. Honded. cons. 75. num. 27. lib. 2. Gabriel. cons. 165. num. 10. lib. 2. Barbof. in l. post dotem. 41. num. 49. ff. solut. matrimon. Rot. decis. 708. num. 4. part. 1. & decis. 299. part. 6. recent. & apud Duran. decis. 153.*

Et sic dicta Magdalena soluto matrimonio per obitum viri, superstitie patre, fuit destituta omni actione pro repetitione dotis profectitiæ contra hæredes mariti, & multò magis contra patrem pro residuo dotis promissæ, & non solutæ: vt latè fuit discussum ac decisum in Romana dotis coram Verospio *decis. 124. part. 4. recentior.* ac iterum in eadem causa dicta *decis. 708. part. 1.* & reposita causa coram Vbaldo fuit tertio determinatum, vt legitur *decis. 108. part. 4. recentior. tom. 2.* nec desunt alia decisiones concordantes ex supra allegatis.

Mortuo itaque viro ante exactionem residui dotis, actio quæ viro competebat fuit resoluta, & dos in patrimonio patris consolidata, & pars dotis quæ fuit soluta viro est eidem patri restituenda, & non filia: vt in *dictis decisionibus 708. & 108.* & aliis de quibus supra.

Maximè cum hîc concurrat conuentionalis reuersionis, stante promissione restitutionis dotis dictæ Magdalena coniugi, aut suis, & aliis quibus de iure: quo casu non attenditur ordo litteræ, sed iuris dispositio, quo cauetur dotem profectitiæ priùs esse restituendam patri superstiti. Castrenf. *dicto consil. 11. num. 2. versic. Respondeo illud procedere. Rot. in recent. decis. 708. num. 1. part. 1.*

Et licet dos debeat conseruari pro secundis nuptiis, *Authentic. sed quamuis.* vbi Gloss. & Salicet. *num. 7. Cod. de rei vxor. action.* Tamen hoc non impedit quominus actio dotis sit resoluta: sed casu quo filia secundò nubat, datur contra patrem duntaxat officium Iudicis, pro habenda eadem dote; quod nullam præsupponit obligationem, vel actionem. *l. qui per collusionem. §. 1. ff. de action. empti.* sed remedium exequutiuum, vel actio hypothecaria denegatur filia. Cyn. *dict. Authentic. sed quamuis. num. 4. Negusant. de pignorib. 4. memb. 2. part. principal. num. 34. in fin.* & luculenter fuit discussum per Rot. *dicta decis. 108. num. 9. & sequent.* Duran. *dict. decis. 153. num. 3. & sequentibus.* Effectus enim huius reuersionis est, vt omnia sint resoluta; sicut dicimus de feudo ad Dominum reuerso: & quòd per illam consolidationem omnes hypothecæ sunt sublata: vt bene ostendit Thesaur. *quæst. forens. 72. lib. 3. num. 15.* & illa dos efficitur de patrimonio patris, adeo vt si filia non nubat, inter illam & fratres diuidatur pro portionibus hæreditariis: prout declarat Castrenf. *dicto consil. 11. num. 2. lib. 1. Salicet. dict. Authentic. sed quamuis. num. 1. & sequentibus.*

Quibus tamen non obstantibus contrarium fuit conclusum per Dominos in casu de quo agitur, stante decoctione Caroli patris ante solutum matrimonium, qui ob grande æs alienum quo erat obnoxius diuersis creditoribus conturbauerat, & hac de causa soluto matrimonio per obitum viri dotis actionem non competere dicto Carolo patri, sed eam esse consolidatam in persona dictæ Magdalena, nec esse locum reuersioni dotis profectitiæ ad patrem, & proinde cessare in isto casu dispositionem *dicta l. dos à patre. Cod. solut. matrimon.*

Quia idem Carolus quoad terminos istos restitutionis dotis vt decoctus, habebatur pro naturaliter mortuo, nec erat ei dos restituenda vt eandem consumpturo. *l. si cum dotem §. eo autem tempore.* vbi

Gloss. ff. solut. matrimon. Castrenf. dict. consil. 11. num. 2. & pro absoluto videtur tenere Rot. in recent. dict. decis. 708. numer. 8. part. 1. repetita part. 4. decis. 226. numer. 11. recent. Idemque in indiuiduo tradunt Vrsel. conclus. 56. num. 69. & Ricc. collect. 3277. in princip. part. 8. vbi quando pater est decoctus, non procedit. l. dos à patre. sed actio dotis est consolidata in persona filiae, ac si per obitum patris facta esset sui iuris. Castrenf. dicto consil. 11. num. 1. versic. consolidatur auem. & decoctio, & mors naturalis patris in nostris terminis æquiparantur: dicta decis. 708. num. 8.

Quæ quidem limitatio non parum exercuit mentes Dominorum, cum dicta decis. 708. repetita in decis. 226. num. 11. part. 4. recent. summis quod aiunt labris degustauerit hanc conclusionem, & eam perfunctoriè deduxerit destitutam auctoritatibus & fundamentis, ac proinde ex parte creditorum opponebatur non esse attendendam vti non examinantem hunc articulum, & consequenter intrare consil. Gabriel. 78. numer. 17. lib. 2. vbi firmat quòd Rotæ Romanæ decisiones non sunt attendendæ, nisi in his quæ principaliter deciduntur in illis: quod & repetit consil. 126. n. 26. eodem libr. parique ratione non suffragari doctrinas Ricc. & Vrsel. loc. citat. à quibus pro confirmatione limitationis prædictæ solummodo allegatur dicta decisio 708.

Ideirco ad veterum DD. auctoritates recurrere fuit necessè pro validiori huiusce articuli resolutione: adducitur ideo doctrina originalis Gloss. in l. 2. §. quod si in Patris. versic. sui iuris. vbi Bartol. Castrenf. Alexand. & Iason. ff. solut. matrimon. vbi licet actio de dote profectitia sit communis patri & filiae in potestate patris constituta; vt dicitur in dicta l. 2. Tamen si pater sit pauper, ita vt ipsam redotare non valeat, potest filia etiam in potestate existens dotem exigere inuito patre argumento l. Imperator. ff. ad Trebellian. Nam sicut ibi dilapidatio patris facit transire fideicommissum de persona patris in filium, damnum conditionis infligente lege, propter fraudem; ita patris inopia facit transire actionem de dote in filiam: hæc sunt verba Bartoli in dicta l. 2. §. quod si in patris. numer. 8. in fin. & actio dotis reperitur consolidata in persona filiae stante paupertate & decoctione patris de tempore soluti matrimonij: solaque filia admitti debet ad petendam dotem, etiamsi pater expressè contradiceret. Babos. in dicta l. 2. §. final. numer. 16. versic. neque repugnat.

Hanc Glossam summoperè commendant DD. inter quos Bartol. in l. Imperator. ff. ad Trebellian. vbi obseruat quòd ista Glossa æquiparat patrem fieri pauperem, & mori: sequitur Ruin. consil. 23. num. 14. lib. 5. Fufar. de fideicommiss. quest. 519. numer. 4. in fin. Idem Bartol. in l. si constante. numer. 47. ff. solut. matrimon. vbi quando pater vxoris est ita pauper, quòd si dotem perderet, non posset eam dotare de nouo; tunc filia etiam inuito patre permittitur agere ad dotis restitutionem. Eadem est pariter aliorum DD. sententia in dicta l. 2. §. quod si in patris. vltra Bartol. ibid. numer. 8. in fin. nempe Castrenf. numer. 9. Alexand. numer. 7. Rip. numer. 22. Papiens. form. libell. quo ag. vxor. ad dot. versic. procuratorio nomine num. 6. Campeg. de dot. part. 3. quest. 7. Illustrissimus Dominus Argelus Archiepiscopus Auenionensis in suo tract. de acquirend. possession. quest. 8. artic. 21. numer. 530. & sequentib. vbi sicut per mortem patris consolidatur actio dotis in filiam; ita & propter inopiam patris eadem actio denegatur

patri, & soli filiae competit, licet soleat esse communis.

Sed optimè omnium hanc quæstionem firmat & decidit Iason. in dicta l. 2. §. quod si in patris. numer. 32. cuius hæc sunt concepta verba: *Habes ex Glossa, quòd licet filia donec durat in potestate patris, non possit exercere actionem de dote; interim tamen si pater esset pauper ita potest intentare actionem de dote propter inopiam patris, sicut si ipsa esset emancipata, vel pater esset mortuus: & sic ista duo æquiparantur, quòd filia sit emancipata, vel pater sit inops & illa in potestate.*

Quod præsertim militat in casu isto, cum pater non sibi soli fuerit stipulatus in contractu dicti matrimonij; vbi legitur quòd restitutio fiat dictæ Magdalene filiae, aut suis, & aliis quibus de iure debebit fieri: quod quidem pactum non plus operatur quàm simplex iuris dispositio. Bartol. in l. uxorem. §. testamento. 2. ff. de legat. 3. Castrenf. in dicta l. 2. dicto §. quòd si in patris. numer. 8. & dicto consil. 11. n. 2. versic. respondeo illud procedere. Bald. in l. final. n. 9. Cod. communia vtriusque indic. Gabriel. consil. 58. n. 16. lib. 1. & clarissimè præsupponit Rot. dicta decis. 708. part. 1. recent.

Ex quibus doctrinis apertissimè conuincitur, quòd si de tempore soluti matrimonij & restituendæ dotis constet de inopia & decoctione patris (provt hinc) non posse patrem exercere actionem de dote, sed eam reperiri consolidatam in persona filiae, quæ eo casu habebitur pro emancipata, & pater pro mortuo: ac proinde quod nimium pertrinxisse videbatur Rot. dicta decis. 708. tot auctoritatibus satis fulcitum comprobatur.

Neque nouum est vt decoctus habeatur pro mortuo non solum in istis terminis repetitionis dotis profectitæ, verum etiam in alia & quacumque materia: vt per Rot. apud Seraphin. decis. 794. num. 17. Rot. Genuens. decis. 1. numer. 40. in fin. Scacc. de commerc. §. 2. gloss. 5. numer. 329. Rot. part. 5. recent. decis. 345. numer. 6. Gait. de credit. cap. 2. tit. 7. num. 2399. & 2421.

Quam opinionem eò magis & absque difficultate amplexa fuit Rota tanquam æquitate plenissimam, ne alioquin detur casus quòd mulier volens secundò nubere, non possit, vti dote destituta; & sic secundum matrimonium impediatur: cum sit tutius rei incumberè, quàm inutili Iudicis officij implorationi: & in his terminis bene intrare videntur considerata per allegatos per Amat. Panormit. resolut. 28. ex numer. 1. part. 1. qui in specie ponderant omnino præcauendum esse ne mulier remaneat indotata, & ne impediatur constitutio secundi matrimonij contra fauorem publicum.

Cessante itaque dispositione l. dos à patre. potuit dicta Magdalena post obitum viri repetere dotem à viro receptam contra hæredes viri: & cum ipsa fuerit prouisa de tutrice liberorum, potuit absque alia cessione experiri contra patrem pro obtinenda integra solutione dotis ab eodem patre promissæ, absque quòd impetretur cessio ab hæredibus viri quæ de iure aliàs videretur necessaria: iuxta l. si pater. Cod. de dot. promiss. & l. si socer. §. Lucius. ff. solut. matrimon. Franch. decis. 33. numer. 1. Cum enim ipsa sit tutrix hæredum mariti, potest exercere actionem pro solutione residui dotis, etiam sine cessione contra patrem qui dotem promisit.

Nec obstat quòd potenter fuit oppositum pro parte creditorum, quòd cum ius istud reuersionis dotis profectitæ, sit comprehensum sub generali obligatione omnium iurium præsentium & futurorum facta

facta per patrem tempore habili ad fauorem creditorum sit irreuocabile; quia iura conditionalia è contractibus deriuantia transmittuntur ad hæredes. §. *ex condicionali. Institut. de verbor. obligat. & l. inter socerū. ff. de pact. dotalib.* cū existentia conditionis retrorahatur ad tēpus quo contrahitur *l. potior. in princip. ff. qui potior. in pign. l. si filius familias. ff. de verbor. obligation.* ex eoque licet sub pacto condicionali possint indistinctè creditores iuari, vt fusè discutit nouissimè Capyc. *Latr. decis. 34. num. 12.* vbi deciditur quòd cū in contractu matrimonij filia, adesset pactum reuersionis sub illis verbis, *restitutio dotis fiet cui ius & casus dederit*, non potuit pater in præiudicium creditorum qui contraxerunt cum ipso post dictam dotis constitutionem præstare consensum, vt filia sua carens liberis prædictam dotem donaret causâ mortis sorori suæ, quia per talem consensum dotem repudiabat in præiudicium creditorum, quibus ius istud reuersionis fuerat quæsitum irreuocabiliter per stipulationem paternam. *dict. §. ex condicionali.*

Responderetur enim in istis conditionalibus desiderari habilitatem in vtroque extremo, ad hoc vt fiat retroractio, nempe temporis à quo actus incipit, & temporis ad quod refertur fictio translatitia. *l. quoties. ff. de nouat. l. postquam. ff. vt legat. nom. caueat. l. Titius. ff. qua res pign. Cost. de retroract. cap. 7. per tot.* Ideo cum de tempore quo reuersionis competebat patri ex iuris dispositione, propter decoctionem pater habeatur pro mortuo, consequenter habetur pro inhabili ad acquirendum, & respectiue transferendum ius illud reuersionis ad fauorem creditorum: resolutio enim iure eius à quo quis causam habet, resoluitur quoque ius ipsius: *vulgata l. lex vectigali. ff. de pignorib. Bald. Salicet. & Castrenf. in l. Praeses provinciae. Cod. de seruitut. & aqu. & l. nemo plus iuris. ff. de regul. iur.*

Præterquam quòd in casu dictæ decisionis Capic. *Latr.* interueniebat factū hominis; in nostro solum mi-

nisterium hominis extinguens ius illud reuersionis propter decoctionem: ideoque nulla fuit habitatio emancipationis factæ per patrem pendente lite, & formato concursu vt factæ in fraudem creditorum. *Honed. consil. 32. numer. 10. & sequentibus. lib. 1. Cyriac. controuers. 319. per tot. & Domini non dubitabant quin ageretur de iure quæsitum, licet sub pacto condicionali, ex superius adductis; si pater fuisset habilis de tempore soluti matrimonij: fuit namque ius quæsitum sub tacita legis conditione, nisi de tempore soluti matrimonij interueniret suspicio patris dotem consumpturi, multò magis necessaria dilapidatio pro solutione æris alieni, prout hîc; pro quibus faciunt ea quæ adducuntur eleganter per præfatum Illustrissimum Archiepiscopum Auenionensem dicto tractat. de acquir. possess. artic. 8. quæst. 22. num. 581.*

Alia allegata pro parte creditorum possent sibi locum vendicare, quando inopia patris de tempore quo restitutio dotis fieri debet, nondum superuenit; sed solum post factam eius exactionem: quo casu solutio facta patri cū sit legitima, vt innuit Gloss, supra citata in *d. §. quod si in patris. & ibi Rip. n. 22.* Intrat quæstio an mulier vidua pro repetitione dotis præferri debeat super bonis patris eius creditoribus, qui medio tempore contraxerunt; de qua quæstione apud Thesaur. *quæst. forens. 72. lib. 3.* vbi controuersia non fuit visa absque magna difficultate, quæ tamen cessat ex decisionibus Rotæ Roman. supra allegatis; ex quibus mulieri volenti secundo nubere denegatur hypotheca super bonis patris, & solum ipsi competit officium Iudicis, vt supra firmatum fuit.

Ex quibus & aliis hinc inde oppositis vtraque parte informante fuit decisum ad fauorem dictæ Magdalenæ filia, & in sequelam fuit collocata in sententia discussionis bonorum patris, iuxta gradum suæ hypothecæ de tempore contracti matrimonij.

INDEX

Eorum omnium quæ in hoc libro Quæstionum Ciuium continentur.

A

Acceptatio.

ACCEPTANDO hæreditatem sine inuentario, electus tenetur ad onera sibi per eligentem imposita. cap. 50. num. 39. pag. 110

Acceptatio legati facta sub qualitate hæredis cum beneficio inuentarij, non onerat hæredem ultra valorem bonorum. c. 80. n. 26. p. 184

Accessorium.

Accessorium non omninò cohærens suo principali (in actibus translatis) & quod ab eo diuidi & separari potest, non continetur. cap. 84. n. 3. pag. 190

Accidens.

Accidens non mutat naturam rei nec impedit quominus ipso sublato res redeat ad pristinam naturam. Ideo clausum ad tempus, finito tempore perinde est, ac si nunquam clausum fuisset. cap. 94. num. 15. p. 210

Accollatio.

Accollatio habet vim solutionis inter accollantem, & eum ad cuius exonerationem fit accollatio. cap. 9. num. 3. p. 17

Per assumptionem debiti alieni absente creditore factam, non extinguuntur hypothecæ. cap. 9. n. 2. pag. 17

Qui alienum debitum in se assumit, tenetur soluere eodem modo, quo primus debitor, ad cuius exonerationem sese obligauit; & in eadem moneta. cap. 9. n. 4. pag. 17

Omnia onera transferuntur in eum, qui alienum debitum in se assumpsit. cap. 9. n. 5. pag. 17

Assumens in se alienum debitum, subrogatur in locum primi debitoris. cap. 9. n. 6. pag. 17

Assumptio seu accollatio alieni debiti constituit partem pretij, ibid. n. 7. pag. 17

Assumens alienum debitum multò magis obligatur si promiserit releuare, & indemnem seruare primum debitorem, cum clausulis amplissimis. cap. 9. n. 10. pag. 17.

Acquirens.

Primus acquirens feudum vel emphyteusim, potest bona illa creditoribus obligare, aut aliàs de illis disponere. cap. 80. n. 1. p. 183

Intellige si acquisitio facta fuerit titulo oneroso, & ex re & pecunia acquirentis; secùs si lucratiuo. cap. 80. n. 2. p. 183

Primus acquirens non potest fundare capellam de fructibus prædij emphyteutici. cap. 80. n. 14. p. 183
Si tamen bona propria æquiualentia reliquerit, fundatio subsistit vsque ad concurrentiam illorum bonorum. cap. 80. n. 15. p. 183

Acquisita.

Acquisita per hæredem ex fructibus, ad ipsum iure proprio pertinent. cap. 77. n. 8. pag. 173

Potest tamen testator mandare, vt fructus inuestiantur ad vtilitatem fideicommissi. cap. 77. num. 9. pag. 173

Actio.

Actio omnis quæ competit respectu rei, tollitur re perempta. cap. 31. n. 33. pag. 67

Actio ex testamento dirigi non potest aduersus bona per ipsum testatorem vita durante alienata. cap. 33. num. 5. pag. 71

Si lata fuerit sententia in fauorem actoris in actione redhibitoria, potest actor ab illa sententia recedere, & eà non uti, etiam inuito reo condemnato. cap. 66. n. 11. pag. 153

Actori quod licet, reo denegari non debet. cap. 66. num. 2. pag. 153

Adimplementum.

Quando ex vtraque parte contrahentes aliquid adimplere debent, inspiciendum est quis prior adimplere teneatur. c. 16. n. 9. pag. 29

Exceptionem non implementi opponere nequit, qui ex non implemento damnum non patitur. cap. 16. num. 11. pag. 29

Ab exceptione non implementi tacitè recedi potest. c. 16. n. 12. pag. 29

Aditio.

Aditio hæreditatis est actus qui vnico temporis momento expenditur. c. 58. n. 12. pag. 137

Hæreditas post aditionem non est amplius hæreditas, sed proprium hæredis patrimonium. cap. 58. num. 13. pag. 137

Adiutorium.

Pactum de adiuuando Dominum in casum matrimonij filiarum, debet intelligi in casum paupertatis Domini, & in subsidium. c. 65. n. 6. pag. 152

Quid si feudum acquirat Ecclesia, quæ liberos habere non potest. Ibidem, n. 10. pag. 152

Hoc non procedit quando certa & limitata summa fuit promissa; nam hoc casu solui debet, etiam si Dominus non egeat. Ibid. n. 7. pag. 152

Cessante pacto, & inspecto solo iure communi, ista subuentio non debetur Domino. cap. 65. num. 11. pag. 152

Rerum, & Verborum.

Vtrum debeat ista subuentio pro maritanda filia spuria, vel illegitima; concluditur negatiue. c. 65. num. 12. p. 152

Administrator.

Administrator particularis tenetur duntaxat reddere rationem de administratis, nec tenetur librum conficere. c. 68. n. 1. p. 157

Qui non accessit ad administrationem omnia gesturus non tenetur nisi de administratis. c. 68. n. 3. p. 157

Qui agit contra administratorem particularem, tenetur probare in specie quid per eum fuerit administratum. c. 68. n. 4. p. 157

Vtrum quis fuerit generalis administrator, probatur ex lectura mandati. c. 68. n. 5. p. 157

Generalis & libera administratio non censetur alicui concessa, nisi id in mandato exprimitur in specie. c. 68. n. 6. p. 157

Aduocatus.

Aduocatus potest contrahere cum Cliente de re in iudicium non deducta. c. 68. n. 9. p. 157

Aduocatus potest emere à Cliente, aut ab eo donationem omnium bonorum accipere; licet in illis aliqua sint litigiosa. c. 68. n. 10. p. 157

Ædificare Ædificium.

Ædificare quilibet potest in solo proprio, etiam cum incommodo vicini, nisi constituta sit seruitus altius non eleuandi. c. 88. n. 30. p. 199

Ampliatur hoc procedere, quamuis per tale ædificium claudatur fenestra vicini; nisi constituta fuerit seruitus altius non tollendi. cap. 88. num. 31. pag. 199

Relicto spatio duorum pedum iuxta vicini domum ædificari potest. Ibidem, n. 32. pag. 199

Duo pedes an mensurandi sint à pariete, vel à loco ubi cadit stillicidium. c. 88. n. 33. p. 199

Ædificia facta ad vsum Castri in loco vicino restituenda sunt per Dominum retinere volentem. c. 75. num. 18. p. 171

In dubio non præsumitur ædificium fieri ad æmulationem. c. 88. n. 25. p. 199

Æqualitas.

Æqualitas dubij in monetis, non est ratio adæquata validitatis pacti redemptiui in certa specie. cap. 2. num. 43. p. 7

Æstimatio.

In casibus in quibus pro legato facto in pecunia solui potest æstimatio, illa debet solui iuxta tempus testamenti. c. 13. n. 14. p. 24

Amplia, etiam si testator dixerit diem solutionis: contra Thesaur. Iun. ibid. n. 15. p. 24

Amplia vt procedat, etiam in legatis conditionalibus, vel in debitis annuis. c. 13. n. 16. p. 24

Æstimationem præcedere debere, quando nulli alij licitatores concurrunt; & adiudicatio fit ipsi creditori nonnulli existimant. c. 28. n. 1. p. 57

Contrarium tamen verius est, & tenet liberatio, si debitor non probet læsionem vltra dimidium iusti pretij. c. 28. n. 2. p. 57

Datio in solum pignoris ipsimet creditori extraiudicialiter facta, non valet; nisi sub vera æstimatione facta fuerit: secus si iudicialiter, & in incantu publico. c. 28. n. 7. p. 57

Æstimatio fundi in solum pro dote dati, si nulla præcedat certæ summæ in pecunia promissio, censetur duntaxat facta vt verus valor sciat; non vt dominium in maritum transferatur. c. 52. num. 13. pag. 116

Æstimatio tacite facta dicitur, quando dantur in solum res, quæ consistunt in pondere, numero & mensura. c. 52. n. 14. p. 116

Quando res particularis cum vniuersitate alienata redimitur, non debet æstimari prout separata: sed secundum pretium totale venditionis. capit. 91. num. 20.

Ætas.

Tunc dicitur habitus fuisse respectus ad solam ætatis prærogatiuam, quando testator simpliciter vocauit maiorem natu ex aliquo genere, & habitum consideratione certi gradus, & lineæ veluti primogenitorum. c. 89. n. 16. p. 201

Alienatio.

Alienare qui prohibetur potest nihilominus transigere, si transactio non fiat dimittendo, sed acquirendo. c. 25. n. 5. p. 53

Quæ alienari prohibentur præscribi non possunt. cap. 25. n. 13. p. 54

Limita, nisi agatur de præscriptione 30. vel 40. annorum: tunc enim possunt talia bona præscribi. c. 25. n. 14. p. 54

Præscriptio immemorialis, nec in expressa, nec in tacita alienationis prohibitionem comprehenditur. c. 25. num. 15. p. 54

Alienatio bonorum super quibus vxor consignata est, adeo nulla est; vt nec iuramento confirmetur. c. 30. n. 3. p. 62

Alienationes patris voluntariæ, & quæ non sunt onerosæ, non nocent legitimæ liberorum. cap. 35. num. 16. p. 75

Alienatio ex quibus dicatur voluntaria. cap. 35. n. 17. pag. 75

Alienatio non est onerosa nisi lucrum & onus ex vtraque parte æqualitatem contineat. c. 35. n. 18. pag. 75

Alienatio non minuit legitimam, quamuis pro parte esset lucratiua; sed debet esse in totum onerosa vt præiudicet legitimæ liberorum. c. 35. num. 19. pag. 75

Alienatio facta per vxorem non potest præiudicare marito quoad fructus illi debitos. cap. 40. num. 6. pag. 83

Si mulier spem restitutionis suæ dotis alienauerit, talis alienatio effectum sortitur soluto matrimonio, si dos ad mulierem reuertatur. c. 40. n. 8. p. 83

Alienationes primæ imputantur hæredi grauato in detractiones. c. 46. n. 3. p. 95

Quæ sit differentia inter alienationem hæredis grauati, & alienationes seu obligationes mariti in præiudicium hypothecæ vxoris. cap. 46. num. 13. pag. 96

Alimenta.

Alimentis futuris cum decreto Prætoris, & pro euidenti vtilitate renunciari potest. c. 30. n. 13. p. 63

Alimenta sine temporis præfinitione relicta, debentur pro toto vitæ tempore. cap. 38. num. 4. p. 80

Obseruantia consideranda est in materia alimentorum. c. 38. n. 9. p. 80

Mater alimenta filio pietatis intuitu donasse censetur, nisi protestata fuerit. cap. 38. n. 10. p. 80

Mater administratrix bonorum filij censetur ei donasse alimenta in eo, in quo excedunt fructus bonorum. cap. 38. n. 11. p. 80

Per alimentorum præstationem fors principalis non debet diminui. c. 38. n. 12. p. 80

Mater & successiue frater tenentur ad alimenta iure sanguinis. cap. 38. num. 13. p. 80

Alimenta non taxata debentur ad ratam fructuum, secus est si certa & determinata summa fuerit promissa. c. 65. num. 8. p. 152

Allodium.

Allodium quid sit. cap. 41. num. 23. p. 88

Explicatur

Index Posterior,

- Explicatur differentia inter prædia merè allodialia, feruilia, & franca seu franco modo, vel in feudo franco possessa. cap. 41. num. 22. p. 87
- Alluuio.*
- Alluuionis ius non potest competere iis quibus prædium limitatum concessum est. c. 71. num. 1. p. 163
- Alluuio non mutat confines territoriorum, nec parochiarum, quando sunt limitati. c. 71. num. 2. p. 163
- Alluuio vtrum mutet terminos iurisdictionum. Remissiuè. c. 71. n. 3. p. 163
- Si agri non sint limitati, quod alluione quæritur pertinet ad prædium vicini iure gentium. cap. 71. num. 4. p. 163
- Officiales Principis iure prætendunt incrementa alluionis, si talis sit consuetudo. cap. 71. n. 5. p. 163
- Si Dominus loci incrementa alluionis possideat, præsumuntur feudalia. c. 71. n. 16. p. 164
- Alternatiua.*
- Alternatiua dictio resoluitur in coniunctam, quando post promissionem restitutionis faciendæ in iisdem speciebus monetarum adiecta est clausula eiusdem vel non minoris bonitatis intrinsecæ, vel extrinsecæ. c. 17. n. 17. p. 32
- Si alternatiua non resolueretur in coniunctam in prædicta promissione restituendi easdem species, eiusdem bonitatis intrinsecæ, vel extrinsecæ; oriretur magna inæqualitas inter creditorem & debitorem in præiudicium ipsius creditoris. c. 17. n. 19. p. 32
- Alternatiua habet vim copulæ, ne sequatur correctio in eodem instrumento. c. 18. num. 3. p. 33
- Alueus.*
- Alueus qui fit ad litus fluminis publici, priuatus est; non publicus. c. 48. n. 3. p. 100
- Angelus.*
- Angeli doctrina in l. 1. ff. de loc. public. explicatur cap. 59. num. 5. p. 139
- Annus.*
- Annus qui datur à consuetudine vicinis retrahere volentibus, non currit nisi lapso tempore retrouentionis conuento c. 83. n. 15. p. 189
- Antiquum.*
- In antiquis, Iudex argumentis & coniecturis contentus esse debet. c. 40. n. 22. p. 84
- Aqua.*
- Aqua quando fundum alicuius est ingressa, ipse efficitur dominus aquæ, & de ea ad libitum disponere potest. c. 48. n. 1. pag. 100
- Hoc procedit siue aqua deducatur ex flumine publico, siue ex prædio, aut loco priuato. cap. 48. n. 2. pag. 100
- Aqua ad flumen publicum reuersa, efficitur publica per commixtionem. c. 48. n. 4. pag. 100
- Nemo ius aquæ ducendæ præscribere potest, nisi doceat se illà vsum fuisse iure seruitutis; non autem iure familiaritatis. c. 48. n. 5. pag. 100
- Aquæ possessio non procedit, nisi scientia aduersarij probetur. c. 48. n. 6. pag. 100
- Iure seruitutis aquam possidere dicitur, qui illam deducit opere manufacto, si tale opus factum fuerit in prædio illius contra quem prætenditur possessio. c. 48. n. 8. pag. 100
- In materia aquarum attendenda est consuetudo, & temporis antiquitas. Intellige vt hîc, num. 10. vt procedat, quando inferior præscripsit ius aquæ ducendæ. c. 48. n. 9. pag. 100
- Quando agitur de publica vtilitate non potest impediri aquarum deriuatio. c. 48. n. 11. pag. 100
- Concessio aquæ facta à Principe, intelligitur sine præiudicio iurium tertij. cap. 48. n. 12. intellige vt n. 13. pag. 100
- Quando tertio ius est quæsitum ante concessionem. ibid. pag. 100
- Si aqua duobus sufficere potest, prima concessio non impedit quin aqua alteri etiam concedatur. c. 48. num. 14. pag. 101
- Aqua dicitur sufficere duobus, quando illius vsus diuidi potest per tempora. c. 48. n. 15. pag. 101
- Quamuis aqua duobus sufficere possit, si tamen ex restagnatione fiat præiudicium molendino superiori non subsistit secunda concessio. cap. 48. n. 16. pag. 101
- Aquam turbidam ad impinguanda prædia nemo accipere prohibetur. c. 48. n. 17. pag. 101
- Concessio aquæ generaliter facta intelligenda est de ea, quæ superest deducto vsu publico. cap. 48. n. 18. pag. 101
- Concessio aquæ per Principem facta, nulla est, si ex ea oriatur publicum incommodum. cap. 48. n. 19. pag. 101
- Aqua ad publicos fontes destinata, non potest pro hortorum deliciis per meatus subterraneos diuertere. cap. 48. n. 20. pag. 101
- Aquam nemo per vias publicas sine speciali Principis licentia deducere potest. c. 48. n. 21. pag. 101
- Aquam ad meum prædium cuniculo, vel fossa deducere possum. ibid. n. 27. pag. 101
- Venas aquæ in suo prædio quilibet incidere potest. Ibid. n. 28. pag. 101
- Solitum aquæ cursum possum impedire per opus factum in meo prædio, si nulla seruitus sit constituta. c. 48. n. 30. pag. 101
- Qui est dominus fundi, est quoque dominus aquæ. c. 48. n. 31. pag. 101
- Pro aquis & fontibus dantur interdicta possessoria. c. 48. n. 32. pag. 101
- Pro aquis, datur interdictum de aqua quotidiana & æstiuâ. c. 48. n. 33. pag. 101
- Aquarium.*
- Aquarium quod clandestinè fieri potuit, non probat proprietatem parietis. c. 88. n. 11. pag. 198
- Argumentum.*
- Argumentum à contrario sensu facilè retorquetur. c. 55. n. 36. pag. 125
- Argumentum à contrario sensu nunquam sumitur ad correctionem alterius partis testamenti. c. 87. n. 15. pag. 197
- Argumentum à contrario sensu debet strictè & secundùm limites verborum accipi. c. 98. n. 9. pag. 217
- Ex argumento à contrario sensu non potest colligi dispositionis, sed duntaxat exclusio. c. 98. num. 10. pag. 217
- Datur medium inter excludere, & vocare. Ibid. n. 11. pag. 217
- Ostenditur quòd tria specialia contra iuris dispositionem in eodem casu concurrerent, si argumentum à contrario sensu non caperetur præcisè iuxta limites verborum. c. 98. n. 13. pag. 217
- Articulus iuris difficilis & intricatus æquiparatur quæstioni facti. c. 53. n. 17. pag. 119
- Augmentum.*
- Augmenti eadem debet esse ratio & decrementi monetarum, tam quoad debitorem, quàm quoad creditorem. cap. 1. num. 14. pag. 2. & cap. 3. n. 62. pag. 10
- Augmenti & decrementi monetarum æquale debet esse dubium. c. 2. n. 35. pag. 5
- Augmentum & decrementum monetæ stante partium conuentione; dicitur euenire per accidens. cap. 2. num. 42. pag. 7
- Augmentum pertinet ad liberos primi matrimonij si

Rerum, & Verborum.

ex illo proueniat, in eo tantum in quo est lucratium. c.46. n.2. pag.95
 Augmentum quod maritus lucratur non capitur solum super dote, sed etiam super omnibus bonis uxoris. c.46. n.6. pag.95
 Creditum seu nomen augmenti dotalis debitum marito consideratur uti res inanimata existens in bonis mariti, ita ut illius compensatio cum dote fieri nequeat in prauiudicium creditorum. cap.46. n.10. pag.96

Authoritas.

Authoritas pro integratione requisita non potest interponi ad proprium commodum, sicut nec alia qualibet quae praestatur ratione officij. c.63. n.18. pag.148
 Authoritas patris requiritur ad integrandam personam filij in casibus in quibus patri competit usufructus. c.63. n.20. pag.148
 Contractus facti sine autoritate paterna, in casibus in quibus pater habet usufructum adeo nulli sunt; ut nec iuramento roborentur. cap.63. n.21. pag.148

Aurei.

Aureorum quis fuerit valor annis 1475. & 1488. c.4. num.4. pag.11
 Aurei valore mutato, mutantur etiam rerum omnium pretia. c.6. n.4. pag.13
 Aurei aestimatio utrum taxationis, vel demonstrationis gratia facta sit; varia sunt DD. sententiae, ex quibus bona fides ad praescribendum oritur. cap.6. num.7. pag.13
 Aurei in auro per sexaginta solidos aestimati; ita ut sexaginta solidi, aureum in auro conficiant, quomodo soluendi. c.6. n.10. pag.14
 Quando conuentum fuit solutionem fieri in aureis monetae currentis, quae sit vis horum verborum *moneta currentis*. c.6. n.11. pag.14
 Si aurei simpliciter promissi fuerint, admittitur debitor ad soluendum aestimationem: sed si promissio ad certam speciem, vel ad substantiam etiam auri referantur, auri substantia soluenda est: veluti si dictum fuerit de aureis in auro. c.13. n.2. pag.22
 Aureorum interpretationem Latino idiomate esse diuersam, & *des escus*, gallico sermone. c.13. n.10. pag.23
 Aureis Solis, aut illorum valore legato, sufficit aestimationem praestare. c.14. n.13. pag.26

Aurum.

Aurum perfectissimum, sub quo titulo & quibus caracteris confici debeat. c.12. n.3. pag.20
 Proportio auri, & argenti, quae sit iuxta ordinationes Regias Ibid. n.7. pag.21
 Quando obligatio respicit certum auri pondus, illud praestandum est, aut saltem illius aestimatio tempore solutionis. c.12. n.11. pag.21
 Si aurum ad pondus legatum sit, non habito respectu ad speciem, debetur aestimatio temporis solutionis: si vero habito respectu ad certam speciem siue monetae, siue auri facti non signati, siue auri infecti species, ista praestanda est. c.13. n.13. pag.23

B

Baiulus.

Baiulus in causa sui Domini potest allegari suspectus. c.40. n.17. pag.84

Bayo.

Barones improprie dici possunt quibus competit iurisdicchio ciuilibus & criminalis, cum mero & mixto imperio; nisi & alia concurrant, de quibus ibid.

cap.34. num.6.

pag.73

Bartholus.

Bartholus in *l. Paulus. num. 10. ff. de solut. saluatur a contrarietate. c.17. n.8. pag.31*

Beneplacitum.

Beneplacitum Apostolicum in alienatione requisitum non dicitur solemnitas formalis contractus, sed effectualis: quia potest interuenire post contractum. c.56. n.18. pag.133

Bona.

Bonorum meorum appellatione continentur omnia quae ego possideo. c.50. n.31. pag.110
 Bona patri donata contemplatione matrimonij, respectu nepotum dicuntur aduentitia. c.55. num.1. pag.223
 Bona Vniuersitatis non sunt proprie communia, quia alienari possunt. c.60. n.10. pag.141
 Quae sit differentia inter bona quae publica sunt proprietate, & ea quae sunt in usu publico. c.60. n.11. pag.141
 Bona vacantia pertinent ad fiscum, si quis nullo relicto haerede moriatur: nec non omnia bona herema, & a nemine possessa. cap.71. num.15. pag.164
 Si bona possideantur per feudatarium praesumendum est illa a Principe fuisse possessa tempore concessionis & tradita feudatario per Principem. Ibidem. num.17. pag.164
 Bona herema & pascua quae non possidentur per Communitatem, sed per Dominum; praesumuntur esse Domini. c.71. n.19. pag.164
 Bona in locum alienatorum subrogata veniunt in restitutione fideicommissi. c.87. n.12. pag.197

Bona Fides.

Bona fides omnino requiritur in eo, qui vult modum seu monetae formam praescribere. c.4. n.2. pag.11

Bonitas.

Bonitas monetae intrinseca in quo consistat. c.1. n.1. pag.1. & c.2. n.30. pag.5
 Bonitas monetae intrinseca debet considerari etiam in moneta imaginaria. c.1. n.2. pag.1
 Promissio restituendi in non minori bonitate monetae, sonat in restitutionem earundem specierum. c.1. n.13. pag.2
 Bonitas extrinseca quae dicatur. c.2. n.31. pag.5
 Bonitas intrinseca simul & extrinseca monetae promitti potest in restitutione census. cap.2. num.33. pag.5

Si in eadem oratione fiat mentio bonitatis intrinsecae, & extrinsecae; eadem circa utramque debet esse dispositio. c.3. n.53. pag.9

Quid in Gallia & Hispania circa bonitatem extrinsecam monetarum obseruetur. c.3. n.68. pag.10

Brunus.

Bruni mens explicatur in tract. de monet. limit. 8. n.5. & Scacc. de commerc. §.2. glos. 5. num. 187. & 188 c.17. n.9. pag.31

Bulla.

Bulla in Coena Domini aduersus Romanam Ecclesiam praescribi prohibet. c.25. n.20. pag.54
 Quo tempore ceperit haec Bulla publicari. c.25. n.21. pag.54

Bellus.

Explicatur consilium 103. D. Ludou. Belli. c.25. n.22. pag.54

C

Caducitas.

Caducitati res subiacere non potest, cuius totum dominium est penes debitorem. c.79. n.14. p.181

Index Posterior,

- Caducitas non incurritur si filia marito in dotem constituerit bona emphyteutica, in quorum concessione ipsa fuit comprehensa, cum sit proprium patrimonium vxoris. c.80. n.29. pag.149
- Cancellatio*
- Cancellatio instrumenti solo verbo facta, illud destruit & euacuat. c.68. n.23. pag.158
- Capicij.*
- Capicij Latro *deciso* 34. per totam explicatur. c.100. num.27. pag.223
- Castrum.*
- Castrum in quo nulli sunt habitatores, proprie feudum quaternatum dici non potest. c.34. n.7. pag.73
- Castri appellatione etiam territorium continetur. cap.75. n.16. pag.170
- Tunc maxime cum Castro vendita seu concessa iurisdic-tio censetur, quando concessio procedit a persona priuata, secus si a Principe. cap.84. num.14. pag.191
- Si tamen coniecturae vel probationes sint in contrarium etiam in concessione facta a priuato, non comprehenditur iurisdic-tio. c.84. n.15. pag.191
- Venditor exprimendo se vendere Castrum cum iurisdic-tione, si illi non competat, tenetur de eui-ctione vti vendens rem ad alium spectantem. c.84. num.17. pag.191
- Quando Castrum venditur tanquam quid vniuersale cum sua iurisdic-tione, & pertinentiis, venit iurisdic-tio & alia accessoria: secus si vendatur tanquam res particularis. c.84. n.18. pag.191
- Cautio.*
- Cauere tenetur regulariter haeres grauatus de resti-tuendo fideicommissum. c.70. n.1. pag.162
- Pater vel mater grauati de restituendo fideicommissum, non tenentur cauere. c.70. n.2. p.162. quod an verum sit, vide inferius. n.17. pag.162
- Cautio de fideicommissis praestandis est in vsu quoad mobilia, & pecunias, non quoad immobilia. c.70. num.8. pag.162
- Cautio per haerem grauatum praestanda est de bonis fideicommissi seruandis, & non deteriorandis, & de dolo malo ab futuro, & de restituendo bona casu restitutionis adueniente. c.70. n.10. pag.162
- Cautio fideicommissi nomine praestari debet idonea, datis pignoribus, vel fideiussoribus. c.70. num.11 pag.162
- Si haeres grauatus solum afferat iuratoriam cautio-nem, peti potest per fideicommissarium vt mittatur in possessionem bonorum. c.70. n.12. pag.162
- Cautio iuratoria non admittitur, quando alio modo partibus potest esse consultum; veluti per depositum, vel aliis modis. c.70. n.13. pag.162
- Quod dicitur haerem teneri cauere tantum pro pos-sibilitate, intelligendum est vt procedat quoad immobilia: nam quoad mobilia & pecunias debet cauere idonee. c.70. n.14. pag.162
- Cautio admittitur pro possibilitate quando agitur de Regno vel Ducatu. c.70. n.15. pag.162
- Idem dicendum est si ageretur de tam magno & amplo patrimonio, vt impossibile esset reperiri fidei-ussorem. c.70. n.16. pag.162
- Quando mater, aut alius grauatus non potest cauere idonee, mittitur fideicommissarius in possessionem bonorum causa rei seruanda, vel prouidetur partibus per depositum, seu sequestrum apud personam idoneam. cap.70. num.17. pa-gin.162
- Cecus.*
- Ceci testamenti quae sit forma, & praxis. Remissive. cap.81. n.12. pag.185
- Censu.*
- Census constitutio nulla est, si pretium non fuerit translatum in venditorem census. cap.32. num.10. pag.69
- Quando nihil conuentum fuit in pacto redemptiuo, restitutio fortis fieri potest in quacumque mone-ta non reprobata, habito respectu ad bonitatem intrinsecam tempore venditionis census, & ad extrinsecam quae est tempore redemptionis. cap.17. num.2. pag.30
- Census quidam alij sunt merè reales, alij vero ha-bentes annexam obligationem personalem. cap.39. num.14. pag.82
- Census habentes annexam obligationem personalem, constituunt partem pretij ad effectum solutionis laudemij. c.39. n.15. pag.82
- Census imponi potest super bonis patrimonialibus Communitatum. c.60. n.13. pag.141
- Haeres regulariter tenetur redimere censum super re legata specialiter impositum, quando testator il-lud sciebat. c.61. n.1. pag.142
- Ampliatur vt procedat, siue census fuerit impositus ante, siue post legatum factum. cap.61. num.2. pag.142
- Maxima differentia est inter census creatos iuxta for-mam Bullae, & eos qui in statu Auenionensi fre-quentantur, vbi Bulla non est vsu recepta. cap.61. num.5. pag.142
- Bulla Pij V. quae requirat circa impositionem census super certo praedio. c.61. n.6. pag.143
- Ex Bulla Pij V. licet in contractu census vltra certum praedium adsit obligatio generalis omnium bono-rum; si tamen praedium pereat, perimitur quoque census super eo impositus. c.61. n.8. pag.143
- Census iuxta formam Bullae creatus inhæret præ-dio, & dicitur de illius pertinentiis passiuus. c.61. num.9. p.143
- Census qui non fiunt iuxta formam Bullae, dicuntur esse de pertinentiis personae, non praedij. cap.61. num.10. p.143
- Census isti in quibus Bullae forma non seruatur, di-cuntur ius a re abstractum, & sunt de loco vbi so-lutio destinata fuit. Ibid. n.11. p.143
- In nostris censibus sola actio pro exigendis fructi-bus consideratur, nec aliquod ius reale super re obnoxia censui acquiritur. Ibid. n.12. pag.143
- Quod ad realitatem census fieri debet differentia in-ter eum qui redimibilis est, & reseruatium. c.61. num.13. p.143
- In dubio, contractus potius censuali iudicandus est, quam emphyteuticus. c.79. n.6. p.181
- In contractu censuali, dominium praedij seruientis est apud soluentem, non autem apud eum cui soluitur. cap.79. n.7. p.181
- Verba impropriantur ad efficiendum contractum po-tius censualem, quam emphyteuticum. c.79. n.8. pag.181
- Censum ex censibus decursis conceptum inualidum esse multi DD. existimant. c.97. n.2. p.215
- Contrarium verius est, quando agitur de vero inter-esse debito. c.97. n.3. pag.215
- In censu verum debitum praecedens vim habet nume-rationis, vbi Bulla non est recepta. cap.97. num.5. pag.215
- Census decursos cessante Bulla in sortem conuerti posse verius est, dummodo cesset deprauata in-tentio. c.97. n.6. p.215
- Pignora capi possunt pro securitate census annui, quando adest spes luitionis; secus si illa spes non adsit. c.97. n.8. p.215
- Imposi

Rerum, & Verborum.

Impositio census super re aliena validatur ; si Dominus illius rei , consensum postea præbeat ; vel alia sint bona æquivalentia hypothecata. *ibid.* num. 10. pag. 215

Idem obtinet si non quidem res sit aliena , sed alicui restitutioni obnoxia. *ibid.* n. 11. pag. 215

Si tamen censum imponens dolosè se gesserit , potest agi ad sortis restitutionem loco damnorum & interesse , ac ad contractus annullationem. c. 97. n. 12. pag. 215

Si quis scienter super re aliena tanquam propria censum imposuerit , consensus proprietarij superueniens non reddit validum illum contractum. c. 97. num. 13. pag. 215

Intellige vt locum habeant prædicta ex mente aliquorum , si census fuerit impositus super certo prædio , non autem generaliter quando super omnibus bonis debitoris , vel super pluribus alijs prædijs idoneis. c. 97. n. 14. pag. 215

Sed tamen hoc casu vnum saltem prædium cum suis confinibus debet designari. c. 97. n. 15. p. 215

Designationem certi prædij cum suis confinibus , etiam vbi Bulla Pij V. non est recepta , esse necessariam in censu , quidam tenent. cap. 97. num. 16. pag. 215

Designationem certi prædij cum suis confinibus in locis vbi Bulla Pij V. non est in vsu , necessariam non esse verius est. c. 97. n. 17. pag. 215

Cessio.

Cedere iura possunt omnes , quibus à lege prohibitum non est. c. 32. n. 1. pag. 69

Omnis actio siue directa , siue utilis , cedi potest. c. 30. num. 2. pag. 69

Quamuis cedens nomen debitoris promiserit euictionem cessionario , non tamen tenetur de idoneitate & sufficientia debitoris cessi ; sed sufficit quòd præstet veritatem nominis cessi. c. 49. num. 1. pag. 104

Ampliatur etiam si cessio facta fuerit cum clausulis amplissimis non excedentibus metas euictionis. c. 49. n. 2. & n. 5. pag. 104

Cedens tenetur de bonitate hypothecarum & sufficientia debitoris cessi , habito respectu ad tempus cessionis ; quamuis id non esset expressè promissum. c. 49. n. 10. pag. 104

Hoc procedit si cessionarius ignorabat insufficientiam debitoris cessi ; secùs si sciuisset illum non esse soluendo. c. 49. n. 11. pag. 104

Intellige dummodò ignorantia cessionarij fuerit probabilis. c. 49. n. 12. pag. 105

Probabilis ignorantia suffragatur cessionario ; quamuis etiam cedens ignorasset insufficientiam debitoris cessi tempore cessionis. c. 49. n. 13. pag. 105

Si cessio facta fuerit pro dote , ignorantia quamuis culpofa suffragatur cessionario fauore dotis. c. 49. num. 14. pag. 105

Cessio limitata ad summam principalem non extenditur ad interesse. c. 21. n. 17. pag. 45

Ficta cessio iurium non potest induci , nisi fictio habeat fundamentum aliquod reale. c. 29. n. 13. p. 60

Cessione iurium opus non est in actione personali. cap. 29. n. 11. pag. 61

Cessio iurium facta tertio , emptori soluenti de pretio bonorum venditorum , non valet tanquam cessio , sed habet tantum vim liberationis. cap. 32. num. 9. pag. 69

Nemo potest acquirere cessionem iurium aduersus illum , quem inuitum liberauit. c. 32. n. 11. pag. 69

Cessio facta soluenti de pretio bonorum venditorum valida est , quando solutio facta fuit nomine , &

tanquam de pecunijs emptoris , qui voluit sibi iura acquirere præcedente pacto subrogationis & cessionis faciendæ. c. 32. n. 12. pag. 69

Quando cessio dicatur facta per viam simplicis assignationis , & quando per viam solutionis seu dationis in solutum. c. 49. n. 4. pag. 104

Cessio translatiua non potest fieri sine præuia acceptatione : ideo donationis naturam induit. cap. 57. num. 15. pag. 134

Cessio bonorum.

Qui bonis cessit potest recedere à cessione , & se defendere aduersus creditores. c. 66. n. 4. pag. 153

Cessionarius.

Cessionarius Domini directi non habet vim attractiuam pro consolidatione dominij vtalis cum directo , cum illa affixa sit ossibus ipsius domini directi , & ab illo inseparabilis. c. 66. n. 19. pag. 154

Cessionarius domini directi solam habet actionem confessoriam pro iure retentionis. c. 66. n. 25 p. 154

Res dicitur integra quoad cessionarium domini directi , donec in eius fauorem lata fuerit sententia pro iure prælationis , & facta actualis pretij restitutio. cap. 66. n. 26. p. 154

Non obstante promissione bonitatis , cessionarius tenetur facere suas diligentias. c. 49. n. 44. p. 106

Ampliatur vt procedat , etiam stante clausula *de fournir & faire valoir* , vel etiam *de prendre à soy*. c. 49. num. 45. p. 106

Tenetur creditor , cum cessio facta est , facere diligentias vsque ad bonorum debitoris cessi subhastationem. c. 49. n. 46. p. 106

Item tenetur denunciare cedenti vt veniat ad defendendum. c. 49. n. 47. p. 106

Limita nisi in instrumento onus denunciationis fuerit remissum. c. 49. n. 48. p. 106

Quando cessionarius agit actione cessa , non est necessaria denunciatio. c. 49. n. 49. p. 106

Si cessionarius nominis fuerit in culpa , propter quam debitor cessus factus est minus idoneus , ipsi imputandum est. c. 49. n. 52. p. 106

Clausula.

Clausula rebus sic stantibus non procedit in iis , quæ augmentum vel diminutionem recipiunt. cap. 1. num. 26. p. 4

Clausula *sive moneta crescant* , *sive decrescant* , non est necessariò exprimenda pro validitate pacti de restituendo in eadem bonitate. c. 3. n. 63. pag. 10

Clausula *sans aucuns parats* apposita post promissionem certarum specierum , non alterat principalem dispositionem. c. 5. n. 4. p. 12

Clausulam *en bonnes & grosses especes* , *sans aucuns parats* , non alterare dispositionem præcedentem , in qua clarè promissa est restitutio earundem specierum , probatur exemplo familiari. cap. 18. num. 2. pag. 33

Ostenditur per illas clausulas obseruari iustitiam , & æqualitatem inter debitorem & creditorem ; & quod si non intelligeretur de eisdem speciebus , magnum detrimentum & iniustitia oriretur aduersus creditorem. c. 18. n. 8. pag. 33

Refertur fuisse iudicatum pro validitate & iustitia dicti pacti , & debitorem fuisse condemnatum ad soluendum in iisdem speciebus in contractu census particulariter dinumeratis , & sententiam fuisse executioni demandatam. c. 18. n. 9. p. 33

Clausula *non moindres* , æquè respicit fauorem debitoris & creditoris. c. 18. n. 4. p. 33

Clausula *quorum tenores* , &c. facit vt actus enunciatus habeatur pro inserto ad longum in rescripto. c. 19. n. 8. pag. 41

Index Posterior,

- Clausula in rescripto apposita, per quam fit relatio ad instrumentum conficiendum, fortior est illa quae fit ad iam confectum: quia prima relatio est vera, secunda verò ficta. c. 19. n. 9. pag. 41
- Clausula inuestituræ cum furnis & molendinis, &c. quid importet. c. 41. n. 17. pag. 87
- Clausula cum aquis, & aquarum decursibus, in inuestitura quid operetur. c. 48. n. 24. p. 101
- Liberatio facta creditori cum clausula & moyennant ce a quitté, quem effectum producat. cap. 49. n. 6. pag. 104
- Clausula & moyennant ce, &c. quid operetur, siue per viam conditionis, siue per viam modi adiecta dicatur. c. 49. n. 7. pag. 104
- Clausula garantie, vtrum impedimenta tam iuris quam facti comprehendat. c. 49. n. 18. pag. 105
- Concluditur clausulam garantie, sola iuris impedimenta continere. Ibid. n. 19. pag. 105
- Quid si dictum fuerit garantir de tous troubles & empeschemens. Ibid. n. 20. pag. 105
- Quid inferat clausula prendre à soy, in instrumento cessionis apposita. Ibid. n. 22. pag. 105
- Quid de clausula fournir & faire valoir tant en principal, qu'arrerages. c. 49. n. 23. pag. 105
- Quid importet clausula Gallica fournir & faire valoir. Ibid. n. 21. pag. 105
- Quid si clausula fournir & faire valoir tant en principal, qu'arrerages, addatur clausula tant & si longuement que la rente aura cours. c. 49. n. 24. pag. 105
- Clausula estre de bon & exigible debte, quid importet. c. 49. n. 25. pag. 105
- Clausula faire auoir & fournir, quid importet. cap. 49. num. 32. pag. 105
- Si donator dixerit se donare etiam rem, vel summam, adiecta clausula à prendre sur tous ses biens, vtrum censeatur donasse de bonis propriis tantum. c. 50. num. 28. pag. 110
- Clausula saluo iure impertinentium, non debet apponi si articuli sunt impertinentes notoriè. c. 53. n. 31. pag. 119
- Clausula ius & iustitiam non operatur circa remedia contraria intentioni articulantis. c. 53. n. 32. p. 119
- Clausula salutare in articulis non faciunt vt comprehendatur possessorium, quod fuit suspensum. cap. 53. n. 33. pag. 119
- Clausula pro se, & suis, comprehendit etiam hæredes extraneos, quando concessio facta fuit in contractu. c. 55. n. 6. pag. 123
- Clausula illa fauore liberorum, continet causam impulsiuam, non finalem. c. 55. n. 26. pag. 124
- Eadem verba continent demonstrationem, non dispositionem. Ibid. n. 27. pag. 124
- Clausulam cum suis iuribus & pertinentiis adiecta legato certæ rei; vtrum comprehendat iura tam actiua, quam passiuia. c. 61. n. 3. pag. 142
- Clausula prædicta non continet iura passiuia, quando ex coniecturis constat de contraria voluntate testatoris. c. 61. n. 4. pag. 142
- Clausula ita quod specialitas generalitati non deroget, cuius sit efficaciam in censibus qui apud nos venduntur. c. 61. n. 7. pag. 143
- Clausula illa vt omnis scrupulus auferatur, quid importet. c. 68. n. 13. pag. 158
- Verba solam confessionem importantia probant realem numerationem, si addita in instrumento fuerit clausula illa, in presentia mei notarij & testium. cap. 68. n. 22. pag. 158
- Stante clausula solutis prius, debet omninò præcedere solutio. c. 75. n. 13. pag. 170
- Clausula renunciationis omni legum auxilio, non potest extendi ad ius postea superueniens. cap. 83. n. 7. pag. 189
- Clausula cum suis iurisdictionibus, intelligitur si & quatenus de iure competunt venditori. c. 84. n. 20. pag. 191
- Hoc procedit dum agitur de concessione facta à Principe; sed in translatione facta à priuato, continetur iurisdictione. c. 84. n. 21. pag. 191
- Concessio facta cum clausula adinstar feudorum rusticorum, potius sonat in emphyteusim. c. 86. n. 3. pag. 194
- Clausula pro heredibus quibuscumque, reddit emphyteusim vel feudum merè hæreditarium. c. 86. n. 9. pag. 195
- Si concessio facta fuerit cum clausulis perpetuitatem denotantibus, præsumitur facta iure hæreditario. cap. 86. n. 17. pag. 195
- Si concessio facta fuerit cum clausula, ita quod quando extabunt masculi, foemina non succedant: vel si dictum fuerit, pro te, & successoribus quibuscumque tam masculis quam foeminis: vtrum illud deroget naturæ feudi hæreditarij. c. 86. n. 18. pag. 195
- Clausula & quibus dederis, ostendit feudum & emphyteusim esse hæreditariam. c. 86. n. 19. pag. 195
- Clausula illa tam masculis quam foeminis, etiam hæredibus extraneis adaptari potest. c. 86. n. 20. p. 195
- Si substitutus fuerit vocatus cum clausula à default, maximè cum aliis verbis etiam tractum temporis importantibus, substitutio est fideicommissaria. cap. 92. n. 4. pag. 206
- Distinctio clausulae codicillaris, per verba futuri vel præsentis temporis locum habet in posthumo; non autem in iam nato. c. 93. n. 9. pag. 208
- Clausula omni meliori modo, supplet vitium præteritionis. c. 93. n. 10. pag. 209
- Clausula omni meliori modo habet vim transubstantiandi actum. c. 93. n. 11. pag. 209
- Clausula institutionis omnium prætendentium in quinque solidis, vtrum suppleat vitium præteritionis. c. 93. n. 12. pag. 209
- Clausula illa qua pertinebunt ad superstitem, benè adaptantur restitutioni seruiorum; sed hoc non obstat recognitioni & promissioni de restituendo illorum æstimationem in contractu matrimonij conuentam. c. 95. n. 14. pag. 212
- Clausula superuenientem, vel superuenientes, inter ipsos, est merè personalis, & excludit representationem. c. 99. n. 9. p. 219
- Clausula illa ex ipsorum propria corporibus, est personalis, & contraria representationi. c. 99. n. 12. p. 219
- Clausula illa leurs enfans, significant immediatos & proximiores, & sic excludit representationem. cap. 99. n. 13. pag. 219
- Clausula ex eorum corporibus reuocatur in dubium, sed iuncta cum aliis operatur ad exclusionem representationis. c. 99. n. 16. pag. 219
- Clausula in stirpes, & non in capita, producit effectum quoad illum gradum & personas, inter quas adiecta fuit. c. 99. n. 30. pag. 220
- Ex illa clausula nihil infertur ad alios, sine ipsa in aliis testamenti partibus vocatos. c. 99. n. 31. p. 220
- Per illam clausulam non fit alteratio gradus, sed dispositio easdem personas continet quas contineret, si illa clausula apposita non esset. c. 99. n. 32. pag. 220
- Vide plura verb. Dictio, aut c. 99. aut in verbo Verba. Codicilli.
- In codicillis tempore pestis sæuientis, non minor quam quinque testium numerus requiritur. cap. 81. num. 13. pag. 185
- Codicillo

Rerum, & Verborum.

Codicillorum duo sunt genera, vnum in scriptis, aliud verò nuncupatiuum. c. 82. n. 22. pag.
In codicillis in scriptis sufficiunt quinque testes, qui ab ore proprio codicillantis audierint illam esse suam vltimam voluntatem. c. 82. n. 23. pag.

Collecta.

Magnum præiudicium oritur in præiudicium ementis bona nobilia, si deinde illa reperiantur oneri collectarum supposita. c. 43. n. 9. pag. 91

Comitatus.

Comitatum Venayssini qua ratione Summus Pontifex acquisierit: & quòd illum Barones in temporalibus recognoscant tanquam Dominum immediatum dicti Comitatus, & tanquam Comitem. c. 34. n. 10. pag. 73

Communio Coniugalis.

Communione pacto stante inter virum & vxorem, debita ante matrimonium concepta, & per maritum constante matrimonio exacta, non numerantur inter acquestus. c. 69. n. 1. pag. 160

Legata gratuita per maritum facta de illius hæreditate, & non de bonis communionis, soluenda sunt. c. 69. n. 15. pag. 160

Si maritus bona antiquis creditoribus viliori pretio distracta redemerit, vtilitatem inde prouenientem communem esse verum est: sed dubium vtrum communicari debeat æstimatio maioris valoris; an verò ipsum prædium, seu res redempta. c. 69. n. 17. pag. 160

Verius est hoc casu vxorem solam pretij partem prætereendere posse. c. 69. n. 18. pag. 160

Si de bonis ante matrimonium quæsitis transactum fuerit mediante pecunia, illa in communione ponenda est. Ibid. n. 19. p. 161

Si maritus prædium patrimoniale retraxerit, non prædium, sed pecunia qua retractus factus est in communionem venit. c. 69. n. 10. pag. 161

Communitas.

A Communitate quæ possunt alienari, improprie publica dicuntur. c. 60. n. 8. pag. 141

Communitas vendere potest prædia, horrea, & alia similia bona quæ sunt proprietate publica. cap. 60. num. 12. pag. 141

Quamuis Theatra sint in vsu publico, tamen Communitas potest modum illis vtendi præscribere. c. 60. n. 16. pag. 141

Communitas potest impedire facturam ianuarum, per quam eatur ad locum publicum, non solùm si fiat præiudicium publicæ vtilitati, sed etiam si possibile sit illud oriri in futurum. c. 60. n. 17. pag. 141

Comparatiuum.

Quando partes incipiunt à positiuo, & comparatiuum ponitur negatiuè; tunc positiuum remanet in sua natura neque alteratur per comparatiuum. cap. 18. num. 6. pag. 33

Compensatio.

Compensatio augmenti cum dote, fit quidem ipso iure in præiudicium ipsius mariti; sed non in præiudicium tertij. c. 46. n. 11. pag. 96

Qui exactum non tenetur restituere, non cogitur etiam compensare. c. 46. n. 12. pag. 96

Compensatio apponenda est per creditorem mariti ante litis contestationem, aliàs non potest aduersus creditores hæredis opponi. c. 58. n. 23. pag. 138

Computa.

Computorum solidatio plenam inducit liberationem. c. 68. n. 26. pag. 158

Agens ad reuisionem computorum non auditur, nisi exhibitis scripturis ipsi remissis. c. 68. n. 29. p. 159

In redditione computorum potest fieri gratificatio

administratori, imò & tutori per principalem legitimæ ætatis. c. 68. n. 30. pag. 159

Concessio.

Concessionem factam propter benemerita sortiuntur naturam contractus irrevocabilis. c. 44. n. 10. p. 92

Quando concessio facta fuit patri, & filiis; censentur duæ concessionem in vna occultata. c. 55. n. 3. p. 123

Concessione duobus facta, si is qui primam obtinuit non curauerit concessionem suam intimari, rectè soluitur laudemium, & capitur inuestitura à camera vigore secundæ concessionis, quia directæ actiones remanent penes Cameram. c. 67. n. 12. p. 155

Quando concessio procedit à liberalitate concedentis, dicitur aduentitia: quando verò ex pecunia, vel meritis patris, est profectitia. c. 80. n. 4. pag. 183

Verba concessionis attendenda sunt, dum quæritur vtrum concessio emphyteusis facta fuerit ex causa onerosa. c. 80. n. 6. pag. 183

Condictio.

In materia conductionis ob turpem causam, pro eodem reputantur recipere, & retinere. c. 76. n. 5. p. 171

Retentio facta per tutorem vt matrimonio pupillæ consentiat, subiacet conditioni ob turpem causam. c. 76. n. 6. pag. 171

Considerandæ sunt in hac quæstione circumstantiæ, vtrum quid tutori sponte datum fuerit, an per extorsionem obtentum, etiam in magna & parua quantitate. c. 76. n. 8. p. 171

Conditio.

Conditio non nubendi sine consensu alterius reiicitur ipso iure. c. 38. n. 15. Sed vide n. seqq. pag. 80

Amplia, etiam si conditio ad arbitrium boni viri referatur. c. 38. n. 16. p. 80

Non reiicitur conditio de non nubendo sine consensu alterius, quia non est contraria libertati matrimonij. c. 38. n. 17. pag. 80

Valida est conditio non nubendi sine licentia alicuius. c. 38. n. 18. p. 80

Conditio quæ facile adimpleri potest, adimplenda est statim: aliàs habetur pro non impleta. cap. 67. n. 2. pag. 155

Conditio potestatiua non trahitur retro. cap. 67. n. 20. pag. 156

Filij in conditione positi non censentur dispositiuè vocati ex eo solo quòd positi fuerint in conditione in contractu; sed præterea necesse est vt concurrant coniecturæ sufficientes, ex veriori & receptiori sententia. c. 98. n. 1. pag. 216

Conditiones appositæ in contractu donationis, censentur potius appositæ ad excludendum substitutos, quàm ad includendum positos in conditione. cap. 98. n. 2. pag. 217

Filij in conditione positi in contractibus, non possunt alienata reuocare; sed pater donatarius potest de bonis donatis ad libitum disponere. c. 98. n. 3. p. 217

Filij in contractibus ponuntur principaliter in conditione fauore grauati, & in odium substitutorum. cap. 98. n. 4. pag. 217

Sicut in statutis, ita & in pactis filij in conditione positi non censentur vocati. c. 98. n. 5. pag. 217

Statutum Vrbs vult filios in conditione positos censeri vocatos: quod efficit vt Rota nonnunquam pro illorum vocatione in contractibus iudicauerit. cap. 98. n. 6. pag. 217

Ex actibus conditionalibus regulariter non inducitur aliqua dispositio, vel conuentio. Ibid. n. 7. pag. 217

Filij habent ius tantum in spe, quando sunt positi in conditione etiam in contractibus, id est, quatenus patri succedant ex testamento, vel ab intestato. Ibid. num. 8. pag. 217

Index Posterior,

Positi in conditione in statutis non censentur dispositiue vocati; sed tantum ad excludendum eum qui succedere deberet in defectum ipsorum. cap. 98. num. 15.

Rota Romana iudicauit filios positos in conditione in contractibus non censi dispositiue vocatos, nisi concurrentibus coniecturis legitimis eodem modo quo in testamentis. c. 98. n. 16.

Conductor.

Conductor factio locatoris impeditus aduersus ipsum agere potest pro quocumque damno etiam non intolerabili. c. 31. n. 38. pag. 67

Conductor soluens post non fruitionem habet actionem ex conducto. c. 31. n. 41. pag. 67. Immo & indebiti conditionem. *ibid.* n. 42. pag. 67

Datur hoc casu repetitio licet damnus potuerit prauideri. c. 31. n. 43. pag. 67

Conductor conductoris mei non est meus conductor. c. 59. n. 7. pag. 139

Confessio.

Confessio debet acceptari cum suis qualitatibus. c. 68. n. 16. p. 158

Confessio ad hoc vt prauidetur debet concludere per necesse, non per possibile. c. 68. n. 18. pag. 158

Confessio in dubio explicari debet in fauorem illius qui confitetur. *Ibid.* n. 19. pag. 158

Confessio quæ non continet certam quantitatem explicari debet de eo quod minimum est. c. 68. n. 20. pag. 158

Confessio hæredis quando respicit actum proprium ipsius, dum dicit testatorem suæ fidei aliquid commississe, probat contra ipsum. c. 77. n. 31. pag. 174

Confidentia.

Confidentia magnum est argumentum, filiorum pupillaris ætas. c. 77. n. 18. pag. 174

Confiscatio.

Ad confiscationem bonorum de iure communi nunquam proceditur contra præsentem, nisi in crimine hæresis, & læsæ Maiestatis. c. 20. n. 10. pag. 43

Confusio.

Confusio per aditionem hæreditatis non inducitur quoad actiones quæ post aditionem natæ sunt, sed tantum quoad eas quæ natæ erant tempore aditionis. c. 33. n. 10. pag. 72

Confusio inducitur potius quam ficta solutio aduersus illos qui cum hærede post aditam hæreditatem contraxerunt. c. 58. n. 18. pag. 137

Quamuis per aditionem inducatur confusio, tamen illud non procedit in damnus aduentis, quia non impedit quin adueniente casu restitutionis, hæres sua iura & prælegata detrahat. c. 85. n. 19. p. 193

Coniectura.

Coniecturæ non sunt separatim considerandæ, sed simul coniungendæ; & in coniecturis non est cum rigore procedendum. c. 99. n. 17. p. 219

Coniuncti.

Coniuncti verbis in constitutione admittuntur ad partem alterius coniuncti incapacis. c. 92. n. 5. p. 206

Verbis coniuncti qui, & ex quibus dicantur. c. 92. n. 6. pag. 206

Ad coniunctionem verbalem necesse est quod vocati sint plures sub eadem oratione eodemque verborum contextu. *Ibid.* n. 7. pag. 206

Inter verbis tantum coniunctos an sit locus iuri accrescendi, disputari potest in puncto iuris; sed affirmatiua sententia communiter approbata tenenda est, tam in iudicando quam consulendo. *Ibid.* n. 8. pag. 206

Conscientia.

Conscientia scrupulosa quæ dicatur. c. 68. n. 15. p. 158

Consensus.

Per consensum suum sibi præiudicat generaliter quicumque ad rem feudalem potest habere regressum. c. 83. n. 4. pag. 189

Quod procedit, siue consensus fuerit expressus, siue tacitus. c. 83. n. 5. pag. 189

Constitutio.

Qui dicit constitutionem esse vsu receptam, illud probare tenetur, quando non constat de initio obseruationis. c. 20. n. 6. pag. 42

Constitutio generalis non afficit ignorantes, nisi fuerit publicata in qualibet prouincia; nec sufficit quod fuerit Romæ publicata. c. 20. n. 7. pag. 42

Ad excusandum à pœna constitutionis Extrauagantis non notæ, probabilis est ignorantia. cap. 20. n. 8. pag. 42

Constitutio Principis generalis continens pœnam, quoad casus non expressos recipit interpretationem à iure communi. c. 20. n. 9. pag. 43

Consuetudo.

Consuetudo generalis inter mercatores magni est momenti, quando tractatur de forma solutionis faciendæ. cap. 7. n. 7. p. 15

Ex consuetudine generali vna monetæ species solui potest pro alia, & hoc quomodo intelligendum sit. Remissiue. cap. 13. num. 1. p. 22. & c. 17. n. 4. p. 30

Consuetudines omnes in Gallia sunt reales, & ad sua territoria limitata. c. 33. n. 4. p. 71

Consuetudo permittens legatum mobilium, permittit legatum de pretio proueniente ex bonis venditis. c. 33. n. 6. p. 72

Consuetudo multum potest in materia electionum consularium. c. 62. n. 8. p. 145

Quæ requirantur ad probandam consuetudinem, quæ filij familiæ testandi facultatem habeant. cap. 78. num. 7. p. 179

Consulatus.

Ad Consulatum si quis electus fuerit ante 25. annum completum non potest exercere; nec sufficit illum attingisse. c. 62. n. 2. p. 145

In aliis autem muneribus quibus non est annexa administratio, sufficit attingisse annum 25. cap. 62. n. 3. pag. 145

Deficientibus aliis capacibus minor ad Consulatum eligi potest. *Ibid.* n. 4. p. 145

Consuetudine potest induci vt minor Consulatum exerceat. c. 62. n. 5. p. 145

Qui liberos habet potest esse Consul, quamuis minor; & de 25. annis tot tolluntur, quot adsunt liberi. cap. 62. n. 6. p. 145

Contractus.

Contractus alienationum in quibus requiruntur subhastationes, dicuntur fieri in scriptis; & si ab illis recedatur ante confectam scripturam, nulla debetur gabella, vel laudemium. cap. 37. num. 12. pag. 78

Qui contraxit cum persona prohibita, potest nihilominus ab eadem liberationem obtinere. c. 68. n. 11. pag. 157

Contractus talis declarandus est, qualem partes illum nominauerunt. c. 79. n. 1. p. 180

Contradictor legitimus. Vide in verbo *Legitimus.*

Conuentio.

Conuentio super certa monetæ specie videtur quædam transactio super futuræ variationis periculo. c. 3. n. 66. p. 10

Conuentio præcedens de restituendo pecuniam exhibitam probatur coniecturis. cap. 90. n. 4. pag. 202

Conuen

Rerum, & Verborum.

Conuentio præcedens præsumitur propter vicinitatem actuum. c. 90. n. 4. p. 202

Creditor.

Creditor acceptans litteras loco solutionis habet præsumptionem contra se post lapsum triginta dierum. c. 90. n. 9. p. 203

In dubio interpretatio fieri debet contra creditorem. c. 3. n. 47. p. 8

Creditor recipiens solutionem in moneta indebita, sibi non præiudicat si fuerit protestatus. c. 11. n. 3. pag. 19

Creditor consentiens bona sui debitoris liberari sub haस्ता, nullâ reali pretij numeratione interueniente, censetur remisisse hypothecam sibi aliâs competentem super bonis sui debitoris. c. 21. n. 21. pag. 46

Soluens priori creditori non succedit in eius locum, si illius hypotheca fuerit per nouationem extincta. c. 21. n. 22. p. 46

Creditor posterior intentans remedium iuris offerendi, & soluens anteriori creditori, in illius locum succedit, etiam absque cessione iurium. c. 29. n. 1. pag. 59

Creditorum qui ante hæreditatem aditam contraxerunt cum hærede, sunt præferendi creditoribus hæreditariis. c. 58. n. 5. p. 137

Creditor chirographarius cogitur venire in tributum cum aliis pariter chirographariis, non obstante recognitione facta per debitorem decoctum, vel qui se præparabat ad decoctionem. cap. 72. num. 5. pag. 165

Crimen.

Crimen læsæ Maiestatis non committitur aduersus Principem extraneum in casu fabricationis monetæ, aut similibus. cap. 20. n. 11. p. 43

D

Damnum.

Damnum quod dicatur intolerabile in materia locationis. c. 31. n. 8. p. 65

Refellitur cautela aliquorum volentium colonum lînerari, offerendo locatori omnes fructus. c. 31. num. 9. p. 65

Dicta cautela non est etiam admittenda; quamuis locatio pro vno anno duntaxat facta fuerit. cap. 31. num. 10. p. 65

Quando damnum conductoris est notorium, cessat priuilegium Cameralis obligationis. c. 31. num. 34. pag. 67

Damnum attendi debet non solum quod est in actu, sed etiam quod est in potentia. cap. 60. num. 18. pag. 141

Debitor.

Debitorum aliud est esse extinctionis, aliud sortis principalis census. c. 9. n. 9. p. 17

Debitor debitoris mei quando possit executiue conueniri. c. 59. n. 13. p. 139

Debitor debitoris non potest conueniri viâ executiua nisi prius constet de debito liquido & exequibili. c. 59. n. 14. p. 139

Debitor liberatur si creditor nomina in solum accepit suo periculo, & fortuna. capit. 90. num. 20. p. 203

Decius.

Decij consilium 184. explicatur, & declaratur quomodo procedat. c. 96. n. 16. p. 214

Decoctor.

Inter decoctorem & eum qui proximè decocturus est, non debet fieri differentia. c. 72. n. 2. p. 165

Recognitio chirographi, aut aliud instrumentum fa-

ctum per eum, qui infra duos dies decoxit, non præiudicat aliis creditoribus. c. 72. n. 3. p. 165

Instrumentum factum per duos menses ante decoctionem ab eo qui sciebat debitorem paratum esse ad decoctionem, non præiudicat creditoribus. Ibid. n. 4. p. 165

Recognitio vel aliud instrumentum est validum, si factum fuerit à debitore eodem tempore quo nemo cogitare poterat illum esse decocturum. Ibid. n. 6. pag. 165

Magna est differentia inter debitorem qui decoxit, & eum qui non est soluendo, seu debitoribus suis satisfacere non potest. Ibid. n. 7. p. 165

Ad hoc vt quis dicatur fallitus, necesse est vt omnia bona sua remittat in manibus creditorum, & illorum possessione ac administratione priuetur. Ibid. n. 8. p. 165

Decoctor habetur pro mortuo, & perinde est ac si non esset in humanis. cap. 72. num. 9. p. 165. & c. 100. num. 19. p. 222

Mercator qui recessit in domum religiosam, non vt creditores fraudaret; sed vt commodius cum illis tractaret; non potest dici decoctor, seu latitator. c. 72. n. 13. p. 166

Qui vult impugnare contractum, vel alium actum celebratum per eum qui post aliquod tempus decoxit; tenetur probare non solum decoctionem, sed etiam quod is qui cum tali debitore contraxit, habebat notitiam proximæ futuræ decoctionis. c. 72. n. 8. p. 166

Quamuis timore futuræ decoctionis debitores concesserint dilationem communi debitori, ipse tamen non expectatâ dilatione sibi concessâ soluere potest suis creditoribus, & talis solutio valida est, non obstante quod facta fuerit pendente dilatione sibi à creditoribus concessâ. cap. 72. num. 19. pag. 166

Quando pater decoxit ante solum matrimonium habetur pro mortuo quoad dotis restitutionem, & ideo non illi, sed filiæ dos restituenda est; quamuis filia non fuisset sola stipulata. c. 100. num. 19. pag. 222

Delictum.

Pro vno delicto non est pœna duplex imponenda; & si imposita fuerit pœna corporalis, non est cumulanda pecuniariâ. c. 20. n. 12. p. 43

Demanium.

Ad Demanium si semel Vniuersitas reclamauerit, non potest deinde inuito Principe pœnitere. c. 91. n. 11. pag. 204

Demonstratio.

Demonstrationis causâ tantum valor monetæ censetur appositus. c. 2. n. 40. p. 6

Depositum.

Depositarius tenetur eadem species, eundemque numerum specierum restituere, quando ita conuentum fuit. c. 8. n. 1. p. 15

Depositarius si se obliget ad genus, depositum dicitur irregulare, & transit in naturam mutui. cap. 8. num. 2. p. 15

In deposito irregulari, tacitè censetur data depositario facultas vtendi deposito. cap. 8. numer. 3. pag. 15

Differunt in deposito, quod depositarius se obliget ad idem, vel ad tantumdem reddendum. Ibid. n. 4. pag. 15

Depositarius qui se ad tantumdem reddendum obligauit, est debitor generis. Ibidem, numer. 3. pag. 16

Quando depositarius non est multum diues, nec solet

Index Posterior,

- solet pecunias otiosas retinere; censetur illi tacite data facultas vtendi deposito. Ibid. num. 6. p. 16
 Pecuniæ diminutio cedit damno depositarij, qui se simpliciter ad certam summam genericam obligauit: eodem modo augmentum cedit eius commo- do. cap. 8. num. 7. p. 16
 In dubio depositum præsumitur factum, vt non idem sed tantumdem restituatur. c. 8. n. 8. p. 16
Detractiones.
 Detractiones quando potest hæres facere, Iudex grauat si concedat immisionem etiam cum clausula *de tractis detrahendis.* c. 53. n. 8. p. 117
Dictio.
 Dictio *tiltre*, quid importet in materia monetali. c. 12. num. 2. p. 20
 Dictio *pied* quid significet cum de monetis agitur. Ibidem. num. 4. p. 20
 Quæ sit vis dictionis *aloy*, apud monetarios. Ibidem. num. 5. p. 20
 Dictionum illarum, *Pied, tiltre, aloy*, vis ostenditur, & ad praxim per exempla deducitur. cap. 12. n. 8. pag. 20
 Dictio Gallica, & *les siens*, quoscumque hæredes comprehendit, sicut etiam de iure communi. c. 35. num. 5. pag. 75. Sed vide cap. 55. num. 13. & sequentibus. p. 123
 Dictio *interim* adiecta legato alimentorum, debet explicari fauore alimentarij. cap. 38. num. 1. & 5. pag. 179. & 180
 Dictio *interim* explicanda est in odium debitoris morosi. c. 38. n. 6. p. 80
 Maximè dum agitur de filio, qui alioquin sortem sui legati consumeret. c. 38. n. 7. p. 80
 Per alimentorum præstationem fors principalis non debet diminui. c. 38. n. 12. p. 80
 Dictio *interim*, quandoque sumitur pro *donec.* c. 38. num. 8. p. 80
 Dictio *successores* etiam ad singulares extenditur, si id negotij natura patiat. cap. 44. numer. 6. pag. 92
 Dictio *successores* refertur ad quoscumque, etiam singulari iure succedentes, quando agitur de materia transitoria ad quoscumque hæredes, vel successores. c. 44. n. 7. p. 92
 Dictio *sed* tanquam aduersatiua, non habet vim illationis sed potiùs principalis dispositionis. c. 47. num. 2. p. 97
 Dictiones geminatæ *semper & perpetuò*, multùm conferunt ad inferendum perpetuum & graduale fideicommissum. c. 47. n. 3. p. 97
 Dictio *vendi & alienari*, vtrùm etiam dispositionem testamentariam comprehendat. cap. 47. numer. 5. pag. 97
 Dictio *remaneat, & remanere debeant*, denotant successiuam vocationem. c. 47. n. 8. p. 97
 Dictio *enfans* æquipollet dictioni liberorum; & non solum masculos sed etiam fœminas comprehendit. c. 51. n. 12. p. 113
 Magna est differentia inter dictionem *liberorum & filiorum.* cap. 51. n. 15. p. 113
 Quamuis disponens retulerit verba sua ad liberos *tunc* viuentes; tamen Rota Romana iudicauit ex coniecturis referri debere ad postea natos. cap. 51. num. 20. p. 113
 Dictio *suorum* in testamentis comprehendit hæredes sanguinis, nempe descendentes per priùs, & collaterales per posteriùs. c. 55. num. 8. sed vide n. 13. pag. 123
 Dictio *à die*, ostendit diem termini computari in termino. c. 57. n. 2. p. 134
 Idem est in dictione *infra tres menses*, Ibid. num. 3. pag. 134
 Idem si dictum fuerit *intra sex menses postea subsequentes.* Ibid. n. 4. p. 134
 Dictio *Castri, vel Villa*, est vniuersalis: & in ea omnia iura tam actiua quàm passiuia continentur. cap. 61. num. 16. p. 144
 Dictio *apotheca, seu mensa*, est quid vniuersale: & continet tam commoda quàm incommoda. c. 61. num. 17. p. 144
 Dictio *dummodò*, quo casu vim conditionis obtineat. c. 67. n. 5. p. 155
 Dictionis, & quæ sit vis circa inclusionem prælegati in fideicommissio, quando institutio facta fuit cum clausula *in aliis autem bonis* substitutio verò illi iuncta est per copulam. c. 83. n. 1. p. 192
 Dictio *quibuscumque* in casibus *cap. isto* narratis, censetur apposita ampliatiuè vt aliquid operentur verba. c. 86. n. 26. p. 195
 Dictio *superstites* non nocet filiis primogeniti; quia intelligenda est respectu descendentium ex primogenito, & inter ipsos quamdiu durat linea primogeniti. c. 89. n. 18. p. 201
 Dictio *proximiores* non nocet nepotibus in primogenitura; quia nepos proximior est eodem modo quo pater ipsius, cum in eius locum subintret; non solum per repræsentationem, sed etiam ex proprio capite. cap. 89. n. 19. p. 201
 Dictio *suos* personalitatem continet, & repræsentationem excludit. c. 99. n. 14. p. 219
 Similiter dictio *dictorum liberorum* est personalis. cap. 99. n. 15. p. 219
 Quando testator Iurisperitus non est, appellatione *des enfans* liberi soli primi gradus continentur iuxta communem vsu loquendi, qui attendendus est. c. 99. n. 18. p. 219
 Dictio *les enfans* ostendit testatorem respexisse personas grauatas. c. 99. n. 27. p. 220
Dilatio.
 Ex eo quòd quis petierit dilationem ad soluendum, non sequitur creditorem manutenendum esse ad fines exigendi. c. 64. n. 16. p. 150
 Dilatio apposita in rescripto numeratur à die datæ. c. 67. n. 7. p. 155
Diligentia.
 Diligentias nemo tenetur facere, quando constat quòd si eas fecisset, fuissent tinutiles. cap. 49. n. 50. pag. 106
 Limitatur etiam quòd dictum est de diligentis, vt non procedat si nominis exigibilitas fuerit promissa. c. 49. n. 51. p. 106
 Licitum est vnicuique sibi consulere, & vti diligentia pro obtinenda solutione, vel assecuratione sui crediti; quamuis inde damnum alterius indirectè emergat. c. 72. n. 15. p. 166
 Licet quis credat probabiliter debitorem non esse soluendo, sibi tamen præcauere potest. c. 72. n. 16. pag. 166
 Diligentia quæ adhibetur pro conseruatione bonorum suorum, dolo carere præsumitur. c. 72. n. 17. pag. 166
Diminutio.
 Diminutionis & augmenti eadem debet esse proportio, tam quoad debitorem, quàm quoad creditorem. c. 7. num. 4. p. 15
 Ampliantur præmissa vt locum habeant, etiam si obligatio esset concepta in moneta imaginaria. c. 7. n. 5. pag. 15
Dinumeratio.
 Dinumeratio si facta sit specierum iuxta conuentionem

Rerum, & Verborum.

- nem de restituendis in iisdem speciebus, conuen-
tio seruari debet. Idem si dictum fuerit de simili-
bus. c. 5. n. 3. p. 12
- Sola diligens specierum dinumeratio facta in contra-
ctu ad instantiam creditoris, licet non sit suffi-
ciens ad obligandum debitorem ad restitutionem
earundem specierum; tamen cum aliis iuncta ma-
gnam facit pro creditore præsumptionem. cap. 12.
num. 12. p. 22
- Præceptum factum per Dominum suis subditis de fa-
ciendo dinumerationem prædiorum, non arguit
per neesse dominium directum vniuersale. cap. 41.
num. 18. p. 87
- Dispositio.*
- Dispositio relata ad tempus mortis, est conditiona-
lis. c. 50. n. 51. p. 111
- Quando alicui permittitur de aliqua re disponere si
res illa sub generali dispositione comprehendi
possit, censetur etiam comprehensa in generali
hæredis institutione. c. 50. n. 20. p. 109
- Dolus.*
- Dolus arguitur ex breuitate temporis, quo edictum
publicatum est. c. 10. n. 6. p. 18
- Dominus.*
- Dominus habet fundatam intentionem in terris he-
remis, & incultis. c. 25. n. 10. p. 54
- Intellige nisi Communitatis habitatores soliti essent
illis terris uti, & in illis sua animalia immittere ad
pascendum. c. 25. n. 11. p. 54
- Dominus loci potest, si velit, se supponere iurisdic-
tioni Baiuli sui. c. 40. n. 16. p. 84
- Domini iurisdictionales sunt quidem fundati in toto
territorio quoad iurisdictionalia; sed non quoad
dominium directum prædiorum particularium. c.
41. n. 8. p. 86
- Domini terrarum si præendant dominium directum,
tenentur illud probare. Ibid. n. 2. p. 86
- Amplia ut procedat, siue bona possideantur per in-
uestitum, siue per tertium. c. 41. n. 3. p. 86
- Si in aliquo territorio sint plurima prædia merè allo-
dialia, Dominus loci non habebit fundatam inten-
tionem in dominio directo vniuersali. c. 41. num. 4.
pag. 86
- E contra, si nulla sint prædia libera in toto territo-
rio; ex eo sumitur argumentum dominij directi
vniuersalis. c. 41. n. 5. p. 86
- Non nocet dominio vniuersali, quòd aliquis alius
possideat dominia directa: quia vnus potest esse
dominus directus inferior, & immediatus; & alius
superior, & mediatas. c. 41. n. 6. p. 86
- Quando quis est dominus directus vniuersalis, alij
præterdentes dominium directum particulare ten-
entur ius suum probare. c. 41. n. 7. p. 86
- Dominium directum superius & vniuersale domini
iurisdictionalis colligitur ex eo, quòd dominia di-
recta particularia illi soluunt laudemium, & su-
per illis habet ius prælationis dum venduntur.
Ibid. n. 8. p. 86
- Argumentum dominij directi vniuersalis colligitur
ex eo quòd de prædiis franchis à censu soluitur
Domino laudemium. Ibidem, n. 9. p. 86
- Ex præstatione laudemij resultat probatio dominij
directi. c. 41. n. 10. p. 87
- Fallit si domini consensus fuisset requisitus pro abun-
dantiori cautela. c. 41. n. 11. p. 87
- Dominij directi non oritur concludens probatio ex
eo, quòd maior pars prædiorum territorij est
emphyteutica erga Dominum loci. c. 41. n. 14. p. 87
- Maximè quando agitur contra tertium possessorem.
c. 41. n. 15. p. 87
- Quæ debeat articulare & probare is, qui præterdit ex-
cludere dominium directum vniuersale, ob aliena-
tiones factas tanquam de bonis liberis & merè al-
lodialibus. c. 41. n. 32. p. 88
- Non sufficit quòd dominus directus agens contra
emphyteutas producat rotulum possessorum, sed
etiam tenetur designare & probare certa prædia
ex quibus præterdit canonem deberi. c. 64. num. 1.
pag. 149
- Dominus agens contra successores descriptorum in
lista, tenetur probare qualitatem illam, quòd sint
successores. c. 64. n. 5. p. 149
- Dominus loci probans dominij directi possessionem
quoad certos particulares, quoad illos duntaxat
manutenendus est. c. 64. n. 13. p. 150
- Quando quis non habet dominium vniuersale terri-
torij, tenetur docere quænam sint singula corpora
emphyteutica. c. 64. n. 17. p. 150
- Res dicitur integra quoad cessionarium domini dire-
cti, donec in eius fauorem lata fuerit sententia pro
iure prælationis, & facta actualis pretij restitutio.
cap. 66. n. 26. p. 154
- Dominus loci inuestitus de toto territorio, dominus
est incrementorum. c. 71. n. 10. p. 163
- Idem dicendum est si Domino iurisdictionali con-
cessa fuerint à Principe Regalia. cap. 71. num. 11.
pag. 164 p. 164
- Dominus non potest uti pascuis nisi moderatè, non
autem ut conuertat totum in suam vtilitatem. c. 71.
num. 22. p. 164
- Intellige in pascuis in quorum possessione est Com-
munitas, non autem quoad pascua, in quorum
possessione Dominus loci reperitur; cum in illis
habeat pro se iuris præsumptionem. cap. 71. n. 23.
pag. 164
- Ex generali Gallix consuetudine Domini iurisdic-
tionales præsumuntur domini pascuorum, ne-
morum, & similibus bonorum. cap. 71. num. 24.
pag. 164
- Dominus directus qui sciuit pactum de retrouenden-
do, & non reclamauit: tale pactum etiam in
sui præiudicium approbare censetur. c. 83. num. 14.
pag. 189
- Dominus non est cogendus alios veluti socios in suo
dominio pati. c. 91. n. 19. p. 205
- Domus.*
- Si aliquæ cameræ sint extra terminos domus do-
natæ, non continentur in donatione. c. 94. num. 3.
pag. 210
- Si fabricæ modus domus referuatæ & horti, sit con-
formis domui referuatæ; illi potius hortus adiudi-
candus est. c. 94. n. 4. p. 210
- Donatarius, Donatio.*
- Donatarius à donatario Trebellianicam minimè de-
ducit. c. 78. n. 23. p. 180
- Hoc est verum, quando succedit tanquam donata-
rius; secus si tanquam hæres ab intestato donata-
rij primi, qui grauatus est de restituendo secundo:
quia Trebellianicam detrahit ut hæres filij graua-
ti, non tanquam filij, sed tanquam hæredis ab in-
testato. c. 78. n. 24. p. 180
- Donatarius causâ mortis patitur detractionem fal-
cidix, non autem Trebellianicæ. cap. 78. num. 26.
pag. 180
- Donatio facta per auum filio si sit merè hæreditaria,
computatur in calculo legitimæ. cap. 35. num. 6.
pag. 75
- Quando donatio incipit à persona filij, & desinit in
personâ nepotum, bona sic donata computantur ad
augendas legitimas liberorum. c. 35. n. 21. p. 76
- Quando

Index Posterior,

- Quando pater tantum recipit, quantum donat; non fit præiudicium liberis: ideo bona reciproce donata non computantur. c. 35. n. 22. p. 76
- Donatio simulata in fraudem domini directi non meretur nomen donationis. c. 39. n. 3. p. 81
- Quæ solemnitates in donationibus interuenire debeant ex dispositione statuti Delphinalis. cap. 40. num. 13. p. 84
- Donatio si per multos annos fuerit obseruata pro eius corroboratione leuiore probationes requiruntur. c. 40. n. 20. p. 84
- Reseruatio vsufructus secundum nonnullos donationem omnium bonorum validam non reddit. c. 40. n. 24. p. 84
- Fructus reseruati & quæ sita ex eis pertinent ad hæredes donatoris. cap. 40. numer. 25. & 27. pag. 84
- Amplia etiam si reseruatio fructuum facta fuerit ad vitam, ibid. n. 26. p. 84
- Qua cautela fieri possit, vt reseruata acquirantur donatio. Ibidem, n. 28. p. 84
- Onus probandi tenuitatem donationis pertinet ad allegantem. c. 40. n. 32. p. 85
- Si donator summam competentem in donatione omnium bonorum sibi reseruauerit, non officit donationi si postea illam consumpserit. cap. 40. n. 33. pag. 85
- Donatarius vniuersalis habetur loco hæredis. cap. 50. num. 23. pag. 109
- Vtrum is qui habet facultatem eligendi, si simpliciter donauerit, censetur potius donare de proprio quam de bonis, circa quæ cadebat electio. cap. 50. num. 24. p. 109
- Per donationem vniuersalem censetur quis elegisse, in vim facultatis eligendi sibi concessæ. cap. 50. n. 21. p. 109
- Donatio facta per aliquem de bonis suis comprehendit omnia per eum possessa. cap. 50. numer. 30. pag. 110
- Si pater filio medietatem omnium bonorum donauerit, deinde alteri filio tertiam partem, reseruato sibi semper vsufructu; tertia pars computanda est, ponendo in globo medietatem donatam. cap. 50. num. 32. p. 110
- Donatio facta liberis non reuocatur remedio *l. si unquam. Cod. de reuocand. donat.* sed remedio *l. si totas. Cod. de inoffic. donat.* capit. 54. numer. 1. pag. 120
- Donatio facta contemplatione matrimonij non reuocatur per superuenientiam liberorum. c. 54. num. 2. pag. 120
- Intellige vt hoc locum habeat quando donatio fit in contractu propriij matrimonij; secus si alieni. c. 54. num. 3. p. 120
- Donatio contemplatione matrimonij facta propriæ nepti reuocari potest ob superuenientiam liberorum. c. 54. n. 4. p. 120
- Ampliat etiam si donatio facta fuisset contemplatione matrimonij & fauore liberorum ex illo procreandorum. c. 54. n. 5. p. 120
- Donatio non reuocatur ob natiuitatem liberorum, nisi facta fuerit de omnibus bonis, aut illorum parte notabili. cap. 54. num. 6. p. 120
- Quæ sit pars bonorum notabilis, ad hoc vt donatio reuocetur per liberorum natiuitatem, Iudicis arbitrio relinquatur. c. 54. n. 7. p. 120
- Si donator viuens non fuerit conquestus, donatio firma remanet, non obstante superuenientia liberorum. c. 54. n. 9. p. 120
- Donationis reuocatio ex *l. si unquam. Cod. de reuocand. donat.* fit fauore patris, qui potest de illis bonis disponere si velit in fauorem extraneorum, dummodo filij non defraudentur legitimâ. cap. 54. num. 12. p. 121
- Donatio multo magis irreuocabilis est ex *l. si unquam.* quando donatarius viuente & non contradicente donatore, quietè & pacificè bona donata possedit. c. 54. n. 13. p. 121
- E contra si donator viuus bona donata possedit, facilius hæredes habent ius reuocandi donationem ex capite liberorum superuenientium. cap. 54. num. 14. pag. 121
- Si donatarius viuo donatore moriatur, facilius reuocatur donatio ex capite superuenientium liberorum. c. 54. n. 15. p. 121
- Donator post natiuitatem liberorum percipiens alimenta à donatario promissa, donationem confirmare videtur. c. 54. n. 16. p. 121
- Si donator habuit iustum impedimentum declarandi animum suum circa reuocationem donationis, liberi superuenientes facilius agere possunt ad illius reuocationem. c. 54. n. 17. p. 121
- Si donator filium ad remotas regiones profectum, mortuum esse credidisset, qui tamen postea superuenerit; donatio reuocatur. c. 54. n. 19. p. 121
- Si donator tempore donationis habebat liberos aliquos, donatio non reuocatur ex *cap. d. l. si unquam.* c. 54. n. 20. p. 121
- Donationem aliqui tenent indistinctè reuocari per superuenientem legitimacionem naturalium liberorum. c. 54. n. 25. p. 121
- Donatio si fuerit transactione firmata, vtrum reuocetur ob superuenientiam liberorum, resoluitur negatiuè si sit vera transactio; secus si esset donatio & liberalitatis in effectu exercitium conficto transactionis nomine. c. 54. n. 29. p. 121
- Donatio facta contemplatione filiorum nascituro- rum, videtur ius dare liberis irreuocabiler. c. 55. num. 2. p. 123
- In donatione facta per patrem filio, & suis, ius irreuocabile liberis acquiritur. cap. 55. numer. 5. pag. 123
- In donationibus quæ sunt liberis per parentes, maximè in capitulis matrimonialibus, dictio *suorum* debet intelligi prout in testamentis. cap. 55. num. 7. p. 123
- Donationes quæ fiunt in contractu matrimonij, sunt pars ipsius contractus, & sunt irreuocabiles sicut matrimonium. c. 55. n. 9. p. 123
- Donationes matrimoniales censentur prius contractæ inter affines amborum coniugum, & inter sponfos alioquin non contracturos. c. 55. n. 10. pag. 123
- Donatio acquiritur donatario, & non illi cuius contemplatione donatum est. c. 55. n. 25. p. 124
- Si donator sibi ius reuersionis in certo casu reseruauerit, bona donata remanent libera in casu contrario. c. 55. n. 37. p. 125
- Quando bona sunt sita in diuersis iurisdictionibus, perinde est: ac si factæ fuissent diuersæ donationes. c. 56. n. 8. p. 132
- Quamuis donatio fiat de certa pecuniarum quantitate, non interueniente manuali traditione, necessaria est insinuatio in locis vbi bona donatoris sunt sita, vt euitentur fraudes. c. 56. n. 26. p. 133
- Donatio insinuata intra tempus à statuto requisitum, retrahitur ad tempus quo facta fuit. c. 57. num. 7. p. 134
- Donatio dici non potest quoties quis alienam suscipit obligationem, non propriam. c. 57. n. 9. p. 134
- Contractus

Rerum, & Verborum.

- Contractus donationis est principalis, fideiussionis
verò accessorius. c. 57. n. 10. p. 134
- Qui donationis causâ promittit soluere summam, ad
quam furiosus est obligatus, validè contrahit: se-
cùs si obligationi accedat veluti fideiussor illius.
c. 57. n. 11. p. 134
- Donatio in transactione aliòue contractu oneroso
contenta in clausulis executivis, & non principa-
liter, non est insinuanda. c. 57. n. 22. p. 135
- Donatio ex causa dotis, vtrùm indigeat insinuatione;
magna est quæstio. c. 57. n. 23. p. 135
- Diversæ referuntur DD. sententiæ cum decisionibus
subsequutis in proposita controuersia. c. 57. n. 29.
pag. 135
- Donatio inter viuos iurata per filium familiâs facta
non subsistit, in casibus in quibus pater habet
vsumfructum legalem. c. 63. n. 22. p. 148
- Donatio causâ matrimonij per filium contrahendi
cum substitutionibus iure Gallico etiam sine in-
sinuatione subsistit in vim pacti. cap. 92. num. 1.
pag. 206
- Quando pater donauit filio, nepotes ex eo habent
legitimam super huiusmodi bonis donatis; secùs
est si non filio, sed nepotibus ex eo donatio facta
sit. c. 92. n. 9. p. 207
- Donatio inter patrem & filiam in potestate constitu-
tam sustinetur ex causa scriniorum & apparatus
nuptialium. c. 95. n. 6. p. 211
- Per donationem causâ mortis acquiritur ius absentibus,
saltem in vim legati vel fideicommissi. c. 78.
num. 10. p. 179
- Intellige quando ille qui disposuit erat capax testan-
di, aliàs non. c. 78. n. 11. p. 179
- Donatio causâ mortis facta ab eo qui testari non po-
test, non valet neque vt donatio, neque vt fidei-
commissum. c. 78. n. 12. p. 179
- De forma donationis causâ mortis est, vt per eam
absentibus nihil acquiratur. cap. 78. numer. 13.
p. 179
- Quando donatio causâ mortis est inualida quoad pri-
mum donatarium, non potest similiter subsistere
quoad substitutum. c. 78. n. 16. p. 179
- Primo gradu donationis existente valido, propter
præsentiam & acceptationem patris filij infantis;
secundus est etiam validus, quamuis pro secundo
nemo acceptauerit. c. 78. n. 17. p. 179
- Dos.*
- Si agatur de dote, interpretatio fieri debet fauore
dotis, vt testator de maioribus aureis intellexerit.
cap. 13. num. 7. p. 23
- Dotis interesse maritus potest petere in pecunia exi-
stentis, etiam aduersus extraneum dotantem, ex ve-
riori sententia. c. 13. n. 17. p. 24
- Soluto matrimonio, vxor non potest petere interesse
dotis, etiam sub alimentorum nomine. c. 13. n. 18.
pag. 24
- Dotis solutio promissa fieri debet iuxta formam &
monetam in contractu matrimonij conuentam. c.
15. n. 1. p. 27
- Dotis restitutio soluto matrimonio fieri debet iuxta
valorem monetæ tempore contractus. Intellige
vt hîc, multis num. sequentibus. cap. 15. num. 2.
pag. 27
- Dotis contractus diligenter attendendus est, dum
quæritur in qua moneta dos solui, aut restitui de-
beat. c. 15. n. 4. p. 27
- Etiam si aureus sit taxatus, dotem in speciebus auri,
vel eorum valore iuxta tempus matrimonij resti-
tuendam esse, fuit iudicatum. cap. 15. n. 6.
- Sed contra, ibid. n. 10. p. 27. & 28
- Si dos fuit promissa restitui in moneta imaginaria,
admittitur distinctio bonitatis intrinsecæ mone-
tæ, & extrinsecæ. cap. 15. n. 8. p. 28
- Res in dotem datæ quæ pondere, numero & men-
sura constant, mariti periculo sunt. cap. 15. n. 9.
pag. 28
- Reprobatur sententiâ Senatus Burdegalensis circa do-
tis promissam restitutionem in aureis taxatis, de
qua supra, n. 6. c. 15. n. 10. p. 28
- Limitatur tamen, nisi promissio facta fuisset de au-
reis in eadem æstimatione restituendis. ibid. n. 11.
pag. 28
- Expenditur doctrina Bartoli in l. Paulus. n. 10. de so-
lut. c. 15. n. 12. p. 28
- Nec non Peregr. consil. 13. n. 9. volum. 3. cap. 15. n. 13.
pag. 28
- Si conuentum fuerit quòd ducati pro dote dati red-
dantur in eadem æstimatione; tunc æstimatio lo-
cum ducatorum obtinet, & augmentum & decre-
mentum pertinet ad debitorem. cap. 15. num. 14.
pag. 28
- Pecunias pro solutione dotis dans ad censum vtitur
priuilegio dotis & illius anterioritatis, tam pro
sorte principali quàm pro censibus decurrendis. c.
21. n. 4. & vide ibid. n. 23. p. 44. & 46
- Inter duas dotes præfertur semper ea, quæ prior fuit
tempore. c. 46. n. 4. p. 95
- Limita nisi aliquid extaret de secunda dote: nam su-
per bonis illius extantibus, vxor eiusque liberi vel
creditores præferendi sunt. c. 46. n. 5. p. 95
- In dote nullam captionem lex admittit, nec vnum ex
coniugibus cum damno alterius locupletari pati-
tur. c. 49. n. 15. p. 105
- Leges loquentes de dote æstimata locum habent dun-
taxat, quando maritus bona in solum proprio
nomine accepit. c. 52. n. 6. p. 115
- Dotis causâ sola promissio, vel destinatio dicitur dos.
c. 57. n. 34. p. 135
- Regulamentum aut statutum generaliter loquens,
non comprehendit causam dotis, in ijs in qui-
bus dos est specialiter priuilegiata. cap. 57. n. 24.
pag. 135
- Dos est à iure specialiter priuilegiata in materia infi-
nuationis. ibid. n. 25. p. 135
- Dos constituta pro certo & determinato matrimo-
nio, dicitur data ob causam finalem matrimonij. c.
57. n. 26. p. 135
- Filia familiâs ex dote aduentitia etiam absque consen-
su patris disponere potest; cum in ea pater non ha-
beat vsumfructum. c. 63. n. 4. p. 147
- Si filia patri præmoriatur relictis liberis, dos à patre
profecta non redit ad patrem, sed pertinet ad li-
beros ex consuetudine Martini vbique recepta. c.
78. num. 1. p. 178
- Liberis post matrem defunctis, succedit auus si solus
sit; si verò alij adsint liberi, fratres defuncti om-
nes pro virili cù auo succedunt in dote profecta ab
ipso auo; & aliàs iuxta gradus prærogatiuam. c. 78.
num. 2. p. 178
- De dote profectitia mater non potest in præiudicium
suorum liberorum disponere, quibus consuetudo
illam defert, ex Hondedæo. c. 78. n. 18. p. 179
- Sed hoc decidi non potest, nisi consideratis verbis
contractus. c. 78. n. 19. p. 179
- In generali dotis constitutione non continentur bona
prohibita alienari sub pœna caducitatis. c. 80. n. 27.
pag. 184
- In casibus in quibus nulla incurritur caducitas, bona
emphyteutica possunt in dotem assignari. cap. 80.
num. 28. p. 184
- Pro

Index Posterior,

Pro dote possunt alienari bona ex concessione emphyteutica restitutioni obnoxia. c.86.n.4. p.194
 Quamuis cum qualitate emphyteutica concurrat fideicommissum paternum, bona restitutioni obnoxia pro dote possunt alienari. c.86. n.6. p.194
 Ampliatur ut procedat, etiamsi in concessione dictum fuisset, quod fœminæ non succederent stantibus masculis. c.86. n.7. pag.195
 Si maritus dotem receperit partim in pecunia, partim in mobilibus æstimatis; soluto matrimonio tenetur ad restitutionem æstimationis mobilium, vnà cum residuo dotis in pecunia consistentis. c.95. n.2. pag.211
 Pater dotem ad se reuersam non potest minuere, vel alienare. c.100. n.4. p.221
 Hæc procedunt tam in dote promissa, quàm soluta. cap.100. n.5. p.221
 Dos ad patrem reuersa remanet adhuc dos, & habet dotis priuilegia. c.100. n.6. p.221
 Ampliatur, siue dos consistat in specie, siue in quantitate: quia utroque casu dominium illius non transit ad patrem. c.100. n.7. p.221
 Qui non potest dotem aut rem aliam alienare, non potest hypothecare. c.100. n.9. p.222
 Ex verbis contractus colligitur utrum dotis actio sit propria filia. c.100. n.10. p.222
 Pater filia dotis causâ donare non prohibetur, licet in eius sit potestate. c.100. n.11. p.222
 Quando filia dotem sola stipulatur, efficitur patrimonium filia, & nepotes illam in legitimam aui non tenentur imputare. c.100. n.12. p.222
 Dotis recognitio facta ad vtilitatem vxoris, arguit dotem illius esse propriam, & actionem pro dote soli filia competere. c.100. n.13. p.222
 Quando actio dotis soli filia fuit quaesita, creditores paterni super illa nihil possunt prætere. c.100. num.18. p.222
 Quando stipulatio dotis restituendæ fuit per patrem ad sui vtilitatem interposita, ius est illi quaesitum & radicatum, sita ut pater non possit illi renunciare in præiudicium suorum creditorum. cap.100. n.26. pag.222
 Cessante pacto dotis ad patrem deuoluendæ, immò stipulatione per filiam nomine suo, & ad vtilitatem suam interposita de consensu patris; nullum ius patri, nec paternis creditoribus acquiritur: sed restitutio dotis soli filia facienda est. cap.100. n.27. pag.223

E

Electio.

Ius eligendi ad nullitatem electionis competit cuilibet de populo. c.62. n.16. p.145
 Mortuo Consule, ad nouam electionem procedendum est. c.62. n.17. p.145
 Valet argumentum ab electione in spiritualibus ad munera temporalia Ciuitatum. cap. 62. num. 18. pag.145
 Si maior pars Capitulî minus idoneum eligat, sustinetur electio in persona illius qui proximè accessit in votis. cap.62. n.19. p.145
 Hoc est verum quando eligentes habent ius eligendi tanquam singuli, secus est si collegialiter potestas eligendi deuoluitur ad totum Collegium, cui minor pars errando præiudicare non potuit. cap.62. num. 20. p.145
 Electio minoris partis præualet, quando scienter electus fuit indignus. c.62. n.23. p.146
 Eligentes indignum præsumuntur id fecisse scienter,

quia tenentur se informare de qualitate electorum. cap.62. n.24. p.146
 Non debet fieri quoad hoc differentia inter eligentes scienter indignum, & incapacem, seu ineligibilem. cap.62. n.25. p.146
 Verius est electo inhabili, procedendum esse per eodem loci Consiliarios ad nouam electionem, nec admittendum eum qui in votorum numero proximus fuit. c.62. n.26. p.146
 Ius eligendi magistratus Municipales spectat ad consilium iure proprio. Ibid. n.27. p.146
 Quando quis eligit iure proprio, factâ nulliter electione, variare potest. Ibid. n.28. p.146
 Qui ius habet eligendi & prouidendi, si nulliter elegerit, iterum eligit. Ibid. n.29. p.146
 Quando impedimentum electi est duntaxat temporale; semel factâ electione, iterum ad illum redire potest. c.62. n.30. p.146
 Grauat de restituendo liberis; non potest vni totum relinquere; sed omnibus debet restituere, nisi eligendi facultas sibi concessa fuerit. cap. 50. num. 1. pag.108
 Promissio de eligendo vim effectualis promissionis obtinet. c.50. n.7. p.109
 In electione nihil agendum superest statim vbi facta est animi declaratio. c.50. n.8. p.109
 Quoties ex facti circumstantiis apparet de voluntate deliberata eligere debentis, electio habetur pro facta. c.50. n.15. p.109
 Mater quæ habet facultatem eligendi vnum ex liberis, utrum constituendo procuratorem ad eligendum censeatur elegisse. c.50. n.16. p.109
 Electo facta censeatur per generalem hæredis institutionem. c.50. n.19. p.109
 Simpliciter usufructuarius disponendo non censeatur nominasse, seu elegisse per generalem hæredis institutionem. c.50. n.22. p.109
 Alienata titulo lucratiuo per eum qui habebat facultatem eligendi, non imputantur in legitimam super bonis ipsius electo debitam. cap. 50. num. 25. pag.109
 Contrarium tamen verius est, ut donatio censeatur facta de bonis propriis donantis. cap.50. num.26. pag.109
 Hoc tamen non procedit, in si contrarium adsint coniecturæ. c.50. n.27. p.110
 Ius eligendi includitur in bonis illius cui competit electio. c.50. n.29. p.110
 Qui habet eligendi facultatem, electum grauare non potest. c.50. n.33. p.110
 Electus non habet ab eligente, sed à mandante fieri electionem. c.50. n.34. p.110
 Electus grauari potest ab eligente in fauorem aliorum eligibilium. c.50. n.35. p.110
 Grauat de eligendo potest electum onerare, si illi bona propria relinquat in compensationem. c. 50. num.37. p.110
 Electus hæres ab eligente institutus si confecerit inventarium, non tenetur ad onera sibi per eligentem imposita; nisi pro rata lucri. cap.50. num.40. pag.110
 Quando testator posuit in voluntate alicuius ut possit eligere, vel non eligere; tunc electus ab eo grauari potest: & ad hoc expenditur text. in l. vtrum. 8. §. cum quidam. ff. de reb. dub. cap.50. num. 41. & num.42. p.110
 Quando libertas eligendi vel non eligendi alicui data est, tunc electus dicitur habere ab eligente, non à testatore. c.50. n.44. p.111
 Grauat de eligendo tempore mortis, non potest eligere

Rerum, & Verborum.

eligere ante mortem. cap. 50. num. 48. pag. 111
 Si electus in vita sit mortuus ante eum qui moriens eligere debet, electio nulla redditur. c. 50. n. 49. pag. 111

Electio tempore mortis facienda, si fuerit facta in vita, confirmatur morte; nisi fuerit reuocata. c. 50. num. 50. p. 111

Qui habet facultatem eligendi, tenetur sequi voluntatem testatoris etiam tacitam. cap. 50. numer. 52. p. 111

Graua men de eligendo censetur ex coniecturis relatum ad tempus mortis; quamuis testator id expressè non dixerit. c. 50. n. 53. p. 111

Variæ referuntur coniecturæ, ex quibus onus eligendi relatum censetur ad tempus mortis. c. 50. n. 54. pag. 111

Qui eligendi facultatem demandatam habet, non solum vnum, sed etiam plures potest eligere. cap. 51. num. 1. p. 112

Si is qui eligere tenebatur, nullam electionem fecerit, omnes eligibiles æqualiter admittendi sunt. c. 51. n. 2. p. 112

Quamuis nulla facta fuerit electio per deputatum, remanet tamen valida dispositio. cap. 51. num. 3. pag. 112

Mandatario non eligente, lex eligit pro ipso. cap. 51. num. 4. p. 112

Quando agitur de re quæ apud eligendum non est perpetuò remansura, vnus & non plures nominari seu eligi debent. c. 51. n. 5. p. 112

Vnus & non plures eligendi sunt, quando constat testatorem seu disponentem noluisse vt bona sua diuiderentur, sed ad vnũ deuenirent. c. 51. n. 6. p. 113

Nullã electione factã solus primogenitus admittitur, quando disponens voluit bona sua ad vnum, & non plures deuenire. c. 51. n. 7. p. 113

Voluntas disponentis quòd vnus solus eligatur, colligitur ex sæpe repetita mentione personæ eligendæ in numero singulari. cap. 51. n. 80. pag. 113

Qui habet facultatem eligendi liberos suos vel *enfants*, non solum liberos primi gradus, sed etiam nepotes eligere potest. cap. 51. n. 11. p. 113

Quando electio in tempus incertum & futurum confertur; tunc non solum nati, sed etiam nascituri sunt eligibiles. c. 51. n. 8. p. 113

Si testator mandauerit eligi vnum ex liberis, quem vxor magis capacem iudicasset, eligi possunt nascituri: quia si de iam natis disponens cogitasset, ipsemet elegisset, neque electionem fragili suæ vxoris iudicio commississet. capit. 51. numer. 19. pag. 113

Graua tus de eligendo vnum ex liberis, non potest eligere nepotes, quando verba dispositionis sunt relata ad primum gradum, & liberi primi gradus sunt nominati nomine proprio. cap. 51. num. 21. p. 113

Quando vnus solus ex eligibilibus superest, cessat electio, & ille solus succedit. cap. 51. num. 26. pag. 114

In electione rerum, an & quando licita sit variatio. Remissio. c. 51. n. 27. p. 114

In electione personarum variatio licita est, quando commissio seu mandatum de eligendo datum fuit in diem, aut sub conditione, si electio fiat ante diei, vel conditionis euentum; si verò mandatum datum fuerit purè, factã semel electione, actus dicitur consummatus, & variatio licita non est. cap. 51. numer. 28. pag. 114

Si electio facta fuerit ex causa dotis, sequitur

traditione cum promissione de non reuocando, variare non licet, & electio est irreuocabilis. c. 51. num. 50. p. 114

Si electus non sit in humanis tempore euenientis conditionis quo fieri debet electio, pro non facta habenda est. c. 51. n. 51. p. 114

Eligendi facultas quando pluribus commissa est, vel reseruata; vno ex illis post factam electionem vitã functo, superstes non potest variare: quia quando requiritur aliena voluntas, variatio debet fieri de consensu vtriusque. cap. 51. num. 53. p. 114

Emancipatio.

Emancipatio quantumuis generalis non suffragatur, si constet illam ad vnum duntaxat actum fuisse factam. c. 62. n. 14. p. 145

Quando filia est emancipata, dotis actio non queritur patri, sed filia; quæ de dote illa ad libitum disponere potest; nec in ea ius aliquod quæsitum est paternis creditoribus. c. 100. num. 20. p. 222

Pater emancipans filium non potest molestari à suis creditoribus, sub eo prætextu quòd talis emancipatio facta fuerit in fraudem ipsorum. c. 100. n. 24. pag. 222

Emphyteusis.

Emphyteusis natura non alteratur, quamuis soluat canon æquiualens fructibus. cap. 25. numer. 9. pag. 54

In Comitatu Venayssino ex consuetudine prædia franca in emphyteusim concedi possunt. c. 25. n. 8. pag. 54

In emphyteusi designatio prædiorum necessaria est ad euitandam incertitudinem. c. 64. n. 2. p. 149

Emphyteutica concessio nulla est si in genere fiat, non designatis & specificatis certis prædiis. c. 64. num. 3. p. 149

Emphyteusis quandoque reuertitur ad dominum ipso iure, & aliquando facto hominis; ita vt non sufficiat sola declaratio animi. cap. 66. n. 22. p. 154

Concessio ad nouum accipitum, seu à *nouveau Bail* arguit emphyteusim. c. 79. n. 2. p. 181

Reseruatio iuris laudimiorum conuenit contractui emphyteutico. c. 79. n. 3. p. 181

Item seruatio iurium dominicalium prælationis, & similibus. c. 79. n. 4. p. 181

Concessio prædij ad meliorandum, probat emphyteusim. c. 79. n. 5. p. 181

Qui non accipit rem à concedente, non dicitur emphyteuta illius rei. c. 79. n. 9. p. 181

Reseruans sibi dominium directum non prædij, sed annuæ præstationis; non ideo dicitur sub se habere emphyteutam. c. 79. n. 10. p. 181

Vtrum contractus sit emphyteuticus in dubio ex pretij quantitate iudicandum. c. 79. n. 11. p. 181

Quando res annuæ solutioni obnoxia non processit originaliter à creditore; non est emphyteusis, sed census. c. 79. n. 12. p. 181

Pactum quòd res in defectum solutionis cadat in commissum, non infert de necessitate contractum emphyteuticum. c. 79. n. 13. p. 181

Rem propriam ab alio accipiens in emphyteusim sibi non præiudicat, licet sæpius recognouerit per errorem. c. 79. n. 15. p. 181

Contractus est emphyteuticus si proueniat à concedente, & adsint clausulæ proportionatæ huic contractui. c. 79. num. 16. p. 181

Emphyteuticus contractus non potest transformari in aliam speciem contractus, si in eo adsint pacta

Index Posterior,

- paſta contraria ſubſtantia talis contractus; tunc enim & paſta & contractus ipſe vitiatur, nulluſque remanet ex defectu conſenſus. c. 75. n. 20. pag. 181
- Emphyteuſis Eccleſiaſtica regulariter non tranſit ad extraneos, maxime ſine conſenſu domini. cap. 80. num. 11. p. 183
- In emphyteuſi Eccleſiaſtica, qui vult ſuccedere debet eſſe filius & hæres. capit. 80. numer. 13. pag. 183
- Emphyteutica potiùs eſt conceſſio quàm feudalis, ſi Princeps concedens, emphyteuſim nominauerit. c. 86. num. 1. p. 194
- Si in conceſſione Princeps nullum ſibi ſeruitium perſonale reſeruauerit, ſed canonem in pecunia; potiùs eſt emphyteuſis quàm feudum. c. 86. num. 2. pag. 194
- In dubio emphyteuſis vel feudum potiùs hæreditaria ſunt iudicanda. c. 86. num. 8. p. 195
- Ad emphyteuſim hæreditariam vt quis admittatur, vel mixtam; non ſufficit eſſe hæredem habitu, ſed requiritur quod talis ſit actu. cap. 86. num. 11. pag. 195
- In emphyteuſi Eccleſiaſtica pro ſucceſſoribus quibuſcumque admittuntur hæredes, etiam extranei. c. 86. num. 15. p. 195
- Omnia præſumuntur ſeruilia, ſi emphyteuta non oſtendat quæ ſunt emphyteutica. c. 41. n. 19. p. 87
- Limita, niſi ad eſſet probabilis ignorantia. c. 41. n. 20. pag. 87
- Quomodo procedant quæ dicta ſunt ſupra hoc capit. num. 19. vide hic, num. 21. p. 87
- Vendito directo dominio emphyteutam de iure communi ſe poſſe oblato pretio redimere, quidam exiſtimant. c. 91. n. 1. p. 204
- Sed contrarium verius eſt in terminis iuris communis. c. 91. n. 2. p. 204
- In Comitatu Venayſſino alienato directo dominio, emphyteuta poteſt ſe pro eodem pretio redimere. c. 91. n. 14. p. 205
- Emptor.*
- Emptor ſoluens de pecuniis propriis, cum expreſſa declaratione quòd vult emere nomen creditoris, & ſibi acquirere; poteſt validè impetrare ceſſionem iurium in ſui fauorem. cap. 32. num. 20. pag. 70
- Quando res cenſu annuo onerata venditur, ſi emptor ſibi aſſumpſerit onus extinguendi cenſum illum, onus huiuſmodi partem pretij obtinet. c. 39. num. 6. p. 81
- Error.*
- Error iuris in minore præſumitur. c. 27. n. 5. p. 56
- Exactor.*
- Exactores quando ſunt indicati reſpectu fructuum, ſi moneta, aucta fuerit, debet haberi conſideratio augmenti valoris fructuum, qui ex ipſius exactione percipiuntur. c. 11. n. 6. p. 19
- Qui ſunt illi exactores, qui cum pecunia ſui domini negotiari prohibentur. c. 16. n. 1. p. 29
- Exactores in quibus caſibus negotiari poſſunt, & cõponere cum creditoribus Communitatis ſuper maiori valore aureorum. c. 16. n. 2. p. 29
- Exactor quando generis eſt debitor poteſt componere & lucrari cum creditoribus Communitatis. c. 16. num. 3. p. 29
- Exactor factis pluribus interpellationibus non ſatisfaciens, tenetur ad excreſcentiam monetarum. c. 16. num. 4. p. 29
- Exactor cui Communitas remiſit ſuas actiones, tam vtiles quàm directas, poteſt illas alteri ſoluenti cedere, ſi exigat ad ſuam vtilitatem. c. 32. num. 3. pag. 69
- Exactor ad quem pertinet vtilitas & damnum exactionis, dicitur potiùs veluti emptor exactionis, & cenſetur procurator in rem ſuam. cap. 32. num. 4. p. 69
- Exactoribus competunt omnia priuilegia Communitatum circa exactionem. ibid. n. 6. p. 69
- Exactor ſimplex ſine ſpeciali mandato iurium ceſſionem facere non poteſt. c. 32. n. 8. p. 69
- Communitas non poteſt agere contra ſocios exactionum. Ibid. Intellige vt c. 59. n. 1. p. 138
- Socius exactoris non eſt ſocius conductoris. cap. 59. num. 2. p. 138
- Exactoris ſocius ad hoc vt conueniri poſſit per Communitatem, neceſſe eſt vt aſſociatio facta fuerit interueniente Communitate, quamuis conuentum eſſet quòd ipſe ſibi ſocios aſſumere poſſet. c. 59. n. 3. Sed contra, ibid. n. 8. p. 138. & 139
- Electio ſociorum exactionis fieri non poteſt niſi præſentibus & ſcientibus Conſulibus, alioqui non ſunt ſocij exactionis, ſed exactoris. c. 59. num. 4. pag. 139
- Subrogati ab exactoribus tributorum fiſcalium non poſſunt à fiſco conueniri, niſi in ſubſidium. cap. 59. num. 16. p. 139
- Excuationes.*
- Excuationes in proprio facere licet dummodo non ad æmulationem. c. 48. n. 25. p. 101
- Exceptio.*
- Exceptio S. C. Velleiani poteſt etiam poſt rem iudicatam opponi. c. 45. n. 9. p. 93
- In poſſeſſorio iudicio non admittuntur exceptiones requirentes altiorem indaginem, ſed eæ ad petitorium reiiciendæ. c. 53. n. 1. p. 117
- Hoc locum habet non ſolum in remedio l. fin. Cod. de edict. diu. Adriat. rollend. Sed etiam in omnibus aliis remediis adipiſcendæ poſſeſſionis. c. 53. n. 2. pag. 117
- Quæ ſit differentia inter exceptionem non numeratæ pecuniæ quæ competit debitori, & illam quæ datur creditori: & creditori datur duntaxat intra triginta dies, debitori verò intra biennium. c. 90. num. 7. p. 202
- Exemptio.*
- Exemptio quæ à lege conceditur fauorabilior eſt illa quæ ex reſcripto Principis datur. c. 26. n. 7. p. 55
- Exemptio conceſſa ob numerum duodecim liberorum non comprehendit onera iam impoſita. c. 26. num. 8. p. 55
- Quando peræquatio generalis debitorum Communitatis facta fuit, exemptio poſtea ſuperueniens ob numerum duodecim liberorum non ſuffragatur quoad illa debita; etiamſi duntaxat factum fuerit meſpartimentum (vt loquuntur) generale, & nondum illius facta diſtributio. cap. 26. num. 9. pag. 55
- Exemptio ob numerum duodecim liberorum non comprehendit onera merè realia aliis quàm Communitatibus debita; veluti laudimia, decimas, & ſimilia. c. 26. n. 10. p. 55
- Exemptio conceſſa propter merita, & grata ſeruitia dicitur realis. cap. 44. n. 3. p. 91
- Executio.*
- Executio quando nondum eſt conſummata, & debitor adhuc poſſidet, faciliùs audiendus eſt; neque tenetur offerre debitum creditori. c. 22. num. 6. pag. 47

Rerum, & Verborum.

Exigibilitas.

Exigibilitatem nominis qui promisit tenetur si debitor census obtinuerit à Principe saluum conductum. c. 49. n. 27. p. 105
 Exigibilitatis promissio quando impleta dicatur. c. 49. num. 26. p. 105
 Exigibilitas promissa cum verbis tractum temporis importantibus, censetur promissa pro aliquot annis; sed non in perpetuum ex mente Rotæ. cap. 49. num. 41. p. 106
 Hæc tamen decisio in dubium reuocatur. c. 49. n. 42. pag. 106
 Exigibilitatis promissioni si adiecta fuerint verba perpetuitatis denotantia, cedens tenetur illam præstare absque præfinitione temporis. c. 49. num. 43. pag. 106

Expensæ.

Expensæ funerum sunt onus hæreditatis, non societatis coniugalis. c. 69. n. 14. p. 160
 Expensæ, vide verb. *Ius prælationis.* & c. 23. p. 48

Expressum.

Expressum satis dicitur in testamento, quod per coniecturas probabiles elicitur. c. 53. n. 22. p. 118

Euentus.

Euentus sinistros nemo considerare præsumitur maxime quando agitur de prouidendo tertijs personis, c. 55. n. 19. p. 124

Euictio.

Euictionem nominis cessi promittens tam de iure, quàm de facto, tenetur de insufficientia debitoris cessi. c. 49. n. 16. p. 105
 Plura vide verb. *Clausula*, & hoc cap. 49. n. 18. 19. & 20. p. 105
 Dictio *manutenerere* respicit tam sortem, quàm fructus futuros, quoad illorum euictionem. c. 49. n. 31. pag. 105
 Euictio cessat quando emptor fuit in culpa. cap. 49. num. 53. p. 106
 Euictio cessat propter casum superuenientem post contractum. c. 49. n. 54. p. 107
 Euictione pendente in limine contractus, danda est cautio emptori. c. 66. n. 10. p. 153

F

Fabricatio.

Fabricans monetam alieni Principis, de iure pœnam mortis non incurrit. cap. 20. numer. 4. p. 42
 Statutum loquens de fabricante monetam, extenditur ad radentem seu tondentem. cap. 20. num. 5. pag. 42

Facere.

Qui obligatur aliquid facere, tenetur id facere, quamprimum potest. cap. 67. n. 3. p. 155
 Factum Iudicis est factum parris; & si Iudex nulliter procedit, dicitur spoliare sicut pars. c. 22. num. 3. pag. 47

Fœmina.

Fœminæ non admittuntur quandiu extant masculi, si ita loquatur inuestitura. c. 24. n. 1. p. 51
 Ampliatur ut procedat in feudo alicui concessio pro se, & successoribus, tam masculis quàm fœminis: quia fœminæ admittuntur deficientibus masculis, & non aliàs. c. 24. n. 2. p. 51
 Si inuestitura vocaret masculos cum fœminis, uterque sexus admitteretur simul. ibid. n. 3. p. 51
 In inuestitura in qua fœminæ masculis deficientibus vocantur, masculus remotior fœminam viciniorum excludit. c. 24. n. 4. p. 51

Fœminâ semel admiffâ ad feudum ob defectum masculorum, si postea nascantur masculi vtrum cogatur illis feudum dimittere: quæstio est controuersa. c. 24. n. 8. p. 52

Fœminæ multò magis per masculos excluduntur in feudo, ad quod ipsæ masculis deficientibus vocantur, quando concurrunt masculus & fœmina paris gradus. c. 24. n. 10. p. 52

Fœminis existentibus, nullòque masculino; fœmina admittitur: sed tamen interim natura feudi dormit donec superueniat masculus, qui saltem succedit mortuâ fœminâ. c. 24. n. 11. p. 52

Fœmina continetur sub fideicommissio familiae relicto. c. 47. n. 21. p. 98

Hoc procedit sine dubio quando fœmina extinctis omnibus masculis superstes remansit. c. 47. n. 22. pag. 98

Multò magis si fœmina non sit nupta. c. 47. num. 23. p. 98

Idem si respectus habitus fuerit ad nomen, absque mentione Armorum. ibid. n. 24. p. 98

Fœmina vltima superstes de familia potest liberè disponere de bonis familiae relictis. cap. 47. num. 25. pag. 98

Falcidia.

Falcidiam & hæreditatem augent quæ post mortem obuenerunt in hæreditate ex causa quæ habet originem viuente testatore. c. 69. n. 3. p. 160

Diminutiones patrimonij post mortem testatoris obuinentes si causam habeant à tempore vitæ testatoris falcidiam diminuunt. cap. 69. numer. 2. p. 160

Falcidia non detrahitur ex legatis piis. c. 73. num. 1. p. 167

Fallit si legatum factum fuerit ad certum & determinatum opus, quando aliunde absque detractione falcidiæ fieri potest. c. 73. n. 2. p. 167

Quod deest de falcidia ex legatis piis, suppleri super non piis quidam existimant, sed contra inferius. n. sequent. c. 73. n. 5. p. 167

Quando hæreditas est in totum exhausta legatis, omnia tam pia quàm non pia falcidiam patiuntur. c. 13. n. 6. p. 167

Amplia, ut falcidia etiam detrahat de legatis in specie consistentibus. c. 73. n. 7. p. 167

Praxis supputationis falcidiæ, quando hæreditas est in totum exhausta legatis tam pijs, quàm non pijs. c. 73. n. 8. p. 167

Priuilegium exemptionis legatorum non facit ut falcidia quæ ex illis capienda fuisset reiiciatur super alijs legatis. c. 73. n. 11. p. 167

Quæ sit praxis supputandi falcidiam quando hæreditas tota, non est legatis absorpta. cap. 73. num. 12. p. 167

Causa pia aduersus aliam causam piam non detrahit falcidiam. c. 73. n. 13. p. 167

Si legatum non ex dispositione iuris, sed ex ordinatione testatoris eximatur à falcidia, quod in hoc deficit capitur super alijs legatis non exemptis. c. 73. n. 14. p. 167

Praxis supputandi falcidiam aduersus legatarium vsusfructus. c. 73. n. 15. p. 167

Falcidia detrahitur ex legato vsusfructus sicut ex alijs legatis. c. 73. n. 16. p. 167

Vsuræ imputantur in falcidiam, si probetur hæreditatem illas percepisse. c. 74. n. 16. p. 169

Fallitus.

Omnes contractus aut alienationes factæ per fallitum post detectâ decoctionem, sunt nulli. c. 72. n. 1. p. 165
 Vide sub verbo *Decoctor.*

Index Posterior,

Familia.

- Fœmina continetur sub fideicommissio familiae relicto. c. 47. num. 21. p. 98
- Familiae relinquens testator intelligi debet de effectiva, id est, descendantibus suis. c. 47. n. 26. p. 98
- Fauor.*
- Ex eo quod favore donatarij constitutum est, non debet capi consequentia in odium ipsius. cap. 198. num. 14. p. 217
- Fenestra.*
- Fenestella totum murum non penetrans, non arguit dominium parietis. c. 88. n. 6. p. 198
- Feudum.*
- In feudis non attenditur proximitas eius à quo vacat feudum, sed eius à quo incipit. cap. 24. num. 5. p. 51
- Feudum semel effectum fœmineum, non impedit quin mortuâ fœminâ masculi præferantur. cap. 24. num. 9. p. 52
- Controversia magna est in successione feudi, quando masculi descendentes ex fœminis concurrunt cum masculis descendantibus ex masculis; secus si cum ipsis fœminis ad successionem admitti postulent. c. 24. n. 12. p. 52
- Feudum quod à Barone dependet immediatè, sub assensu tamen Principis conceditur, nuncupatur quaternatum. c. 34. n. 5. p. 73
- Feuda annexa Baronie ex ea separari & dismembrari nequeunt. c. 34. n. 8. p. 73
- Intellige quando agitur de feudis maioribus quæ sunt feuda dignitatum: & quæ sint Baronie maiores, quæ minores, & quid ad utramque requiratur. c. 34. n. 9. p. 73
- Verius est etiam in feudis maioribus seu feudis dignitatum admitti diuisionem, & dismembrationem. c. 34. n. 11. p. 73
- Ex generali totius Gallie consuetudine quæ etiam viget in Comitatu Venayssino, feuda omnia redacta sunt ad instar bonorum patrimonialium. c. 34. num. 12. p. 74
- Feudum hæreditarium auget calculum legitimæ liberorum. c. 35. n. 8. p. 75
- Feuda in Ciuitate & statu Auenionensi sunt redacta ad instar patrimonialium. c. 39. num. 8. p. 81
- Masculi & fœminæ indistinctè admittuntur in feudis in Comitatu Venayssino, nisi aliud ex inuestitura feudali colligatur. c. 39. n. 9. p. 81
- Feuda redacta sunt ad instar bonorum patrimonialium, quoad facultatem alienandi, & quoad formam succedendi. c. 39. n. 10. p. 81
- Quoad ius prælationis & solutionem laudemij feuda semper retinent pristinam naturam, etiam in locis ubi sunt redacta ad instar patrimonialium. cap. 39. num. 11. p. 81
- Feudum francum quid. c. 41. n. 24. p. 88
- Ex feudo franco debetur fidelitas, sed non seruitia. c. 41. n. 25. p. 88
- Reservatio dominij directi est de naturalibus feudis; sed non de substantialibus. capit. 41. numer. 26. pag. 88
- In quo consistat natura feudi franci. cap. 41. num. 27. pag. 88
- Quando alienatur feudum francum, liberum, nobile & gentile, non debetur laudemium. c. 41. n. 28. pag. 88
- Concessio in feudum differt à concessione in emphyteusim; & quomodò. c. 41. n. 31. p. 88
- Feudum concessum francum ab omnibus utilitatibus feudalibus, francum est à laudemij; sed non à fidelitate. c. 75. n. 1. p. 170

- Quoties feudum deuoluitur ad Dominum sine culpa Vassalli, debent illi in primis restitui expensæ meliorationum. c. 75. n. 14. p. 170
- Interest domini res sub eius feudo existentes non dismembrari. c. 91. n. 18. p. 205
- Quamuis Castrum fuerit concessum in feudum, non tamen ideo sequitur per necesse quòd concessa fuerit iurisdictio. c. 84. n. 1. p. 190
- Si Vassallus feudum habens, iurisditionem illi ex propria pecunia acquisierit; finito feudo reuertitur quidem ad Dominum sed sine iurisditione quæ spectat ad Vassallum acquirentem. c. 84. n. 2. pag. 190
- Feuda iurisditionem & subditos habentia, nobilitant possessores. c. 84. n. 6. p. 190
- Feuda quædam sunt ignobilia quæ non eximunt possessorem à collectis. Ibid. n. 7. p. 190
- Feuda quæ subditos habent, cæteris sunt præstantiora & nobiliora. Ibid. n. 8. p. 190
- In Gallia omnia feuda sunt nobilia, & nobiliter tenentur. ibid. n. 9. p. 190
- Feudum nobile solus Rex erigere potest. c. 84. n. 10. pag. 190
- Feuda ab alio quàm à Rege obtenta, non sunt nobilia neque nobilitant. c. 84. n. 11. p. 190
- Feudum duobus modis nobile dici potest; nempe aut quia nobilem facit, vel quia nobilem inuenit. c. 84. num. 12. p. 190
- In dubio si nihil aliud obstat, concessio feudo præsumitur concessam quoque fuisse iurisditionem. c. 84. n. 13. p. 190
- Feuda quando non sunt hæreditaria, non possunt prodote alienari. c. 86. n. 5. p. 194
- Etiamsi feudum sit mixtum, tamen ad illud nemo admittitur nisi sit hæres. c. 86. n. 10. p. 195
- Qui vult admitti ad feudum hæreditarium, tenetur soluere debita vltimi possessoris cui successit vltimæ hæres. c. 86. n. 12. p. 195
- Si agatur de feudo hæreditario, siue mixto, hæres quamuis confecerit inuentarium tenetur approbare factum defuncti. c. 86. n. 13. p. 195
- Feudum ex quibus dicatur hæreditarium. c. 86. n. 14. & sequent. p. 195
- Vxor admitti potest ad feudum quod est hæreditarium. c. 86. n. 16. p. 195
- Disputatum fuit à nonnullis vtrum fœminæ capaces essent succedendi in feudo merè hæreditario, quamuis illas succedere posse verius sit. capit. 86. num. 21. p. 195
- Concessio feudi facta pro masculis quibuscumque, non solum descendentes sed quoslibet extraneos comprehendit. c. 86. n. 22. p. 195
- Si feudum alicui concessum fuerit pro se & descendantibus tam masculis quàm fœminis, ita quòd stantibus masculis fœminæ non succedant, non ideo minus feudum est hæreditarium. c. 86. n. 23. pag. 195
- Quando concessio feudi facta fuit alicui pro se, filiis, & hæredibus quibuscumque vtriusque sexus; feudum est hæreditarium & transitorium ad quoscumque hæredes, etiam extraneos. cap. 86. num. 24. p. 195
- Feudum Domino de Agonto concessum pro se, ac suis hæredibus vtriusque sexus, & ex suo corpore natis vel nascituris, & successoribus quibuscumque, esse hæreditarium consuluit Bertrandus. c. 86. n. 25. p. 195
- In istis tamen casibus consultius est, vt obtineatur si fieri potest ampliatio seu declaratio à Principe concedente. c. 86. n. 27. p. 195

Rerum, & Verborum.

Fictio.

Fictio non potest inducere consensum in ignorantia, veluti in furioso, & similibus. cap. 29. num. 14. pag. 60

Fideicommissum.

In fideicommissio Drogheriae inspiciendum est quoad valorem tempus mortis testatoris, non autem hæredis grauati. c. 14. n. 18. p. 26

Dubia redditur opinio, quod bona fideicommissio supposita possint alienari pro fructibus dotis decursis. c. 21. n. 23. p. 46

Fideicommissio vniuersali præcedente, inutile est particulare ex sententia quorundam DD. cap. 47. num. 8. p. 98

Sed contrarium est verius. n. 19. ibid. p. 98

Fideicommissum vniuersale non destruit particulare certos casus vel personas respiciens, nec è contra: sed vtrumque effectus suos producit in suo casu. c. 47. n. 20. p. 98

Fideicommissa ex alterius testamento debita sunt tanquam æs alienum. c. 74. n. 11. p. 169

Fideiussio.

Fideiussoris contractus non potest sortiri naturam donationis. c. 57. n. 12. p. 134

Fiduciarius.

Fiduciarius hæres est potius minister, quàm verus hæres. c. 77. n. 5. p. 173

Quatuor requisita concurrere debent ad faciendum hæredem fiduciarium. c. 77. n. 4. p. 173

Hæres grauatus de restituendo quidquid ad eum ex hæreditate prouenerit, non propterea dicitur fiduciarius. c. 77. n. 6. p. 173

Non conuenit fiduciario grauamini quod institutioni adiecta fuerit conditio, quæ etiam viuentis fideicommissario potuerit non existere. c. 77. n. 12. pag. 173

Concurrentibus coniecturis hæres fiduciarius declarandus est, non obstante mixtura aharum conditionum extrinsecarum. c. 77. n. 13. p. 173

Quod vxor grauata sit restituere post mortem, non præiudicat fideicommissio confidentiali. capit. 77. num. 14. p. 173

Graumamen impositum de restituendo integrè, & sine detractione, deductâ certâ summâ; arguit hæreditatem confidentialem. cap. 77. numer. 15. pag. 173

Iustus aliquid retinere, videtur iustus totum residuum alteri restituere. capit. 77. numer. 16. pag. 174

Si mulier iussa fuerit hæreditatem restituere dote re-renta, ex eo confidentia arguitur. cap. 77. num. 17. pag. 174

Geminatio & conculcatio verborum multum prodest ad inducendam fiduciarium restitutionem. cap. 77. n. 20. p. 174

Vxor hæres fiduciaria dotem suam cum fructibus illius deducit de fideicommissio. cap. 77. num. 21. pag. 174

Fiduciarium restitutio non inducitur, si ex coniecturis colligatur illam fuisse absque fiducia grauam. c. 77. n. 25. p. 174

Fiduciarium grauamen non inducitur nisi vltra causam adint etiam verba testamenti, ex quibus fiduciaria argui possit. capit. 77. numer. 26. pag. 174

Magna est differentia inter substitutionem fiduciarium hæreditatis, & legatum secretò fidei hæredis commissum, quod iustus de causis testator coram testibus declarare noluit. cap. 77. num. 27. p. 174

Hoc posterius confidentiæ genus probatur etiam per testes singulares. c. 77. n. 28. p. 174

Sufficit quod testes deponant se audiuisse hanc confidentiam ex ore testatoris, vel hæredis. cap. 77. num. 29. p. 174

Fauore liberorum declaratio testatoris circa fiduciam probatur duobus testibus. c. 77. num. 30. p. 174

Filia, Filium.

Filia familiæ quantumuis nupta testamentum condere non potest, cum per matrimonium non liberetur à patria potestate. cap. 78. num. 3. p. 179

Filij familias generaliter testamentum condere nequeunt. c. 78. n. 4. p. 179

Filia familias de dote profectitia testari nequit. c. 78. num. 5. p. 179

Filiis familias potestatem testandi consuetudo deferre potest. c. 78. n. 6. p. 179

Filiæ familias testamentum de dote profectitia sustinetur in vim donationis causâ mortis, quando in eo adsunt clausulæ requisitæ. c. 78. num. 8. p. 179

Filius in aduentitiis quorum vsusfructus patri quaeritur, sine eius autoritate contrahere non potest. c. 35. n. 2. p. 74

Filij differunt à liberis tanquam species à genere. c. 51. num. 16. p. 113

Filiorum nomen est appellatiuum, liberorum verò collectiuum. Ibid. n. 17. p. 113

Filius familias in casibus in quibus patri non quaeritur vsusfructus, sine autoritate patris in iudicio stare potest. c. 63. n. 6. p. 147

In huiusmodi bonis filius habet omnimodam potestatem quoad actus extraiudiciales. cap. 63. num. 7. p. 147

Filia de dote aduentitia disponit constante matrimonio. c. 63. n. 8. p. 147

Amplia vt de ea etiam soluto matrimonio disponere possit. c. 63. n. 9. p. 147

Iocalia spectant ad filiam familias tam quoad proprietatem, quàm quoad vsusfructum; & ipsa de illis ad libitum absque interuentu patris disponere potest. c. 63. n. 10. p. 147

Idem existimant aliqui DD. de lucris nuptialibus: quod tamen reuocatur in dubium hinc, numer. 12. c. 63. n. 11. p. 147

Filius familias cum autoritate patris donationem causâ mortis facere potest in casibus in quibus pater habet vsusfructum. cap. 63. numer. 13. pag. 147

Idem dicendum est in donatione inter viuos eorumdem bonorum. c. 63. n. 14. p. 147

Donatio per filium familias facta de bonis in quibus pater habet vsusfructum sine autoritate patris, nulla est tam quoad proprietatem quàm quoad vsusfructum. cap. 63. numer. 15. p. 147

Contrarium tamen plurimi censuerunt esse verius, vt quoad proprietatem sit valida, non quoad vsusfructum. c. 63. n. 16. p. 148

Si filia moriatur ante patrè superstite marito, & liberis, dos non redit ad patrem, sed liberis acquiritur ex consuetudine Martini. c. 100. n. 1. p. 221

Filia vtrum habeat hypothecâ pro dote ad patrem reuerfa, difficilis est quaestio. c. 100. n. 8. p. 222

Finis.

Finis quando habet necessariam connexitatem ad suum principium; debet haberi respectus ad principium, & non ad finem. c. 69. n. 22. p. 161

Index Posterior,

Floreni.

- Florenorum duo genera exponuntur. cap. 4. numer. 3. pag. 11.
Florenos duodecim solidorum deberi in casu hinc proposito, licet contractus fuerit conceptus in florenis 24. solidorum ostenditur. cap. 4. num. 6. pag. 11.
Floreni olim pro scutis aureis capiebantur, quod notandum est ne quis decipiatur in intellectu doctrinæ Bartoli, & aliorum in *l. Paulus. ff. de solut. c. 15. num. 3. p. 27*

Flumen.

- Flumen dicitur nauigabile quamuis non omni nauigij genere sit nauigabile, ideo illius incrementa dicuntur de Regalibus. cap. 71. n. 13. p. 164
Cursus aquarum, flumina, & lacus pertinent ad eum ad quem pertinent Regalia. cap. 71. num. 14. pag. 164

Forenses.

- Forenses alicuius loci non possunt in eo publica munera obire. c. 62. n. 7. p. 145
Forensium congregationibus qui interfunt, non sunt ad loci congregationes vocandi, nec admittendi. c. 62. n. 9. p. 145
Forensium in electionibus qui vocem habet, non potest habere vocem actiuam vel passiuam in electionibus Consulium. c. 62. n. 11. p. 145
Forensis declaratio quod vult subire onera habitatorum non releuat si post electionem facta fuerit. c. 62. n. 12. p. 145
Declaratio forensis post maturatum tempus electionis Consulium dicentis se velle subire onera habitatorum illi non prodest. cap. 62. numer. 15. pag. 145

Forma.

- Formæ defectus vitiat etiam in leuibus & modicis. c. 82. n. 9. p. 187

Frater.

- Frater qui tenetur dotare sororem, cogi potest ad illi tradenda scrinia, & apparatus nuptiales. c. 95. num. 7. p. 211

Fraus.

- Fraus præsumitur quando res pro parte venditur, & pro parte donatur. c. 39. n. 5. p. 81
Quod sit immediatè ante electionem, non suffragatur vti in fraudem factum. c. 62. n. 13. p. 145
Quando debitor recognoscit bonam fidem pro summa verè per eum debita, & ad cuius solutionem cogi poterat, cessat suspicio fraudis. cap. 72. num. 14. p. 166

Fructus.

- Fructus indebitè percipiens illos tenetur in sortem imputare. c. 13. n. 19. p. 24
Fructus non sequuntur hypothecam summæ principalis, dum agitur de legatis. c. 21. n. 3. p. 44
Fructus annuorum reddituum propriè non sunt accessorij fortis, cum per se principaliter debeantur. c. 21. num. 19. p. 46
Fructus pendentes & radicati tempore mortis mariti sunt hæreditarij, sed expensa culturæ pertinet ad communionem. c. 69. n. 7. p. 160
Fructus pendentes in bonis patrimonialibus vxoris non communibus, spectant ad vxorem tempore mortis mariti, & sit eorum compensatio cum fructibus pendentibus in bonis mariti. c. 69. n. 8. pag. 160
Fructus per hæreditatem percepti in falcidiam sunt imputandi. c. 74. n. 12. p. 169
Intellige de fructibus perceptis ex rebus legatis, non de iis qui ex hæreditate percipiuntur: hi

enim in falcidiam non imputantur. cap. 74. n. 13. p. 169

- Quæ sit in hoc casu diuersitatis ratio inter falcidiam, & Trebellianicam. c. 74. n. 14. p. 169
Hæres regulariter fructus pendente conditione fideicommissi perceptos, non tenetur restituere fideicommissario. c. 77. n. 1. p. 173
Fructus facit suos hæres grauatus post euentum conditionis, si fideicommissarius fuerit negligens à petendo. c. 77. n. 2. p. 173
Limitatur si fideicommissarius habuerit iustam causam absentia, vel sit minor, pupillus, vel furiosus. c. 77. n. 3. p. 173
Fructus hæreditatis non sunt hæreditarij. c. 77. num. 7. pag. 173
Quando dilatio data fuit fauore tam hæreditatis, quam substituti, quidam existimant etiam fructus esse restituendos. c. 77. n. 19. p. 174

Fundus.

- Fundi dotalis dominium constante matrimonio spectat ad maritum, non obstante consignatione dotis vxoris. c. 30. n. 5. p. 62
Fundi dotalis alienatio pro alimentis, aut alia necessitate liberorum, valida est. c. 30. n. 8. p. 62
Item pro excarcerando filio, aut eum liberando à lite criminali. c. 30. n. 9. p. 62
Fundi dotalis alienatio valida est pro filio à carceribus liberando; quamuis nondum esset carceratus, sed tamen de proximo timeretur carceratio. c. 30. num. 10. p. 62
Fundi dotalis alienatio etiam in Gallia valida est, si fiat cum vniuersitate bonorum. cap. 40. num. 2. pag. 83
Fundum dotalem soluto matrimonio mulier alienare potest. c. 40. n. 7. p. 83
Fundi dotalis alienationem, iuramentum reddit validam. c. 40. n. 9. p. 83
Contrarium in Gallia seruatur. cap. 40. numer. 10. pag. 83
Fundus in solutum datus pro dote promissa in pecunia, non est dotalis. c. 52. n. 1. p. 115
Hoc procedit quamuis nulla præcesserit æstimatio talis fundi, quia æstimatio censetur facta à lege pro pretio quod tunc bona valebant. cap. 52. n. 2. pag. 115
Quæ sint coniecturæ ex quibus colligi possit fundum esse dotalem. c. 52. n. 5. p. 115
Fundus non efficitur dotalis nisi datio in solutum facta fuerit ipsi marito, nomine proprio, & tanquam marito. c. 52. n. 7. p. 115
Maritus fundo in solutum accepto, remanet pecuniæ debitor, si pecuniam vxori recognouerit & restituere promiserit. c. 52. n. 8. p. 115
Si pater filia fundum in solutum dederit, & filia in eodem contractu illum marito in dorem constituerit; perinde est ac si pater ipse marito in solutum dederit, stante recognitione dotis per maritum facta, cum promissione de restituendo dotem in pecunia. c. 52. n. 9. p. 115
Fundus dotalis efficitur si maritus illum receperit vti coniuncta persona vxoris, vel nomine ipsius. c. 52. num. 10. p. 116
Maritus recipiens fundum nomine vxoris, censetur illud fecisse vti procurator ipsius, & in vim mandati quod habet à lege. c. 52. n. 11. p. 116
Fundus quamuis æstimatus à patre filia assignatus remanet profectitiuus, & proprius ipsius; & hæc qualitas à fundo separari non potest: capit. 52. num. 2. nisi in casibus de quibus, Ibidem. num. 12. pag. 116

Rerum, & Verborum.

Fundi legatum ad illo fruendum transmissibile est ad hæredes. c. 87. n. 2. p. 196

G

Gabella.

GAbellam seu impositionem Ciuitas potest face-
re in ingressu portarum, pro solutione suo-
rum debitorum. c. 31. n. 29. p. 66

Gabellarum non fruitionem infert commercij prohi-
bitio. c. 31. n. 30. p. 66

Gabellarum vsus amittitur si plures personæ morian-
tur. c. 31. n. 31. p. 66

Gargiareus.

Gargiarei *consil.* 60. *vol.* 2. *num.* 17. explicatur. c. 19.
num. 2. p. 41

Geminatio.

Geminatio quitanciarum multum illas corroborat.
cap. 68. n. 27. p. 158

Giurba.

Giurbæ *decis.* 1. *num.* 46. quomodo sit intelligenda, &
in quibus casibus locum habeat. c. 27. n. 14. pag. 56

Gradus.

Gradus sunt in linea, & lineæ ex gradibus causantur:
scala verò ex diuersis gradibus componitur. c. 89.
num. 5. p. 201

Gradus non considerantur nisi inter eos qui sunt eiuf-
dem lineæ. c. 89. n. 6. p. 201

Gratia.

Gratia conditionalis non solum adimplenda est, sed
etiam adimplenda tempore congruo. cap. 67. n. 21.
pag. 156

Gratia conditionalis concessa per Vicelegatum, non
potest sortiri effectum; nisi conditio fuerit adim-
pleta durante officio ipsius Vicelegati, nec sufficit
adimpleri post aduentum alterius Vicelegati. c. 67.
num. 22. p. 157

Gratianus.

Gratianus *cap.* 781. refellitur in eo quod vult patris
consensum seu auctoritatem requiri, etiam in bo-
nis in quibus non habet vsufructum. cap. 63. n. 5.
pag. 147

Gratificatio.

Gratificationi aliquorum de familia locus est in fi-
deicommisso prohibitorio fauore familiæ; secus
est in restitutorio. c. 50. n. 5. p. 108

Grauamen.

Grauamen super bonis hæredis impositum subsistit
pro rata bonorum propriorum sibi à patre relicto-
rum. c. 80. n. 17. p. 183

Grauat de restituendo vtrum debeat restituere bona
sibi data in solutum, an verò illorum pretium. c. 14.
num. 15. p. 26

Grossi.

Grossorum antiquorum & paruorum solidorum quæ
fuerint olim differentia. c. 4. n. 5. p. 11

H

Hæres, Hereditas.

Hæreditas mariti consideratur tanquam res ina-
nimata reperta in bonis vxoris. c. 58. num. 25.
pag. 138

Hæredis creditores non est verum quod repræsentent
illius personam quoad exceptionem compensatio-
nis; cum immò repræsentent propriam. cap. 58.
pag. 138

Non bene infertur ab exceptionibus quæ aduersus
hæredem opponi possunt, ad eas, quæ aduersus
creditores illius. c. 58. n. 26. p. 138

Hæres qui fuit in mora, vltra legitimum interesse te-
netur ad maioris valoris pecuniæ augmentum.
cap. 14. n. 20. p. 26

Hæredum nomen respicit eos qui succedunt iure ciui-
li: successorum verò, qui iure prætorio. cap. 44.
num. 1. p. 91

Hæreditaria qualitas quando requiritur in contractu,
illa debet actu interuenire, nec sufficit quod ha-
bitu sit hæres. c. 55. n. 23. p. 124

Hæres cum beneficio inuentarij non potest repudiare
iura delata non quæ sita in præiudicium suorum
creditorum. c. 57. n. 20. p. 135

Hæres non tenetur negotiari ex pecunia hæreditaria
pro legatario. c. 74. n. 15. p. 169

Hæres semper potest dicere se tenuisse pecunias otio-
sas, & sic fructus in falcidiam occasione pecuniæ
imputare non teneri. c. 74. n. 17. p. 169

Filius hæres cum beneficio inuentarij potest agere
pro sua indemnitate aduersus bona paterna, ratio-
ne oneris impositi super fructibus bonorum, ad
quæ vocatus est ex concessione emphyteutica. c. 80.
num. 16. p. 183

Hæres faciens mandatum sub qualitate hæredis cum
inuentario, & obligatione bonorum propriorum,
sibi non præiudicat. c. 80. n. 18. p. 183

Quando non constat hæredem habuisse animum no-
uandi legalem obligationem, non tenetur de pro-
prio. c. 80. n. 24. p. 184

Si hæres dixerit quod se obligat tam particulari
nomine quàm vti hæres & pro sua vtilitate, tenetur
de proprio. c. 80. n. 23. p. 183

Homagium. Homo.

Homagium & fidelitas quæ præstat à subditis erga
Dominos, est quædam adstrictio seruitutis liberi
hominis, non solum bona sed etiam personas re-
spiciens, in quo differt ab emphyteusi quæ bona
sola respicit. c. 84. n. 24. p. 191

Homo meus dicitur ille, qui mihi præstat seruitium
& fidelitatem. c. 84. n. 22. p. 191

Hortus.

Hortus non comprehenditur in donatione domus,
quando verbis clavis fuit à donatione exceptus.
cap. 94. n. 1. p. 209

Hortus quando ponitur tanquam vnum ex confini-
bus domus donatæ, non censetur in donatione
contentus. c. 94. n. 2. p. 209

Hortus in dubio non comprehenditur sub donatio-
ne domus. c. 94. n. 5. p. 210

Hortus vt ex coniecturis sub donatione domus con-
tineatur, requiritur concursus plurium coniectura-
rum. cap. 94. n. 6. p. 210

Hortus ex quibus domui accedat tres proponuntur
coniecturæ. c. 94. n. 8. p. 210

Hortus diuerso tempore, & diuerso pretio compara-
tus, non continetur sub domo donata. cap. 94. n. 9.
pag. 210

Hortus vt sciatur cui domui accedat; in casu dubio
standum est libris rationum patris donatoris. c. 94.
num. 10. p. 210

Hortum ab ipso donatore, si donatarius post dona-
tionem titulo locationis acceperit, ex hoc defumi-
tur coniectura non eam fuisse partium intentio-
nem, vt hortus donatus esset. cap. 94. num. 11.
pag. 210

Sola coniectura petita ex eo quod donator hortum
destinasset viuens ad vsu paruæ domus, non suf-
ficit vt ex eo concludatur hortum sub donatione
domus contineri: sed præterea aliæ coniecturæ re-
quiruntur. c. 94. n. 12. p. 210

Pro coniectura non sufficit quod ad hortum pateat
aditus

Index Posterior,

aditus ex domo donata, sed probandum est ita ex ea ad hortum patere aditum, vt aliunde patere non possit. c.94. n.13. p.210
Horti diuisio facta per sepem ligneam & amouibilem, nihil infert ad proprietatem prædij diuisi per illam sepem temporariam. cap. 94. num. 14. pag.210
Hypotheca.
Aliud est in ius hypothecarium succedere, aliud emptorem esse securum cap.29. n.19. p.61
In hypothecis creditoris dimissi succedit creditor ex cuius pecunia anterior dimissus est. c.21.n.1. Intelligit vt ibi n. seqq. p.44

I

Ianua.

IAnua non potest aperiri super loco, qui proprietate publicus est. c.60. n.14. p.141
Ianua vel ostium etiam super via publica fieri non potest, si inde damnum Communitatis oriatur. cap.60. n.15. p.141

Immissio.

Immissio vt detur ex sola lectura testamenti de fideicommissis constare debet. c.53.n.4. p.117
Immissio fideicommissario denegatur, quando certum est hæredi competere detractiones. c.53. n.7. pag.117
Si fideicommissarius petat se immitti, in casibus in quibus immitti non debet, hæres debet absolui ab obseruatione iudicij saluo iure rectius agendi. c.53. num.9. p.117
Fumus tituli ex parte successoris sufficit ad effectum vt detur illi dilatio ad probandum titulum, suspensâ interim immisione. cap.53. num.18. & 19. pag.118
Immissio datur si de vocatione constet ex lectura testamenti, & nihil releuans dicatur in contrarium. cap.53. n.21. p.118
Immissionem impedit qui se ex eodem testamento vocatum præterdit. c.53. n.24. p.118
Immissionem qui potest præterdere non possidens, multò potius possidens illam potest impedire. c.53. num.26. p.118
Immissio vt impediatur propter detractiones hæredis, sufficit quòd detractiones sint possibiles nec necessaria est illarum probatio in specio. cap.53. num.28. pag.119

Immunitas.

Immunitas non solum pro bonis quæsitis, sed etiam pro quærendis in futurum patri concedenda est ob numerum duodecim liberorum. cap.26. num.3. pag.55
Amplia vt procedat, etiam si talia bona iam essent descripta in catastro Communitatis. cap.26. num.4. pag.55
Immunitas ob duodecim liberos comprehendit tam onera ordinaria, quàm extraordinaria. cap.26.n.5. pag.55
Immunitas ob duodecim liberos comprehendit exemptionem ab oneribus, causâ belli, pestis & aliis ad vtilitatem publicam factis. cap.26. num.6. pagin.55
Immunitas concessa contemplatione benemeritorum & seruitiorum, est realis, & transitoria ad quoscumque successores. c.44. n.8. p.92
Ampliatur etiam si persona fuerit causa proxima, & immediata concessionis, dummodò etiam considerata sint illius seruitia. c.44. n.9. p.92
Immunitas alicui concessa potest ad emptorem bono-

rum immunium per cessionem transferri. cap.44. num.11. p.92
Immunitas realis est si non per modum priuilegij, sed per viam beneficij concedatur. cap.44.num.12. pag.92
Immunitatis priuilegium non amittitur per non usum, nisi constet de solutionibus per 30. annos factis. c.44. n.14. p.92
Immunitas ob numerum duodecim liberorum non eximit à solutione laudemiorum. cap.75.num.11. pag.170

Implementum.

Ob non implementum quæ actio competat contra non adimplentem, vel eius hæredem. c.49. num.8. pag.104
Datur cessionario actio in factum contra cedentem non adimplentem quod promissit. cap.49. num.9. pag.104
Non adimplens contenta in rescripto intra tempus in eo designatum, non potest postea se iuuare illo rescripto. c.67. n.4. p.155
Implementum non releuat nisi factum fuerit tempore habili. c.67. n.23. p.156

Imputatio.

Imputatur donatio in legitimam licet contemplatione matrimonij facta fuerit. c.35. n.24. p.76
Ad euitandam inæqualitatem inter liberos, multa computantur quæ aliàs non computarentur. c.35. num.23. p.76

Inæqualitas

Inæqualitas magna si successu temporis insurgat in contractu censuali, Iudex illam ad æqualitatem reducere potest, iuxta multorum sententiam. c.6. num.8. p.14
Contraria tamen opinio verior est, quia læsio iuxta tempus contractus consideranda est. cap.6. num.9. pag.14
Inæqualitas donationis inter virum & vxorem sustinetur, præsertim quando procedit ex conventionibus ante contractum matrimonium factis. cap.95. num.12. p.212

Incolatus, Incrementa.

Incolatus renunciatio tam facto quàm verbis inducitur. c.62. n.10. p.145
Incrementa alluionum hodie iure Romano fiscus occupat. c.71. n.7. p.163
Incrementa in Gallia pertinent ad Regem. c.71. n.6. pag.163

Indebitum.

Indebitum dicitur non solum id quod non debebatur, sed vltra vires hæreditatis solutum fuit. c.27. n.1. pag.56
Si hæres plus promiserit quàm vires hæreditatis patiantur, dicitur plus debito promississe. c.27. n.2. pag.56
Indebitum nomine pupilli si tutor soluerit, pupillus ipse conditionem habet. c.27. n.6. p.56
Ampliatur vt procedat siue solutio facta fuerit de pecuniis tutoris, siue de pecuniis ipsius pupilli. c.27. num.7. p.56
Non est nouum vt vnus indebitum soluat, & alius indebitè solutum recipiat. c.27. n.8. p.56
Non solum hæres, sed etiam creditores hæreditarij repetere possunt quod plus debito, id est, vltra vires hæreditarias solutum est. cap.27. num.9. pagin.56

Individuum.

Indiuidua res dicitur quando pars non tantam affert vtilitatem respectu partis, quantam afferret in toto respectu totius. c.91. n.16. p.205

Infans.

Rerum, & Verborum.

Infans.

Infantibus acquiritur per donationem nemine pro eis stipulante. c. 78. n. 14. p. 179

Insinuatio.

Insinuatio in Gallia debet fieri coram Iudicibus ordinariis locorum, in quibus bona sunt sita. c. 56. n. 1. pag. 132

In Ciuitate Auenionensi & in Comitatu Venayssino, constitutiones circa insinuationes sunt diuersæ. cap. 56. n. 2. p. 132

Probatur multis rationibus donationem in ciuitate Auenionensi factam, & ibidem registratam, nullam esse quoad bona Comitatus Venayssini, si non fuerit insinuata in Comitatu coram Iudicibus ordinariis locorum ubi bona sunt sita. cap. 56. num. 3. pag. 132

Donatio facta extra ciuitatem Auenionensem nulla est, si non fuerit registrata in libro insinuationum ciuitatis Auenionensis. cap. 56. num. 4. pagin. 132

Insinuationem respicere solemnitatem contractus, & ideo in ea attendendum esse statutum loci contractus, multi existimant & probare conantur. c. 56. num. 5. p. 132

Quando agitur de præiudicio tertij, verius est insinuationem in vno loco factam non porrigere vires suas ad alia loca, in quibus viget statutum de insinuando. cap. 56. n. 7. p. 132

Ostenditur contrarietas & diuersitas inter constitutiones ciuitatis Auenionensis, & Comitatus Venayssini, nec non ordinationes Regias quoad insinuationem. c. 56. n. 12. p. 132

Donatio in Comitatu Venayssino valida est vsque ad summam viginti quinque scutorum sine insinuatione, quamuis facta fuerit de longè maiori summa. c. 56. n. 13. p. 132

Si agatur de pluribus præstationibus annuis, veluti de pensionibus vidualibus, singuli anni figillatim considerantur & ita singulis annis donatio subsistit vsque ad summam. 25. scutorum. cap. 56. num. 14. pag. 132

Insinuatio non est de solemnitate essentiali & formali donationis. c. 56. n. 15. p. 133

Insinuatio coram Iudice incompetenti facta, nulla est. c. 56. n. 20. p. 133

Refertur opinio quorundam existimantium insinuationem fieri posse coram quocumque Iudice habente iurisdictionem prorogabilem, quæ tamen opinio refutatur supra num. 10. cap. 56. num. 21. pagin. 133

Opinio illa subsistere non potest, stantibus regulamentis mandantibus insinuationem fieri coram Iudicibus locorum, ubi bona sita sunt. c. 56. n. 22. pag. 133

Insinuatio de iure communi debet fieri coram Iudice competente ratione personæ, vel bonorum. c. 56. num. 23. p. 133

Si Clericus donet laico; insinuatio debet fieri coram Iudice laico. Idem dicendum est si laicus Clerico donaret. c. 56. n. 24. p. 133

Insinuatio quæ ex regulamento fieri debet intra tres menses est valida, etiamsi fiat vltima die trimestris. cap. 57. n. 1. p. 134

Insinuatio regulariter fieri non potest post mortem donatoris secundum ius commune. cap. 57. num. 5. pag. 134

Secus tamen est de iure Gallico, quando certus donationis insinuandæ terminus præfixus est. c. 57. n. 6. pag. 134

Insinuatione vtrum indigeat contractus fideiussio-

nis, aut constituti. c. 57. n. 8.

p. 134

Insinuatio in renunciatione requiritur, non in repudiatione. c. 57. n. 21. p. 135

Afferitur distinctio volentium donationem dotis causa factam & non insinuatam, esse validam in præiudicium donatoris; sed non in præiudicium tertij. c. 57. n. 31. p. 135

Alij simpliciter probant non requiri insinuationem in dote. Ibid. n. 32. p. 135

Proponitur distinctio vtrum contractus factus fuerit sub nomine donationis, vt requiratur, an sub nomine dotis vt non sit necessaria insinuatio. cap. 57. num. 33. p. 135

Insinuatione indigere concluditur dotis constitutionem ab extraneo dotante factam, non autem factam à patre, aut ab alio qui tenetur dotare. c. 57. num. 35. p. 136

Interesse.

Interesse quod ex statuto Auenionensi adiudicatur creditori ad rationem septem pro quolibet centenario, an & quomodo peti possit à die oppositionis factæ per debitorem. c. 21. n. 12. p. 45

Interesse debitum in vim *l. curabit. Cod. de action. empr.* potest cedi tertio. c. 21. n. 13. p. 45

Interesse quando non procedit immediatè ab eadem sorte principali, non habet eandem hypothecam. cap. 21. n. 18. p. 45

Interesse intra rem debetur per venditionem, qui rem suppositam alteri vt liberam vendidit. c. 43. n. 10. pag. 91

Interesse alterius interesse non debetur. c. 97. num. 1. pag. 215. & vide c. 21. n. 10. p. 45

Si debitor annui redditus non soluat pensiones currentes, condemnandus etiam est ad interesse illarum probatis requisitis. c. 97. n. 4. p. 215

Interesse debetur ex alio interesse calculato. c. 97. n. 7. pag. 215.

Interdictum.

Interdictum *de aqua quotidiana & astina*, datur pro aquis. c. 48. n. 33. p. 101

Quod interdictum admixtam habet causam proprietatis, ideo appellationem admittit; licet quidam id non admittant. c. 48. n. 34. p. 101

Interdictum *de corrinalibus*, requirit tituli productionem. c. 48. n. 35. p. 102

Maximè quando vterque habet concessionem à Principe. c. 48. n. 36. p. 102

Interdictum *quorum bonorum* non datur contra possidentem cum titulo, quando is fuit requisitus bona fide; secus si mala fide. c. 53. n. 10. p. 117

Interdictum *quorum bonorum*, vel remedium *l. fin. de edict. diu. Adrian.* non competunt in vim contractus. c. 53. n. 11. p. 118

In interdicto Saluiano possibilitas detractionum excludit actorem. c. 53. n. 29. p. 119

Interpretatio.

Interpretatio debet fieri in contractibus, vt non sequatur incontinenti correctio. c. 17. n. 18. pag. 32

Interpretatio in dubio capienda contra debitorem, qui apertius legem dicere potuit. cap. 31. num. 3. pag. 65

Inuestitus.

Si quis de toto territorio fuerit inuestitus, vtrum ex eo inferatur per necesse ipsum esse dominum directum totius territorij. c. 41. n. 16. p. 87

Inuestitus de territorio præsumitur inuestitus de omnibus contentis in ipso. c. 71. n. 18. p. 164

Iosephus de Sese.

Ioseph. de Sese dec. 64. *senatus Arragonia*, explicatur. cap. 51. n. 23. p. 114

Index,

Index Posterior,

Iudex.

- Iudex quando in executione nulliter processit, talis processura non potest iustificari ex nouiter deductis, etiam si de nouo esset concedenda. c.22. n.4. pag.47
- Non præsumitur pro decreto Iudicis, vel Baiuli imperiti. c.40. n.14. p.84
- Quando sola præsentia Iudicis requiritur, sufficit interuenire Iudicem quantumuis imperitum. c.40. num.15. p.84
- Iudicio ordinario agere debet actor, quando probanda est illi descendencia, & alia multa in facto. c.53. num.25. 118

Ius.

- Ius quærendum non est in bonis debitoris. cap.45. n.2. pag.93.
- Ius tertij opponi potest excipiendo. cap.45. num.3. pag.93
- Ius mulieri competens vt agat ad rescissionem ex capite indotationis, transit ad hæredes. cap.45. n.5. pag.93
- Ius agendi ad rescissionem dicitur ius quæsitum mulieri, & non ius quærendum. cap.45. num.6. pag.93
- Ius agendi ad rescissionem ob natiuitatem liberorum ex veriori sententia non transmittitur ad hæredes, contra Fontanellam. c.54. n.10. p.121
- In iure personali sufficit probare quòd aliàs facta fuerit solutio, sed in iure reali probandum est pro quo prædio facta sit. c.64. n.10. p.149
- Iuris incerti & eventualis & nondum perfectè quæsitum mentio faciendâ non est in rescripto. c.67. num.10. pag.155
- In iuribus incorporalibus primus occupans præfertur. cap.67. n.15. p.155

Ius Congruum.

- Ius Congruum locum habet in venditione sub pacto de retrovendendo facta, non tamen in præiudicium pacti redemptiui. cap.83. n.10. p.189
- Contractus venditionis translatus censetur in retinentem iure Congruum. c.83. n.11. p.189

Ius Offerendi.

- Ius offerendi ad effectum succedendi in ius anterioris creditoris, non competit creditori chyrographario, aut alteri hypothecam non habenti. cap.29. n.2. pag.59

Ius patronatus.

- Ius patronatus erga liberos æqualiter pertinet ad omnes liberos, & tamen pater illud vni potest relinquere. c.50. n.36. p.110
- Ius patronatus quamuis pretio æstimabile non sit, tamen illius donatio reuocatur ob natiuitatem liberorum. c.54. n.8. p.120

Ius prælationis.

- Ius prælationis secundum iuris communis dispositionem, vtrum alteri cedi queat. cap.23. num.1. pagin.48
- Ius prælationis cedi potest ex generali consuetudine Comitatus Venayssini. c.23. n.2. p.49
- Camera Apostolica in Comitatu Venayssino cedit ius prælationis, etiam pro prædiis franchis. Intellige quæ de directo dominio Cameræ mouentur franco modo: nam in merè allodialibus, cessat dominium directum, & per consequens retentio feudalis. c.23. n.3. p.49
- In pluribus aliis locis consuetudo viget cedendi ius prælationis dominicale. c.23. n.4. p.49
- In Gallia licet Rex non vtatur iure prælationis: illud tamen alteri cedere solet. cap.23. num.5. pagin.49

- Cessionarius dominij directi alteri ius prælationis cedere potest. c.23. n.6. p.49
- Emptor possidens qui intentauit iudicium pro obturatione fenestrarum contra vicinum, qui ius prælationis obtinuit à Domino directo (cùm apud nos Bulla iuris Congruum non obseruetur,) potest iudicium suum continuare, non obstante lite mota super retentione. c.23. n.7. p.49
- Iuris prælationis cessio pro venditione proximè futura sortitur effectum, etiam si post multos annos & non antea casus eueniat. c.23. n.9. p.49
- Iuris prælationis cessionarium excludit ille qui fuit inuestitus à Domino directo. Quod intellige, vt multis n. seqq. c.23. n.10. p.49
- A iure prælationis associatus conductoris excluditur, si conductor qui alium sibi associauit dederit inuestituram. c.23. n.14. p.49
- Ius prælationis quamuis Dominus directus cesserit, retinet directas actiones: ideo illi laudemium rectè soluitur; nisi interuenerit vnum ex requisitis in l.3. Cod. de nouat. c.23. n.15. p.50
- Iuris prælationis cessionarius ne præueniatur, quomodò sibi consulere debeat. cap.23. num.16. pagin.50
- Ius prælationis excluditur per consensum alienationi præstitum. c.23. n.17. p.50
- Si duo sint eiusdem rei domini directi, potest vnus pro parte sua retinere. c.23. n.18. p.50
- Quid iuris, si ageretur de pluribus domunculis vnitis. c.23. n.19. p.50
- Iuri prælationis in casibus in quibus locus est, Dominus aut eius cessionarius debet restituere pretium exbursatum: & in quibus casibus agi possit de laudemio restituendo. c.23. n.20. p.50
- Restitui debent canones soluti. cap.23. num.22. pagin.50
- Item expensæ instrumentorum. Ibidem, num.23. pagin.50
- Deciditur controuersia circa expensas proxenetis solutas. Ibidem, n.24. p.50
- Quid de expensis factis in subhastatione bonorum. Ibidem, n.25. p.51
- Restituuntur munera vxori venditoris data. Ibidem, n.26. pag.51 p.51
- Item quod dicitur *le pot de vin*, Ibidem, num.27. pagin.51
- Item expensæ pro habendo consilio pro securitate venditoris. Ibidem, n.28. p.51
- Quid de melioramentis. Remissiuè. cap.23. num.29. pag.51
- Ius prælationis dominus directus non habet in alienatione necessaria. c.36. n.11. p.77
- Ius prælationis non competit Domino directo in donationibus. c.39. n.1. p.81
- Quando donatarius promittit soluere summas maiores bonis donatis, non est donatio; sed potius venditio: & competit Domino directo ius prælationis. c.36. n.2. p.81
- Iure prælationis potest vti Ecclesia Domina directa. cap.39. n.12. p.82
- Ius prælationis competens cessionario fundatum dicitur in iure extraordinario. cap.66. num.18. pagin.153
- Magna est differentia inter renunciationem, & acceptationem iuris prælationis, ad effectum vt res dicatur integra, vel non. cap.66. num.20. pag.154
- Acceptatio vel declaratio quòd quis vult vt retentio feudali, non dicitur perfecta nisi retinere volens pretium venditionis restituat. c.66. n.21. p.154

Rerum, & Verborum.

Iure retentionis qui vult vti, tenetur declarare animum suum & pretium offerre emptori, illudque in casum recufationis deponere. cap. 66. num. 23. pag. 154

Dominus si recipiat laudemia, excluditur cessionarius iuris prælationis, qui suam cessionem non curauit intimari. c. 67. n. 13. p. 155

Facta traditione reali per Dominum emphyteutæ ius illi in re quæsitum est aduersus cessionarium iuris retractus. c. 67. n. 14. p. 155

Dominus directus per suum consensum alienationi præstitum à iure prælationis excluditur. c. 83. n. 2. pag. 188

Iuri prælationis tacite renunciat dominus directus, petendo laudemium. c. 83. n. 3. p. 188

Per pactum de retrouendendo dominus directus excluditur à iure prælationis, si venditor emptorem cogere velit ad retrouendum. cap. 83. num. 8. pag. 189

Dominus directus retinens iure prælationis, tenetur subire eadem pacta & onera quæ sunt in venditione comprehensa. c. 83. n. 9. p. 189

Ius prælationis domini directi, potentius est iure vicini retrahere volentis. c. 83. n. 12. p. 189

Ius prælationis cessat quando dominus directus non potest præstare illud, quod emptor venditori promisit. c. 83. n. 17. p. 189

Ius prælationis Domino directo competens, fundamentum est in iure, ratione cuiusdam superioritatis: secus in eo quod emphyteuta prætenderet aduersus dominum. c. 91. n. 3. p. 204

Ius quærendum.

Ius quærendum in foro interiori non potest in præiudicium creditorum repudiari, sed in foro exteriori valet repudiatio. c. 100. n. 21. p. 222

Ampliatur vt procedat etiam quando dies debiti celsit, quia ius non dicitur quæsitum patri nisi post acceptationem. c. 100. n. 22. p. 222

Ius quærendum quando repudiatur, perinde est ac si nunquam dominiam fuisset quæsitum. cap. 100. num. 23. p. 222

Ius retractus.

Ius retractus ex sui natura indiuiduum est. c. 91. n. 17. pag. 205

Iuramentum.

Iuramentum nihil operatur in iis quæ non pendent à potestate iurantis. c. 30. n. 4. p. 62

Iuramentum præcisè obligat iurantem. Intellige tamen, vt si factum præstare nequeat, liberetur soluendo interesse. c. 37. n. 3. 4. & 5. p. 78

De triplici iuramento fidelitatis; nempe subiectionis, domesticitatis, & vassallagij. c. 41. n. 30. p. 88

Qui iuramentum detulit, potest recedere à delatione, si nondum iuratum fuerit; quamuis delatio esset acceptata. c. 66. n. 5. p. 153

Iurisdictio.

Iurisdictio vniuersitas nihil infert ad dominia particularia prædiorum territorij. c. 64. n. 12. p. 149

Iurisdictio est quid accessorium Castri, non tamen omnino cohærens, & ab ipso inseparabile. cap. 84. num. 4. p. 190

Vnum Dominum esse Castri, alium Dominum iurisdictio, non est inconueniens. c. 84. num. 5. pag. 190

Dominium directum & priuatum alicuius territorij potest esse apud vnum; iurisdictio verò ius publicum apud alium. c. 84. n. 16. p. 191

Iurisdictio voluntariæ actus non possunt fieri coram Iudice incompetenti in præiudicium tertij. cap. 86. n. 9. pag.

L

Lesio.

Lesionis cuiuscumque intolerabilis renunciatio non valet, si sit nimis ampla. cap. 31. num. 35. pag. 67

Lapides.

Lapides proiectitij destinati ad colligandum nouum murum, ostendunt illum posse incrassari, non autem artolli. c. 88. n. 38. p. 200

Latitatio.

Latitatio dicitur turpis sui occultatio animo fraudandi creditores. c. 72. n. 11. p. 166

Latrina.

Latrinæ intra muri crassitiem sine muro contraposito, inducunt proprietatem muri. cap. 88. num. 4. pag. 198

Laudemium.

Laudemium si conductor exegerit, Dominus excluditur à iure prælationis. c. 23. n. 13. p. 49

Qui ex speciali iure non soluit laudemium, non repetit aduersus retrahere volentem. cap. 23. num. 21. pag. 50

Laudemia debentur ex diuisione pro rata pecuniæ datæ, iuxta statutum Auenionense, & Comitatus Venayssini. c. 36. n. 1. p. 76

Si ex duobus fratribus diuidentibus, ex vna parte fiat renunciatio legati paterni in pecunia consistentis, vtrum debeatur laudemium. cap. 36. num. 2. pagin. 76

Laudemium debetur ex permutatione de iure communi. c. 36. n. 3. p. 76

Laudemium non debetur ex repudiatione: secus ex renunciatione. c. 36. n. 4. p. 67

Quando in contractu adest pactum resolutiuum, partes ab eo recedere possunt absque metu solutionis laudemij. cap. 36. n. 6. p. 77

Quando res est integra, & nondum facta est traditio; partes à contractu recedentes non tenentur soluere laudemium Domino. c. 36. n. 7. p. 77

Si statuto caueatur laudemium de donationibus non deberi, intelligendum est de meris donationibus, & lucratiuis; non de onerosis. cap. 36. num. 8. pag. 77

Si in contractu diuisionis, vnus alteri pecuniam in compensationem dederit, laudemium debetur pro rata pecuniæ. c. 36. n. 9. p. 77

Intellige vt locum habeat in diuisione vniuersali totius hæreditatis; aliud est si agatur de diuisione domus, aut alterius rei particularis, quæ commodam non patitur diuisionem: tunc enim laudemium non debetur. c. 36. n. 10. p. 77

In Gallia non debetur laudemium ex diuisione, quamuis pecuniæ traditio in ea interueniat ex causa æqualitatis seruandæ. c. 36. n. 12. p. 77

Laudemium nullum debetur ex simplici promissione venditionis. c. 37. n. 1. p. 78

Laudemium non debetur ex actu, in quo sola producit actio personalis. c. 37. n. 7. p. 78

Laudemium non debetur ex venditione nulla, veluti de bonis minorum sine solemnitatibus. c. 37. n. 9. pag. 78

Laudemium nullum debetur ex contractu conditionali, ante verificatam conditionem. c. 37. num. 10. pag. 78

Laudemium nullum debetur nullâ factâ mutatione possessionis. c. 37. n. 16. p. 79

Amplia etiam si translata sit possessio per clausulam Constituti. c. 37. n. 17. p. 79

Idem

Index Posterior,

- Idem de aliis clausulis. Ibid. n. 18. p. 79
- Perfecto contractu, & traditâ possessione, non licet ab eo recedere absque solutione laudemij. cap. 37. num. 20. p. 79
- Quomodo concipiendus sit contractus, ne partes teneantur ad laudemium, dum ab eo recedunt. c. 37. num. 21. p. 79
- Magna est differentia inter solutionem gabellæ, & solutionem laudemij. c. 39. n. 16. p. 82
- Laudemium debetur ex locatione ad longum tempus. cap. 41. n. 12. p. 87
- Laudemium inter utilitates feudales recensendum est. c. 75. n. 2. p. 170
- Laudemium seu releuium non soluitur ex mutatione manus dominantis, sed seruentis. cap. 75. num. 12. pag. 170
- Laudemium est utilitas ex re, vel propter rem proueniens. c. 75. n. 3. p. 170
- Ex alienationibus feudi translati per Dominum cum pacto redimendi; nullum debetur laudemium. c. 75. num. 4. p. 170
- Per quamcumque immunitatem quamuis generaliter concessam, non censetur quis exemptus à solutione laudemij. c. 75. n. 5. p. 170
- Fallit, quando in feudatarium fuit translatum omne dominium cum clausulis immunitatem importantibus. c. 75. n. 6. p. 170
- In materia laudemiorum magna est differentia inter feudum, & emphyteusim: nec semper licet inferre ab vno, ad aliud. c. 75. n. 7. p. 170
- Laudemium esse feudi obuentionem extrinsecam voluit Surd. c. 75. n. 8. p. 170
- Sed contrariam verius esse ostenditur. cap. 75. num. 9. pag. 170
- Laudemia continentur in legato vsusfructus, & pertinent ad conductores fructuum, & reddituum. c. 75. num. 10. p. 170
- Legatum.*
- Legatum scutorum auri non explicando de quibus testator senserit, debet explicari de iis quorum maius est commercium. c. 13. n. 3. p. 23
- Sed in hoc casu plurima consideranda sunt; Primò verba testamenti, vel ea quæ præcedunt, vel quæ sequuntur. c. 13. n. 4. p. 23
- Secundò: consuetudo loquendi testatoris. Ibid. n. 5. pag. 23
- Tertio, dignitas legatarij, affectio testatoris, consanguinitas, aut affinitas ipsius, & similia. cap. 13. num. 6. p. 23
- Cessantibus dictis circumstantiis, legati censentur minimi aurei cursum habentes. c. 13. n. 9. p. 23
- Quando testator legauit summam soluendam in pecunia, vel in annuis redditibus; tunc pecunia est in obligatione, & annui redditus in solutione. cap. 14. num. 1. p. 25
- Si legatum certæ summæ fuerit soluendum in talibus bonis certis & designatis; bona illa debentur, & non pecunia. c. 14. n. 7. p. 25
- In legatis, & in fideicommissis particularibus; non res in solutum data, sed sola pecunia restitui debet. cap. 14. num. 16. p. 26
- Fallit in casu quo legatarius declarasset se subrogare bona in locum fideicommissi. cap. 14. n. 17. p. 26
- Legatum quod fieri prohibetur per statutum, vel consuetudinem; validum est quoad bona sita extra locum statuti, vel consuetudinis. cap. 33. num. 1. pag. 71
- Hoc maximè procedit, dum agitur de statuto vel consuetudine exorbitanti à iure communi. cap. 33. num. 2. p. 71
- Legatum Curia cum suis pertinentiis, videtur continere tam onera quàm honores, nomine illo *Curia* quod est vniuersale. c. 61. n. 15. p. 144
- Legata in eo in quo sunt onerosa & remuneratoria, vxor bonorum socia pro parte sua soluere tenetur. cap. 69. n. 16. p. 160
- Legata pia quando adsunt in hæreditate, vt & non pia, vtrum quod non deducitur de legatis piis deducatur super non piis. c. 73. n. 3. p. 167
- Si legatum vni eidemque personæ factum sit priuilegiatum, & aliud non priuilegiatum; quod non deducitur de priuilegiato, capitur super non priuilegiato. c. 73. n. 4. p. 167
- Legata si non exhauserunt totum patrimonium, pia eximuntur à falcidia. c. 73. n. 9. p. 167
- Quod non detrahitur de legatis à iure priuilegiatis, non cedit damno aliorum legatorum, sed solius hæredis. c. 73. n. 10. p. 167
- In legato generali res propria hæredis non continentur. c. 74. n. 1. p. 168
- Amplia, etiamsi factum esset legatum cum clausula *omnium & quoruncumque bonorum, utiliter constitutorum.* c. 74. n. 2. p. 168
- Declara id maximè procedere posse, si adiecta fuerit mentio bonorum suorum. c. 74. n. 3. p. 168
- In re communi testator partem suam legasse duntaxat censetur, non autem partem hæredis. cap. 74. n. 4. pag. 168
- Sub legato vsusfructus omnium bonorum, res possessæ tempore testamenti per testatorem restitutioni subiectæ non continentur. cap. 74. num. 5. pag. 168
- Nisi tamen restitutio ipsi hæredi facienda esset, tunc enim continetur si legatarius sit vxor, vel coniuncta persona, & legatum sit generale, & amplum. cap. 74. n. 6. p. 168
- Testatorem propriam rem hæredis legare potuisse, indubitatum est. c. 74. n. 7. p. 168
- Legatum præceptionis non restituitur cum hæreditate. c. 85. n. 9. p. 192
- Legatum vni ex cohæredibus factum, restitui debet vnâ cum fideicommissò vniuersali pro rata portio- nis hæreditariæ. c. 85. n. 11. p. 192
- Legatum quidem à seipso non potest hæres accipere quandiu est hæres; sed adueniente casu restitutionis hæreditatis, potest legatum sibi factum retinere. c. 85. n. 15. p. 193
- Legatum à seipso factum nullum esse, & ideo tractu temporis conualescere non posse. c. 85. n. 16. sed vide num. seqq. p. 193
- Legatum hæredi à seipso factum non est omninò nullum, sed eius effectus differtur in tempus quo non erit hæres, nempe restitutionis hæreditatis faciendæ substituto. c. 85. n. 17. p. 193
- Legatum præceptionis dicitur dum quis vnâ re præceptâ, residuum restituere debet. cap. 85. num. 18. pag. 193
- Legatum factum ad fruendum tempore vitæ, non continet proprietatem ad tempus vitæ restrictam. cap. 87. n. 5. p. 196
- In dicto legato non succedunt legatarij hæredes; sed res deuoluitur ad substitutos, vel ad institutos. cap. 87. n. 6. p. 196
- Si in vno legato detur facultas disponendi ad libitum, in alio verò ad tempus vitæ; multò fortius legatum hoc ad solum vsusfructum restringendum est. Ibid. n. 7. p. 196
- Quid & quantum in legato comprehendatur, ex qualitate & indigentia legatarij cognoscitur. cap. 87. num. 8. p. 196
- Quamuis

Rerum, & Verborum.

Quamuis testator legatarium mobilium exemit à præstatione cautionis, non tamen ideo proprietatem reliquisse videtur. c. 97. n. 10. p. 197

Onus iniunctum legatario restituendi mobilia post mortem suam in statu in quo reperientur; non arguit proprietatem illi fuisse relictam. cap. 87. n. 11. pag. 197

Quando legatum temporale alicui relictum fuit, finito illo tempore deuoluitur ad hæredem, vel illius successores; non tanquam ius habentes à legatario, sed iure proprio nempe iure consolidationis propter temporalitatem legati. cap. 87. n. 20. pag. 197

Legitima.

Legitimæ calculum augent, quæcumque in legitimam imputantur. c. 35. n. 7. p. 75

Quæcumque filiis quærentur ex stipulatione paterna, imputantur & computantur in legitimæ calculo. cap. 35. n. 9. p. 75

Feudum non imputatur nec computatur in legitima. cap. 35. n. 10. p. 75

Non solum feudum hæreditarium, sed etiam mixtum pro se, & filiis, & hæredibus stipulatum, imputatur & computatur in legitima. cap. 35. n. 11. pag. 75

Hoc maximè procedit, dum agitur de bonis quorum omnes filij sunt capaces. c. 35. n. 12. p. 75

Legitima liberorum non minuitur per voluntarias quascumque alienationes. Ibid. n. 13. p. 75

Bona procedentia ex fideicommissò auito, non augent calculum legitimæ. c. 35. n. 14. p. 75

Fideicommissum antiquum non est, quod incipit ab ea persona super cuius bonis legitima petitur. c. 35. num. 15. p. 75

Quando donatio incipit à persona liberorum, virum per eam minuatur legitima pendet ex circumstantiis. c. 35. n. 20. p. 75

In legitima pater filium grauare potest relinquendo illi alia bona æquiualentia. cap. 50. num. 38. pag. 110

Legitima & falcidia concurrunt, quando quis grauatus est restituere non purè, sed sub conditione. cap. 78. n. 25. p. 180

Legitimati, Legitimitio.

Legitimati per Principis rescriptum non habent ius faciendi vt donatio reuocetur ex *l. si unquam*. c. 54. num. 26. p. 121

Referuntur DD. contrariæ sententiæ. c. 54. num. 27. iunctis n. 21. & 24. Ibid. p. 121

Contrariæ istæ & inuicem dissidentes DD. sententiæ fœdere distinctionis conciliantur, vt tam in legitimis quàm illegitimis recurratur ad coniecturas, ex quibus colligi possit donatorem habuisse animum reuocandi donationem. c. 54. n. 28. p. 121

Legitimitio personarum necessaria est etiam in possessorio summarissimo. c. 64. n. 6. p. 149

Legitimus contradictor.

Legitimi contradictoris materia in Saluiano æquiparatur *l. fin. Cod. de edict. D. Adrian. toll.* c. 53. n. 3. pag. 117

Legitimus contradictor est hæres non possidens aduersus fideicommissarium petentem se immitti, si ius istius pendeat ex facto dubio. c. 53. n. 6. p. 117

Possidens & allegans parem titulum est legitimus contradictor ad excludendam viam executiuam, & obtinendum vt ordinariè agatur. cap. 53. num. 12. pag. 118

Legitimus contradictor est non possidens, aduersus actorem non possidentem, si alleget titulum exclusuum iuris ipsius, si res non sit omnino dubia, nec

omnino clara ad effectum vt causa ordinariè tractetur. c. 53. n. 13. p. 118

Legitimus contradictor non est possidens, si non alleget titulum probabilem. Ibid. n. 15. p. 118

Si possidens alleget titulum probabilem ex quo ius actoris reddi possit dubium, tunc est legitimus contradictor. c. 53. n. 16. p. 118

Legitimus contradictor facilius est qui possidet, quàm non possidens. c. 53. n. 17. p. 118

Lex.

Legis fin. Cod. de edict. D. Adrian. remedium sæpè datur contra possidentes. c. 53. n. 14. p. 118

Remedium *l. fin. Cod. de edict. D. Adrian.* competit tacitè substituto. c. 53. n. 23. p. 118

Text. in *l. semper in ambiguis. ff. de reg. iur.* quomodo procedat in materia monetarum. cap. 3. num. 56. pag. 9

Explicatur text. in *l. qui lancem. 33. ff. de aur. & argent. legat.* c. 13. n. 11. p. 23

Dispositio *l. quoties. Cod. de rei vendic.* locum etiam habet in iuribus incorporalibus, quæ sunt corporalibus annexa. c. 23. n. 11. p. 49

Dispositio *l. quoties.* non habet locum quando cessio fuit roborata iuramento, & hypothecâ bonorum. cap. 23. n. 12. p. 49

Explicatur text. in *l. si quos. Cod. de rescind. vendit.* cap. 28. n. 4. p. 57

Text. in *d. l. si quos.* procedere ex speciali fauore fisci, verius est. c. 28. n. 6. p. 57

Text. in *l. pater filium. 36. ff. de legat. 2.* & in *l. si pupillorum. §. final. ff. de reb. eor.* non tangunt materiam subingressionis. c. 29. n. 15. p. 60

Text. in *d. l. si pater filium.* & *d. l. si pupillorum.* solum respiciunt securitatem emptoris, non subrogationis ad fines agendi. cap. 29. num. 20. pag. 61

In Gallia *l. 1. ff. de fund. dotal.* est abrogata quoad primam eius partem duntaxat. cap. 40. num. 5. pag. 83

Explicatur verus sensus *l. 1. ff. de fund. dotal.* cap. 40. n. 11. & n. 12. Remissiuè. p. 83. & 84

Text. in *l. pater §. filium. ff. de legat. 3.* dilucidatur. cap. 47. n. 4. p. 97

Dispositio *l. Lucius. ff. de enict.* non procedit in eo qui à Principe ius habet. cap. 49. num. 55. & 56. pag. 107

Quando testator posuit in voluntate alicuius vt possit eligere, vel non eligere; tunc electus ab eo grauari potest: & ad hoc expenditur text. in *l. virum. 8. §. cum quidam. ff. de reb. dub.* cap. 50. num. 41. & 42. p. 110

Dispositio *leg. hac edictali. Cod. de secund. nupt.* non comprehendit ius eligendi. c. 50. n. 47. p. 111

Exponitur text. in *l. cum pater. 79. §. à filia. ff. de legat. 2.* c. 51. n. 29. p. 114

L. quoties duobus. Cod. de rei vendic. locum habet in omnibus contractibus tam onerosis, quàm lucrativis. c. 67. n. 16. p. 156

L. diuortio. ff. solut. matrimon. non habet locum in Gallia quoad bona in quibus maritus & vxor ex consuetudine sunt in communiõne. cap. 69. num. 9. pag. 160

In fructibus tamen beneficiorum *l. diuortio.* seruatur in Gallia, & fructus mortuo beneficiato pro rata diuiduntur inter hæredem, & successorem beneficij. c. 69. n. 10. p. 160

Text. in *l. iubemus. §. in supradictis. Cod. ad Trebell.* non est extendendus extra casum suum. c. 70. n. 4 pag. 162

Index Posterior,

Libellus, Liber.

Libellus admittitur seu petitio simplex, quamvis non sit alternatiua, si pecunia, vel bona debeantur. c. 14. num. 12. p. 26

Libris computorum standum est, quando in illis creditum reperitur scriptum sub nomine alterius. c. 90. num. 18. p. 203

Liberatio.

Debitorem impugnantem executiones non esse audiendum, nisi oblato debito pro quo facta fuit liberatio, multi existimant. c. 22. n. 1. p. 47

Alij in contraria sunt sententia. Ibid. n. 2. p. 47

Explicatur doctrina Cod. Fabrian. & Surdi, circa restitutionem debiti faciendam ab eo, qui liberationem bonorum arguit nullitatis. cap. 22. num. 7. pag. 47

Quando executio est consummata, & liberatarius missus in possessionem; is qui impugnat liberationem, tenetur restituere in primis debitum pro quo facta fuit liberatio. c. 22. n. 8. p. 47

Intellige vt hoc locum habeat, si agatur ad nullitatem liberationis iudicio ordinario, secus si agatur actione spolij: tunc enim debitor non tenetur offerre nec soluere debitum pro quo liberatio facta fuit. c. 22. n. 9. p. 47

Præterea debitor non tenetur soluere suo creditori summam, pro qua bona subhastata fuere, quando creditum non est certum & liquidum, sed patitur aliquam dubitationem. c. 22. n. 10. p. 48

Liberatio facta creditori nullâ præuiâ æstimatione, valida potissimum, est si debitor non probauerit in eâ adesse læsionem in magno excessu. c. 28. num. 8. pag. 57

Liberatio bonorum sub hasta publica nulla est, si non fiat in pecunia numerata. cap. 32. num. 21. pag. 70

Liberatio bonorum habitâ fide de pretio, est valida; si creditor consentiat in actu liberationis: ita vt obligatio debitoris extincta remaneat. c. 32. num. 23. pag. 70

Si plures sint creditores, omnium requiritur consensus, vt liberatio habitâ fide de pretio valida sit. c. 32. num. 24. p. 70

Liberationem eius qui administrauit concipi sub verbis donationis, vel gratificationis, non est inconueniens. c. 68. n. 17. p. 158

Aduersus liberationem iuratam nemo auditur, nisi probet verum dolum. cap. 68. num. 28. pag. 158

Liberi.

Liberi naturales nati post donationem, profunt ad illius reuocationem, si postea fuerint legitimati per subsequens matrimonium. cap. 54. num. 21. pag. 121

Liberi naturales ante donationem nati, & postea legitimati per subsequens matrimonium, non sufficiunt ad donationis reuocationem, ex sententia Ripæ & aliorum. c. 54. n. 22. p. 121

Verior tamen est contraria sententia, quod donatio reuocetur per subsequutam legitimationem naturalium ante donationem natorum. c. 54. num. 23. pag. 121

Immo siue liberi nati sint ante donationem, siue post, donatio reuocatur per superuenientem liberorum legitimationem, iuxta nonnullorum sententiam, contra ea quæ dicta sunt supra n. 21. c. 54. num. 24. pag. 121

Liberi in conditione positi præcipuè sub qualitate masculinitatis, censentur dispositiuè vocati. cap. 55. n. 12. p. 123. Sed contra, ibid. n. 35. p. 125

In quæstione vtum ius quæsitum fuerit liberis tanquam liberis, vel tanquam hæredibus, si verba dispositionis æqualiter respiciant patrem & filios, censetur quæsitum ius illis tanquam liberis, veluti si dictum fuerit, *Dono filio & suis, vel filio & eius liberis*: sed si verba dispositionis principaliter dirigantur ad patrem, & per reflexionem ad filium, vt si dictum fuerit, *dono filio stipulanti pro se, & suis*; multo magis si dictum sit *pro hæredibus quibuscumque*, filiis ius quæritur tanquam hæredibus, non tanquam filiis. c. 55. n. 13. p. 123

Intellige vt procedat in materia transitoria ad hæredes. c. 55. n. 14. Quid in non transitoria, vide n. 16. pag. 123

Vtilitas liberorum est secundaria, & minus principaliter considerata in donatione facta contemplatione matrimonij, & fauore liberorum. c. 55. n. 17. pag. 123

Vtilitas liberorum in eo consistit, vt patrem habeant diuitem cui succedere possint. cap. 55. num. 18. pag. 123

Liberorum consideratio est remota in donationibus matrimonialibus. c. 55. n. 24. p. 124

Liberi post patrem ordine successiuo vocantur, quando illorum mentio facta fuit in parte dispositiua: iuxta tradita supra numer. 13. cap. 55. num. 33. pag. 124

Liberi in conditione positi non censentur dispositiuè vocati in contractibus, nisi concurrentibus coniecturis. c. 55. n. 35. p. 125

Testator eandem censetur habere affectionem erga hæredem, & illius liberos. cap. 87. num. 19. pag. 197

Quælibet coniectura sufficit, vt dispositio ad solos primi gradus liberos restringatur. cap. 89. n. 7. pag. 219

Liberi soli primi gradus in genere, dum agitur de testatore imperito, liberorum appellatione continentur. c. 99. n. 19 p. 219

Libertas.

Iudicium possessorium competit pro manutentione libertatis naturalis contra prætendentem seruitutem. c. 23. n. 8. p. 49

Libertatis præsumptionem pro se habent omnia prædia, & præsertim rustica. c. 25. n. 7. p. 53

Dum prædium vt liberum alienatur, censetur etiam translatum dominium directum. cap. 41. num. 29. pag. 88

Licentia.

Licentiam concedens faciendi aliquem actum, censetur etiam dare facultatem ea omnia faciendi, quæ sunt de naturalibus illius actus. cap. 19. num. 6. pag. 41

Licentia data aliquid faciendi, extenditur ad omnia annexa, & consequutiua, ac dependentia illius actus. c. 19. n. 7. p. 41

Licitatio.

Licitando creditor non debet esse deterioris conditionis, quàm quilibet extraneus. c. 28. n. 3. p. 57

Licitatorem nouum communitas admittere potest, antequam subhastationes factæ fuerint, & in scripturam redactæ, ac conditiones adimpletæ. cap. 37. num. 13. & 14. p. 78. & 79.

Liga.

Liga monetarum in duodecim denarios distinguitur. cap. 12. n. 6. p. 21

Linea.

Linea tota quando vocata est, quandiu aliquis ex ipsa superest, non fit transitus ad aliam lineam. c. 89. num. 11. p. 201

Rerum, & Verborum.

Lista.

Lista si data fuerit conductori; tenetur locator, si ipse non fruatur rebus descriptis in ea. cap. 31. num. 44. pag. 67

Litis Contestatio.

Per litis contestationem causatur mala fides, impediens opponi creditoribus compensationem. c. 58. num. 24. p. 138

Litis contestatio oritur in executiuis per primum actum iudiciale. c. 14. n. 11. p. 26

Literæ.

Literas qui retinuit & non fecit debitas diligentias aduersus eum ad quem literæ erant directæ, est in culpa. c. 90. n. 10. p. 203

Qui literas transmisit ad debitorem, cui directæ erant, & illas apud ipsum longo tempore dimisit, videtur fidem illius sequutus. cap. 90. n. 11. pag. 203

Consultus est, vt post ostensionem literæ creditor illam sibi restitui faciat. c. 90. n. 12. p. 203

Creditor cui dantur literæ Cambij; vel scedula bancaria, videtur potius illam acceptare pro sua securitate, quàm loco solutionis. cap. 90. n. 13. pag. 203

Si tamen mercator cui literæ diriguntur soluerit, vel depositum fecerit, debitor remanet liberatus. c. 90. num. 14. p. 203.

Acceptatio & effectuatio literarum Cambij remissarum creditori, extinguit obligationem & hypothecam. c. 90. n. 15. p. 203

Obligatio hereditatis extincta est, remissis ipsi per debitorem literis Cambij, si mercator ad quem illæ diriguntur ipsum scripserit debitorem. cap. 90. num. 19. p. 203

Locatio.

Locatio contractus in dubio censendus est quem partes ita nominant. c. 31. n. 2. p. 65

Si contractus sit locationis in effectu, non est attendenda denominatio partium, illum venditionis contractum nominantium: & è contra. c. 31. n. 4. pag. 65

Locationis contractum esse arguit pretij distributio per tempora. c. 31. n. 5. p. 65

Intellige vt procedat, quando distributio est vniformis; secus si difformis. c. 31. n. 6. p. 65

Locator tenetur procurare conductori fruitionem, & omnia impedimenta remouere. cap. 31. num. 28. pag. 66

Non potest dari cautela vt renuntietur læsioni contingenti in substantia rei locatæ. c. 31. num. 32. pag. 66

Locator vtrum teneatur ad totale interesse erga conductorem, facto locatoris impeditum. cap. 31. n. 37. pag. 67

Locatorem spoliare dicitur Iudex eum condemnando ad soluendam mercedem, si re conducta frui non potuit. c. 31. n. 39. p. 67

Locans rem alienam etiam ignoranter, tenetur ad totale interesse. c. 31. n. 45. p. 67

Contra locatorem datur actio doli, si in lista scripserit res indebitas. c. 31. n. 46. p. 67

Locator tenetur conductorem de omnibus impedimentis monere. c. 31. n. 47. p. 67

Locationis contractus intelligi debet, rebus sitantibus. c. 31. n. 49. p. 67

Locus.

Locus destinatus ad vsum alterius loci, censetur pars illius. c. 60. n. 3. p. 140

Locus publicus si Communitas emerit, potest illum ad vsum sibi bene vifos commutare. c. 60. n. 5. p. 141

Locus publicus emptus à Communitate, alienari aut vendi non potest. c. 60. n. 6. p. 141

Loca publica Communitatis vendi possunt pro illius necessitate. c. 60. n. 7. p. 141

Loquutio.

Quando disponens discretiue loquutus est de liberis, & de liberis liberorum, veluti si dixerit, *volo quod meus haeres eligat vnum liberorum meorum, & si liberi mei moriantur sine liberis, &c.* tali casu liberis in electionis dispositione vocatis non continentur nepotes. c. 51. n. 24. p. 114

Stante discretiua loquutione de liberis, & liberorum liberis; electio de persona neporum facta, nulla est, vt facta contra intentionem disponentis. cap. 51. num. 25. p. 114

Substitutis liberis testatoris, vel eorum liberis, de quibus discretiue mentio facta est in liberis vltioris gradus, cessat representatio. cap. 99. n. 6. pag. 219

Discretiua loquutio de liberis, & liberorum liberis, fortius operatur quando testator ea loquendi forma vsus est in diuersis sui testamenti partibus. c. 99. num. 8. p. 219

Lucrum dotis.

Lucrum dotis capitur ante legitimam liberorum. c. 46. num. 7. p. 95

Inter lucrum dotis, & augmentum, quæ sit differentia. c. 46. n. 8. p. 95

M

Maioratus.

MAioratus quando institutus est respectu certæ lineæ filij maioris, tunc solus primogenitus gradus cuiuslibet illius lineæ admittendus est ad primogenituram. c. 89. n. 17. p. 201

Mandatum.

Mandatum solum de soluendo datum exactori, non tollit obligationem, donec solutio effectualis interuenerit. c. 11. n. 1. p. 19

Mandato alicui concessio omnia consequutiua mandati concessa censentur. c. 32. n. 7. p. 69

Mandatum nihil prodest nisi probatâ illius effectuatione. c. 50. n. 17. p. 109

Mandatum solum ad nominandum habet vim nominationis, si illud faciens demonstrauerit determinatam eligendi voluntatem. cap. 50. num. 18. pag. 109

Manutentio.

Manutentio aquæ in dubio cumulatiue concedenda. cap. 48. n. 42. p. 102

Manutentio peti potest in quacumque parte litis suspenso petitorio. cap. 60. n. 21. etiam in causa appellationis. Ibid. n. 22. p. 142

An, & quomodo ius vniuersale manuteneri possit, & quando ad hunc effectum dicatur certum, & incertum. c. 64. n. 19. p. 150

Manutentio quando debeatur ad effectum generalis cuiusdam communionis: & quando ad effectum perceptionis fructuum. c. 64. n. 20. p. 150

Ad effectum manutentionis non debet attendi certitudo legis, sed hominis, id est, vt res talis sit vt eam ferri possit animus certus, & deliberatus illius qui vult apprehendere possessionem. cap. 64. num. 21. p. 150

Maritus.

Maritus si aureos auri in specie recognouerit, eodem modo reddere tenetur. c. 15. n. 5. p. 27

Maritus qui dotem exigere debebat in speciebus auri, sibi imputare debet si alio modo exegerit. c. 15. n. 7. pag. 28.

Index Posterior,

Maritus qui fuit negligens in exigendis dotis fructibus, non potest agere contra bona supposita fideicommissio: secundum Fusarium. cap. 21. num. 25. p. 46

Maritus iure antiquo soluto matrimonio remanebat dominus fundi dotalis, & de eo loquitur text. in l. 1. ff. de fund. dotal. capit. 40. numer. 4. pag. 83

Maritus non solum, sed etiam vxor in terminis l. 1. ff. de fund. dotal. poterat alienare fundum dotalem. c. 40. n. 5. p. 83

Maritus si præmoriatur, & postea vxor; dos redit ad patrem exclusis liberis. cap. 100. numer. 2. pag. 221

Marito præmortuo superstitionibus vxore, liberis, & patre vxoris; dos ex veriori sententia redit ad patrem. c. 100. n. 3. p. 221

Masculi.

Masculus remotior ex altero latere iunctus excludit fœminam proximiorē ex utroque latere iunctam, quando fœminæ deficientibus duntaxat masculis sunt vocatæ. c. 24. n. 6. p. 52

Exclusio matris non præiudicat masculis ab ea descendentes, licet veniant à radice infecta. cap. 24. num. 7. p. 52

Masculi descendentes ex fœmina, non sunt de familia, nec de cognomine. c. 47. n. 27. p. 98

Mater.

Mater binuba quas successiones de iure communi amittat. c. 33. n. 11. p. 72

In Gallia in locis ubi edictum receptum est, mater non succedit: & quid ex Regia ordinatione consequatur. c. 33. n. 12. p. 72

Mater transiens ad secunda vota non amittit facultatem eligendi. c. 50. n. 46. p. 111

Mater tenetur cauere liberis pro possibilitate. cap. 70. num. 9. & 14. p. 162

Mater grauata de restituendo liberis suis ab alio quam à proprio parente primi gradus, tenetur cauere de restituendo fideicommissum liberis. cap. 70. num. 5. p. 162

Mater etiam à proprio parente grauata tenetur fideicommissi nomine cauere liberis suis, si ad secunda vota transierit. c. 70. n. 6. p. 162

Mater grauata quando non est filia primi gradus grauantis, tenetur liberis suis cauere fideicommissi nomine. c. 70. n. 7. p. 162

Mater tutrix testamentaria filia suæ si aliquid utilitatis consequatur pro collocanda filia in matrimonio tenetur illud restituere conditione ob turpem causam. c. 76. n. 1. p. 171

Mater quæ tutelam formiter non acceptauit, non amittit legatum sibi à marito factum, quamuis ad secunda vota non petito tutore transierit. cap. 77. num. 24. p. 174

Matrimonium.

Matrimonium siue sit causa impulsua, siue finalis, non tamen quæritur ex donatione matrimoniali ius liberis vti liberis. c. 65. n. 31. p. 124

Utrum donatione facta contemplatione matrimonij, matrimonium dicatur causa impulsua, vel finalis. c. 55. n. 30. p. 124

Matrimonium quando donationis causa finalis est, insinuatio non requiritur. c. 57. n. 27. p. 135

Promissio subditorum erga Baronem de duplicando census in casum matrimonij filiarum, executioni demandari debet, non solum in casu matrimonij carnalis; sed etiam spiritualis, dum filia monasterium ingreditur. cap. 65. numer. 1. pag. 151

Promissio supradicta locum non habet nisi tempore professionis emissæ. ibid. n. 2. p. 151

Conuentionem de soluendo pro matrimonio filia, vel filiarum, non de sola primogenita intelligenda est. Ampliatur etiam si dictum fuerit de filia in numero singulari. c. 65. n. 4. p. 151

In quibus casibus ex æquitate procedere possit Theauri sententia circa promissam solutionem per subditos in casu matrimonij filia. c. 65. num. 5. pag. 151

Declaratio facta in consequentiam matrimonij, censetur inesse ipsi matrimonio. cap. 96. numer. 6. pag. 213

Sed tamen pactum de succedendo inuolidum esse, quamuis fiat in consequentiam matrimonij, si non fiat in eodem contractu, in Gallia fuit decisum per Senatum Tholosanum. c. 96. n. 7. p. 213

Melioramenta.

Melioramenta & reparationes per maritum constante matrimonio factæ, numerantur inter acquæstus, quatenus bonorum æstimatio aucta fuit. c. 69. num. 23. p. 161

Melioramenta solo cedunt, & sunt eiusdem naturæ prout ipse fundus. c. 69. n. 24. p. 161

Meliorationes sufficit factas fuisse in territorio, quamuis non fuerint factæ in castro; illas enim dominus redimens resarcire tenetur. cap. 75. num. 15 pag. 170

Quando agitur de re vniuersali, veluti de Castro, datur retentio totius pro melioramentis in vna re factis. c. 75. n. 17. p. 170

Quando agitur de re vniuersali, vel de pluribus rebus connexis, vnâ re melioratâ omnes retineri possunt donec æstimatio melioramentorum restituatur. c. 75. n. 19. p. 171

Memoria restitutio.

Peti potest restitutio in integrum in fauorem memoriæ defuncti damnati de crimine læsæ Maiestatis. c. 42. n. 1. p. 89

Restitutio memoriæ defuncti fieri potest per viam gratiæ, vel per viam iustitiæ: & quid inter utrumque intersit. c. 42. n. 3. p. 89

Qua ratione obtineri possit restitutio memoriæ defuncti per viam iustitiæ. c. 42. n. 4. p. 89

Quid obseruetur in Gallia quando reintegratio memoriæ defuncti conceditur per viam iustitiæ. c. 42. num. 12. p. 89

Quando restitutio memoriæ defuncti petitur etiam quoad bona, citandi sunt tertij possessores in quos bona fuerunt alienata. cap. 42. numer. 13. pag. 89

Plura in verb. *Restitutio*.

Menochius.

Menochius *consil.* 708. num. 28. expenditur. cap. 41. num. 13. p. 87

Mercator.

Mercatores magni nominis semper censentur habere pecunias paratas, & illorum acceptatio vel promissio habetur loco pecuniæ numeratæ. cap. 90. num. 16. p. 203

Mercator ad quem literæ diriguntur, si pecunias deposuerit; & creditorem, cui cessæ erant literæ, constituerit in libris suis creditorem pecuniæ depositatæ, dicitur inducta solutio. cap. 90. num. 17. p. 203

Inter mercatores proceditur ex æquitate, & inducitur nouatio ex solo iudo pacto. cap. 90. num. 21. pag. 203

Rerum, & Verborum.

Merces.

Non potest conductor agere ad mercedis remissionem, nisi damnum sit intolerabile. c. 31. num. 7. pag. 65

Merita.

Merita satis probantur ex assertione Principis immunitatem concedentis. c. 44. n. 13. p. 92

Meritorum assertio generica non probat merita. c. 80. num. 7. p. 183

Meritorum specifica mentio non releuat à toto genere probationis. c. 80. n. 8. p. 183

Merita probata, per Principis assertionem, quomodo intelligendum sit c. 80. n. 9. p. 183

Meritorum sola assertio non probat illa esse æquivalentia concessioni. c. 80. n. 10. p. 183

Metus.

Metus amissionis scripturarum dicitur iustus, quando agitur de statu, vel libertate. cap. 68. num. 31. pag. 159

Metus amissionis scripturarum quando iustus non dicatur. c. 68. n. 32. p. 159

Si sententia lata fuerit ob metum cuiusdam potentis vel tyranni datur restitutio memoriæ defuncti. c. 42. n. 5. p. 89

Idem si ea ex præciso mandato, & absoluta Principis voluntate processerit. c. 42. n. 6. p. 89

Metus iustus incurritur ex solo vultu terribili Superioris. c. 42. n. 7. p. 89

Minor.

Minor 25. annis non potest eligi ad Consulatum. c. 62. num. 1. p. 145

Minore natu vocato, si testator ulterius processerit & vocaverit filios, & descendentes illius, sublato minore natu, eius liberi cæteris sunt præferendi. c. 89. n. 10. p. 201

Mobilia.

Mobilium consumptorum loco, restituitur illorum æstimatio. c. 87. n. 14. p. 197

In Gallia debita omnia pecuniaria, & obligationes omnes in quibus immobilium non adest promissio, mobilium appellatione continentur. c. 33. num. 7. p. 72

Iura acquisita per aliquem mediante solutione facta creditoribus, & cessione iurium per eos obtenta, mobilium appellatione continentur in Gallia. c. 33. num. 8. p. 72

Mobilis est apud Gallos pecunia ex immobilium venditione proveniens. c. 33. n. 9. p. 72

Molendina.

Molendina feudalia & bannaria inuito Domino à feudo separari nequeunt. c. 91. n. 15. p. 205

Moneta.

Moneta si fuerit intrinsecè alterata, debet attendi tempus contractus. c. 1. n. 3. p. 2

Moneta quando dicatur maioris vel minoris bonitatis extrinsecæ. c. 1. n. 6. p. 2

Monetæ restitutio promissa *au mesme pied*, quomodo intelligenda. In moneta, quid sit *pied*, quid *tiltre*, quid *aloy*. c. 1. n. 15. p. 3

Monetarum mutationis intrinsecæ periculum proximè futurum, non reddit pactum de restituendo in eadem bonitate illicitum. c. 1. n. 18. p. 3

Monetarum periculum prævisum proximæ extrinsecæ mutationis, an & quomodo reddat illicitum pactum de restituendo in eisdem speciebus. c. 1. n. 19. p. 3

Quando dubium mutationis monetarum est æquale inter debitorem & creditorem, pactum restitutionis in eadem bonitate licitum est. c. 2. n. 20. p. 3

Ob monetarum mutationem sibi præcauere permissum est. c. 1. n. 21. p. 3

Referuntur DD. de materia mutationis monetarum tractantes. c. 2. n. 27. p. 4

Verisimile non est contrahentes futuræ, incertæ ac variabili monetæ mutationi se supponere voluisse. c. 3. n. 54. p. 9

Quando agitur de moneta imaginaria, potest solui in moneta currenti tempore solutionis. c. 3. n. 59. p. 9

Monetæ imaginariæ qualitas etiam consideratur, quando moneta fuit intrinsecè alterata. c. 3. n. 60. pag. 9

Probabilis opinio futuræ mutationis monetarum ad hoc ut noceat creditori, quæ circumstantiæ probari debeant. c. 3. n. 64. p. 10

Propter metum mutationis valoris monetæ, licitum est sibi præcauere. c. 3. n. 65. p. 10

Monetæ aureæ ad argenteam proportio, quæ sit. c. 6. num. 3. p. 13

Monetæ cuius valor attendendus sit in locatione temporali, vel perpetua. c. 6. n. 5. p. 13

Monetæ nomen est generale, & ad aureos referri potest. c. 6. n. 13. p. 14

In monetis imaginariis locum etiam habet distinctio bonitatis intrinsecæ, & extrinsecæ. c. 6. n. 14. p. 14

Moneta quando fuit alterata in bonitate intrinsecæ, inspiciendum est tempus celebrati contractus, dum de solutione agitur. c. 7. n. 1. p. 14

Creditor non potest cogi recipere solutionem in moneta ronsa, vel pondere minuta. c. 7. n. 2. p. 15

Debitor qui recipit pecuniam pondere minutam, non cogitur soluere ponderosam. c. 7. n. 3. p. 15

Limita, si debitor pecuniam minoris ponderis receperit, & ipsam perinde usus fuerit ac si esset ponderosa, ponderosam reddere debet. cap. 7. num. 6. pag. 15

In dubio solutio fieri debet iuxta monetam temporis contractus, si certa species non fuerit promissa. c. 9. n. 1. p. 16

Monetarum mutato solo extrinsecæ valore, damnum & commodum est creditoris: damnum quidem, si valor extrinsecus augeatur: lucrum verò vel commodum, si minuatur. cap. 12. numer. 1. pag. 20

Monetæ mutatio necesse est ut fiat tam quoad bonitatem intrinsecam, quàm extrinsecam, quando variatur pes monetæ. c. 12. n. 9. p. 21

Monetæ omnes quando simul eodemque tempore auctæ fuerunt in bonitate extrinsecæ, perinde est ac si mutata fuisset bonitas intrinsecæ secundum opinionem aliquorum. c. 12. n. 10. p. 21

Moneta imaginaria quæ dicatur. c. 17. n. 1. & cap. 19. num. 1. p. 41

Moneta imaginaria solam æstimationem recipit ex certis monetis, ex quibus conficitur. c. 19. num. 3. p. 41

In moneta imaginaria cadit etiam distinctio bonitatis intrinsecæ, & extrinsecæ. cap. 19. numer. 4. p. 41

Mora, Morosus.

Morosus debitor tenetur ad augmentum monetæ post moram adueniens. c. 9. n. 12. p. 17

Morosus debitor tenetur ad maiorem valorem monetæ, à die moræ. c. 13. n. 20. p. 24

Mora quo casu purgari non possit post litis contestationem. c. 14. n. 10. p. 26

Mora irregularis incurritur ipso iure favore minorum, & Communitatum, absque aliqua interpellatione. c. 16. n. 5. p. 29

Mora regularis incurritur per interpellationes. c. 16. num. 6. p. 29

Index Posterior,

Moram iam incurfam non tollit oblatio. cap. 16. n.7. pag.29
 Mora cum mora non compenfantur, quando agitur de obligationibus feperatis. Ibid. n.10. p.29
Mortuus.
 Mortuus abfolui potest per Epifcopum ab excommunicatione. c.42. n.2. p.89
Mulier.
 Mulier quando fuit affecurata fuper bonis mariti, non potest illa vendere. c.30. n.1. p.62
 Mulier potest fe vltra medietatem dotis obligare Principis refcripto interueniente, & adhibita caufa cognitione per Commiffarium à Principe deputandum. c.45. n.1. p.93
 Remedium mulieri competens agendi ad nullitatem ex capite indotationis, folùm habet locum quando agitur de fideiuffione per vxorem præftita pro marito. c.45. n.8. p.93
 Pro contractu per mulierem proprio nomine præftito, non competit remedium ex indotatione vltra dimidium dotis petitum. c.45. n.10. p.93
 Mulier marito mortuo dotem in totum potest obligare. c.45. n.11. p.93
 Mulier quæ fe reddidit bonorum mariti depositariam, vt euitaret exequutiones creditorum, obligatur pro tota dote. c.45. n.12. p.93
 Amplia, etiamfi diceret depositum effe confessionatum, & non reale. Ibid. n.13. p.94
 Mulier potest in totum pro dote alterius mulieris fe obligare, nec iuuatur Velleiano. c. 45. num. 14. pag.94
 Amplia etiamfi agatur de dote restituenda communi filia. c.45. n.15. p.94
 Limita, nifi obligatio illa tenderet ad vtilitatem mariti. c.45. n.16. p.94
 Mulier non potest fe vltra medietatem dotis obligare pro restituenda dote nurui. cap. 45. num. 17. pag.94
 Mulier in totum obligari potest pro dote communis filia, quamuis indotata remaneat. cap.45. num.18. pag.94
 Barbosa distinguit inter dotem consistentem in pecunia, vel in fundis. c.45. n.19. p.94
 Mulieris obligatio rescinditur non in totum, sed pro ea rata parte pro qua exceditur dotis medietas. cap.45. n.21. p.94
 Vtrum hoc casu fit differentia inter magnam, & paruum dotem. c.45. n.22. p.94
 Mulieri agenti ad repetitionem dotis opponi potest exceptio solutionis, vel compensationis, si conftiterit ipsam pecuniam & mobilia mariti habuisse. cap.58. n.2. p.136
 Mulier cui legatum à marito factum est, casu quo conuoluet ad fecunda vota, perinde est quoad illud legatum ac si ad illa conuolaret de licentia mariti. cap.77. n.22. p.174
 Mulier non tenetur liberis petere tutorem, qui nihil habent præter alimenta. c.77. n.23. p.174
Mundus Muliebris.
 Mundus muliebris est quid feperatum à dote, nec partem dotis constituit. Intellige vt infra hoc c.95. num.1. p.211
 Mundus muliebris seu *les Coffres* in Prouincia Prouincia constitunt partem dotis, & eodem modo restituuntur. c.95. n.3. p.211
 Apparatus isti dicuntur supplementum dotis, & de illis iudicatur tanquam de ipsa dote. cap. 95. n. 5. pag.211

Murus.

Murus vide verb. *Paries.*

Mutatio.

Mutationi dubia monetarum veriffimile non est creditorem se supponere voluisse. c.12. n.13. p.22

Mutuum.

In mutuo propriè non cadit consideratio bonitatis intrinsecæ pecuniæ. c.2. n.37. p.6
 Quoad monetas magna est inter mutuum, & censum differentia. c.2. n.36. p.6

N

Natta.

NAttæ *consil.*76. explicatur, vbi vult parentes pro maritanda filia non prohiberi aliquid accipere. c.76. n.7. p.171

Naugium.

Naugij appellatione rates continentur. c.71. num. 12. pag.164

Negatiua.

Negatiua propositio magis negat, quàm affirmatiua affirmet. c.18. n.7. p.33
 Negatiua dominij probatur per inspectionem inuentarij facti de omnibus iuribus Principis. c.25. n.6. pag.53

Negotiorum gestor.

Negotiorum gestor non potest teneri nisi de his quæ administravit. c.68. n.24. p.158
 Vt negotiorum gestor teneatur de non administratis, quæ requirantur. c.68. n.25. p.158

Nepos.

Nepos admittitur excluso patruo in omnibus dispositionibus testamentariis, & ita iudicatur in Rota, & in pluribus aliis supremis Tribunalibus. cap. 89. num.2. p.201
 In magna contouersia successionis in primogenituris inter patruum & nepotem, præualuit hodie pro nepote contra patruum sententia. cap. 89. num. 1. pag.200

Quæstio inter patruum ac nepotem, fuit aliàs decisa in fauorem nepotis in hac Ciuitate Auenionensi per Regem Robertum, cum assistentia duorum Cardinalium. c.89. n.8. p.201

Si testator primos filios masculos vocauerit, & eorum descendentes in infinitum, nepotes absque difficultate patruis præferendi sunt. cap. 89. num. 9. pag.201

In quæstione inter patruum & nepotem, in dubio iudicandum est pro possessore. cap. 89. num. 20. pag.201

Amplia vt hoc multò magis procedat, si possessio fuerit acquisita facto, vel renunciatione patrum. cap.89. n.21. p.202

Nepotes eligi possunt, quamuis disponens loquutus fuerit de liberis suis, vel ex se descendentes. c.51. num.13. p.113

Idem si disponens mandasset eligi aliquem, vel eius liberos, vel si dixisset suos liberos, vel meos liberos. c.51. n.14. p.113

Nepotes eligi nihil obstat, quamuis disponens loquendo de liberis adiecerit verba *suos*, vel *meos*. cap.51. n.22. p.113

Nomen.

Nomen bonum promittere minus est, quàm si promittatur exigibile. c.49. n.28. p.105

Nomen bonum promittens intelligitur promittere bonitatem tempore cessionis tactum, non in futurum. c.49. n.29. p.105

Fallit nisi adiecta fuerint verba tempus futurum denotantia, si promissum fuerit manutene nomen bonum. c.49. n.30. p.105

Nomina

Rerum, & Verborum.

Nominatio.

Si maritus & vxor vnum nominare debent ad bona paterna, & materna; & maritus vxore consentiente vnum nominauerit, non potest vxor variare post mortem mariti, etiam quoad bona materna. c. 51. num. 32. p. 114

Notarius.

Notarius qui recipit instrumentum, non præiudicat suis hypothecis. c. 11. n. 7. p. 19
Notarius si deponat contra instrumentum per eum rogatum, non præiudicat partibus contrahentibus. cap. 68. n. 21. p. 158
Notario non creditur, nisi de his quæ tempore instrumenti coram ipso, & testibus instrumentariis gesta sunt. c. 82. n. 13. p. 187
Idem non potest esse scriptor testamenti solemnitis, & Notarius instrumenti exhibitionis illius coram testibus factæ. c. 82. n. 14. p. 187
Notario creditur quoad probationem instrumentalem, non tamen ipsi soli quoad probationem testimonialem. c. 82. n. 15. p. 187
In testamentis solemnibus in quibus pro forma testamenti numerus requiritur, Notarius non potest computari in numero testium, & ideo non potest esse octauus testis. c. 82. n. 16. p. 187

Nouatio.

Nouatio quæ per sententiam fit, dicitur cumulatiua, non autem extinctiua. c. 21. n. 5. p. 44
In arbitramento aliud dicendum est: quia nouationem adducit extinctiuam. c. 21. n. 6. p. 44
Per sententiam quæ lata fuit in executionem alterius sententiæ, non inducitur nouatio. cap. 21. num. 7. pag. 44
Nouatio inducitur ex actu posteriori, si sit incompatibilis cum primo. c. 21. n. 8. p. 45
Nouatio facilius inducitur ratione fructuum, quam respectu sortis principalis. cap. 21. num. 9. & n. 15. etiam si non esset inducta quoad sortem. Ibidem pag. 45
Amplia vt procedat etiam si ageretur de fructibus debitis in vim *l. curabit. Cod. de act. empt.* cap. 21. num. 16. p. 45
Nouatio inducitur si per contractum annui census, fors augeatur, aut minuatur. Ibidem, num. 14. pag. 45

Numerus.

Numerus incertus specierum recipiendarum, quamuis conuentum fuerit easdem species restitui, non obligat venditorem redditus ad easdem species in eadem æstimatione reddendas. cap. 5. num. 1. pagin. 12

O

Oblatio.

Oblatio non sufficit ad impediendum cursus usurarum, sed requiritur etiam depositum: Tamen ad impediendum onus soluendi augmentum monetarum, sola oblatio sufficit sine deposito. c. 16. num. 8. p. 29
Oblatio omnis, seu declaratio iudicialis facta in fauorem alterius, debet intelligi dummodò statim acceptetur. c. 66. n. 6. p. 153

Obligatio.

Oligatio semel extincta non potest vires reassumere. cap. 58. n. 15. p. 137
Obligatio Cameralis non porrigit vires aduersus personas in ea non nominatas. cap. 59. num. 10. pagin. 139
Obligatio facta ex turpi causa non valet, siue turpi-

tudo sit expressa, siue tacita. cap. 76. num. 12. pag. 172

Obligatio bonorum propriorum hæredis, locum habet duntaxat in casum contrauentionis. cap. 80. num. 19. p. 183
Ampliatu à quibusdam etiam si hæres se obligasset in solidum, qui credunt requiri specificam renunciationem beneficij inuentarij. cap. 80. num. 20. pag. 183
Contrarium veriùs est si obligatio incoeperit à nomine proprio, & postea adiecta fuerit mentio qualitatis hæreditariæ. c. 80. n. 21. p. 183

Observantia.

Observantia subsequuta declarat quænam sit partium intentio circa administrationem. cap. 68. num. 7. pag. 157

Oliueta.

Oliuetis locatis demortuis definit substantia locationis. c. 31. n. 48. p. 67

Onera.

Onerum certorum expressio denotat exclusionem aliorum non expressorum. c. 9. n. 11. p. 17

Opus.

Opus in proprio facere licet, quamuis vicino noceat. cap. 48. n. 26. p. 101

P

Pactum.

Pactum de restituendo eodem valore monetæ, videtur quædam transactio super dubio euentu futuræ mutationis. c. 1. n. 22. p. 3
Pactum circa sortis restitutionem in iisdem speciebus, compensari potest cum aliis pactis conuentis in contractu annui redditus. cap. 1. num. 23. pag. 3
Pacta in contractu census circa monetarum diuersitatem obseruanda sunt. c. 2. n. 28. p. 4
Pactum redemptiuum in censu respicit fauorem debitoris. c. 2. n. 29. p. 4
Pactum super solutione in certa monetæ specie, vel valore, de iure subsistit. Ibidem, num. 32. pagin. 5
Pactum de restituendo censum in eadem bonitate monetæ, respicit fauorem debitoris, & creditoris. c. 2. n. 34. p. 5
Ampliaru etiam si augmentum, vel decrementum monetæ, fuerit præuisum. Ibid. n. 34. p. 5
Pactum super restitutione eiusdem bonitatis, validum esse probatur. c. 2. n. 38. p. 6
In pacto redemptiuo, fraus qua ratione adhiberi possit. c. 2. n. 41. p. 6
Pactio an licita sit, quòd census sit irredimibilis in certo casu. c. 2. n. 44. p. 7
Pactum restituendi eandem tritici quantitatem, an de iure subsistat. c. 2. n. 45. p. 7
Pactum de restituendo in eadem moneta, quando sit illicitum. c. 2. n. 46. p. 7
Pactum de restituendo sortem census in eodem numero, est validum. c. 3. n. 57. p. 9
Pactum continens inæqualitatem inter debitorem & creditorem, circa augmentum monetarum; est iniustum, & suspectum. c. 17. n. 13. p. 32
Pactum de restituendo in iisdem speciebus, non minoris valoris; nullam continet iniustitiam, vel inæqualitatem, inter debitorem & creditorem. c. 17. num. 14. p. 32
Pactum de restituendo sortem redditus in bona & grossa moneta sine patachis, non derogat promissioni de restituendo in iisdem speciebus. c. 17. n. 15. p. 32

Index Posterior,

- Pacta appositā sicut in contractu census non debent
 continere inæqualitatem, in detrimentum debi-
 toris annui redditus; ita nec debent illam contine-
 re in damnum & præiudicium creditoris. cap. 17.
 num. 20. p. 32
- Pactum de restituendo in eadem monetæ bonitate,
 est de naturalibus contractus census. cap. 19. n. 5.
 pag. 41
- Pacto remissionis stante, locus illi etiam est pro mo-
 dico damno. c. 31. n. 14. p. 66
- Neque hoc casu fit compensatio anni utilis cum
 damno. c. 31. n. 15. p. 66
- Item stante illo pacto, non imputatur conductori
 quod præiuderit sterilitatem ex natura rei, vel
 qualitate temporis futuram. c. 31. n. 16. p. 66
- Pactum de soluendo mercedem non obstante non
 fruitione est nullum, & contra substantiam loca-
 tionis. c. 31. n. 27. p. 66
- Pactum est iniustum de soluendo mercedem non ob-
 stante non fruitione proueniente ex facto locatoris,
 siue factum illud fuerit iustum, siue iniustum. c. 31.
 num. 36. p. 67
- Ex pactis matrimonialibus ius irreuocabile acquiri-
 tur vxori, & liberis. c. 35. n. 3. p. 75
- Si pactum redemptiuum executioni demandetur,
 soluto matrimonio, referendum est ad tempus
 matrimonij quo fuit contractum. cap. 69. num. 6.
 pag. 160
- Pacta appositā contra substantiam contractus, quem
 partes se velle inire declarauerunt, adeo reddunt
 contractum nullum, vt in alterius naturam trans-
 formari non possit. c. 79. n. 21. p. 182
- Si emptor declarauerit se paratum esse retrouendere
 in vim pacti de restituendo, quod alioqui po-
 terat impugnare; tenetur procedere ad retrouen-
 ditionem. c. 83. n. 1. p. 188
- Pactum de retrouendendo appositum in venditione
 constituit partem pretij. c. 83. n. 13. p. 189
- Pactum de retrouendendo excludit vicinum iure
 Congruum rem venditam retinere volentis. cap. 83.
 n. 16. pag. 189
- Pactum successionis in donatione appositum valet
 pro vocatis in vim fideicommissi, in quo æquali-
 ter admittuntur masculi & fœminæ. c. 92. num. 2.
 pag. 206
- Pacta matrimonialia in Gallia non indigent insinua-
 tione. c. 92. n. 3. p. 206
- Pactum quod mundus muliebris ad superstitem perti-
 neat non est incompatible cum pacto, quod illius
 æstimatio soluto matrimonio hæredibus vxoris
 restituatur. c. 95. n. 11. p. 211
- In Gallia promissiones de succedendo factæ in con-
 tractu matrimonij validæ declarantur. cap. 96. n. 1.
 pag. 213
- Promissiones verò de succedendo extra contractum
 matrimonij, vel post illud factæ nullæ & inualidæ
 etiam in Galliâ declarari solent. cap. 96. num. 2.
 pag. 213
- Pactum de succedendo respiciens institutionem hære-
 ditariam, nullum est omnino. Ibid. n. 8. p. 213
- Fallit nisi fieret pactum de certis rebus particularibus.
 cap. 96. n. 9. p. 213
- Promissio successionis vniuersalis quamuis facta fa-
 uore liberorum, & contemplatione matrimonij,
 nulla est de iure communi. c. 96. n. 10. p. 213
- Pœnitentia.*
- Ex actibus iudicialibus oritur quasi contractus, in quo
 locus est pœnitentiæ, quando actus introductus
 est fauore facientis. c. 66. n. 3. p. 153
- Recedere licet à requisitione iudiciali, si noua causa
 superueniat. cap. 66. num. 7. p. 153
- Propositum ex causa mutare licet, etiam sequitur ac-
 ceptatione. c. 66. n. 8. p. 153
- Parens.*
- Parens binubus tenetur referuare lucra primi matri-
 monij liberis ex eo prouenientibus, tam ex dispo-
 sitione iuris, quam ex ordinatione Regia. cap. 46.
 num. 1. p. 95
- Pascua.*
- Communitas ius vendendi pascua præscriptione po-
 test acquirere. c. 25. n. 19. p. 54
- Pater.*
- Pater duodecim legitimos liberos habens fruitur pri-
 uilegio immunitatis, siue pater sit Decurio, siue
 non. c. 26. n. 2. p. 55
- Vide plura in verbo *Immunitas*; aut verbo, *Exemptio*.
- Pater dum in contractu interponit authoritatem,
 vna ex partibus contrahentibus non censetur. cap.
 35. n. 1. p. 74
- Emphyteusi alicui concessa pro se, & filiis, pater non
 potest renunciare in præiudicium liberorum. c. 50.
 num. 2. p. 108
- Pater non potest feudum vni filio prælegare, quia
 ius illud morte finitur. c. 50. n. 3. p. 108
- Pater non potest disponere in præiudicium proxi-
 miorum, aut aliorum qui sub nomine collectiuo
 vocati sunt. c. 50. n. 4. p. 108
- In Parlamento Tholosano iudicatur, vocatis liberis,
 patrem vnum aut plures ex ipsis eligere posse. c. 50.
 num. 6. p. 109
- Pater filiis in bonis quæ ipsi donata fuere, præiudi-
 care non potest. c. 55. n. 4. p. 123
- Pater non potest præiudicare vxori & liberis, in bo-
 nis matrimonij contemplatione sibi donatis. c. 55.
 n. 11. p. 123. Intellige vt eodem capite num. 34. &
 num. 32. pag. 123
- Pater donans si voluisset bona iure substitutionis ad
 suos nepotes deuenire, illud expressisset. c. 55. n. 28.
 pag. 124
- Pater potest disponere fraude cessante de bonis sibi
 contemplatione matrimonij donatis. cap. 55. n. 32.
 & 34. p. 124
- Pater non potest facere simulatas retrodonationes,
 de bonis sibi contemplatione matrimonij donatis.
 cap. 55. n. 34. p. 124
- Pater consentiens donationi factæ per filium in eius
 potestate existentem, sibi non præiudicat in vsu-
 fructu legali, nisi illi expressè renunciaret. cap. 63.
 num. 1. p. 147
- Fallit in dote: nam si pater consentiat bona aduen-
 titia filix in dotem constitui, non potest amplius
 in illis prætere fructus. c. 63. n. 2. p. 147
- Pater non habet hodie vsufructum nisi in bonis, in
 quibus iure antiquo proprietatem habebat. cap. 63.
 num. 3. p. 147
- Patris authoritas requiri potest, vel pro suo interesse,
 vel pro integratione personæ filij. cap. 63. num. 17.
 pag. 148
- Quæ distinctio non potest locum habere in casibus,
 in quibus pater non habet vsufructum, quibus
 indistinctè filius sine patre contrahere potest. c. 63.
 num. 19. p. 148
- Comprobatur patrem sibi authorem esse non posse,
 per text. in l. final. §. filiis autem. Cod. de bonis qua
 liberis. c. 63. n. 23. p. 148
- Patris consensus seu illius authoritas in casibus in
 quibus habet vsufructum legalem, debet inter-
 uenire in ipso actu donationis, seu alienationis; nec
 sufficit quod interueniat ante, & post actum. c. 63.
 num. 24. p. 148
- In

Rerum, & Verborum.

In Gallia donatio filii familiæ facta ipsimet patri, ad sui commodum auctoritatem præstanti, valida est; & talis per arresta supremarum curiarum declarata. cap. 63. n. 25. p. 148

Pater, vel Dominus, qui filium emancipauit, vel seruum manumisit; non tenetur ad cautionem fideiussoriam; sed tantum ad iuratoriã. cap. 70. n. 3. pag. 162

Consensus paternus adhibitus ad authorisandam donationem causâ mortis factam per filiam, non præiudicat patri in suis detractionibus. c. 78. n. 20. pag. 179

Et nominatim pater simpliciter consentiens, sibi non præiudicat quoad legitimam quæ illi debetur ex persona filij; & præterea non censetur illi renunciatum etiam per ascendentes, nisi de ea specifica facta fuerit mentio. c. 78. n. 21. p. 179

Pater facta per filium donatione causâ mortis, duas quartas detrahit. c. 78. n. 22. p. 180

Pater non potest auctoritatem suam interponere in donatione, per quam illi acquireretur vsusfructus. cap. 78. n. 27. p. 180

Pater primus acquirens non potest præiudicare filiis emancipatis in emphyteusi. c. 80. n. 5. p. 183

Pater emphyteusim Ecclesiasticam alienare non potest ad extraneos, quamuis sit primus acquirens. cap. 80. n. 12. p. 183

Pater in testamento non potest onerare bona emphyteutica, & tale onus habetur pro non scripto. c. 80. num. 25. p. 184

Quæstio est admodum controuersa, vtrum pater qui transiit ad secunda vota possit plus relinquere liberis secundi matrimonij, quam liberis primi. cap. 96. n. 4. p. 213

Ordinatio Regia conformis *l. hac edictali, Cod. de secund. nupt.* comprehendit etiam relicta liberis secundi matrimonij; vt non minus habere debeant filij primi matrimonij, quam secundi. cap. 96. n. 5. pag. 213

Pater diuertiendo se de dote, & filiam inuestiendo, & illam constituendo procuratricem irreuocabilem, censetur consensisse vt actio dotis illi soli acquireretur. c. 100. n. 14. p. 222

Patruus.

Patruus nepoti præferendus est, cum sit ætate maior; quando testator habuit respectum ad solam ætatis prærogatiuam. c. 89. n. 12. p. 201

Paries.

Paries præsumitur communis, si adsint signa communionis: proprius verò, si adsint signa proprietatis. cap. 88. n. 1. p. 198

Qui plura habet signa dominij, dicitur Dominus muri; si verò plura signa sint communionis, paries communis dicitur. c. 88. n. 2. p. 198

Proprietatis muri signum est habere fenestram ex parte sua penetrantem totam muri spissitudinem. c. 88. n. 3. p. 198

Paries continuatus sub eadem forma; si meus sit ex vna parte, præsumitur etiam meus per totam extensionem continuatam. c. 88. n. 7. p. 198

Qui est Dominus partis parietis, præsumitur Dominus totius: & qui est in possessione partis, manutenendus est in toto muro. cap. 88. num. 8. pagin. 198

Paries fornicatus muro vicini innixus, proprietatem arguit muri. c. 88. n. 9. p. 198

Imò præsumitur potius innixus iure seruitutis. c. 88. num. 10. p. 198

Paries inter duas domos in dubio communis præsumitur. c. 88. n. 12. p. 199

In dubio cõmunio parietis præsumitur pro diuiso: & quid sit communem esse pro diuiso, vel pro indiuiso. c. 88. n. 13. p. 199

Paries non dicitur communis pro diuiso, quando vnus ex vicinis perforat, & eo vititur ultra medietatem. c. 88. n. 14. p. 199

Quando murus est communis pro diuiso, quilibet ex vicinis potest illum aperire vsque ad medietatem à latere suo. c. 88. n. 15. p. 199

Si paries sit communis pro indiuiso, non potest in eo fenestra fieri inuito vicino. cap. 88. num. 16. pag. 199

Ille cuius murus proprius est, potest in eo fenestram aperire super aream vicini. c. 88. n. 17. p. 199

Fallit si fiat ad æmulationem, & quando ita fieri dicatur. c. 88. n. 18. p. 199

Si paries sit communis, potest ædificari obturando lumina vicini; nisi id fiat ad æmulationem. cap. 88. num. 20. p. 199

Ædificans super muro communi tenetur soluere medietatem expensarum factarum in constructione muri. c. 88. n. 21. p. 199

Paries si destinatus sit ad ædificandum, potest altius tolli inuito socio. c. 88. n. 23. p. 199

Quomodo probetur murum esse destinatum ad ædificandum. c. 88. n. 24. p. 199

In pariete communi pro indiuiso, non potest ædificari, si per tale ædificium obscurentur fenestræ domus vicini. c. 88. n. 26. p. 199

Ampliatur vt procedat, etiam si is qui vult ædificare paratus esset soluere medietatem pretij muri. c. 88. num. 27. p. 199

Ex quibus colligatur parietem non esse destinatum ad altius eleuandum. c. 88. n. 28. p. 199

Quando paries est communis pro diuiso, vicinus potest illum proprium facere soluendo medietatem pretij constructionis. c. 88. n. 34. p. 199

Intellige dummodo paries possit ferre onus superimpositum: nam si debilitaretur, ædificans cogi potest ad subleuandum pondus. cap. 88. num. 35. pag. 199

Quando murus est communis pro indiuiso, non potest altius tolli in præiudicium vicini, cuius lumina obscurantur. c. 88. n. 36. p. 200

Quando murus est limitatus per cornicem, vel coronam, vel per tectum superimpositum; non potest super eo ædificari. cap. 88. n. 37. pag. 200

Pecunia.

Pecuniam soluens statim reprobandam, tenetur ad interesse: si is cui solutio facta fuit, non habuit legitimum temporis spatium ad expendendam illam monetam: secus si habuit tempus ad illam expendendam. c. 100. n. 5. p. 18

Pecunia redacta ex venditione bonorum alicuius, dicitur esse de bonis ipsius. c. 14. n. 6. p. 25

Pecunias dans pro extinguendo debito quod est sub cambio, non præfertur aliis creditoribus pro secundis cambiis. c. 21. n. 24. p. 46

Pecuniæ translatio facta in alium, non potest operari ultra partium intentionem. cap. 32. num. 14. pagin. 70

Pecunia censetur tradita debitori, & breui manu eius creditori celeritate coniungendum actionum. cap. 32. n. 16. p. 70

Pecunia dotalis quæ ex pacto inuestienda est ad vxoris vtilitatem, est veluti fundus dotalis. cap. 100. num. 16. p. 222

Pecuniarum inuestitio facienda ad beneplacitum filie, illi soli actionem esse quæ sitam demonstrat. cap. 100. n. 17. p. 222

Index Posterior,

Pedrocha.

Pedrocha *consil.* 2. explicatur, & ostenditur ex facti per eum propositi circumstantiis: nihil inferri posse ad quæstionem de qua agitur generaliter consideratam. c. 61. n. 14. p. 143

Pensio.

Pensiones, seu præstationes reales quæ debentur occasione immobilium, eodem iure censentur quo fructus bonorum immobilium. cap. 69. num. 13. pag. 160

Periculum.

Periculum totum nominis cessi spectat ad creditorem, si agatur de simplici assignatione, vel indicatione. cap. 49. n. 3. p. 104

Persona.

Persona grauantis inspicitur quando mutatur linea, vel sexus. c. 99. n. 22. p. 220

Pestis.

In testamento pestis tempore confecto septem testes requiri nonnulli existimant, verius tamen est quinque sufficere. c. 81. n. 6. p. 185

Quinque testes ad minus tempore pestis in testamento requiri, magis communis est Doctorum sententia. c. 81. n. 8. p. 185

Tholosæ sufficit quod testamentum fiat coram duobus testibus. c. 81. n. 9. p. 185

Quinque testes in testamento requiruntur tempore pestis, licet testator esset peste afflictus, & pestis esset magna. c. 81. n. 10. p. 185

Pestis tempore multo cautiùs procedendum est in testamento cæci. c. 81. n. 11. p. 185

Pestifero tempore Officiales à publico deputati, possunt validè testari adhibitis tantum duobus testibus. c. 81. n. 12. p. 185

Testamentum unico contextu fieri debet: sed tamen tempore pestis per intervalla fieri potest. c. 81. n. 15. pag. 185

Intellige dummodo intervallum sit modicum; aliàs testes non coniungerentur, sed perinde esset ac si diuersæ essent dispositiones. cap. 81. num. 18. pagin. 185

Petitorium.

Petitorio suspenso, suspenditur quoad illud Iudicis iurisdictione. c. 53. n. 35. p. 119

Petitorium quando suspensum fuit, probationes admitti non debent ad discolorandum titulum. c. 53. num. 37. p. 119

Testes examinati suspensione durante nihil probant, etiam post reuocatam suspensionem. c. 53. num. 38. pag. 119

Pia Causa.

Si legatum sit fauore piæ causæ, eius fauore interpretatio fieri debet vt testator de maioribus aureis intellexerit. c. 13. n. 8. p. 23

Pignora.

Pignora capi possunt pro securitate annui redditus, in locis vbi Bulla Pij V. non est in vfu. c. 97. num. 9. pag. 215

Ponticellus.

Ponticellus super via publica sine Principis licentiâ fieri nequit. c. 48. n. 23. p. 101

Porta.

Porta censetur facta ad æmulationem, quando quis aliunde habebat aditum ad domum. cap. 60. n. 19. pag. 141

Ex facultate seu licentiâ alicui concessa faciendi ianuam, vel aliquid aliud; colligitur quasi possessio prohibendi, ne fiat inuito eo qui licentiâ concessit. c. 60. n. 20. p. 141

Possessio.

Possessio non probatur per instrumentum, nisi fiat in conspectu rei traditæ. c. 37. n. 19. p. 49

Quando non agitur de aliquo toto integrali, ex possessione vnius partis, malè inferitur ad possessionem residui. c. 64. n. 8. p. 149

Quando nulla est certitudo nec in vniuersum, nec in particulari; possessio non dicitur sufficienter probata ad effectum manutentionis. c. 64. n. 9. pag. 149

Possessionis probatio quoad vnum non nocet alteri. cap. 64. n. 14. p. 150

Etiam in summarissimo possessorio debet contra successorem probari quod sit talis. cap. 64. num. 18. pag. 150

Pro aquis & fontibus competit etiam summarissimi possessorij remedium. c. 48. n. 37. p. 102

Si duo coniunctim aquam possident, vnius possessio alteri suffragatur. c. 48. n. 41. p. 102

Possessio priuatiuè concessa, si de illa qualitate non constet, dicitur spoliatiua. cap. 48. num. 43. p. 102

Quid sit probandum ad obtinendam possessionem priuatiuam. c. 48. n. 44. p. 102

Posthumus.

Posthumo scienter vel ignoranter præterito, testamentum illius natiuitate rumpitur, si clausula codicillaris sit concepta per verba præsentis temporis. cap. 93. n. 3. p. 208

Si verò concepta sit per verba futuri temporis, & præterito scienter facta; sustinetur testamentum, & hæres ab intestato censetur grauatus de restituendo hæredi scripto. c. 93. n. 4. p. 208

In posthumo ignoranter præterito magna est difficultas vtrum testamentum sustineatur per clausulam codicillarem. c. 93. n. 8. p. 208

Quæ sit ratio diuersitatis inter posthumi, & iam nati præteritionem. c. 93. n. 8. p. 208

Præcedere.

Si non sit certum quæ concessio vel actus præcedat, ille præsumitur prior qui respicit fauorem piæ causæ. c. 67. n. 19. p. 156

Prædia.

Prædia ferè omnia limitata conceduntur iure nouissimo. c. 71. n. 8. p. 163

Prædiis quidquid ultra mensuram limitatam accedit, hodie ad Principem spectat; cum nullius in bonis sit. c. 71. n. 9. p. 163

Prælegatum.

Senatus Tholosanus iudicauit pro inclusione prælegati in fideicommissio propter circumstantias. c. 85. num. 20. p. 193

Verba testamenti, & coniecturæ voluntatis maximè attendendæ sunt in illa quæstione inclusionis prælegatorum, vel eorum exclusionis à fideicommissio. cap. 85. n. 21. p. 193

Quando substitutio facta fuit per viam compendiosæ, sicut prælegatum non continetur in vulgari, in ea comprehensa, ita nec in fideicommissaria. c. 85. num. 22. p. 193

Prælegatum non comprehenditur in vulgari, si hæres institutus repudiauert; secus si mortuus fuerit ante testatorem, vel ante conditionis euentum: nam illo casu continetur prælegatum in vulgari substitutione. c. 85. n. 23. p. 193

In dubio concludendum est prælegatum non contineri in fideicommissio, vt hæres minus grauetur. cap. 85. n. 24. p. 193

Refertur arrestum Senatus Gratianopolitani, quo fuit declaratum prælegatum non comprehendi in fideicommissio vniuersali fundatum in rationibus supra deductis. c. 85. n. 25. p. 193

Prælega

Rerum, & Verborum.

Prælegatum non continetur in fideicommissio vniuersali, quando institutio facta fuerit cum clausula, *in aliis autem bonis*. c.85. n.2. p.192

Prælegatum factum coniunctæ personæ, in dubio non continetur in fideicommissio, vt illa minus grauetur. c.85. n.3. p.192

Si testator declarauerit se velle vt prælegatarius de bonis prælegatis ad libitum disponeret, prælegatum erit extra fideicommissum. cap.85. num. 4. pag.192

Si testator voluit, vt substitutus in prælegato illud integrè haberet, non comprehenditur in fideicommissio vniuersali. c.85. n.6. p.192

Idem si dictum fuerit, vt illud habeat sine diminutione, vel plenè, aut pleno iure. cap.85. num. 7. pag.192

Prælegatum à seipso hæredi factum non valet: quia idem non potest esse agens, & patiens. cap.85. n.8. pag.192

Prælegatum iure institutionis factum, eiusdem est naturæ cuius institutio vniuersalis, & venit cum hæreditate restituendum. c.85. n.10. p.192

Non debere fieri differentiam quoad restitutionem prælegati; siue vnus siue plures sint instituti hæredes. c.85. n.12. p.193

Marta Peregrinum contrarietatis hac in materia arguit. Ibid. n.13. p.193

Defenditur Peregrinus ab impugnationibus Martæ. Ibid. c.85. n.14. p.193

Præscriptio.

Præscriptio circa monetas indicitur, quando verba contractus sunt dubia; si verò sint clara, non potest moneta genus soluendæ præscribi. c.4. num. 1. pag.11

Præscribi possunt etiam iura supremo Principi reseruata, veluti ius cudendi monetam, creandi Notarios, vectigalia imponendi, &c. cap.25. num. 16. pag.54

Præscriptio cessante Bulla in *Cæna Domini* datur contra Romanam Ecclesiam; non tamen quoad ius superioritatis quod est impræscriptibile. c.25. n.17. pag.54

Præscriptione acquiri potest merum, & mixtum imperium. c.25. n.18. p.54

Præsumptio.

Præsumptio mali iuris oritur contra eum qui actionem suam tardè proponit. c.40. n.21. p.84

Præteritio.

Præterita filia, statim à die mortis patris habet legitimam cum fructibus, quando testamentum sustinetur vigore clausulæ codicillaris. cap.93. num.13. pag.209

Quando agitur de præteritione filij iam nati, vna tantum quarta illi debetur: quia restitutio illi purè fieri debet. c.93. n.14. p.209

Ampliatur vt procedat, siue institutus fuerit hæres extraneus, siue filius testatoris. cap.93. num. 15. pag.209

Præterito filio, quando testamentum sustinetur in vim clausulæ codicillaris, datur electio hæredi scripto vtram ex duabus quartis petere malit. cap.93. n.16. pag.209

Pretium.

Pretium solui venditori, aut alicui eius creditori, perinde est: quia breui manu solutio per emptorem facta censetur. c.39. n.7. p.81

Onus reale ipsi rei inhærens non constituit partem pretij, ad effectum solutionis laudemij. c.39. n.13. pag.82

Primogenitus, Primogenitura.

Primogenitus succedit, si bona ad vnum deuenire debetur. c.51. n.9. p.113

Primogenitus solus succedit in bonis quæ in plures portiones secari nequeunt, si nulla eligendi facultas data sit. c.51. n.10. p.113

Primogenitus statim vbi natus est, acquirit ius primogenituræ, & in eius persona ius est formatum am pro ipso, quàm pro omnibus eius descendentiis. c.89. n.3. p.201

In primogenituris quatuor consideranda sunt, nempe linea, gradus, sexus, & ætas. cap.89. num. 4. pag.201

Quando aliquis superest ex linea primogenitorum, omnes alij ex linea secundogenitorum excluduntur. c.89. n.7. p.201

In primogenitura non attenditur ætatis prærogatiua; secus est in maioratu. c.89. n.14. p.201

Ordo designatus in primogenitura per illa verba *Proximiores antiquioribus præferendo*, intelligendus est inter primogenitos eiusdem lineæ, quales sunt patruus, & nepos. c.89. n.15. p.201

Princeps.

Princeps si velit dare legem solutionibus circa monetas, hoc debet facere pro negotiis, & præteritis contractibus; non pro futuris. cap.1. num. 24. pag.3

Princeps cum suis subditis per procuratorem suum contrahendo, æquè obligatur ac quilibet priuatus. c.25. n.3. p.53

Principes Ecclesiastici maiori obligatione tenentur ad suorum contractuum obseruationem. cap.25. n.4. pag.53

Princeps est Dominus vniuersalis respectu superioritatis, & protectionis; non dominij. cap.34. n.3. pag.73

Principi vtilius est plures habere Vassallos. cap.34. num.4. p.73

Quando agitur de edicto Principis facto ex mera & absoluta illius potestate, non est locus euictioni: quia tunc inter casus fortuitos numeratur. cap.49. num.56. p.107

Princeps concedens inuestituras cum clausulis amplissimis censetur concessisse prædia inculta. cap.71. num.20. p.164

Principium.

Quod dependet causatiuè à suo principio, referri debet ad principium. c.69. n.5. p.160

Prinilegium.

Prinilegium concessum alicui pro se, & suis successoribus; non transit ad singulares successores. c.44. n.2. Contra: n.5. p.91

Prinilegium ad certas personas restrictum, non extenditur ad alias. c.44. n.4. p.91

Prinilegium pro se, & successoribus, alicui concessum; ad tertios possessores transire verius est, & receptius. c.44. n.5. p.91

Prinilegium concessum ob seruitia, & benemerita, non amittitur per non vsum. cap.44. n.15. pag.92

Probatio.

In casibus qui sunt difficilis probationis, admittitur coniecturalis & præsumptiua probatio. c.40. n.23. pag.84

Probationes imperfectæ non coniunguntur in possessorio, aduersus eum qui habet pro se iuris assistentiam. c.64. n.11. p.149

Probationes duæ imperfectæ circa diuersas dispositiones, seu diuersis temporibus factæ, non coniunguntur ad faciendam vnam perfectam probationem. c.81. n.17. p.185

Index Posterior,

Procurator.

- Procurator Principis inconsulto Principe transigere non potest. c. 25. n. 1. p. 53
- Procurator fisci transigere potest, sed non Procurator Cæsaris. c. 25. n. 2. p. 53
- Procurator in rem suam quis dicatur. c. 32. num. 5. pagin. 69
- Procurator non potest dici generalis, quando principalis multa gessit, aut alij eius nomine. cap. 68. num. 8. p. 157

Prohibitio.

- Prohibentis in re communi, melior est conditio, quando quis non utitur ad vsum destinatum. c. 88. num. 22. p. 199
- Ex prohibitione alienandi extra familiam facta per viam principalis dispositionis, oritur graduale & absolutum fideicommissum. cap. 47. num. 1. pagin. 97
- Si testator mandet bona perpetuò conseruari in familia, censetur prohibita alienatio, etiam per viam vltimæ voluntatis. cap. 47. num. 6. pagin. 97
- Maximè si dixerit se nolle ea alienari aliquo modo. cap. 47. n. 7. p. 97
- Si prohibeatur alienatio per viam testamenti, censetur inductum fideicommissum absolutum in casum mortis. c. 47. n. 9. p. 97
- Prohibitio alienationis relata ad institutos, & substitutos, non complectitur filios in conditione positos. c. 47. n. 11. p. 98
- Si tamen testator adiecerit verba generalia denotantia intentionem conseruandi bona in familia, prohibitio vltèrius progreditur, & ad sequentes gradus extenditur. c. 47. n. 12. p. 98
- Explicantur variæ doctrinæ circa effectum prohibitionis alienationis, veluti Seraphini *decif.* 883. & *in recent. decif.* 300. part. 1. Fular. *quæst.* 683. n. 20. & *consil.* 17. nec non Menoch. *consil.* 900. num. 7. & alij *DD.* de hac materia tractantes. c. 47. num. 13. 14. 15. 16. & 17. p. 98

Promissio.

- Promissio de soluendo in iisdem speciebus refertur etiam ad identitatem numeri. c. 3. n. 58. pag. 9
- Promissio de reddendo sortem redditus in moneta alba, est generica, nec obligat ad certas species. c. 5. num. 2. p. 12
- Promissio quando facta fuit de soluendo in tribus monetarum speciebus, intelligitur de singulis prorata. c. 11. n. 4. p. 19
- Promissio scutorum trium librarum pro quolibet, non impedit quin eadem species, idèmq; numerus reddatur, quando species sunt certæ, & ipsæ species sunt promissæ. c. 17. n. 7. p. 31
- Nulla actio realis, sed solum personalis oritur ex promissione de vendendo. cap. 37. num. 2. p. 78
- Promissio de vendendo non dicitur, sed vera venditio, quando omnia substantialia interuenerunt, & partes habuerunt relationem ad actum tunc præsentem. c. 37. n. 6. p. 78
- Quando in actu aliquo non interuenerunt, aut interuenire potuerunt solemnitates requisitæ, non dicitur contractus, sed potiùs promissio de contrahendo. c. 37. n. 8. p. 78
- Promissio faciendi habere & tenere, tribus modis fieri potest, qui ibidem exponuntur. cap. 49. n. 36. pag. 106
- Promissio *d'estre de bon & exigible debte*, quid importet. c. 49. n. 40. p. 106
- Promissio de donando vim habet donationis, cap. 50. num. 9. p. 109

Ex promissione de donando, vtrùm sola personalis actio, an verò etiam ad rem donatam tradendam oriatur. c. 50. n. 10. p. 109

Si alicui promitto centum, & statim subsequatur delictum, illud præsumitur factum in exequutionem promissionis. c. 76. n. 11. p. 172

Promissio de succedendo continens solam obligationem personalem, cuius exequutio differtur post mortem promittentis, est valida, nec potest vocari pactum de succedendo. cap. 96. num. 12. pagin. 213

Promissio bonorum, & non hæreditatis, est valida. cap. 96. n. 13. p. 213

Ampliat ut procedat, etiam si verbum *succedere* reperiatur admixtum cum hac obligatione: quia non inde aufertur successio hæreditaria. c. 96. n. 14. pag. 213

Ex promissione facta fauore liberorum primi matrimonij in odium filiorum secundi, quod liberi primi matrimonij succedent æqualiter in bonis; non oritur prohibitio facultatis testandi. c. 96. num. 15. pag. 214

Proxenetæ.

Proxenetæ liber fidem non facit, ne plus credatur voci mortuæ, quàm viuæ. cap. 90. num. 22. pagin. 203

Contra libros Proxenetæ admittitur probatio in contrarium, ex communi sententia, cap. 90. num. 23. pag. 203

Proximitas.

Proximitatem vltimò grauati attendendam esse regulariter. c. 99. n. 23. p. 220

Multi æstimant, dum quæritur vtrùm agatur in fideicommissis de ascendentibus aut collateralibus, inspiciendum esse, vtrùm vltimus grauatus & defunctus fuerit collateralis, aut ascendens. cap. 99. num. 20. p. 219

In quæstione cuius proximitas sit attendenda, præualent coniecturæ voluntatis. cap. 99. num. 24. pag. 220

Proximitatem grauati inspiciendam, etiam mutatâ lineâ, multi crediderunt. cap. 99. num. 25. pagin. 220

In quæstione hac proximitatis inspiciendum est ad quem verba testatoris dirigantur. cap. 99. num. 26. pag. 220

Quæstio cuius proximitas sit attendenda cessat, quando nepotes non fuerunt vllò modo vocati: tunc enim cessat quæstio repræsentationis. cap. 99. n. 28. pag. 220

Quando vnus vtrè proximior, aut alia ratione vult alium excludere, cessat quæstio repræsentationis. cap. 99. n. 29. p. 220

Pubertas.

Pubertatis nomine in materia legati alimentorum, intelligitur plena pubertas. c. 38. n. 2. p. 80

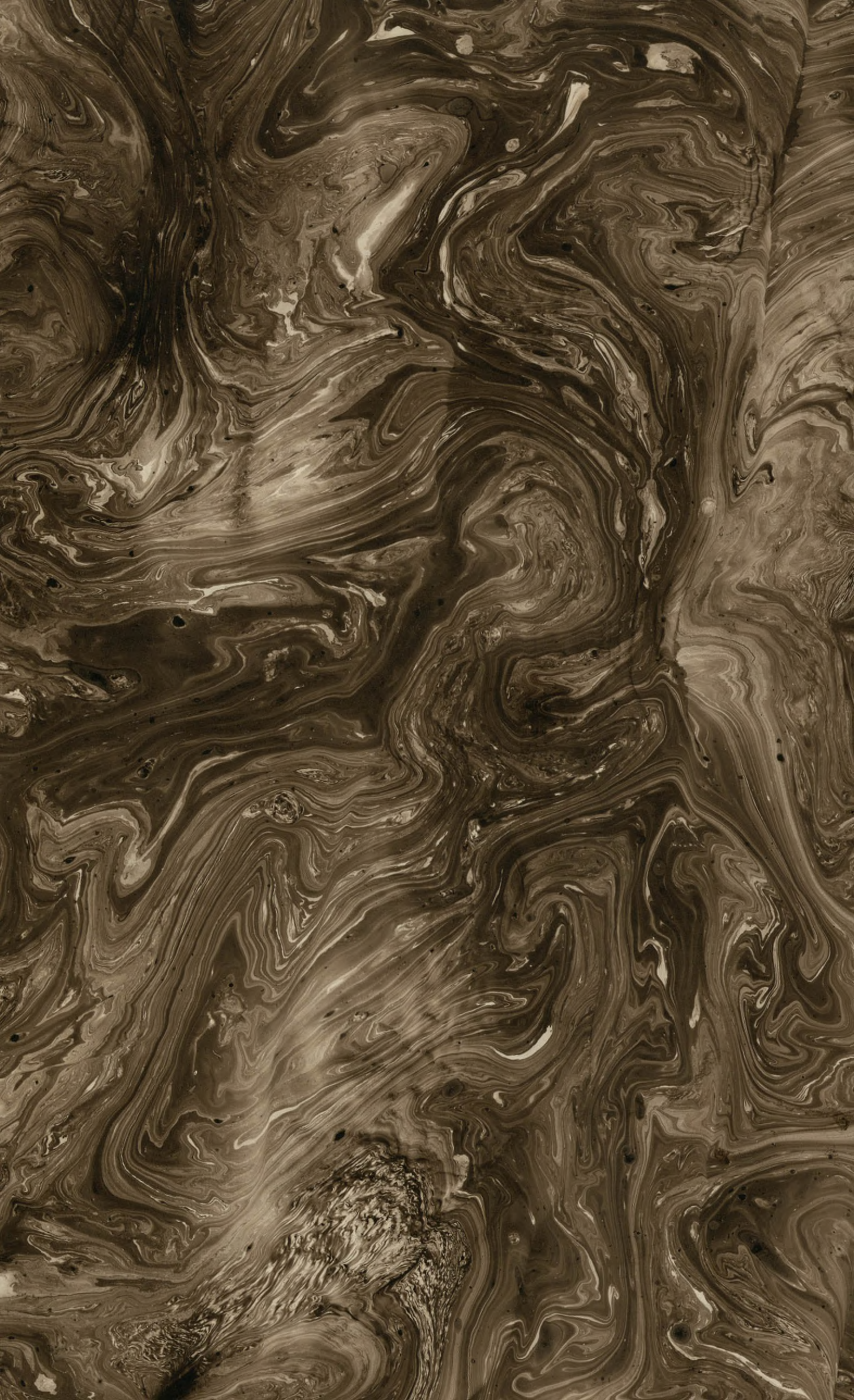
Plena pubertas in masculis est annorum 18. in feminis verò, est quatuordecim. c. 38. n. 3. p. 80

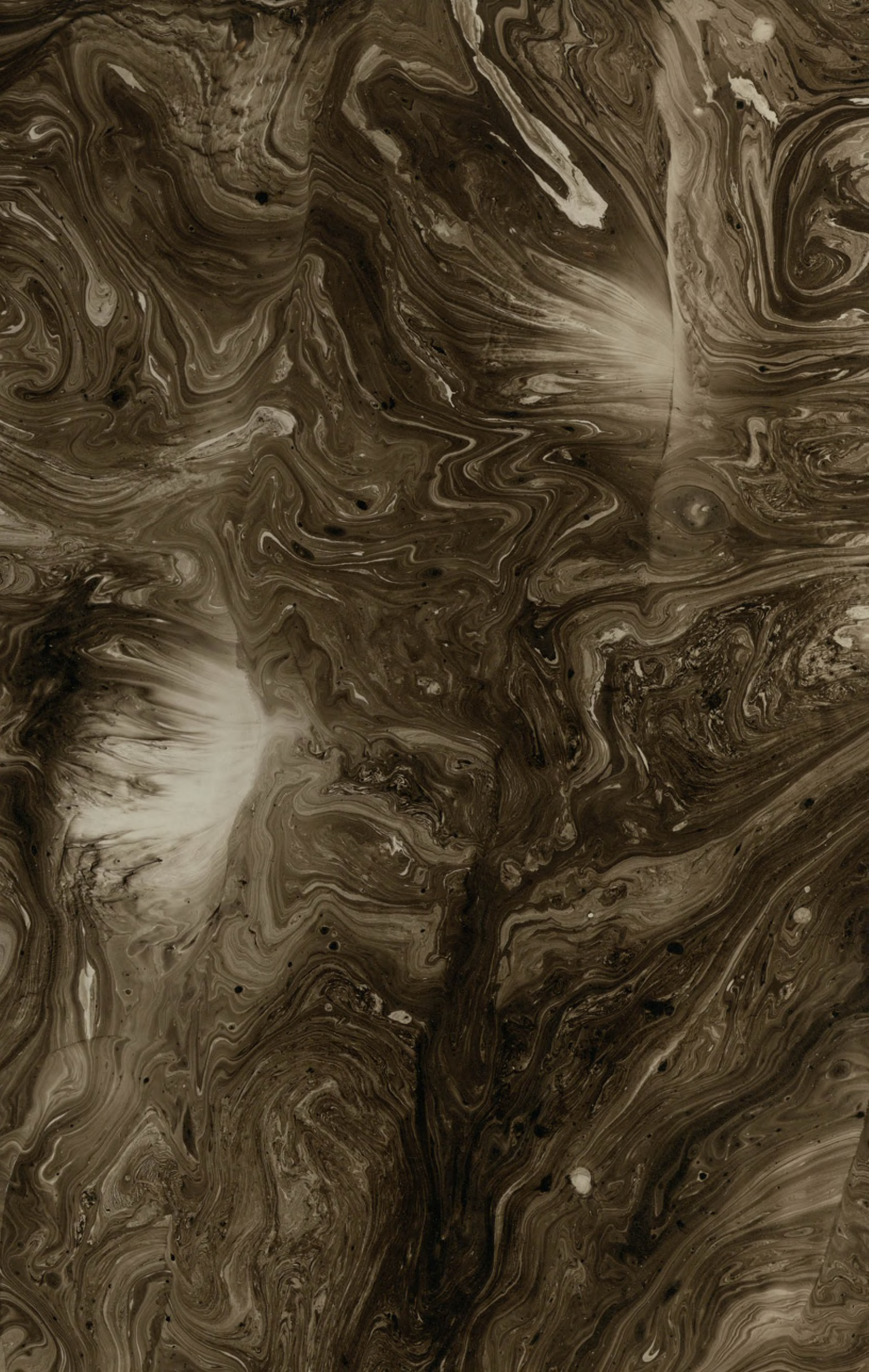
Publicatio.

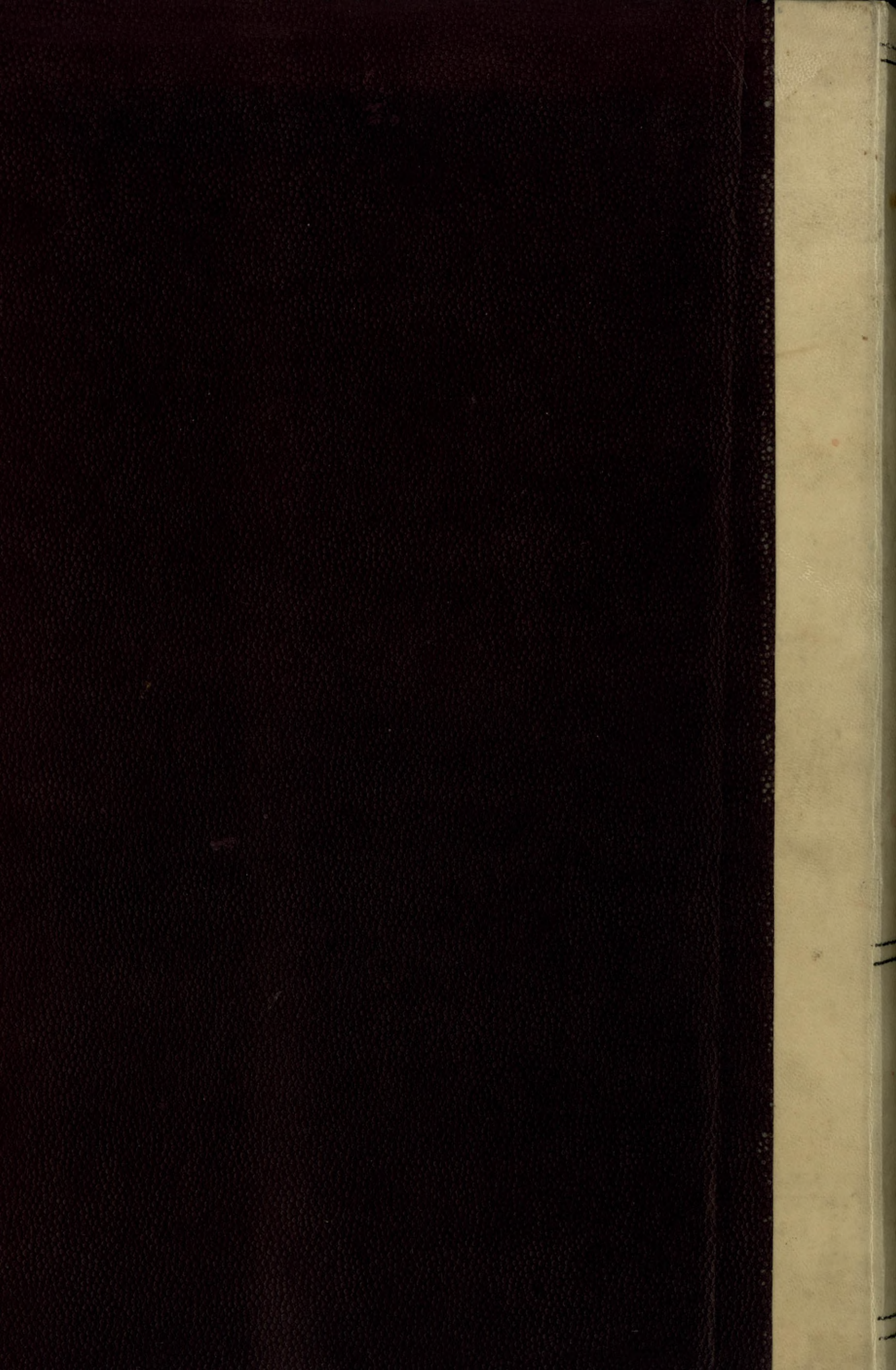
Publicatio testamenti, & examen testium ad hunc effectum fieri debet coram Iudice ordinario laico, & non Ecclesiastico; si vel testator, vel hæres sit laicus. c. 56. n. 25. p. 133

Publicatio testamenti fieri debet præcedente citatione eorum, qui habent interesse; incertorum quidem per proclama; certorum verò in specie. c. 81. num. 2. p. 184

Citatio in publicatione testamenti; nec non in testium productione, interuenire debet. cap. 81. n. 3. pag. 185

B
5
96